

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

JUDr. Dominik Králik

Obchodné vedenie v cezhraničných vzťahoch

Dizertačná práca

Školiteľ: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Študijný program: Teoretické právne vedy

Dátum vypracovania práce (uzavretie rukopisu): 10. 06. 2019

Prehlasujem, že predloženú dizertačnú prácu som vypracoval samostatne, že všetky použité zdroje boli riadne uvedené a že práca nebola využitá k získaniu iného alebo toho istného titulu.

Ďalej prehlasujem, že vlastný text tejto práce vrátane poznámok pod čiarou má 531 892 znakov vrátane medzier.

JUDr. Dominik Králik

dizertant

V Prahe dňa 10. júna 2019

Pod'akovanie

Rád by som poďakoval kolektívu katedry obchodného práva, v prvom rade pani profesorku JUDr. Monike Pauknerovej, CSc., DSc., vedúcej tejto dizertačnej práce, ktorá ma zasvätila do tajov vedy medzinárodného práva súkromného. Zároveň ďakujem pánovi profesorovi JUDr. Květoslavovi Růžičkovi, CSc, v ktorom som našiel veľmi blízkeho človeka. Poďakovanie si zaslúži i docentka Pfeiffer a doktor Brodec, ktorí ma na katedre v ťažkých chvíľach vždy podržali a podali pomocnú ruku. Bez praktických podnetov svojich drahých kolegov by táto práca nikdy nemohla vzniknúť.

V poslednom rade nesmiem opomenúť poďakovaniu osobám, z kruhu najbližších – Kristíne a rodičom. Všetkým výslovne spomenutým, ale aj ďalším, ktorí ma pri písaní tejto práce podporili, patrí moja veľká vďaka.

Táto práca bola spracovaná s finančnou podporou a v rámci projektu „Právní regulace transnacionálních podnikatelských seskupení“, GA UK č. 74218, realizovaného na Právnickej fakulte Univerzity Karlovej v rokoch 2018 a 2019. Vďaka za ochotu ústretovosť sa preto vzťahuje na všetkých zamestnancov Právnickej fakulty UK, ktorí mi s realizáciou mojeho projektu pomohli.

Obsah

Úvod.....	1
1 Aktuálnosť a prínos predkládanej práce pre právnickú verejnosť	3
1.1 Otázky aktuálnosti	3
1.1.1 Postmodernizmus v medzinárodnom práve súkromnom	3
1.1.2 Medzinárodný prvok na zostupe	6
1.1.3 Význam medzinárodného práva spoločností na vzostupe.....	7
1.2 Predmet predkládanej práce.....	9
1.2.1 Obchodné vedenie všeobecne – definícia a rozsah pojmu.....	9
1.2.2 Obchodné vedenie konkrétne – corporate social responsibility.....	15
1.3 Zahraničný prvok zasahujúci obchodné vedenie.....	20
1.3.1 Korporácia.....	20
1.3.2 Konsorcium	21
1.3.3 Koncern	21
1.3.4 Skupina v kontexte zákona o dani z pridanej hodnoty.....	22
1.3.5 Spojené osoby v kontexte zákona o dani z príjmov	23
1.3.6 Holding.....	24
1.3.7 Podnikateľské zoskupenie v terminológii súťažného práva a joint ventures	25
1.4 Stanovenie hlavných hypotéz práce	28
1.5 Ciele predkládanej práce	29
1.6 Metódy spracovania.....	30
1.7 Zhrnutie	30
2 Ingerencia do obchodného vedenia v českom práve.....	31
2.1 Interná ingerencia do obchodného vedenia v českom práve	31
2.1.1 Prípustnosť interných pokynov do obchodného vedenia	31
2.1.2 Aktívna legitímácia k žiadosti o interný pokyn	35
2.1.3 Záväznosť legálnych interných pokynov	38
2.2 Externá ingerencia do obchodného vedenia v českom práve	43
2.2.1 Koncernový záujem ako <i>conditio sine qua non</i> prípustnosti koncernového pokynu 45	
2.2.2 Koncernový záujem a iné záujmy v koncerne.....	48
2.2.3 Koncernový záujem ako obecný rámec pre koncernovú politiku a koordináciu	50
2.2.4 Koncernové plány a iné inštrumenty konkretizácie koncernového záujmu.....	51
2.2.5 Pripravovaná európska úprava koncernového záujmu.....	54
2.3 Zhrnutie	55
3 Ingerencia do obchodného vedenia vo vybraných právnych poriadkoch: právna komparatistika	56

3.1	Ingerencia do obchodného vedenia v slovenskom práve	60
3.1.1	Interná ingerencia do obchodného vedenia v slovenskom práve.....	60
3.1.2	Externá ingerencia do obchodného vedenia v slovenskom práve.....	67
3.2	Ingerencia do obchodného vedenia v rakúskom práve.....	67
3.2.1	Interná ingerencia do obchodného vedenia v rakúskom práve	67
3.2.2	Externá ingerencia do obchodného vedenia v rakúskom práve	68
3.3	Ingerencia do obchodného vedenia v nemeckom práve	71
3.3.1	Interná ingerencia do obchodného vedenia v nemeckom práve.....	71
3.3.2	Externá ingerencia do obchodného vedenia v nemeckom práve	73
3.4	Ingerencia do obchodného vedenia v ruskom práve	74
3.4.1	Interná ingerencia do obchodného vedenia v ruskom práve.....	74
3.4.2	Externá ingerencia do obchodného vedenia v ruskom práve.....	82
3.5	Ingerencia do obchodného vedenia v ukrajinskom práve	87
3.5.1	Interná ingerencia do obchodného vedenia v ukrajinskom práve	87
3.5.2	Externá ingerencia do obchodného vedenia v ukrajinskom práve.....	89
3.6	Zhrnutie a odpoveď na prvú hypotézu.....	90
4	Unifikovaná úprava obchodného vedenia s cudzím prvkom	91
4.1	Unifikovaná unijná úprava súkromnoprávných pomerov s cudzím prvkom	91
4.2	Medzinárodné koncernové právo	92
4.2.1	Úvodom.....	92
4.2.2	Medzinárodný koncern v medzinárodnom právu súkromnom.....	94
4.2.3	Medzinárodný koncern v ďalších právnych odvetviach	95
4.2.4	Záverom	99
4.3	Európske medzinárodné koncernové právo.....	100
4.3.1	Európsky koncern v právu.....	100
4.3.2	Pokus o kodifikáciu európskeho koncernového práva.....	101
4.3.3	Koncern ako „faktum“ v platných európskych predpisoch.....	103
4.3.4	Evropské koncernové právo <i>de lege ferenda</i>	105
4.4	Nadnárodné formy obchodných korporácií.....	106
4.4.1	Európske zoskupenie hospodárskych záujmov	107
4.4.2	Európske družstvo	110
4.4.3	Európska spoločnosť I. – otázky corporate governance.....	111
4.4.4	Európska spoločnosť II. – určenie <i>lex societatis</i> vzhľadom na spôsob vzniku.....	117
4.4.5	Európska spoločnosť III. – koncernová európska spoločnosť	119
4.5	Zhrnutie a odpoveď na druhú hypotézu.....	122
5	Kolízna úprava obchodného vedenia s cudzím prvkom	123
5.1	Lex societatis alebo lex contractus?	124

5.1.1	Stanovenie problému	124
5.1.2	Koncernové vzťahy ako vzťahy práva spoločností	126
5.1.3	Koncernové vzťahy ako zmluvné záväzkové pomery	129
5.1.4	Z národnej judikatúry	133
5.1.5	Z judikatúry Súdneho dvora Európskej únie	135
5.2	Všeobecne k určovaniu osobného štatútu spoločnosti	138
5.2.1	Inkorporačný princíp	139
5.2.2	Princíp sídla	140
5.2.3	Teória kontroly	141
5.3	Osobný štatút v európskom medzinárodnom práve súkromnom	142
5.4	Osobný štatút v českom medzinárodnom práve súkromnom	147
5.4.1	Historická genézia	147
5.4.2	Platná právna úprava	148
5.4.3	Rozsah osobného štatútu podľa § 30 ZMPS	151
5.4.4	Zmena osobného štatútu pri premene spoločnosti	153
5.4.5	Spätný a ďalší odkaz a výnimky z určovania lex societatis	154
5.5	Osobný štatút v slovenskom medzinárodnom práve súkromnom	155
5.6	Osobný štatút v rakúskom medzinárodnom práve súkromnom	157
5.6.1	Obecný úvod	157
5.6.2	Platná právna úprava pre určovanie osobného štatútu	158
5.6.3	Rozsah osobného štatútu podľa § 10 IPRG	159
5.6.4	Modifikácia v aplikácii § 10 IPRG	162
5.6.5	Stručné zhrnutie rakúskej úpravy osobného štatútu	165
5.7	Osobný štatút v nemeckom medzinárodnom práve súkromnom	166
5.8	Osobný štatút v ruskom medzinárodnom práve súkromnom	168
5.8.1	Obecný úvod	168
5.8.2	Platná právna úprava pre určovanie osobného štatútu	171
5.8.3	Určovanie osobného štatútu transnárodných korporácií	174
5.9	Osobný štatút v ukrajinskom medzinárodnom práve súkromnom	177
5.10	Zhrnutie a odpoveď na tretiu a štvrtú hypotézu	178
6	Vybrané otázky medzinárodného civilného práva procesného a medzinárodného insolvenčného práva vzťahujúce sa k obchodnému vedeniu	181
6.1	Medzinárodné civilné právo procesné – otázka súdnej právomoci	182
6.2	Medzinárodné insolvenčné právo a <i>lex fori concursus</i>	185
6.2.1	Insolvenčné konanie zahájené pred českým súdom vo vzťahu k Slovensku, Rakúsku a Nemecku	185
6.2.2	Insolvenčné konanie zahájené pred českým súdom vo vzťahu k Ruskej federácii a Ukrajine	191

6.2.3	Stret <i>lex concursus</i> a <i>lex societatis</i> v insolvenčnom konaní.....	192
6.2.4	České právo ako právo rozhodné pre insolvenčné konanie s medzinárodným prvkom 197	
6.3	Zhrnutie	200
7	Postavenie imperatívnych noriem.....	202
7.1	Imperatívne normy ako limit <i>lex contractus</i>	202
7.2	Imperatívne normy podľa nariadenia Rím I	205
7.3	Zhrnutie	206
	Záver.....	207
	Zoznam skratiek	209
	Zoznam použitých zdrojov	211
	Obchodné vedenie v cezhraničných vzťahoch	227
	Abstrakt	227
	Business Management in the Transnational Relations.....	228
	Abstract	228

Úvod

Predložená dizertačná práca pochádza z mysle a rúk autora, ktorý po dobu troch rokov pôsobil ako interný doktorand na katedre obchodného práva Právnickej fakulty Karlovej univerzity. Autor pri písaní práce využil možnosti získať vzdelanie, konzultácie ako aj vedenie seminárov z medzinárodného práva súkromného na tejto prestížnej univerzite.

Všeobecným predmetom práce je medzinárodné právo spoločností. Jedná sa o kolízne právo, ktoré sa zaoberá otázkami určenia rozhodného práva, podľa ktorého spoločnosť vzniká, žije a zaniká, pričom v popredí sú vzťahy medzi spoločnosťou a spoločníkmi, rovnako ako vzťahy medzi spoločnosťou a členmi výkonného orgánu, či dokonca vzťahy medzi členmi výkonného orgánu a spoločníkmi¹. V práci sa zameriame na vybraný aspekt tejto problematiky – inštitút obchodného vedenia, alebo ak chceme *managementu*. Obchodným vedením pritom rozumieme hlavnú náplň členov výkonného orgánu, ich rozhodovaciu činnosť na dennej báze. Medzinárodný prvok sa do úpravy obchodného vedenia najčastejšie v praxi dostáva skrz skutočnosť, že sa spoločnosť účastní koncernu s cezhraničným presahom.

Táto dizertačná práca bude pracovať s poznatkami, ku ktorým autor dospel pri písaní diplomovej práce. Diplomová práca autora pojednáva o inštitúte obchodného vedenia *stricto sensu*, teda o obchodnom vedení a jeho fungovaní v kapitálových obchodných korporáciách na národnej úrovni. Táto, dnes už úspešne obhájená práca na Právnickej fakulte Karlovej univerzity, obsahuje historickú genézu obchodného vedenia, následne pojem vykladá, venuje sa vnútornému fungovaniu výkonného orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti a záverečná kapitola pojednáva inštitútu riadiaceho pokynu v koncerne. Pri spracovávaní tejto práce sa objavil veľmi zaujímavý problém, a síce otázka, ako posudzovať prípustnosť, záväznosť a následky riadiaceho pokynu v koncernovom podnikateľskom zoskupení, v prípade ak pomyslená cesta tohto riadiaceho pokynu, ktorý putuje od riadiacej osoby k riadenej, bude viesť cez hranice jedného právneho poriadku? Domnievame sa, že bude preto vhodné, venovať túto dizertačnú prácu obchodnému vedeniu *largo sensu*, teda obchodnému vedeniu s medzinárodným presahom a vyriešiť otázky, ktoré sa pri bádaní autora vyskytli.

Prvá kapitola obsahuje stručné pojednanie o aktuálnosti a prínosu predkladanej práce pre právnickú verejnosť. Je v nej určený predmet bádania a stanovené hypotézy, ciele a metódy spracovania. Druhá kapitola je venovaná podstate rozhodovania o obchodnom vedení. Táto

¹ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, s. 18.

kapitola práce je tak venovaná právnej úprave exekutívy, hlavne otázok obchodného vedenia v riadených a riadiacich kapitálových obchodných korporácií v rámci medzinárodných podnikateľských zoskupení koncernovej kvality. Jedným z hlavných problémov, ktoré sú v dizertačnej práci riešené je situácia, ako posudzovať prípustnosť, záväznosť a následky riadiaceho pokynu v koncernovom podnikateľskom zoskupení, v prípade ak pomyslená cesta tohto riadiaceho pokynu, ktorý putuje od riadiacej osoby k riadenej, bude viesť cez hranice právneho poriadku jedného štátu. Pre nezaväzneného bude zaiste prekvapením konštatovanie, že táto otázka nie je upravená ani v českom či európskom práve. V českom medzinárodnom práve súkromnom máme síce právnu normu upravujúcu osobný štatút spoločnosti, nemáme však žiadnu normu, ktorá by sa týkala medzinárodného koncernu, teda vzťahov dcérskej a materskej spoločnosti. Musíme vychádzať z doktríny, ktorá je v oblasti medzinárodného práva koncernového rozpracovaná v Európe hlavne nemeckými autormi. Tento problém bol spracovaný do tretej a štvrtej kapitoly. Tretia kapitola upozorní na možné diskrepancie medzi právnymi úpravami inštitútu obchodného vedenia v právnych poriadkoch vybraných štátov. Táto kapitola sa vyznačuje značne komparatívnym charakterom vnútroštátneho práva, snahou je dosiahnutia lepšieho pochopenia významu a následkov aplikácie rozhodného práva. Vo štvrtej kapitole bolo pojednané o tých normách, ktoré by sa dali označiť za priamu úpravu obchodného vedenia s cudzím prvkom. Piata kapitola sa bude zaoberať kolíznou úpravou obchodného vedenia s cudzím prvkom. Šiesta kapitola nám priblíži ustanovenia medzinárodného civilného práva procesného vzťahujúce sa k fungovaniu obchodného vedenia. Nakoniec siedma kapitola upozorní na použitie imperatívnych noriem v tejto oblasti. Na záver bude práca zhrnutá formou stručnej bilancie.

Pri písaní tejto práce budú použité analytická a komparatívna metóda. Citácie sa riadia podľa citačnej normy ČSN ISO 690 a ISO 690-2. U zahraničnej literatúry môže byť použitá citácia používaná v štáte pôvodu. Obsah práce vychádza zo stavu právnej úpravy účinnej k 28. máju 2019.

1 Aktuálnosť a prínos predkládanej práce pre právnickú verejnosť

1.1 Otázky aktuálnosti

1.1.1 Postmodernizmus v medzinárodnom práve súkromnom

Na úvod práce predostierame myšlienku sa zamyslieť nad samotným osudom medzinárodného práva súkromného. Zamyslieť sa nad tým, či medzinárodné právo súkromné kráča s dobou, či má s dobou kráčať a či tak dostatočne reflektuje potreby spoločnosti, štátov a medzinárodného spoločenstva. A aké sú vlastne akútne potreby novodobej spoločnosti? Obdobne ako napríklad filozofia, prešlo si aj medzinárodné právo súkromné určitými etapami vývoja, z ktorých sa ľudstvo viac či menej poučilo a na ktorých základoch súčasná spoločnosť funguje. V súčasnosti hovoríme o postmodernizme medzinárodného práva súkromného, čo je termín označujúci nové trendy v tomto obore, a to v dobe, keď sa mnohí z nás domnievajú že to podstatné už bolo vymyslené.

Medzinárodné právo súkromné patrí k tým málo výnimočným oborom nášho práva, ktoré si aj v období rokov 1948-1989 zachovali úroveň, porovnateľnou s vyspelými štátmi kontinentálneho právneho systému², kam sa dnes už opätovne zaraďuje aj české právo. Cieľom medzinárodného práva súkromného je uskutočnenie spravodlivosti. Tuzemský právny poriadok je adekvátny pre tuzemské právne pomery, pre cudzie právne pomery je adekvátny cudzí právny poriadok.

Cezhraničné vzťahy sa obvykle definujú ako pravidelné interakcie skrz štátne hranice v ktorých neštátni aktéri hrajú významnú úlohu. To nám otvára široké spektrum skúmanej oblasti v kontexte globalizácie, kde sa rôzni aktéri zúčastňujú narastajúcich globálnych zmien. Veľmi veľký význam na medzinárodné vzťahy majú cezhraniční aktéri, ktorí majú vplyv aj na cezhraničnú politiku. Majú sa na mysli neštátne medzinárodné organizácie, cirkev, teroristi, zločinci, diaspóry, etnické skupiny či mnohonárodné korporácie. Spoločenské a kultúrne dôsledky globalizácie sú skúmané pod hlavičkou transnacionalizmu, pričom samotný výskum je zdieľaný niekoľkými disciplínami od humanitných a spoločenských vied, kde sa kladie dôraz hlavne na migráciu hybridnej identity.

Doba sa mení a neoddeliteľne s dobou by mala ísť aj zákonná úprava. Samozrejme, pokiaľ je to nevyhnutné. Na niekoľkých nasledujúcich riadkoch si spoločne ukážeme aké sú najnovšie myšlienkové prúdy v oblasti medzinárodného práva súkromného. Toto poznanie nám

² PAUKNEROVÁ, M. Osobní statut právnických osob v českém právu. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 1/1998, s. 31.

potom pomôže sa lepšie zorientovať, keď budeme hľadať buď najvhodnejšiu interpretáciu určitej právnej normy *de lege lata* alebo budeme sami navrhovať právnu úpravu *de lege ferenda* či len budeme posudzovať relevanciu určitých právnych názorov.

S rozvíjajúcou sa prepojenosťou celého sveta a neustálym rozmachom medzinárodného obchodu v súčasnosti vzrastá aj dôležitosť medzinárodného práva súkromného. Medzinárodné právo súkromné by sa malo vyvíjať s dobou. Objektívnou skutočnosťou je, že dnes dochádza k intenzívnej internacionalizácii a predovšetkým europeizácii medzinárodného práva súkromného. Dôležitosť národnej legislatívy týmto klesá a je nahradzovaná medzinárodnými zmluvami a právom Európskej únie. Tvorba nových kodifikácií medzinárodného práva súkromného sa však nezastavila.³

Súčasná globalizovaná doba sa prejavuje v mnohých oblastiach života a taktiež práva, medzinárodné právo súkromné nevyvíjajú. Ak historicky slúžilo medzinárodné právo súkromné ako súbor príkazov upravujúcich cezhraničný styk subjektov pochádzajúcich z odlišných suverénnych štátov so svojimi vlastnými právnymi poriadkami, v súčasnej dobe sa musí adaptovať na podmienky technologického pokroku, stále rýchlejšieho toku informácií, postupným faktickým stieraním hraníc národných štátov a stále rýchlejším rastom expatov. Škola medzinárodného práva súkromného, ktorá na tieto trendy reaguje, sa nazýva školou postmodernou.

Postmodernizmus v medzinárodnom práve súkromnom je smer, ktorý reaguje na trendy súčasného globalizovaného sveta. Vývoj tohoto smeru je daný hlavne rastúcou mobilitou obyvateľstva v medzinárodnom priestore, znižovaním informačného deficitu a medzikultúrnych bariér a vzostupu významu cezhraničných javov. Globalizácia je nielen dôsledkom technického pokroku, ale aj celosvetového politického vývoja. Postupne miznú medzinárodné obchodné bariéry a vďaka rozvoju technológií sa zefektívňuje proces prenosu informácií. Dôsledkom toho sa zvyšuje počet nadnárodných spoločností a zosilňuje medzinárodná aktivita právnických osôb. Právo by malo na tieto javy reagovať.

Postmodernizmus v medzinárodnom práve súkromnom je prístup typický hlavne rozšírením spektra možných riešení. Vyzdvihuje komunikáciu, čo sa prejavuje predovšetkým v medzinárodných zmluvách o spolupráci ústredných orgánov jednotlivých štátov alebo výskytom naratívnych noriem. Pri použití naratívnej metódy úpravy súkromnoprávných

³ SIEHR, K. Internationaler Rechtsschutz von Kulturgütern: Schutz der bildenden Kunst in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft. *Swiss Review of International and European Law*, 2005, č. 1, s. 17 a násl.

pomerov s medzinárodným prvkom sa pri výbere rozhodného práva postupuje s ohľadom na sledovanú hodnotu.

Z týchto noriem vyplývajú určité hodnoty, ktoré ustanovenia sledujú. Do popredia sa viac dostáva záujem účastníkov súkromnoprávných pomerov s medzinárodným prvkom, pritom je záujem štátu a jeho povinnosť vytvárať úpravu týchto pomerov sekundárny. Taktiež v európskom kontexte musí medzinárodné právo súkromné vyhovovať základnej slobode voľného pohybu osôb a majetku. Právo je tak bližšie jednotlivcom za účelom zjednodušenia ich pohybu zboží a kapitálu, niektorí autori však podotýkajú, že sa tak deje na úkor určitej časti suverenity štátov.⁴

V storočí rýchlo sa meniacej informačnej spoločnosti už neobstoja len odkazy na príkazy k aplikácii daných noriem, pretože globalizáciou sa neustále oslabuje jasná definícia cezhraničného prvku. Postmoderná škola kladie dôraz predovšetkým na hodnoty, ideje a takzvaný duch zákona. Naďalej už nemá byť v centre diania len samotný text odkazovacej normy, ale práve tá hodnota, nejaká myšlienka, ktorá sa sleduje. Preto sa kladie dôraz na rešpektovanie ľudských práv a ochranu súkromných záujmov, pretože len tie môžu obstáť v súčasnej zrýchlenej dobe a zabezpečiť tak právnu istotu. To je možné docieľiť prostredníctvom spravodlivej a predvídateľnej úpravy súkromnoprávných pomerov s medzinárodným prvkom.

S ohľadom na stále rýchlejšiu a viac technologizovanú dobu sa medzinárodné právo súkromné sústreďuje na hodnoty a záujmy nielen štátov samotných, ale aj na aspekty týkajúce sa predovšetkým občana ako ľudskej bytosti. Medzinárodné právo súkromné sa snaží priblížiť k človeku, brať ohľad na ľudské potreby a city s ohľadom k ich rôznorodej kultúrnej a náboženskej identite. Ako samozrejmosť je braný rešpekt k ľudským právam a veľká dôležitosť sa prikladá súkromným záujmom.⁵ Postupne dochádza k presadzovaniu citovej zložky prípadu, ako je napríklad ohľad na názory dieťaťa, rešpektovanie kultúrnej identity a podobne.

Postmodernizmus je spojený taktiež s unifikáciou a vytváraním priamych noriem, čo taktiež značne prispieva k predvídateľnosti medzinárodného práva súkromného. Rovnako platí, že aj kolízna metóda úpravy má sledovať tieto ciele. Kolízne právo prechádza od práva ako nástroja vyslovujúceho príkazy k aplikácii určitého práva k právnemu nástroju, ktorý sa zameriava na účel právnej normy a udáva smerovanie, ako majú byť prípady rozhodované. Pri hľadaní rozhodného práva sa potom postupuje hlavne s ohľadom k sledovanej hodnote, za

⁴ PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda, II. Díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, s. 344 a násl.

⁵ V angloamerickom právnom prostredí sa otázkam postmodernizmu v medzinárodnom práve súkromnom venujú títo významní predstavitelia: S. Symeonides, B. Borchers, P. Hay, T. Hartley, E. Crawford a P. Rogerson.

súčasného rešpektovania potrieb informačnej spoločnosti. Postmodernizmus sa prejavuje rovnako upozadovaním imperatívnych noriem v medzinárodnom práve súkromnom.⁶

Svojho druhu existuje postmodernizmus medzinárodného práva súkromného aj v štátoch angloamerického právneho systému. V Spojených štátoch amerických sa v priebehu minulého storočia sformovalo niekoľko koncepcií riešenia konfliktu právnych poriadkov, ako sú napríklad *seat of the relationship test*, *significant contacts test*, *comparative impairment test*, *balance of interests test* a tomu podobné, ktoré svoje uplatnenie nachádzajú aj v kontinentálnom systéme práva. Hlavnými predstaviteľmi postmodernizmu v angloamerickom medzinárodnom práve súkromnom sú Symeon C. Symeonides, ktorý napísal dielo *Conflict of Laws*, P. Borchers, P. Hay. V angloamerickom systéme sa uvažuje o kodifikácii kolíznych noriem, a to napriek tomu, že sa tradične odmietali unifikačné tendencie z kontinentálneho právneho systému, aby sa mohol nechať široký priestor pre uváženie súdu a precedenčné právo, na ktorom je tamajší systém založený. Spravidla sa však uznávali práva nadobudnuté v zahraničí, podľa zahraničného práva, v súlade s teóriou nazvanou ako „*the vested rights theory*“, ktorú formuloval právny filozof a newyorský sudca Learned Hand.⁷ Na druhej strane stojí takzvaná „*local law theory*“, ktorej hlavným predstaviteľom je Walter Wheeler Cook. Podľa jeho názoru otázka či aplikovať cudzie právo je nesprávna, pretože súd má vždy voľnosť v tom, aby zohľadnil všetky relevantné skutočnosti, ktoré sú potrebné pre rozumné rozhodnutie. Obidve tieto teórie však uznávajú tú skutočnosť, že cudzie právo v rozhodovaní amerických súdov je relevantné.⁸

1.1.2 Medzinárodný prvok na zostupe

Pohyb osôb a vecí v modernom globalizovanom svete sa stáva natoľko bežným javom, že význam cezhraničného prvku v akomsi zmysle skutočne klesá. Narastá však potreba k užšej spolupráci ústredných orgánov štátov. Tieto tendencie vedú k postupnému približovaniu noriem medzinárodného práva súkromného.

Môžeme tak konštatovať, že prejavom postmodernizmu v medzinárodnom práve súkromnom je orientácia na hodnotový právny systém, ktorý v pluralite právnych úprav vytvára základný priesečník. Pri aplikácii a výklade noriem sa má dbať určitých záujmov a hodnôt.

⁶ PAUKNEROVÁ, M. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 199.

⁷ CAVERS, F. *The Two Local Law Theories*, *Harvard Law Reviews*, 1950, č. 63, s. 822.

⁸ „*The sole question, here as always, is how far the court of the forum will adopt the law of another place as the standard of its own legal consequences.*“ In: CAVERS, F. *The Two Local Law Theories*, *Harvard Law Reviews*, 1950, č. 63, s. 826.

Riešenie súkromnoprávneho pomeru s medzinárodným prvkom sa v postmodernom pojatí snaží vytvoriť normatívny systém pre tieto právne pomery a postupnou harmonizáciou právnych úprav členských štátov Európskej únie dochádza k potieraniu problematiky cezhraničného právneho vzťahu.⁹ Právo by malo byť schopné sa čo najlepšie prispôbiť a zohľadniť aspekty, ktoré sú pre fungovanie dnešného sveta zásadné. V dnešnom rozmanitom svete je nutné, aby právna úprava a jej ideové zdroje nezostávali rigidné a boli schopné vhodne a včas reagovať na potreby spoločnosti.

1.1.3 Význam medzinárodného práva spoločností na vzostupe

Largo sensu je témou práce úprava a ekonomické a spoločenské aspekty podnikateľských zoskupení, ktoré majú cezhraničný charakter. Domnievame sa, že táto téma je v súčasnosti veľmi aktuálna. Súčasná ekonomická a politická situácia na starom kontinente nasvedčuje tomu, že do budúcnosti sa dá počítať s ešte väčším významom podnikateľských zoskupení a s tým taktiež s rastom významu tejto problematiky. Na základe toho usudzujeme, že dnešná doba je charakterizovaná práve fenoménmi ako sú globalizácia, liberalizácia, internacionalizácia či europeizácia. S europeizáciou úzko súvisí axióm voľného pohybu osôb, zboží, služieb a kapitálu.

Prvou premisou je, že pre spoločnosti so stabilnou pozíciou na domácom trhu, nevyhnutne prestáva byť tento trh dostačujúci. Spoločnosť môže svoju aktivitu za hranicou vykonávať skrz export, frančízu, vytvorením strategickej aliancie, akvizíciou, vytvorením *joint venture*, holdingu alebo v kontinentálnom právnom systéme prostredníctvom vytvorenia koncernu. Najdôležitejšia línia úvah bude predstavovať problematiku delenia nadnárodných koncernov. Všetko spomenuté má svoj význam pre určenie rozhodného práva aplikovateľného na jednotlivé spoločnosti, teda aj na obchodné vedenie. Domnievam sa, že právny ale i hospodársky význam tejto témy neodpovedá rozsahu dostupnej odbornej literatúry, nakoľko publikácií zaoberajúcich sa cezhraničnými vzťahmi podnikateľských zoskupení je u nás poskromne.

Aktuálnosť témy vidím v troch základných aspektoch. V prvom rade, čím ďalej tým väčšia časť kapitálových obchodných korporácií nemá nezávislé postavenie, ale je súčasťou väčších či menších zoskupení obchodných korporácií. To znamená, že správanie určitej obchodnej korporácie je ovplyvňované inými osobami. V praxi existuje široké spektrum

⁹ PAUKNEROVÁ, M. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 199.

konkrétnych spôsobov ovplyvnenia. Môže ísť o neformálne oznámenie, písomné odporúčenie alebo aj zasielanie zápisov z rozhodnutí orgánov riadiacej obchodnej korporácie. Využívajú sa tiež takzvané dvojité alebo viacnásobné mandáty, teda členstvo jednej osoby v orgánoch niekoľkých spoločností za účelom ovplyvňovania ich rozhodovania.¹⁰

Druhý dôvod aktuálnosti vidím všeobecne vo výhodách koncernového podnikateľského zoskupenia, ktorých význam sa po rekonštrukcii súkromného práva podľa môjho názoru ešte viac umocnil. Považujem totižto české koncernové právo ako koncernu ústretovú právnu reguláciu. Odchýlenie sa od nemeckého modelu koncernu a príklon k francúzskemu pojatiu považujem za správny krok dopredu. Takisto sa stotožňujem s názorom P. Čecha, ktorý sa vyslovil kladne k českému konceptu ako v zásade francúzskemu modelu, obohatenému racionalizačnými prvkami, ktoré nám mnohé západné štáty aplikujúce čistý francúzsky koncept môžu závidieť.¹¹ Preto si myslím, že význam koncernových podnikateľských zoskupení v národnom hospodárstve bude rásť a tomu úmerne sa bude zvyšovať množstvo problémov spojených s fungovaním týchto ekonomických entít.

Tretí dôvod aktuálnosti vidím v stále väčšej integrácii národných ekonomík na úrovni Európskej únie. Za hranicami Európskej únie tento trend úzko súvisí s pojmom globalizácie. To má za následok, že čím ďalej tým viac sa budeme v praxi stretávať s nadnárodnými spoločnosťami a podnikateľskými zoskupeniami, ktoré presahujú hranice jedného štátu. V naposledy spomenutých takzvaných nadnárodných či medzinárodných koncernoch členovia štatutárneho orgánu, ktorým náleží zabezpečovanie obchodného vedenia, dostávajú rôzne inštrukcie zo zahraničia ako jednať a ako riadiť spoločnosť tak, aby to bolo v súlade so záujmami ostatných spoločností v koncerne. Určenie povahy týchto rôznych zásahov do oblasti obchodného vedenia v medzinárodnom koncerne predstavuje jeden z hlavných aspektov zámeru mojej práce.

Nutnosť vysokej cezhraničnej mobility a flexibility pri ekonomickej činnosti vyvíja tlak na presadzovanie slobody usadiť sa a rušenie národných bariér, čo zároveň posilňuje hospodársku súťaž.¹² Napriek tomu, že je otázka spoločností v medzinárodnom práve

¹⁰ ČERNÁ, S., ŠTENGLVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodných korporácií*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 216.

¹¹ Názor odprezentoval P. Čech na Výjazdnom seminári v Peci pod Sněžkou z obchodného práva, usporiadaného Právnickou fakultou Karlovej univerzity v apríli 2017.

¹² RAMMELOO, S., FRANCOIS, G. *Corporations in private international law: a European perspective*. Oxford, 2001, s. 3.

súkromnom dôležitou témou, zatiaľ sa jej v Českej republike venovala len jedna monografia.¹³ Ekonomická globalizácia a zásadné zmeny na trhu avšak vyžadujú sofistikované právne nástroje, ktoré by mali dostatočne reflektovať dynamický vývoj a tú okolnosť, že najvýraznejším aktérom na trhu už nie je štát, ale spoločnosti.

Význam a silu podnikateľských zoskupení reflektuje aj Bezpečnostná informačná služba Českej republiky, ktorá vo svojej výročnej správe za rok 2016 na strane 4 uvádza, že „nově BIS sledovala významné posilování vlivu velkých podnikatelských skupin na ekonomické rozhodování státu, který, ačkoliv prosazovaný legální cestou, významně zasahoval ekonomické zájmy České republiky“.¹⁴

1.2 Predmet predkládanej práce

1.2.1 Obchodné vedenie všeobecne – definícia a rozsah pojmu

Obchodné vedenie ako inštitút práva spoločnosti

Predmetom tejto dizertačnej práce je obchodné vedenie. Termín obchodné vedenie v anglickom preklade management, označuje exekutívu obchodných spoločností. Paralelu vo verejnom sektore tvorí výkonná moc. Pri materiálnom pojatí moci zákonodarnej a moci súdnej sa ponúka definovať moc výkonnú ako zvyšok celkových mocenských atribútov štátu, ktorý zostane po odpočítaní atribútov moci zákonodarnej a moci súdnej.¹⁵ Rovnako tak platí v práve obchodných korporáciách, výkonný orgán má zbytkovú pôsobnosť, teda vymedzenú negatívne, ako okruh záležitostí, o ktorých neprísluší rozhodovať najvyššiemu orgánu či orgánu dozornému.

Ďalšiu podobnosť štruktúry obchodných korporácií môžeme vidieť v štruktúre medzinárodných, hlavne vládnych, organizácií. Vo väčšine medzinárodných organizácií sa vytvárajú tri druhy orgánov a to najvyšší orgán, výkonný orgán a orgán administratívny. Nad to sa v medzinárodných organizáciách vytvárajú rôzne špecializované komisie a výbory.¹⁶ Úlohou výkonných orgánov medzinárodných organizácií je zabezpečiť efektívnu činnosť organizácie, uskutočňovať spojenie s členskými štátmi a ďalšími medzinárodnými organizáciami, vytváranie

¹³ A to: PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998.

¹⁴ Správa je dostupná online na webovej stránke: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpráva16e1.html> [30. 01. 2017].

¹⁵ PAVLÍČEK, V. *Ústavní právo a státověda. Obecná státověda*. Praha: Leges, 2008, s. 280.

¹⁶ ШИБАЕВА, Е. А., ПОТОЧНЫЙ, М. Правовые вопросы структуры и деятельности международных организаций. Москва. Издательство Московского государственного университета. 1980, s. 26.

rozpočtu, príprava zasadania najvyššieho orgánu, personálne otázky a voľba predsedu organizácie.¹⁷

Nevyhnutným predpokladom pre to, aby spoločnosť mohla prosperovať a plniť účel pre ktorú bola založená, je zabezpečovanie riadneho výkonu obchodného vedenia. Obchodné vedenie preto nie je zverené spoločníkom, ale členom voleného štatutárneho orgánu, u ktorých sa predpokladá profesionalita, a ktorí sú povinní vykonávať svoju funkciu so starostlivosťou riadneho hospodára. Druhou stranou mince tejto vysokej miery zodpovednosti je ich autonómia pri rozhodovaní o obchodnom vedení. Tá znamená, že nikto nie je oprávnený im dávať direktívy ako majú túto pôsobnosť vykonávať. Ak necháme stranou vyššie spomenuté dve výnimky predpokladané zákonom o obchodných korporáciách, mali by sme vedieť tiež zodpovedať otázky, ako posúdiť vplyvy prichádzajúce od zahraničných osôb smerujúce do tejto oblasti. Ako by sme posúdili pokyn do obchodného vedenia udelený českou riadiacou spoločnosťou rakúskej riadenej spoločnosti? Akým právom sa bude tento pokyn riadiť, českým, rakúskym alebo snád európskym? Bude môcť táto spoločnosť tento pokyn akceptovať? A bude pre ňu záväzný? Je zjavné, že hľadanie odpovedí na tieto otázky nebude jednoduchý proces. Medzinárodné právo spoločností a obzvlášť určovanie osobného štatútu spoločností mnohí autori označujú preto ako *quaestio famosa*.

Valné zhromaždenie je najvýznamnejším orgánom spoločnosti, ktorého prostredníctvom realizujú spoločníci právo podieľať sa na riadení spoločnosti a prijímať rozhodnutia zásadným spôsobom ovplyvňujúce ďalšiu existenciu a činnosť spoločnosti. Ďalšie orgány spoločnosti plnia len funkcie smerujúce k zaisteniu riadneho chodu spoločnosti, a to dozorná rada ku kontrole jej činnosti a štatutárny orgán k jej obchodnému vedeniu.¹⁸

Obchodné vedenie v judikatúre

Obchodným vedením spoločnosti je riadenie spoločnosti, to znamená hlavne organizovanie a riadenie jej podnikateľskej činnosti, vrátane rozhodovania o podnikateľských zámeroch.¹⁹ Zároveň má pojem obchodné vedenie kompetenčný význam a predstavuje najvýznamnejšiu právomoc štatutárneho orgánu. Čím širšie budeme obchodné vedenie chápať,

¹⁷ ШИБАЕВА, Е. А., ПОТОЧНЫЙ, М. Правовые вопросы структуры и деятельности международных организаций. Москва. Издательство Московского государственного университета. 1980, s. 27.

¹⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 27. januára 2009 pod sp. zn. 29 Odo 1060/2006.

¹⁹ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 25. augusta 2004 pod sp. zn. 29 Odo 479/2003.

tým viac ohraničujeme pôsobnosť valného zhromaždenia (systém spojených nádob).²⁰ Ďalšie z rozhodnutí Najvyššieho súdu nám charakterizuje obchodné vedenie ako organizovanie a riadenie každodennej činnosti spoločnosti. Pridáva tak znak každodennosti.²¹ V literatúre sa je možné často stretnúť s tým, že za obchodné vedenie sa považujú rutinné záležitosti. Rutinou sa rozumie nie ani tak početnosť opakovania určitého jednanja, ale to, že pri správe spoločnosti k nemu dochádza pravidelne.²²

Rozsudok Najvyššieho správneho súdu vymedzuje obchodné vedenie ako pravidelné organizovanie a riadenie činnosti spoločnosti.²³ Z tohto rozhodnutia stojí za povšimnutie znak pravidelnosti obchodného vedenia. Z legislatívnych prác nám k bližšiemu vymedzení inštitútu obchodného vedenia slúži len dôvodová správa k jednej z novelizácií dnes už neúčinného obchodného zákonníku²⁴ Táto dôvodová správa uvádza, že obchodným vedením sa rozumie prevádzkovanie činnosti a rozhodovanie o záležitostiach vo vnútri spoločnosti. Pôjde teda o rozhodovanie interné, také o ktorom sa v zásade žiadne správy nemusia uverejňovať ani iným spôsobom publikovať. Obchodnému vedeniu sa tradične v rozhodovacej praxi venuje nemalá

²⁰ NĚMEČKOVÁ, O. Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu. *Právní rozhledy*. 2004, č. 22, s. 825.

²¹ Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 5. októbra 2005 pod sp. zn. 5 Tdo 1208/2005.

²² ELIÁŠ, Karel. *Obchodní společnosti*. Praha : C. H. Beck, 1994, s.98.

²³ Rozsudok Najvyššieho správneho súdu zo dňa 18. marca 2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003.

²⁴ Novelizácia zákonom č. 370/2000 Sb.

pozornosť a preto možno obdobné vymedzenia nájsť i mnohých ďalších rozhodnutí NS ČR.²⁵ Pojmu sa venujú samozrejme i pasáže publikácií komentujúcich právne predpisy.²⁶

D. Patěk charakterizuje obchodné vedenie v najvšeobecnejšom zmysle slova ako právomoc výkonného orgánu riadiť podnikateľskú činnosť obchodnej korporácie a uskutočňovať jej podnikateľské zámery.²⁷ O niečo konkrétnejšie ju je možno charakterizovať ako priebežnú pravidelnú správu záležitostí spoločnosti a jeho podniku, vrátane riešenia problémov aká správa je pre spoločnosť optimálna,²⁸ to znamená rozhodovanie o organizačných, technických, obchodných, personálnych, finančných a iných otázkach bežného života.²⁹ Obchodné vedenie tak zahŕňa činnosti ako organizáciu a riadenie závodu, ktorý patrí spoločnosti, riadenie zamestnancov, rozhodovanie o prevádzkových záležitostiach ako napríklad o zásobovaní, odbyte, reklame, vedení účtovníctva tomu podobne.³⁰ Obchodným vedením sa rozumejú zasadania, rozhovory alebo korešpondencia. Okruh konkrétnych záležitostí

²⁵ Tak napríklad rozhodnutie zo dňa 5. apríla 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006 definuje obchodné vedenie ako „organizace a řízení podniku, který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyty, reklama, vedení účetnictví apod., jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech“.

Rozhodnutie zo dňa 5. októbra 2005, sp. zn. 5 Tdo 1208-2005 stanoví, že „Obchodním vedením se rozumí řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její každodenní podnikatelské činnosti.“

Rozhodnutie zo dňa 28. marca 2012, sp. zn. 5 Tdo 361-2011, ktorý vníma obchodné vedenie predovšetkým ako rozhodovanie o podnikateľskej činnosti obchodnej korporácie.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu zo dňa 30. apríla 1997 pod. sp. zn. 1 Odon 2/97 publikované v časopise *Právní rozhledy* č. 8, 1997.

Obdobne rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 26. augusta 2009, sp. zn. 5 Tdo 894/2009, zo dňa 20.9.2006, sp. zn. 5 Tdo 956/2006, rozhodnutie zo dňa 28. augusta 2008, sp. zn. 5 Tdo 959/2008, zo dňa 28. januára 2009, sp. zn. 5 Tdo 1620/2008, zo dňa 3. júna 2009, sp. zn. 7 Tdo 543/2009.

²⁶ ŠTENGOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 419-420: *Pojem „obchodní vedení“ je v právní teorii převážně vykládán jako řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech.*

²⁷ PATEK, D. In: ČERNÁ, S., ŠTENGOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 160.

²⁸ Pojem podnik nové súkromné právo nahradilo termínom závod.

²⁹ Rozsudok Najvyššieho správneho súdu zo dňa 18. marca 2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003. Veľmi podobne rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 25. Augusta 2005, sp. zn. 29 Odo 479/2003 opisuje obchodné vedenie ako riadenie spoločnosti, teda hlavne organizovanie a riadenie jej podnikateľskej činnosti, vrátane rozhodovania o podnikateľských zámeroch a taktiež dodáva, že obchodné vedenie nezahŕňa jednanie za spoločnosť navonok.

³⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 5 Tdo 94/2006, zo dňa 5. apríla 2006.

spadajúcich pod pojem obchodné vedenie je vždy závislý na veľkosti, obratu a počte zamestnancov spoločnosti.³¹

Rozhodnutie o tom, či spoločnosť uhradí dlh, môže byť v závislosti na okolnosti prípadu súčasťou obchodného vedenia, zároveň ale môže ísť len o rozhodnutie, ktoré podľa svojej povahy patrí do pôsobnosti niektorého zamestnanca spoločnosti. Nutné bude zohľadniť majetkovú situáciu spoločnosti, prípadnú spornú povahu dlhu či význam platenej čiastky pre spoločnosť. Dá sa určite súhlasiť, že rozhodnutie o zaplatení polmiliónového dlhu vo väčšine menších spoločností bude spadať do obchodného vedenia, no vo väčších spoločnostiach, ako sú napríklad veľké potravinové reťazce či banky by mohol také rozhodnutie urobiť i radový zamestnanec, a pritom by stále nešlo o delegáciu obchodného vedenia. Zavádzanie marketingu, riešenie záväzkov spoločnosti či riešenie optimálneho spôsobu riadenia rovnako spada do obchodného vedenia.³²

Rozhodnutie o postupe pri vymáhaní pohľadávok spoločnosti je takisto súčasťou obchodného vedenia.³³ Zároveň i rozhodnutie o tom, či vôbec bude obchodná korporácia vymáhať určitú pohľadávku je obchodným vedením.³⁴ Najvyšší súd v tomto rozhodnutí konštatuje, že pre úvahu či bol konateľ povinný pohľadávku vymáhať je významné i posúdenie prípadnej úspešnosti takého postupu. To môže závisieť jednak od možnosti spoločnosti preukázať vznik, trvanie a výšku pohľadávky a samozrejme od reálnosti jej vymoženia. Tu je nutné upozorniť, že výkon samotného obchodného vedenia je činnosťou do značnej miery závislou na rade okolností. Nedá sa kategoricky konštatovať, ako aj vo vyššie citovanom rozhodnutí Najvyšší súd upozornil, že pod výkon obchodného vedenia bude vždy spadať vymáhanie dlhov. To práve preto, že môže nastať situácia, kde bude výhodnejšie určitú pohľadávku nevymáhať a ušetriť tak ďalšie prostriedky v situácii, keď je zjavné, že dlžník už beztak žiadnymi prostriedkami nedisponuje. Do obchodného vedenia však i v tejto situácii spada rozhodnutie o tom, že daná pohľadávka sa vymáhať nebude.

Rozhodnutie o tom, či a aký majetok akciová spoločnosť nadobudne či naopak prevedie na tretie osoby, spada zásadne do obchodného vedenia. Jeho zabezpečenie náleží štatutárnemu orgánu.³⁵

³¹ Rozsudok NS ČR zo dňa 27. februára 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005.

³² Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 30. júla 2008, pod sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

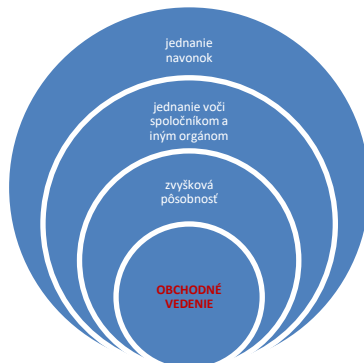
³³ Rozhodnutie NS ČR zo dňa 24. júna 2009, pod sp. zn. 3139/2007.

³⁴ Rozsudok NS ČR zo dňa 30. marca 2011 pod sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.

³⁵ Rozsudok NS ČR zo dňa 11. apríla 2012 pod sp. zn. 29 Cdo 3223/2010.

Členovia štatutárneho orgánu majú za povinnosť riadne vedenie účtovníctva.³⁶ Pri jeho zaradení pod tento inštitút by sa jednalo o jedinú činnosť obchodného vedenia výslovne uvedenú v zákone.³⁷ Judikatúra Najvyššieho súdu sa v mnohých rozhodnutiach prikláňa k možnosti, že pod obchodné vedenie táto povinnosť štatutárneho orgánu spoločnosti patrí.³⁸ Názor Najvyššieho súdu sa dá označiť v tomto ohľade za konštantný, čo potvrdzuje i jeho rozhodnutie z roku 2014, kde sa praví „obchodným vedením akciové spoločnosti je řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech, a spadá do něj zabezpečování řádného vedení účetnictví společnosti“.³⁹ Takisto odborná právnická verejnosc spravidla vedenie účtovníctva pod obchodné vedenie zaraďuje.⁴⁰ Dá sa zároveň nájsť i názory opačné, z ktorých uvedieme napríklad L. Lochamnovú, ktorá tvrdí: „lze uzavřít, že aktivity vypočtené v § 196 zákona o obchodních korporacích mají administrativně-technický charakter a nelze je podřadit pod aktivity rozhodovací (řídící) vedoucí především k nastavení dlouhodobého strategického záměru společnosti, vypracování podnikatelského záměru společnosti, řízení vnitřního chodu společnosti, resp. závodu apod.“⁴¹ alebo J. Dědiča.⁴²

Obrázok: Pôsobnosť štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej korporácie

³⁶ ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*, 2008, č. 11, s. 455.

³⁷ Ustanovenie § 196 z. o. k. znie: „Jednatel zajišťuje řádné vedení předepsané evidence a účetnictví, vedení seznamu společníků a na žádost informuje společníky o věcech společnosti.“

³⁸ Rozhodnutie NS ČR zo dňa 5. apríla 2006 pod sp. zn. 94/2006.

³⁹ Rozsudok NS ČR zo dňa 21. januára 2014 pod sp. zn. 21 Cdo 632/2013.

⁴⁰ Například autori článku: FÁRA, I., TOMŠEJ J. Pokyny valné hromady k obchodnímu vedení. *Právní rádce*, 2013, č. 12, s. 40.

⁴¹ LOCHAMNOVÁ, L.: In *BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 893s.

⁴² DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník. Komentář*. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 2384.

1.2.2 Obchodné vedenie konkrétne – corporate social responsibility

Medzi záležitosti, ktoré budú spadať do rozsahu obchodného vedenia patrí napríklad aj stále veľmi aktuálna problematika spoločenskej zodpovednosti spoločnosti či *corporate social responsibility* (ďalej taktiež len „CSR“). Zaujímavé pritom je, že politika CSR sa vytvára v rámci celého nadnárodného koncernu, takže *eo ipso* predstavuje na úrovni národnej spoločnosti rozhodnutie obchodného vedenia s cudzím prvkom.

Povaha právnych prameňov problematiky CSR

V minulých rokoch niektoré transnárodné spoločnosti, ktoré väčšinou predávajú značkové výrobky, pričom pre výrobu využívajú outsourcing do nízko rozvinutých krajín, sa stali predmetom zvýšeného záujmu neziskových organizácií, rôznych aktivistických spolkov a následne niektorých štátov a medzinárodných organizácií. Tie tvrdia, že tieto korporácie často využívajú detskú prácu, neľudské pracovné doby, nezdravé pracovné podmienky, obchodné blokovania a podobné nekalé praktiky. Dňa 22. októbra 2014 prijala Európska únia smernicu o nefinančnom reportingu⁴³, ktorá predstavuje nové legislatívne opatrenie, ktoré ukladá väčším spoločnostiam povinnosť pravidelne uvádzať nefinančné informácie o svojej činnosti. Česká republika mala povinnosť transponovať smernicu do národnej legislatívy najneskôr do 6. decembra 2016⁴⁴. Spoločnosti museli po prvýkrát vykazovať vlastné nefinančné informácie za rozpočtový rok 2017. Splnenie tejto povinnosti podlieha auditu. Odhaduje sa, že sa táto povinnosť dotkne v Českej republike približne 30 spoločností.⁴⁵

Smernica o nefinančnom reportingu spadá do problematiky CSR a je akýmsi najaktuálnejším výdobytkom celej snahy v tejto oblasti. Tým, že v Českej republike pôsobia spoločnosti, ktoré sú vo svojej podstate súčasťou rozsiahlych medzinárodných koncernov, dochádza k importu know-how od materských spoločností do českého podnikateľského prostredia. Materská spoločnosť sa snaží udržať jednotné štandardy aj pri hospodárení svojich dcérskych spoločností. Medzi tieto štandardy patria takzvané CSR pravidlá.

⁴³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/95/EU zo dňa 22. októbra 2014, ktorou sa mení smernica 2013/34/EU, pokiaľ ide o uvádzanie nefinančných informácií a informácií týkajúcich sa rozmanitosti niektorými veľkými spoločnosťami a skupinami.

⁴⁴ Učinilo sa tak zákonom č. 462/2016 Sb., ktorý zmenil zákon č. 563/1991 Sb., o účtovníctví.

⁴⁵ PAUKNEROVÁ, M., FEIGERLOVÁ, M. Private International Law for Corporate Social Responsibility. *The Lawyer Quarterly*, 2017, č. 4, s. 385.

Ako je už dnes všeobecne známe, pod pojmom spoločenská zodpovednosť spoločností sa skrýva koncept, ktorý sa objavil počiatkom druhej polovice dvadsiateho storočia a znamená, veľmi skrátene, strategický spôsob vedenia spoločnosti a budovania vzťahov s obchodnými partnermi, ktorý má zvyšovať reputáciu, celkové renomé a v neposlednom rade ziskovosť spoločnosti. Jedná sa o záväzok spoločnosti chovať sa určitým spôsobom, a to ako v rámci vnútorného fungovania entity, tak v určitých prípadoch aj vo vonkajších vzťahoch, do ktorých spoločnosť vstupuje. Európska komisia opísala CSR ako podnikateľský koncept, ktorý funguje na dobrovoľnej báze a má za cieľ integrovať sociálne záujmy a záujmy životného prostredia v podnikateľskej činnosti a vo vzťahoch so spoločníkmi.⁴⁶ Novšiu definíciu Európska komisia koncipovala v roku 2001, a popísala CSR ako zodpovednosť podnikateľov za ich vplyvy na spoločnosť.⁴⁷ Okruh otázok, ktoré upravuje CSR je tak značne rôznorodý – od ochrany zamestnancov, cez ochranu životného prostredia, ochranu spotrebiteľov, agresívne zdanenie či napríklad regulácia obchodu s minerálmi či drahými kovmi.

Najvýznamnejšie témy corporate social responsibility sú napríklad ochrana zamestnancov, záujem o ochranu životného prostredia (ekologické otázky) či spolupráca s neziskovými organizáciami. CSR pravidlá majú ďalej bojovať, aby podniky skrz preloženie továrne do tretej zeme neobchádzali spoločenské štandardy na ochranu životného prostredia. Ide o vytvorenie „globálneho rámca globálnej ekonomiky“. Je zaiste možné konštatovať, že problematika CSR je vlastná hlavne nadnárodným spoločnostiam, ktoré sa vyznačujú tým, že sú významnými hráčmi na trhu a svoje aktivity majú rozmiestnené naprieč hranicami štátov.⁴⁸ Otázkou je akú normatívnu povahu majú pravidlá CSR.

So spoločenskou zodpovednosťou korporácií úzko súvisí problematika compliance. Tak ako sú určité „štandardy koncernu“ pojmom širším než termín CSR, tak môžeme chápať compliance ako termín, ktorý sa plne nachádza vo vnútri pojmu CSR. Obsah platného práva – compliance má byť minimom podnikateľskej zodpovednosti. CSR sa však nesmie obmedzovať na compliance.⁴⁹ Compliance sa užíva ako pomenovanie pre súlad s právnymi

⁴⁶ Európska komisia. Zelená kniha, Zelená kniha o CSR, ktorá vyšla v roku 2001 jako súhrnná správa k téme CSR na Lisabonskom summite. 2001/366, s. 8.

⁴⁷ Zdelenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Nová EU stratégia 2011-2014 pre spoločenskú zodpovednosť podnikateľov, KOM 2011, 681, S. 7.

⁴⁸ Z povahy veci je tak v problematike prítomný medzinárodný prvok.

⁴⁹ Ku vzťahu Compliance a CSR je možné nájsť bohatú nemeckojazyčnú literatúru, napríklad: ENGELHARDT, M. Sanktionierung von Unternehmen und Compliance. 2. vydanie. 2012. S. 45 a násl. Či SPIEBHOFER, B. In:

predpismi. Z pohľadu obchodného práva je compliance jednanie spoločnosti, jej zamestnancov a managementu v súlade s právnymi predpismi a vnútornými predpismi korporácie. V tejto súvislosti vznikajú etické kódexy, ako interné predpisy spoločností, ktoré majú za cieľ usmerňovať chovanie aktérov spoločnosti tak, aby nedochádzalo k porušeniu platného práva. Compliance je súčasťou internej stratégie spoločnosti a zároveň jej firemnej kultúry.

Aby sa podniky plne vyhli porušeniu povinností vyplývajúcich z CSR, mali by zaviesť procesy, ktoré by integrovali do činnosti spoločnosti a jej stratégie spoločenské, ekologické, hospodársko-etické, ľudskoprávne a spotrebiteľské záujmy. CSR povinnosti by mali byť, pokiaľ možno, rovnomerne rozdelené medzi jednotlivé orgány spoločnosti.⁵⁰

CSR ako súčasť obchodného vedenia

Výkonný orgán má vo svojej kompetencii obchodné vedenie, v rámci ktorého vyvíja obchodné modely, obchodnú politiku a stratégiu (plánovanie podnikateľskej činnosti). Nakoľko významnú úlohu bude v rámci tvorby obchodného vedenia hrať CSR problematika záleží nielen od veľkosti spoločnosti, prípadne koncernu, ale rovnako aj od predmetu jeho činnosti, tým nepriamo od jeho vplyvu na okolie. Veľkú úlohu bude mať v oblasti CSR rizikový management, ktorý zahŕňa všetky činnosti a nástroje pre zvládanie rizík. Výsledky práce výkonného orgánu sú zverejňované vo výročnej správe spoločnosti. CSR sa však rovnako týka aj dozornej rady, a to ako skrz potencionálny výber členov výkonného orgánu, tak skrz spolurozhodovaciu a poradnú činnosť a samozrejme činnosť dohľadovú. Najvyšší orgán spoločnosti volí a odvoláva členov výkonného orgánu a dozornej rady, čím nepriamo rozhoduje o tom, či je spokojný s prácou členov týchto orgánov, vrátane smerovania spoločnosti a určovania CSR politiky.⁵¹ Napriek tomu je možné konštatovať, že pôsobnosť v otázkach patrí z prevažnej časti výkonnému orgánu.

Člen výkonného orgánu tak nie je pri svojom rozhodovaní voči pravidlám CSR imúnny. Vzťahuje sa naň starostlivosť riadneho hospodára a rovnako princíp „business judgment rule“, avšak ako upozorňuje S. Černá, to vôbec neznamená, že hlavným cieľom bude zisk spoločnosti. Členovia výkonného orgánu v súlade s koncepciou stakeholder value theory musia dbať záujmov

HAUSCHKA, MOOSMAYR, L. *Corporate Compliance*. 3.vydanie, 2016, s. 315 a násl. Alebo taktiež: WOLFMEYER, D. *Steuerung von Corporate Social Responsibility durch Recht*. 2016, s. 25 a násl.

⁵⁰ HOMMELHOFF, P. CSR-Vorstands- und- Aufsichtsratspflichten. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 2017, č. 35, s. 1361 – 1400.

⁵¹ Ustanovenia § 190 (pre spoločnosť s ručením obmedzeným) a § 421 (pre akciovú spoločnosť) zákona č. 90/2012 Sb., o obchodných korporáciách.

spoločnosti, spoločníkov, ale aj zamestnancov spoločnosti, dodávateľov či zákazníkov.⁵² Štatutárny orgán každej spoločnosti by mal zohľadňovať dopady svojich rozhodnutí na *corporate social and environmental responsibility*.⁵³

Rozumne vyvážená kombinácia *hard law*, ktoré pozostáva z nariadení a smerníc Európskej únie a národného práva, a *soft law* by mala predstavovať akýsi korzet úpravy CSR.⁵⁴ Medzi *soft law* vytvorené Európskou úniou patrí Zelená kniha Európskej komisie z roku 2001 a výstupy dvoch organizácií Európskej únie - CSR Europe a European Alliance for CSR. OECD vydáva smernice (Guidelines), ktoré sú určené nadnárodným spoločnostiam. Tieto smernice nie sú právnymi normami, ide o súbor etických zásad podnikania v cezhraničnom priestranstve. Organizácia spojených národov vydala k problematike OSN Iniciativu Global Compact, a to v roku 2000. Z uvedeného vyplýva, že nemalú úlohu pri vytváraní pravidiel CSR majú, či už vládne alebo aj nevládne, medzinárodné organizácie.⁵⁵ V systéme medzinárodného práva verejného je možné považovať problematiku CSR za spadajúcu pod problematiku ľudských práv, pričom najvýznamnejšie pravidlá pre ochranu zamestnancov či životného prostredia majú povahu „*ius cogens*“.⁵⁶ Naopak v medzinárodnom práve súkromnom je možné uvažovať o niektorých ustanoveniach o ochrane zamestnancov ako o imperatívnych ustanoveniach. V ojedinelých prípadoch umožňuje aj v tejto oblasti § 25 ZMPS aplikovať imperatívne normy cudzieho právneho poriadku.⁵⁷ Rovnako je možné aplikovať výhradu verejného poriadku.⁵⁸

Pravidlá CSR sú inkorporované do rôznych európskych a následne národných predpisov. Nejde len o akciové právo, bilančné právo, právo kapitálových trhov, ale aj o obchodné právo

⁵² ČERNÁ, S. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2006, s. 243.

⁵³ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. A kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 135.

⁵⁴ SPIEBHOFER, B. Compliance and Corporate Social responsibility. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*. 2018, č. 2, s. 442.

⁵⁵ V oblasti CSR je však vhodné upozorniť na neblahý fenomén, nazývaný aj ako tzv. „mission creep“. Pojem „mission creep“ pochádza z medzinárodného práva verejného a označuje skutočnosť, že medzinárodné organizácie svoje pole pôsobnosti bez explicitného zmocnenie rozširujú. In: SCHUPPERT, G. F. *Governance und Rechtssetzung*. 2011, s. 388.

⁵⁶ PAUKNEROVÁ, M., FEIGERLOVÁ, M. Private International Law for Corporate Social Responsibility. *The Lawyer Quarterly*, 2017, č. 4, s. 383.

⁵⁷ PAUKNEROVÁ, M., FEIGERLOVÁ, M. Private International Law for Corporate Social Responsibility. *The Lawyer Quarterly*, 2017, č. 4, s. 396.

⁵⁸ PAUKNEROVÁ, M., FEIGERLOVÁ, M. Private International Law for Corporate Social Responsibility. *The Lawyer Quarterly*, 2017, č. 4, s. 389-390.

v širokom slova zmysle.⁵⁹ V CSR systéme jednotlivé podniky prijímajú vlastné normy, a taktiež dohliadajú na ich dodržovanie a sankcionujú ich porušenie.

Základnou teoretickou otázkou je, čo to vlastne z pohľadu práva CSR je? Jedná sa o súbor morálnych hodnôt? Alebo sa jedná o marketingovú stratégiu spoločnosti s cieľom zvýšenia ekonomickej prosperity? CSR je bezsporu možné nazývať ako reálny fenomén, nejasné je, či sa jedná o právo, neprávo alebo niečo medzi.⁶⁰ Spoločenská zodpovednosť spoločností, či CSR, je akýsi „zaplnovač medzier“ či „gap filler“. CSR slúžia ako takzvané „governance gaps“.

Zodpovednosť podnikateľov sa skrz normy CSR rozširuje. Je výsledkom nedostatočnosti medzinárodného práva verejného na strane jednej a národného práva na strane druhej, čo sa týka regulácie a usmerňovanie globálnej hospodárskej činnosti. Vo svojej komplexnosti sa nejedná ani o *hard law* ani o *soft law*. Rovnako sa nejedná len o zmluvné ustanovenia či vnútorné predpisy spoločnosti. Ide o kompaktný systém, ktorý funguje ako celok, do značnej miery nezávisle na štáte. Otázka, či sa jedná o právo, by podľa nášho názoru mala byť zodpovedaná skôr kladne než záporne. Nejde však o také právo, aké poznáme z tradičných definícií. S určitou mierou vizionárstva môžeme tvrdiť, že z právne teoretického hľadiska sa jedná o špecifický fenomén, ktorý predstavuje osobitnú formu práva. Nové formy práva sú nutné k tomu, aby skrz globalizáciu a digitalizáciu svetového hospodárstva, pokryli potreby cezhraničných legislatív. Táto funkcia má za následok to, že je nepravdepodobné, aby CSR bolo prechodným výdobytkom módy, alebo aby bolo pohltené právom spoločností. Globalizácia hospodárstva generuje potrebu nových transnacionálnych noriem, pretože súčasné medzinárodné právo verejné sa rozvíja pomaly a národné právo môže mať len obmedzené extrateritoriálne účinky.

V praxi dochádza aj k tomu, že si určité spoločnosti vynucujú dodržiavania svojich kódexov aj svojimi kontrahentami. Práve pri spoločenskej zodpovednosti osôb je tak možné uvažovať o pozitívnom efekte, a síce horizontálnej pôsobnosti základných ľudských práv a slobôd, teda javu, ktorý sa v nemeckojazyčnej terminológii nazýva ako „Drittwirkung der Menschenrechte“. V porovnaní s porušením ľudského práva štátom, kde sa skúma miera porušenia práva, tu automaticky pri porušení ľudského práva vzniká nárok na odškodnenie. Preto sa dá hovoriť o autonómnom systéme - transhraničnom normatívnom systéme.

⁵⁹ V konkrétnych podobách ide o úpravu rozlišovania spoločností na základe ich účelu, inštitút business judgement rule, zavádzanie kódexu compliance či sledovanie princípu udržateľnosti.

⁶⁰ ARNDT, D. E. *Sinn und Unsinn von Soft Law*. Prolegomena zur Zukunft eines indeterminierten Paradigmas Augsburg: 2011, s. 88 a násl.

Z úvah vyplynulo, že sa jedná o špecifický okruh noriem, ktoré svojou povahou právom sú. Ak by sme sa totižto priklonili k záveru, že sa nejedná o právo, ale povedzme, marketingovú záležitosť, navrhujem otvoriť samostatný pojem práva. Podľa všeobecnej prijímanej definície A. Gerlocha je právo súhrn právnych noriem ako všeobecne záväzných pravidiel správania stanovených či uznaných štátom (resp. medzinárodným spoločenstvom štátov).⁶¹ Takáto definícia práva totiž v rýchlo sa meniacom hospodárskom prostredí, ktoré prakticky nepozná hranice jednotlivých legislatív postráca svoju pradávnú funkciu ako regulátora a protektora dobre usporiadaných spoločenských vzťahov. Tak ako je zjavné, že do budúca sa bude počet a význam nadnárodných spoločností zvyšovať, a to nielen v Českej republike, ale zaiste v európskom a dokonca i v globálnom mieridlu, aktuálnosť tohoto fenoménu spoločenskej zodpovednosti spoločností bude neustále na vzostupe.

1.3 Zahraničný prvok zasahujúci obchodné vedenie

Transnárodné spoločnosti ako forma spoločnosti neexistujú. Ako transnárodnú spoločnosť označujeme medzinárodne aktívne podniky, ktoré podnikajú za hranicou prostredníctvom dcérskej spoločnosti, usadenia či pobočky. Fungujú prostredníctvom ovládacej zmluvy alebo podobného dokumentu.⁶² Tieto ovládacie zmluvy sú často koncipované bez ohľadu na jednotlivé národné úpravy. Národné právo však napriek tomu, pre jednotlivé spoločnosti platia a tým pádom aj pre celú transnárodnú spoločnosť. Národné právo sa pokúša stanoviť medze inak „ničím neriadených“ transnárodných spoločností. Prečo sme použili termín „sa pokúša“ a prečo tomu tak nie je bezo zbytku? Aj o tom bude táto práca. V tejto podkapitole si predstavíme rôzne podoby transnárodných spoločností.

1.3.1 Korporácia

Spoločnosti podľa článku 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sú spoločnosti založené podľa občianskeho alebo obchodného práva vrátane družstiev a iné právnické osoby verejného alebo súkromného práva s výnimkou neziskových organizácií. Takto široké pojetie spoločnosti

⁶¹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).

⁶² SIEHR, K. *Internationales Privatrecht – Deutsches und europäisches Kollisionsrecht für Studium und Praxis*. Heidelberg: C.F. Müller, 2001, s. 315.

pragmaticky nahráva dostatočnému využitiu slobody usadiť sa. Náuka medzinárodného práva súkromného pojem spoločnosť vymedzuje ako všetky združenia osôb a majetku, bez ohľadu na ich právnu formu a účel, či už ide o útvary súkromného alebo verejného práva.⁶³ České formy spoločností sú upravené v občianskom zákonníku a hlavne v zákone o obchodných korporáciách. Hovoríme o národných formách spoločností. Ich činnosť sa v zásade predpokladá len v rámci územia Českej republiky.

Pre nás je zásadný termín obchodná spoločnosť. V súlade s ustanovením § 1 odsek 2 zákona o obchodných korporáciách sú obchodnými spoločnosťami verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť a európske nadnárodné formy spoločnosti, o ktorých bude reč v ďalšom výklade.

1.3.2 Konsorcium

V praxi pôsobí aj zoskupenie obchodných korporácií, ktoré je možné označiť ako horizontálne, pretože žiadny jeho člen nie je na druhom závislý. Také zoskupenie vzniká typicky na základe zmluvy, ktorá ma najbližšie k úprave konzorcia. Podľa terminológie občianskeho zákonníku ide o spoločenskú zmluvu, upravenú v ustanoveniach § 2716 a ďalších obč. zák. Právne samostatné subjekty sa vzájomne zaväzujú jednať takým spôsobom, aby bolo dosiahnuté účelu stanoveného v zmluve, veľmi často v oblasti podnikania.⁶⁴ Členovia konzorcia môžu ku koordinácii svojej činnosti využiť aj ďalšie nástroje, napríklad krížovú výmenu členov svojich štatutárnych orgánov či konzultácie ich riadiacich orgánov. Presadzovanie spoločného postupu stojí na dodržiavaní zmluvných povinností vzájomne nepodriadenými účastníkmi podporenou zjednanými sankciami. Tieto horizontálne zoskupenia sú predmetom záujmu predovšetkým súťažného práva. Každopádne budeme mať na pamäti, členom konzorcia môže byť aj zahraničná spoločnosť, čím sa nám objavuje medzinárodný prvok.

1.3.3 Koncern

Do obchodného vedenia sa cudzí prvok často dostáva aj skrz skutočnosť, že je spoločnosť súčasťou koncernu, ktorý združuje české, ale zároveň aj zahraničné osoby. Na tomto mieste si priblížime koncernové podnikateľské zoskupenie podľa českého práva obchodných korporácií.

⁶³ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním práve soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 20.

⁶⁴ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

Pod medzinárodným koncernom budeme v rámci tejto práce rozumieť taký koncern, ktorý zoskupuje osoby aspoň z dvoch rôznych štátov. Vytváranie skupín obchodných korporácií je prejavom ekonomickej koncentrácie. Pokiaľ ovládajúca osoba využije svoje postavenie k tomu, aby ovládané obchodné korporácie jednotne riadila, teda koncepčne koordinovala v spoločnom záujme zoskupených obchodných korporácií ich podnikateľskú činnosť, vytvára tým koncern ako najvyššiu formu podnikateľského zoskupenia (§ 79 z. o. k.). V rámci koncernu si zachovávajú riadené obchodné korporácie svoju majetkovoprávnu samostatnosť, tvoria ale jeden ekonomický celok.⁶⁵

1.3.4 Skupina v kontexte zákona o dani z pridanej hodnoty

V § 5a zákona o dani z pridanej hodnoty⁶⁶ je vymedzená skupina ako špecifický daňový subjekt. Toto ustanovenie umožňuje registráciu skupiny osôb k dani z pridanej hodnoty, pričom skupina je považovaná pre účely tohto zákona za jedinú osobu povinnú k dani. Nutné je však hneď v úvode upozorniť, že vytvorenie skupiny je pre subjekty dobrovoľné, takže záleží len na jednotlivých subjektoch, ktoré sú spojené finančnými, hospodárskymi a organizačnými väzbami, či sa rozhodnú pre skupinovú registráciu. Ráco je však vidieť v tom, že skupinová registrácia je výhodná predovšetkým pre skupiny subjektov, z ktorých niektoré majú vlastnú daňovú povinnosť a niektoré nadmerný odpočet dane.

Skupinou zákon rozumie skupinu spojených osôb⁶⁷, ktorá je zaregistrovaná k dani z pridanej hodnoty ako jediná osoba povinná k dani. Členy skupiny musia byť spojené osoby, ktoré majú sídlo alebo prevádzku v tuzemsku. Zákon obmedzuje skupinu len na tuzemsko, pričom ale zároveň pripúšťa, aby bola členom skupiny aj tuzemská prevádzka osoby so sídlom v druhom členskom štáte alebo v tretej krajine. Pokiaľ by sa jednalo o českú osobu s prevádzkou v zahraničí, taká osoba môže byť členom skupiny, ale prevádzka sa od skupiny v súlade s rozhodnutím SDEÚ vo veci C-7/13 Skandia America Corp. (USA) odčleňuje. Je tomu tak, z dôvodu účelu úpravy zákona o dani z pridanej hodnoty, ktorého predmetom úpravy je plnenie, ktoré sa uskutočňuje výhradne na území Českej republiky. Za členy skupiny sa môžu kvalifikovať len osoby, ktoré sú spojené. Zákon pritom hovorí o spojení kapitálovom či inom.

⁶⁵ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodných korporácií*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

⁶⁶ Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z pridanej hodnoty.

⁶⁷ Poznámka: osoby, ktoré sú členmi skupiny, nemusia mať podľa rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-108/14 Larentia Minerva právnu osobnosť.

Podľa smernice o spoločnom systéme dani z pridanej hodnoty sú spojené osoby prepojené finančnými, hospodárskymi a organizačnými väzbami.⁶⁸ Podľa § 5a ods. 3 sú kapitálovo spojenými osobami osoby, z ktorých jedna sa priamo alebo nepriamo podieľa aspoň 40 percentami na kapitále alebo hlasovacích právach druhej osoby alebo viac osôb. Spojenie osôb môže byť kombinované tak, že niektoré osoby v tej istej skupine môžu byť spojené kapitálovo, iné môžu byť spojené iným spôsobom.

Za povinnosti skupiny zodpovedajú jej členovia spoločne a nerozdielne. Zodpovednosť členov skupiny nezaniká ani po ich vystúpení zo skupiny alebo zánikom celej skupiny. Myšlienku nespojovať systematicky kvalifikáciu osoby povinnej dani s pojmom rýdzo právnej nezávislosti judikoval aj Súdny dvor Európskej únie v rozhodnutí C-85/11 Komisia vs. Írsko, bod 47. Podľa rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-109/11 Komisia v. Česká republika môže byť súčasťou skupiny aj čisto holdingová spoločnosť, ktorá vlastní len účasť v iných osobách a ktorá samostatne neuskutočňuje ekonomickú činnosť.

Zákon o dani z pridanej hodnoty obsahuje aj vymedzenie pojmov materská a dcérska spoločnosť pre účely aplikácie oslobodenia od dane na príjmy materskej spoločnosti z dividend a iných podielov na zisku, vyplácaných dcérskou spoločnosťou a taktiež z prevodu podielov materskej spoločnosti v dcérskej spoločnosti.

1.3.5 Spojené osoby v kontexte zákona o dani z príjmov

Definíciu spojených osôb pre daňové účely uvádza § 23 ods. 7 zákona o dani z príjmov.⁶⁹ Spojenými osobami sa pre účely tohto zákona rozumejú v prvom rade kapitálovo spojené osoby, ak sa jedna osoba priamo podieľa na kapitále alebo hlasovacích právach druhej osoby, alebo sa jedna osoba priamo podieľa na kapitále alebo hlasovacích právach viac osôb, a pritom tento podiel predstavuje aspoň 25 % základného kapitálu alebo 25 % hlasovacích práv týchto osôb, sú všetky tieto osoby vzájomne osobami priamo kapitálovo spojenými. V druhom prípade sa spojenými osobami rozumejú inak spojené osoby. Inak spojenými osobami sú osoby, kedy sa jedna osoba podieľa na vedení alebo kontrole inej osoby, ďalej kedy sa zhodné osoby alebo osoby blízke podieľajú na vedení alebo kontrole iných osôb, tieto iné osoby sú vzájomne

⁶⁸ Smernice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty. Podľa článku 11 tejto smernice „*může každý členský stát považovat za jedinou osobu povinnou k dani osoby, které jsou usazeny na území tohoto členského státu a které jsou sice právně nezávislé, avšak navzájem jsou úzce propojeny finančními, hospodářskými a organizačními vazbami*“.

⁶⁹ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

osobami inak spojenými. Ďalej sú inak spojené osoby, ktorými sú osoby ovládajúca a ovládaná a taktiež osoby ovládané tou istou ovládajúcou osobou, následne taktiež osoby blízke a nakoniec osoby, ktoré vytvorili právny pomer prevažne za účelom zníženia základu dane alebo zvýšenia daňovej straty. Podľa komentárovej literatúry je účelom legislatívneho zakotvenia inštitútu spojených osôb zamedzenie nezákonnému presunu nákladov a výnosov medzi spojenými osobami, a to vzájomnou fakturáciou v cenách, ktoré sa odlišujú od cien používaných nespojenými osobami v bežných obchodných vzťahoch, za tých istých alebo obdobných podmienok.

Zákon o dani z príjmov rovnako definuje pojmy materská a dcérska spoločnosť, a to v ustanovení § 19 ods. 3. Za materskú spoločnosť považuje taká obchodná korporácia, ktorá je daňovým rezidentom Českej republiky a má formu akciovej spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzením či družstva, zverenský fond, rodinná fundácia, obec či zväzok obcí alebo sa jedná o spoločnosť, ktorá je daňovým rezidentom iného členského štátu Európskej únie, pokiaľ v ich obchodnom majetku je najmenej po dobu 12 mesiacov nepretržite aspoň 10 % podiel na základnom kapitále inej obchodnej korporácie. Dcérskou spoločnosťou je obchodná korporácia, ktorá je daňovým rezidentom Českej republiky a má formu akciovej spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzením alebo družstva, alebo obchodná korporácia, ktorá je daňovým rezidentom iného členského štátu Európskej únie, na ktorej základnom kapitále má materská spoločnosť najmenej po dobu 12 mesiacov nepretržite aspoň 10% podiel. Pokiaľ má spoločnosť postavenie materskej spoločnosti podľa § 19 ods. 3, tak vo vzťahu k transakciám medzi ňou a dcérskou spoločnosťou sa na ňu uplatnia rôzne druhy oslobodenia od daňovej povinnosti. Tak napríklad podľa § 19 ods. 1 písm. ze) bodu 1 ZDP sú príjmy z dividend a iných podielov na zisku, ktoré dcérska spoločnosť so sídlom alebo miestom vedenia na území ČR vypláca materskej spoločnosti, oslobodené od dane z príjmov.

1.3.6 Holding

Holding predstavuje podnikateľské zoskupenie, ktoré sa skladá z právne samostatných subjektov a ktoré operuje na trhu podľa stratégie, ktorú vytvára subjekt stojaci v čele tohoto podnikateľského zoskupenia.⁷⁰

⁷⁰ FUČÍK, I. a kol. *Daňové aspekty podnikání v koncernu*. Praha: ASPI, 2008.

1.3.7 Podnikateľské zoskupenie v terminológii súťažného práva a joint ventures

Právna úprava českého súťažného práva používa svoju vlastnú terminológiu, ktorá sa navyše odlišuje od terminológie európskeho súťažného práva. Pre správne chápanie problematiky obchodného vedenia s cezhraničným prvkom, považujeme za vhodné venovať niekoľko málo viet terminologickej poznámke.

Základný pojem unijného súťažného práva je podnik.⁷¹ Pojem podniku musí byť striktne odlišovaný od pojmov závod, korporácia či koncern. Európske primárne ani sekundárne právo pojem podniku však nedefinuje. Európska judikatúra v rozhodnutí súdu prvého stupňa zo dňa 14. mája 1998, Demsjo AB, T-352/94 vymedzila podnik ako ekonomickú entitu, ktorá spočíva na jednotnej organizácii osobných, materiálnych a imateriálnych prvkov, sledujúca trvale určený ekonomický cieľ. Podľa rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie vo veci Klaus Hofer a Fritz Elser proti Macroton, GmbH z 23. apríla 1991, C-41/90 je podnikom každá entita, ktorá vykonáva trvalo ekonomickú činnosť nezávisle na svojom právnom štatúte. Pre určenie podniku tak nie je dôležitá jeho právna povaha. Podnikom tak môže byť fyzická či právnická osoba, práva súkromného či verejného, ale rovnako ním môže byť aj koncern či iné podnikateľské zoskupenie, asociácie právnických alebo fyzických osôb. Musí byť vždy splnená podmienka, že táto entita je spôsobilá autonómne určovať svoje správanie na trhu.⁷² Unijné súťažné právo rozumie podnik v ekonomickom pojatí s cieľom reflektovať jeho praktickú funkciu, bez ohľadu na právnu formu podnikateľského zoskupenia. Preto z hľadiska európskeho súťažného práva môže byť podnik jedna korporácia, jedným podnikom môže byť aj spojenie materskej a dcérskej spoločnosti, v prípade, že budú naplnené charakteristické znaky podniku v zmysle judikatúry Európskeho súdneho dvora.

Unijný pojem podnik je v českom súťažnom práve nahradený termínom súťažiteľ, pod ktorým rozumie v súlade s ustanovením § 2 ods. 1 zákona o ochrane hospodárskej súťaže⁷³ fyzické a právnické osoby, ich združenia, združenia týchto združení a iné formy zoskupovania, a to aj v prípade, že tieto združenia a zoskupenia nie sú právnickými osobami, pokiaľ sa účastní hospodárskej súťaže alebo ich môžu svojou činnosťou ovplyvňovať, aj keď nie sú podnikateľmi.

⁷¹ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. DĚDIČ, J. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 51.

⁷² ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. DĚDIČ, J. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 121.

⁷³ Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů.

Pre účely úpravy spojovania súťažiteľov stanovuje § 12 zákona o ochrane hospodárskej súťaže tri základné formy. Sú nimi fúzia dvoch alebo viac samostatných súťažiteľov, nadobudnutie podniku alebo jeho časti a nadobudnutie kontroly a vytvorenie spoločného podniku. Pod pojmom spojenie súťažiteľov rozumie tento zákon podľa § 12 ods. 1 v prvom rade situáciu, kedy došlo k fúzii dvoch alebo viac na trhu samostatne pôsobiacich súťažiteľov. Ďalej sa za spojenie súťažiteľov považuje, pokiaľ jeden alebo viac podnikateľov alebo jedna alebo viac osôb, ktoré nie sú podnikateľmi, ale kontrolujú aspoň jedného súťažiteľa, získa možnosť priamo či nepriamo kontrolovať iného súťažiteľa alebo jeho časť. Deje sa tak napríklad nadobudnutím účastníckych cenných papierov, obchodných alebo členských podielov či zmluvne. Právna úprava spojovania súťažiteľov zodpovedá v unijnom práve úprave koncentrácií, konkrétne úprave v čl. 3 nariadenia o spojovaní. Toto ustanovenie rozlišuje dve kategórie spojovania súťažiteľov, a to spojenie kedy ku koncentrácii dochádza spojením dvoch nezávislých súťažiteľov a ďalej spojenie, ku ktorému dochádza nadobudnutím kontroly.

Skrz tretiu formu spojenia súťažiteľov, ktorá je upravená v ustanovení § 12 odsek 5 zákona o ochrane hospodárskej súťaže, sa dostávame postupne k pojmu *joint venture*. Tento odstavec zavádza pre túto formu spojovania súťažiteľov ďalší pojem, a to spoločne kontrolovaný súťažiteľ. Definuje ho ako tak, že pod termínom spoločne kontrolovaný súťažiteľ rozumie súťažiteľa, ktorý je spoločne kontrolovaný a ktorý plní všetky funkcie samostatnej hospodárskej jednotky. Podľa dôvodovej správy je možné túto formu koncentrácie podradiť pod skupinu transakcií, ktoré vznikajú v dôsledku získania kontroly nad súťažiteľom, avšak s tým rozdielom, že v tomto prípade sa kontrola nezískava nad súťažiteľom, ktorý už existuje, ale získava sa založením tohto súťažiteľa dvoma alebo viac materskými spoločnosťami.

Podľa unijného práva pre toto spojenie, ku ktorému dochádza nadobudnutím kontroly sa používa pojem spoločný podnik. Pojmu spoločný podnik v anglickom preklade nariadenia odpovedá anglický termín *joint venture*. Pojem *joint venture* používa nariadenie Európskej únie 139/2004 ES o kontrole spojovania podnikov⁷⁴, a to v článku 3 ods. 4⁷⁵, namiesto definície však prináša len stanovenie podmienok, pri splnení ktorých bude spoločný podnik považovaný za koncentráciu. Vytvorenie spoločného podniku, ktorý trvalo vykonáva všetky funkcie samostatného hospodárskeho subjektu je koncentráciou podľa tohto nariadenia. Definíciu *joint*

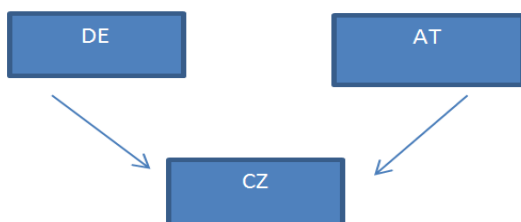
⁷⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 139/2004 z 20. januára 2004 o kontrole koncentrácií medzi podnikmi (nariadenie ES o fúziách).

⁷⁵ Článok 3 ods. 4 predmetnej smernice v anglickej verzii znie: „*The creation of a joint venture performing on a lasting basis all the functions of an autonomous economic entity shall constitute a concentration within the meaning of paragraph 1(b).*“

venture je možné dohľadať v jednom zo zdelení Európskej komisie.⁷⁶ Toto zdelenie Európskej komisie za *joint venture* považuje „súťažiteľa riadeného inými súťažiteľmi, pričom v praxi *joint venture* zahrňuje širokú škálu činností od operácií podobných fúziám, po spolupráci týkajúcej sa jednotlivých funkcií, ako je výskum a vývoj, produkcia a distribúcia.“ Pojem *joint venture* predstavuje celú radu typov transakcií od takých, ktoré predstavujú formu spojenia, cez strategické aliancie, až po voľnú formu kooperácie korporácií za účelom dosiahnutia určitého hospodárskeho cieľa. Je tak možné konštatovať, že českému zákonnému termínu spoločne kontrolovaný súťažiteľ odpovedá unijný pojem spoločný podnik, ktorý do angličtiny prekladáme ako *joint venture*.

Záver je pre nás taký, že v prípade spoločne kontrolovaného súťažiteľa sa zahraničný prvok môže do podnikateľského zoskupenia dostať práve skrz spoločnú kontrolu, ktorá bude prichádzať zo zahraničia, alebo naopak, keď dve české spoločnosti sa rozhodnú spoločne kontrolovať spoločnosť či inú ekonomickú entitu v zahraničí.

Obrázok: Spoločne kontrolovaný súťažiteľ, teda *joint venture*, je v tomto prípade česká spoločnosť, ktorá je spoločne kontrolovaná zahraničnými spoločnosťami.

Inú dimenziu do diskusie o vzťahoch medzi spoločnosťami tvoriace koncern prináša súťažné právo. Všeobecná myšlienka, že pojem podnik nie je naviazaný na právnu osobnosť

⁷⁶ Sdělení Komise týkající se hodnocení kooperativních společných podniků na základě čl. 85 Smlouvy o EHS, (ÚV 1993 C 43/2), odst.1. („Commission Notice concerning the assessment of cooperative joint ventures pursuant to Article 85 of the EEC Treaty, (OJ 1993 C 43/2“).

a môže sa skladať z viacerých právnych subjektov, ak tvoria jednu hospodársku jednotku, je v zásade všeobecne prijímaná. Koncern tak bude považovaný ako jeden podnik v zmysle súťažného práva. To má viacero praktických dopadov, z ktorých je najpodstatnejší ten, že na dohody či konania vo vnútri korporáčnej skupiny nie je možné aplikovať zákazy vyplývajúce z článku 101 a článku 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

1.4 Stanovenie hlavných hypotéz práce

V predkladanej dizertačnej práci sa budeme zaoberať fungovaním výkonného orgánu kapitálových obchodných korporácií vo vzťahu k riešeniu každodenných otázok korporácie. Súhrn týchto otázok z prevažnej časti spadne pod pojem obchodné vedenie. Zásadne platí, že výkonný orgán rozhoduje o otázkach obchodného vedenia autonómne. Hovorí sa o akomsi „bezpečnom prístave“, do ktorého nesmú ostatné osoby členom výkonného orgánu ingerovať. Výnimku musí stanoviť zákon, ktorý zároveň stanoví podmienky takej ingerencie. Pre nás je dôležité konštatovanie, že ingerencia do obchodného vedenia je možná. Ingerencia do obchodného vedenia môže mať rôzne formy, pričom ako o ingerujúcich osobách je možné uvažovať o osobách, ktoré sú z na činnosti spoločnosti zúčastnené (interní členovia) alebo o osobách, ktoré majú postavenie tretích strán (externé osoby). My sa v práci neobmedzíme na českú úpravu prípustnosti ingerencie do obchodného vedenia, ale pozrieme sa aj na úpravu v ďalších vybraných štátoch. Hlavnou témou práce je tak otázka, ako právne posudzovať ingerencie do obchodného vedenia kapitálových obchodných korporácií, ktoré navyše obsahujú medzinárodný prvok.

Prvou hypotézou je, že pokiaľ koncernové podnikateľské zoskupenie združuje spoločnosti, v ľubovoľnej variácii, z Českej republiky, Slovenska, Nemecka, Rakúska, Ukrajiny alebo Ruska, vo výsledku právo nebráni účinnému presadeniu sa vôle ovládajúcej spoločnosti, bezohľadne na to, v ktorom z týchto štátov má svoje sídlo. Táto hypotéza vychádza z ekonomickej podstaty koncernového zoskupenia. Rovnako je úlohou tejto práce aj túto hypotézu potvrdiť alebo vyvrátiť.

Ako druhú hypotézu si stanovujeme, že európske medzinárodné právo spoločností uspokojivo upravuje kolízne otázky medzinárodných koncernov.

Treťou hypotézou je, že mezikoncernové vzťahy predstavujú právne pomery spadajúce pod *lex contractus*, a na základe tohoto hraničného určovateľa sa posúdia vzťahy vznikajúce v medzinárodnom koncerne. Tradične literatúra vychádzala z *lex societatis*. V nedávnej dobe sa

však začal objavovať názor, že by to mal byť *lex contractus*. Cieľom tejto práce je priniesť presvedčivú argumentáciu, prečo by sa v budúcej rozhodovacej súdnej praxi mal presadiť práve ten konkrétny hraničný určovateľ. Aj v prípade, žeby sme označili ako *lex contractus* do budúca za perspektívnejší hraničný určovateľ, považujeme za nanajvýš vhodné skúmať otázku, ako ku vzťahom v medzinárodnom koncerne pristupuje súčasná doktrína, presadzujúca osobný štatút. Bude na základe *lex societatis* bez ďalšieho rozhodné právo riadenej spoločnosti? Toto riešenie nie je ani u nás, ani v zahraničí jednotne prijímané.

Ak sa ukáže tretia hypotéza ako nesprávna, alternatívne si stanovujeme štvrtú hypotézu, ktorou je, že vo vybraných štátoch (Česká republika, Slovensko, Nemecko, Rakúsko, Rusko a Ukrajina) je rozhodné právo pre medzikoncernové vzťahy s cezhraničným prvkom právo ovládanej spoločnosti. Táto hypotéza je založená na predpoklade, že nesmie byť odoprená ochrana spoločníkov a tretích osôb, ktoré poskytuje ovládaným spoločnostiam koncerne právo sídla tejto spoločnosti. Úlohou tejto práce je tieto hypotézy potvrdiť alebo vyvrátiť. Čiastočné potvrdenie a čiastočné vyvrátenie hypotézy je taktiež možné.

1.5 Ciele predkladanej práce

Čím viac sa bude medzinárodné právo súkromné študovať, tým bude jeho systém prepracovanejší. Vychádzame však z neblahej skutočnosti, že sa odvetviu medzinárodného práva súkromného v histórii nedostávalo dostatočne seriózneho a vedeckého prístupu.⁷⁷ V priebehu času sa pritom mnohé právne pomery, ktoré sú predmetom úpravy medzinárodného práva súkromného, čím ďalej tým viac komplikujú a stávajú sa čoraz viac neprehľadnejšími. Už pred sto rokmi príčinu tohoto neradostného javu výstižne pomenoval francúzsky právnik Jules Valery, ktorý označil za najväčšiu príčinu nerozvíjania vedy medzinárodného práva súkromného ignorovanie a nedostatočnú znalostnú erudovanosť členov právnickej obce, ktorí so súkromnoprávnymi pomermi s medzinárodným prvkom pracujú.⁷⁸ Všeobecne je tak cieľom predkladanej práce prispieť k rozvoju vedy medzinárodného práva súkromného. Domnievame sa, že odborná literatúra v našom právnom prostredí sa danou problematikou zatiaľ dostatočne nezaoberala, a na základe toho dúfame, že sa nám náš hlavný cieľ podarí dosiahnuť.

⁷⁷ VALERY, J. World War and Its Effect on Future Private International Law. *Harvard Law Review*. 980. č. 31 (1917-1918), s. 1083.

⁷⁸ VALERY, J. World War and Its Effect on Future Private International Law. *Harvard Law Review*. 980. č. 31 (1917-1918), s. 1083.

1.6 Metódy spracovania

Metódou práce rozumieme systematický spôsob skúmania za účelom získania objektívne správnych znalostí o skúmanom predmete. Základnou pracovnou metódou predkladanej práce je metóda analytická, vychádzajúca ako z českej, tak i zo zahraničnej literatúry. Analytická časť tejto práce sa však nezaobíde bez pasáží explanačných, ktoré sa môžu javiť ako rýdzo deskriptívne. Norma má preskriptívny (či regulatórny) charakter, stanoví, že niečo má byť. Deskriptívny charakter majú výroky, ktoré stanovia, že niečo je, alebo nie je. Majú pravdivostnú hodnotu. Normy nemajú pravdivostnú hodnotu. Ďalšou metódou spracovania bude teda metóda deskriptívna. Zhrnutia za každou kapitolou sú napísané za použitia syntetickej metódy. Základnými pracovnými metódami, ktoré sú v práci využité, sú analýza a syntéza, čiastočne metóda indiktívna.

1.7 Zhrnutie

Ako sme si ukázali, veda medzinárodného práva súkromného si zaslúži dizertačnú prácu, ktorá by mala splňovať tri základné atribúty. Mala by byť v prvom rade aktuálna. Následne by mala byť z ekonomicko-politického hľadiska prakticky zameraná. Posledným atribútom je nakoniec medzinárodný presah práce. Práve na základe týchto atribútov sme si zvolili za tému dizertačnej práce obchodné vedenie s medzinárodným prvkom, teda rozhodovanie vrcholného managementu spoločností, ktoré sú v jednom zväzku v rámci nadnárodných korporácií. Druhá kapitola nám priblíži každodennú prax fungovania výkonného orgánu kapitálovej obchodnej korporácie so zameraním na strety záujmov, ktoré sa snažia presadiť pri rozhodovaní o chodu spoločnosti.

2 Ingerencia do obchodného vedenia v českom práve

V tejto kapitole si ozrejníme dva základné atribúty ingerencie do obchodného vedenia, a to prostriedok ingerencie do obchodného vedenia, ktorým je inštitút koncernového pokynu a následne existenciu koncernového záujmu. Máme na pamäti, že ingerencia do obchodného vedenia či už materskej alebo dcérskej spoločnosti nemusí vždy prichádzať z tej istej jurisdikcie. V praxi medzinárodných koncernov tomu bude práve naopak, čím sa nám do obchodného vedenia dostáva medzinárodný prvok. My sa však teraz pozrieme na českú právnu úpravu fungovania koncernových vzťahov medzi spoločnosťami.

2.1 Interná ingerencia do obchodného vedenia v českom práve

2.1.1 Prípustnosť interných pokynov do obchodného vedenia

Do obchodného vedenia je zásadne zakázané akýmkoľvek spôsobom zasahovať, pričom to platí ako pre valné zhromaždenie, dozornú radu tak aj pre jednotlivých spoločníkov.⁷⁹ Legálnou výnimkou sú inštitúty vyžiadaného a koncernového pokynu. Pokynom sa rozumie jednostranné jednanie, ktoré obsahuje návod správať sa určitým spôsobom v oblasti obchodného vedenia, čiže typicky niečo konať (*facere*) alebo naopak niečoho sa zdržať (*ommitere*). Ustanovenie § 51 ods. 2 zákona o obchodných korporáciách zakotvuje možnosť člena štatutárneho orgánu požiadať najvyšší orgán spoločnosti o udelenie pokynu týkajúceho sa obchodného vedenia. Ustanovenie má teda kompetenčný význam, pretože *ad hoc* rozširuje pôsobnosť vymedzenú v § 190 resp. § 421 zákona o obchodných korporáciách tak, že podmienene, ak je požiadaná, autorizuje valné zhromaždenie kapitálovej spoločnosti k udeľovaniu pokynov v rámci obchodného vedenia inak vyhradenému štatutárnemu orgánu. Takéto pokyny budeme nazývať ako vyžiadané. Vhodné budú hlavne v situáciách, kedy síce člen štatutárneho orgánu nie je s ohľadom na svoje nedostatočné znalosti schopný posúdiť, ako má postupovať pri obchodnom vedení v konkrétnej situácii, avšak súčasne by svojou rezignáciou

⁷⁹ Uvedené platí i pre jednočlenné spoločnosti, v ktorých spoločník zastáva zároveň funkciu jediného člena štatutárneho orgánu. Zhodne judikoval i Najvyšší súd vo svojom uznesení zo dňa 27. februára pod sp. zn. 5 Tdo 488/2008, v ktorom konštatuje: „valná hromada (jediný akcionár) nesmie vydávať pokyny týkajúce sa obchodného vedenia“.

z funkcie spôsobil spoločnosti škody, pokiaľ by sa v tejto krízovej situácii ocitla úplne bez štatutárneho orgánu.^{80, 81}

Nad rámec vyžiadaneho pokynu, ktorý predstavuje zásah do obchodného vedenia, je nutné odlišovať pokyny valného zhromaždenia, ktoré sa obchodného vedenia netýkajú. Pokiaľ pôjde o záležitosť, ktorá spadá do pôsobnosti valného zhromaždenia, je nutné pripustiť pokyny, ktoré budú smerovať hlavne na výkonný orgán s cieľom uskutočniť konkrétne rozhodnutie. Podľa B. Havla je štatutárny orgán sám oprávnený si posúdiť, či pokyn zasahuje obchodné vedenie alebo nie a podľa toho sa ním riadiť alebo ho odmietnuť ako neprípustný.⁸² Uskutočnenie pokynu si môže valné zhromaždenie zabezpečiť i inou formou, napríklad jednoduchým neformálnym oznámením zámeru alebo v krajnom prípade i výmenou niektorého či viac členov výkonného orgánu.⁸³

Zákon o obchodných korporáciách v § 51 ods. 2 umožňuje „aby člen štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej korporácie požiadal najvyšší orgán o udelenie pokynu týkajúceho sa obchodného vedenia, tým však nie je dotknutá jeho povinnosť jednať so starostlivosťou riadneho hospodára“. Vhodné je tiež zdôrazniť, že sa jedná o ustanovenie charakterom kogentné, pretože základná organizačná štruktúra daného typu právnickej osoby ako aj základné mechanizmy rozdelenia právomocí, ako napríklad práve to, že predstavenstvu či konateľom náleží obchodné vedenie a reprezentácia spoločnosti spadá pod úpravu už vyššie zmienených štatusových otázok.⁸⁴

⁸⁰ BALÝOVÁ, Lucie. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 7-8, s. 213.

⁸¹ K tomu aby táto situácia nebola častá sa snaží prispieť aj ustanovenie § 159 ods. 1 *in fine* občianskeho zákonníka, ktorý stanoví vyvrátiteľnú domnienku že: „nedbalo koná ten, kto nie je starostlivosti riadneho hospodára schopný, napriek tomu, že to musel zistiť pri prijatí funkcie“.

⁸² HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava 2012, str. 87.

⁸³ ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*, 2008, č. 11, s. 456.

⁸⁴ Prednáška doktora Pelikána zo dňa 23.3.2016, v rámci výuky predmetu Obchodné právo I. , na Právnickej fakulte Karlovej Univerzity. Ďalej doktor Pelikán uvádza, že v akciovej spoločnosti bude miera kogentnosti najväčšia, nemecká právna úprava ide tak ďaleko, že dokonca stanoví, že odchýliť od ustanovenia zákona je možné len v prípadoch, kde to zákon výslovne dovoľuje. Príčinou takej miery kogentnosti je jednoduchá prevoditeľnosť akcií (krajným prípadom je obchodovanie s nimi na burze), kde nie je možné považovať, aby si záujemcovia o akcie pred kúpou dlho študovali stanovy, aby tak zistili ako spoločnosť bude fungovať. Argumentom neprevziať túto úpravu je malé množstvo spoločností, s ktorých akciami sa voľne obchoduje. Podrobnejšie k problematike kogentnosti a dispozitívnosti noriem v súkromnom práve in: PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 246-250.

Možnosť vyžadovať si pokyny podľa § 51 ods. 2 nemôže byť braná ako oprávnenie člena orgánu obchodnej korporácie prísť si po pokyn na jednanie najvyššieho orgánu s tým, že nevie, akým smerom sa ďalej uberať. V takom prípade by člen štatutárneho orgánu s povinnosťou riadneho hospodára nejednal.⁸⁵ Nebude ani žiadúce využívať tento inštitút pri riešení otázok elementárnych, svojím významom nijak nepresahujúcich rozhodnutia bežnej správy spoločnosti.⁸⁶ I v procese predkladania žiadosti musia členovia štatutárneho orgánu postupovať so starostlivosťou riadneho hospodára.⁸⁷ V každom prípade musí žiadosť smerovať k dobru spoločnosti a mala by byť spracovaná na základe všetkých dostupných informácií a po odbornej rozprave v kolegiálnom štatutárnom orgáne, poprípade pri horizontálnej delegácii po dôkladnej analýze problému. Preto sa prípadnej povinnosti k náhrade ujmy člen štatutárneho orgánu nesprostí, ani keď síce otázku valnému zhromaždeniu predložil, ale navrhované riešenie situácie je pre spoločnosť nevýhodné do takej miery, že otázku vôbec nemal predkladať.⁸⁸ Ustanovenie § 51 ods. 1 mieri podľa J. Lasáka na situácie, kedy člen orgánu obchodnej korporácie uvažuje z hľadiska obchodného vedenia o dvoch a viacej porovnateľných variantoch, ktoré sú porovnateľné z hľadiska obhájiteľného záujmu spoločnosti a chce rozhodnutie nechať na základe preferencie najvyššieho orgánu. Nutné je mať na pamäti, že sa jedná o žiadosť o záväzný jednorazový pokyn, ako sa má v konkrétnom prípade spoločnosť rozhodnúť o obchodnom vedení.⁸⁹

Domnievam sa, že § 51 ods. 2 je nutné vykladať ako právo člena štatutárneho orgánu o pokyn zažiadať, nie právo najvyššieho orgánu pokyn udeľovať.⁹⁰ Opačným výkladom by sa významne narušilo vzájomné postavenie obligatórnych orgánov v rámci spoločnosti. Veď inštitút vyžiadanejho pokynu je len výnimkou zo zásady, že obchodné vedenie patrí výhradne štatutárnemu orgánu, čo je odôvodnené patričnou odbornosťou a informovanosťou člena tohto orgánu ako i zodpovednosťou za prípadnú ujmu. V prípade, že by stanovky alebo spoločenská

⁸⁵ LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodných korporáciách: komentár*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 428.

⁸⁶ Ktoré otázky budú presahovať bežné pomery spoločnosti bude nutné posudzovať *in concreto*.

⁸⁷ Zhodne ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. A kol. *Zákon o obchodných korporáciách. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 137.

⁸⁸ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. A kol. *Zákon o obchodných korporáciách. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 138.

⁸⁹ LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodných korporáciách: komentár*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 429.

⁹⁰ Zhodne HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnosť členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 254.

zmluva umožňovala valnému zhromaždeniu udeľovať pokyny do obchodného vedenia pri absencii žiadosti štatutárneho orgánu, jednalo by sa o ustanovenie odporujúce zákonu.⁹¹

Podmienkou udelenia pokynu najvyššieho orgánu spoločnosti do obchodného vedenia je predchádzajúca žiadosť člena štatutárneho orgánu. Za týmto účelom bude nutné zvolať valné zhromaždenie (poprípade zaslať túto žiadosť jedinému spoločníkovi či akcionárovi) alebo rozhodovanie o predmetnej záležitosti zaradiť do programu jednania valného zhromaždenia.⁹² Pre zvolanie orgánu je nutné vychádzať z ustanovení § 181 a násl. a § 402 a násl. zákona o obchodných korporáciách, podľa ktorých platí, že termín konania valného zhromaždenia a jeho program sa oznámi spoločníkom písomne najmenej 15 dní pred dňom jeho konania, súčasť pozvánky je i návrh uznesenia valného zhromaždenia. Znamená to, že pozvánka musí obsahovať návrh pokynu valného zhromaždenia do obchodného vedenia. Pritom na rozdiel od úpravy spoločnosti s ručením obmedzeným, musí podľa § 407 ods. 1 písm. f) pozvánka na valné zhromaždenie akciovej spoločnosti obsahovať okrem návrhu uznesenia aj jeho odôvodnenie. Odôvodnením sa rozumie kvalifikovaný rozbor dôvodov, prečo žiada člen štatutárneho orgánu valné zhromaždenie o udelenie pokynu. Valné zhromaždenie tak bude o udelení pokynu jednať na svojom zasadaní a rozhodovať vo forme uznesenia.

Svoje opodstatnenie si tento inštitút nájde v aj situáciách, kedy pôjde o rozhodovanie, ktoré nevyhnutne so sebou nesie ušlé príležitosti (*opportunity cost*).⁹³ Každá spoločnosť má do určitej miery obmedzené prostriedky pre svoju činnosť a tak môže dôjsť k situácii, kedy si bude nutné zvoliť určitú činnosť, aj napriek tomu, že sa tým súčasne nebude realizovať nejaký iný cieľ. Nejde o situáciu, kedy je jedno rozhodnutie nutne správne a druhé nie. Obidve môžu byť pre spoločnosť prospešné, avšak spoločnosť nie je s to realizovať obidve rozhodnutia zároveň.⁹⁴ V návrhu uvedenie štatutárny orgán spravidla dve či viac porovnateľných variantov. Návrh môže vypadáť napríklad takto: „*Naša spoločnosť bude nakupovať oceľ naďalej od obchodného partnera Alfa.*“ Alebo takto: „*Vzhľadom na politickú situáciu vo východnej Európe musí naša spoločnosť zmeniť strategického partnera a nakupovať oceľ od firmy Omega.*“. Návrh udeleného pokynu musí byť tiež dostatočne konkrétny a tiež odôvodnený. Ako J. Lasák tvrdí, súvisí to s tým, že člen štatutárneho orgánu musí byť náležite informovaný o záležitosti, v ktorej

⁹¹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu zo dňa 27. augusta pod sp. zn. 5 Tdo 488/2008 uvedený záver potvrdzuje.

⁹² LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodných korporáciách: komentár*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 429.

⁹³ BALÝOVÁ, Lucie. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekonstrukce. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 7-8, s. 215.

⁹⁴ *Ibid.*

žiada. Mal by byť schopný prípadne i zodpovedať otázky členov valného zhromaždenia pri rozprave o žiadosti. Pri formulovaní pokynu musia členovia štatutárneho orgánu postupovať so starostlivosťou riadneho hospodára a mali by poskytnúť dostatok podkladov tak, aby sa valné zhromaždenie mohlo informovane rozhodnúť. Mali by tak predložiť všetky materiály, ktoré majú k dispozícii a súvisia so žiadosťou o pokyn, poskytnúť relevantné informácie pre učinenie rozhodnutia, môže tiež pridať znalecké posudky, analýzy trhu, súpis výhod a nevýhod, zhodnotenie rizík a podobne.⁹⁵ Ved' sú to práve členovia štatutárneho orgánu, ktorí disponujú dostatočnými informáciami, aby navrhli také možnosti, ktoré sú v rámci možností pre spoločnosť najvýhodnejšie z možných. J. Lasák k tomu dodáva, že v prípade, že si člen štatutárneho orgánu splnil svoju povinnosť a oboznámili najvyšší orgán so všetkými materiálnymi informáciami významnými z hľadiska informovaného posúdenia veci, ktorej sa pokyn týka, nebude zodpovedný za voľbu príslušnej varianty. Povinnosti uskutočniť pokyn so starostlivosťou riadneho hospodára sa samozrejme nezbavuje, nezodpovedá však za voľbu stratégie v predmetnej veci.⁹⁶

2.1.2 Aktívna legitímácia k žiadosti o interný pokyn

Napriek tomu, že § 51 odsek 2 z. o. k. hovorí, že člen štatutárneho orgánu kapitálovej spoločnosti môže požiadať najvyšší orgán obchodnej korporácie o udelení pokynu týkajúceho sa obchodného vedenia, sa J. Lasák domnieva, že toto právo náleží členovi kapitálovej spoločnosti bez ďalšieho len v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným, u ktorej spoločenská zmluva podľa § 44 ods. 5 nestanoví, že konatelia spolu tvoria kolektívny orgán a v prípade akciovej spoločnosti s monistickým systémom.⁹⁷ I. Štenglová a B. Havel tvrdia, že v prípade predstavenstva akciovej spoločnosti alebo spoločnosti s ručením obmedzeným, v ktorej konatelia spolu vytvárajú kolektívny orgán, by požiadaniu malo predchádzať rozhodnutie kolektívneho štatutárneho orgánu o podaní žiadosti najvyššiemu orgánu.⁹⁸

⁹⁵ HÁMORSKÁ, A. Povinnosť členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 255.

⁹⁶ LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 430.

⁹⁷ *Ibid*, s. 427.

⁹⁸ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. A kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 137.

Pre kolektívny štatutárny orgán tak v zásade platí, že možnosti ako vyložiť toto ustanovenie sú dve: buď sa držať gramatického výkladu zákona a trvať na tom, že rozhodnutie jedného člena stačí alebo vyložiť ustanovenie systematickým výkladom a pomocou § 156 odsek 1 občianskeho zákonníka dovodiť, podľa ktorého platí, že ak je orgán kolektívny, rozhoduje o záležitostiach právnickej osoby v zbore. Pritom schopný uznášať sa je za prítomnosti alebo inej účasti väčšiny členov a rozhoduje väčšinou hlasov zúčastnených členov. K druhému uvedenému riešeniu sa prikláňam, nakoľko pod takouto záležitosťou rozumiem práve aj rozhodnutie o tom, či sa bude žiadať o pokyn od valného zhromaždenia.⁹⁹ Názor odbornej verejnosti nie je však doposiaľ jednotný.¹⁰⁰

V prípade, že došlo k rozdeleniu pôsobnosti jednotlivých členov orgánu podľa určitých oborov, teda pri horizontálnej delegácii, si môže člen štatutárneho orgánu vyžiadať pokyn týkajúci sa čisto len jeho oboru i sám, bez toho, aby o tom rozhodoval štatutárny orgán ako celok. Ostatným členom orgánu tak zostane len povinnosť dohľadu.¹⁰¹ V takom prípade môže sám navrhnúť ostatným členom orgánu zaradenie uznesenia o udelení pokynu do programu valného zhromaždenia či zvolania valného zhromaždenia s takým pokynom alebo za zákonných podmienok zvolá valné zhromaždenie k udeleniu pokynu sám. I. Štenglová a B. Havel majú za to, že z povinnosti starostlivosti riadneho ostatných členov orgánu plynie, že ak budú považovať žiadosť o pokyn za nevhodnú, môžu predložiť valnému zhromaždeniu protinávrh pokynu či zaujať k žiadosti o pokyn svoje stanovisko.¹⁰² J. Lasák síce zhodne tvrdí, že v prípade, že sa člen štatutárneho orgánu pri horizontálnej delegácii rozhodne požiadať, môže tak učiniť samostatne, ale o zvolanie valného zhromaždenia musí požiadať kolektívny orgán. Domnieva sa však, že napriek tomu, že došlo k horizontálnej delegácii, neznamená to, že kolektívny orgán musí žiadosť o zvolanie valného zhromaždenia vyhovieť. Prejavuje sa v tom totiž kontrolné oprávnenie ostatných členov kolektívneho orgánu. Podľa J. Lasáka tak môže nakoniec kolektívny štatutárny orgán o pokyn nepožiadať.¹⁰³

⁹⁹ Obdobný názor zastávajú autori článku: FÁRA, I., TOMŠEJ J. Pokyny valné hromady k obchodnému vedení. *Právní rádce*, 2013, č. 12, s. 41.

¹⁰⁰ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. A kol. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 136.

¹⁰¹ *Ibid*, s. 137.

¹⁰² *Ibid*.

¹⁰³ LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 428.

Člen štatutárneho orgánu kapitálovej spoločnosti je oprávnený požiadať o pokyn týkajúci sa obchodného vedenia výlučne najvyšší orgán obchodnej spoločnosti. Otázne sa javí, či bude právu člena štatutárneho orgánu požiadať o pokyn týkajúci sa obchodného vedenia zodpovedať povinnosť najvyššieho orgánu, u kapitálových spoločnosti valného zhromaždenia. taký pokyn udeliť. Na tomto mieste je preto nevyhnutné objasniť, akým spôsobom môže valné zhromaždenie so žiadosťou o pokyn naložiť. Navrhované uznesenie o pokyne môže v prvom rade prijať alebo ho odmietnuť. Podľa § 409 zákona o obchodných korporáciách sa rovnako môže rozhodnúť, že o pokyne nebude jednat' alebo odloží jednanie o ňom na ďalšie valné zhromaždenie. Povinnosť udeliť pokyn tak *ex lege* stanovená nie je.

Ak však prihliadneme k tomu, že u valného zhromaždenia nie je zaistená odbornosť pre riadne rozhodovanie o otázkach obchodného vedenia, môže byť nakoniec neudelenie pokynu pre spoločnosť výhodnejšie.¹⁰⁴ Rovnako v situácii, keď budú spoločníci považovať poskytnuté podklady za nedostatočné pre prijatie rozhodnutia o udelení pokynu, je legitímne ak návrh rozhodnutia odmietnu. Domnievam sa, že v takom prípade zostane rozhodnutie na členoch štatutárneho orgánu.

Veľmi zložitou sa javí otázka, či sa môže valné zhromaždenie odchýliť, a ak áno, do akej miery, od návrhu uznesenia obsahujúceho konkrétne znenie pokynu. Niektorí autori sa domnievajú, že to možné nebude.¹⁰⁵ I. Štenglová a B. Havel zastávajú názor, že v prípade, ak sa valné zhromaždenie odchýli od navrhnutých variant, ale pritom rozhodnutie sa bude stále týkať položenej otázky, takéto uznesenie bude pre štatutárny orgán nadané vlastnosťou záväznosti.¹⁰⁶ Názor plynie z presvedčenia, že ak sa člen štatutárneho orgánu alebo štatutárny orgán ako celok rozhodol, že o určitej otázke má rozhodnúť najvyšší orgán, tak sa môže rozhodnúť aj odlišne než je v navrhnutých možnostiach. Akcentuje sa odňatie práva o otázke rozhodnúť. Na druhej strane nie je možné na žiadosť o pokyn ohľadom určitej otázky reagovať rozhodnutím týkajúcim sa inej záležitosti. Proti tomu ale stojí skutočnosť, že by si spoločníci svoju vôľu presadiť aj tak, a síce obmenou členov štatutárneho orgánu.

V komentárovej literatúre sa objavuje názor, že po udelení pokynu najvyšším orgánom kapitálovej spoločnosti by malo nasledovať rozhodnutie kolektívneho štatutárneho orgánu

¹⁰⁴ BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 7-8, s. 215.

¹⁰⁵ BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 7-8, s. 215.

¹⁰⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 138.

obchodnej korporácie o jeho uskutočnení.¹⁰⁷ Vychádza sa z toho, že členovia kolektívneho orgánu by mali zhodnotiť, či sa od okamihu udelenia pokynu nezmenili podmienky, za ktorých bol pokyn udelený, a to v neprospech spoločnosti. Domnievam sa, že pre určité prípady bude takýto postup v súlade s potrebnou starostlivosťou riadneho hospodára, vo všeobecnosti však mám za to, že nie je nutné, aby každý udelený pokyn schvaľoval štatutárny orgán ako celok.

2.1.3 Záväznosť legálnych interných pokynov

K otázke záväznosti vyžiadaneho pokynu sa zákon nevyjadruje. Musíme vychádzať hlavne zo zmyslu a účelu ustanovenia ako i zo systematického výkladu. Argumentom pre nezáväznosť obecné všetkých vyžiadanych pokynov je skutočnosť, že nezbavujú členov štatutárneho orgánu povinnosti starostlivosti riadneho hospodára.¹⁰⁸ Niektorí autori sa prikláňajú k záväznosti takéhoto pokynu a s tým tak dochádza legálne k obmedzeniu obchodného vedenia.¹⁰⁹ Zmysel ustanovenia je inakší, než len dať možnosť členom štatutárneho orgánu si nechať nezáväzne poradiť. Veď valné zhromaždenie je najvyšším orgánom spoločnosti a už len samotné jeho zvolanie je nákladnou záležitosťou. Záväznosť pokynov najvyššieho orgánu je možné dovodiť už z samotného významu slova „pokyn“, ktorý sa na rozdiel od slov „rada“ alebo „smernica“ označuje také inštrukcie, ktoré nemajú len odporúčajúci charakter.¹¹⁰ Argumentom pre záväznosť pokynu je aj skutočnosť, že uznesením valného zhromaždenia je viazaná spoločnosť, štatutárny orgán alebo jeho členovia a dozorná rada, poprípade iné fakultatívny orgány.¹¹¹ Ak je tak pokyn obsiahnutý vo forme uznesenia valného zhromaždenia, mal by byť pre štatutárny orgán záväzný s rovnakou kvalitou ako všetky ostatné uznesenia najvyššieho orgánu spoločnosti. T. Dvořák tvrdí, že pre radových zamestnancov ale uznesenia

¹⁰⁷ LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 430.

¹⁰⁸ Porovnaj s § 51 ods. 2 z. o. k. *in fine*.

¹⁰⁹ Tak napríklad autor článku: PIHERA, V. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 5, s. 146 alebo ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. A kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 138. Zhodne i LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 428.

¹¹⁰ HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 254.

¹¹¹ DVOŘÁK, T. O usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným. *Právní fórum*. 2011, č. 10, s. 461.

valného zhromaždenia záväzné nie sú a prípadná artikulácia pokyny sa musí uskutočniť skrz členov štatutárneho orgánu, pretože práve oni sú akceptantami vyžiadaného pokynu.¹¹² S týmto záverom sa dá súhlasiť do tej miery, že pokyn do obchodného vedenia smeruje orgánu, ktorý obchodným vedením disponuje a v spoločnosti, v ktorej nedošlo k vertikálnej delegácii ani časti obchodného vedenia na zamestnanca, sa udelenie pokynu zamestnanca priamo týkať nemusí. Nutné je ale brať ohľad na to, že valné zhromaždenie je najvyšším orgánom spoločnosti a preto, v prípade udelenia záväzného pokynu, ho budú musieť zamestnanci rešpektovať či už im bude tento pokyn sprostredkovaný skrz členov štatutárneho orgánu, nadriadených alebo inak. Domnievam sa preto, že udelený pokyn bude nepriamo záväzný aj pre zamestnancov.

Vyžiadaný pokyn je záväzný vo vnútri spoločnosti, hovoríme tak o internej záväznosti vyžiadaných pokynov. Vo vzťahu k tretím osobám, stojacim mimo spoločnosť, priame právne účinky nemá. K otázke právnych dôsledkov skutočnosti, že členovia štatutárneho orgánu uzatvorili kúpnu zmluvu, v rozpore s pokynom valnej hromady sa vyjadril Najvyšší súd tak, že *„nabyvatel majetku získaného uskutečněným představenstvem akciové společnosti v rozporu s usnesením valné hromady této společnosti je chráněn a platnost nabytí z této příčiny zpochybnit nelze. Na tento závěr nemá vliv skutečnost, zda nabyvatel o uvedeném omezení věděl, či nikoliv“*.¹¹³

V nasledujúcich úvahách budeme preto vychádzať z internej záväznosti vyžiadaného pokynu. Riadne udeleným pokynom sa má štatutárny orgán riadiť. Ak nestanoví spoločenská zmluva alebo stanovky kapitálovej spoločnosti inak, člen štatutárneho orgánu má povinnosť pokyn uskutočniť, bez toho aby sa akokoľvek od neho odchyľil. J. Lasák ale i v tejto situácii pripomína, že tým nie je dotknutá situácia zásadnej zmeny podmienok (*rebus sic stantibus*). V prípade, že by člen štatutárneho orgánu pokyn neuskutočnil a nejednalo by sa o túto výnimočnú situáciu, kedy sa materiálne zmenia podmienky, bude zodpovedný za škodu spôsobenú porušením starostlivosti riadneho hospodára. Pokiaľ sa zmenia podmienky do tej miery, že uskutočnenie pokynu týkajúceho sa obchodného vedenia spoločnosti nie je podľa podnikateľského úsudku člena štatutárneho orgánu v najlepšom záujme spoločnosti, bude nutné na to adekvátne zareagovať.¹¹⁴ Podľa J. Lasáka sa člen štatutárneho orgánu bude môcť v takom prípade od udeleného pokynu odchyliť, pokiaľ jeho realizácia už nebude v najlepšom záujme spoločnosti. Pripúšťa však, že je možné uvažovať aj o tom, že takýto postup by si vyžadoval

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ Rozhodnutie Najvyššieho súdu zo dňa 30. septembra 2009 pod sp. zn. 29 Cdo 3166/2007.

¹¹⁴ LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 431.

súhlas najvyššieho orgánu. Domnievam sa, že vzhľadom na výnimočnosť konzultácií záležitostí obchodného vedenia s najvyšším orgánom a nákladnosť zvolávania najvyššieho orgánu, bude opodstatnené sa prikloniť k záveru, že člen štatutárneho orgánu v takomto prípade bude oprávnený sa od udeleného pokynu odchýliť.

V určitých prípadoch môže byť uznesenie valného zhromaždenia obsahujúce pokyn k obchodnému vedeniu v súlade so zákonnými požiadavkami, bude však nerozumné alebo inak nevhodné. Niekedy táto nerozumnosť alebo nevhodnosť môže dosahovať takej intenzity, že rešpektovať taký pokyn môže mať pre spoločnosť fatálne následky.¹¹⁵ Z povinnosti starostlivosti riadneho hospodára členov štatutárneho orgánu vyplýva, že budú povinní upozorniť na nevhodnosť navrhovaného uznesenia valné zhromaždenie a žiadať, aby také uznesenie nebolo prijaté. Ak už také uznesenie bolo prijaté, nutné je apelovať na jeho zrušenie. Po dôkladnom vysvetlení vady udeleného pokynu by mal najvyšší orgán svoje rozhodnutie zmeniť. V prípade, že budú spoločníci o vhodnosti pokynu presvedčení, ale svojou argumentáciou nepresvedčia členov štatutárneho orgánu a zároveň nepôjde o nevhodnosť očividnú, bude nutné konštatovať, že pôjde len o nezhodu v subjektívnom nazeraní na pokyn a nezhoda medzi názorom spoločníkov a konateľmi (či členmi predstavenstva) nebude mať za následok nezáväznosť takého pokynu. Vždy je nutné mať na pamäti, že uvedené vzťahy sa odohrávajú v určitom časovom horizonte, kde sa v priebehu času môžu zmeniť konkrétne okolnosti prípadu, čo bude mať priamy vplyv na uvedené závery (*rebus sic standibus*)¹¹⁶. Časový limit pre záväznosť pokynu totiž nie je zo zákona daný.¹¹⁷

Niektorí autori sa domnievajú, že by snáď bolo možné člena štatutárneho orgánu v prípade zrealizovania nevhodného pokynu oprostíť od náhrady za škodu.¹¹⁸ Argumentujú tým, že ak je nevhodný pokyn pre členov štatutárneho orgánu záväzný, vylučuje sa tým ich diskrečná právomoc, či také rozhodnutie zrealizujú alebo nie. Tým sa automaticky odvodzuje zbavenie sa zodpovednosti za realizáciu rozhodnutia najvyššieho orgánu spoločnosti. Zodpovedný však môže byť člen štatutárneho orgánu za nedokonalú implementáciu tohto rozhodnutia. Súčasne

¹¹⁵ DVOŘÁK, T. O usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným. *Právní fórum*. 2011, č. 10, s. 463.

¹¹⁶ Vyjadrená explicitne v § 1764 občianskeho zákonníku, pre naše účely ju môžeme označiť ako výhradu pre zmenu pomerov.

¹¹⁷ DVOŘÁK, T. O usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným. *Právní fórum*. 2011, č. 10, s. 465.

¹¹⁸ HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 254.

platí, že čím bude pokyn obecnější, tým väčšia bude oblasť, v ktorej sa bude môcť zodpovednosť člena štatutárneho orgánu uplatniť.¹¹⁹

V rakúskom práve platí, že ak jednajú konatelia na pokyn valného zhromaždenia, nie sú pri realizácii tohto pokynu zodpovední za náhradu z toho vzniknutej škody. Musí byť ale splnený predpoklad spočívajúci v tom, že konatelia upozornili spoločníkov na hroziace riziká.¹²⁰

Nezáväzný a zároveň nezákonný je taký pokyn valného zhromaždenia, ktorému nepredchádzala žiadosť. Podľa J. Lasáka záväzný určite nebude ani pokyn neurčitý, nezrozumiteľný, protiprávny alebo taký, ktorý by zaväzoval k nemožnému plneniu.¹²¹ V prípade, že sa takým pokynom bude člen štatutárneho orgánu riadiť, je možné konštatovať, že porušil povinnosť riadneho hospodára a hrozí mu zodpovednosť za prípadnú škodu, ktorú spoločnosť v dôsledku splnenia pokynu utrpí.¹²²

V situácii, keď pokynu neprechádzala žiadosť člena štatutárneho orgánu je základnou otázkou pri posudzovaní prípustnosti pokynu, či pokyn mieri do oblasti obchodného vedenia alebo nie. Pretože v prípade, že sa pokyn bude dotýkať len záležitostí spadajúcich do pôsobnosti valného zhromaždenia, prípustný bude.¹²³ V opačnom prípade je zásadne zakázaný. Podmienkou riadne udeleného pokynu valnej hromady je i jeho legalita *largo sensu*, to znamená jeho súlad s právnymi predpismi súkromného i verejného práva (vrátane právnych princípov), dobrými mravmi a taktiež súlad so stanovami spoločnosti.

Pokyn musí byť udelený v záujmu spoločnosti¹²⁴ a nesmie predstavovať ani prípad zjavného zneužitia práva.¹²⁵ Pri zneužití práva pôjde najčastejšie o situáciu, kde väčšinový spoločník bude chcieť presadiť pokyn, ktorý by bol na ujmu spoločnosti, ale pre neho samotného by bol prínosný. Napríklad, aby spoločnosť uzatvorila dlhoročný kontrakt s určitou

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ KALSS, S. NOVOTNY, CH. SCHAUER. M. *Österreichisches Gesellschaftsrecht*. Wien: Manz, 2008, s. 1030-1038.

¹²¹ LASÁK, J., In: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodných korporáciach: komentár*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv., s. 430.

¹²² HÁMORSKÁ, A. Povinnosť členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 253-254.

¹²³ Tak napríklad pokyn valného zhromaždenia k predaju vlastných akcií spoločnosti jej akcionárom doktrína radí už medzi prípady presahujúce rámec obchodného vedenia a preto je takýto pokyn prípustný. In: ČERNÁ, S. K vázanosti predstavenstva nevhodnými a nezákonnými pokynmi. *Acta universitatis carolinae-iuridica*. 2008, č. 1, s. 129.

¹²⁴ V zmysle koncepcie *stakeholders value*, charakteristickej pre kontinentálnu Európu.

¹²⁵ Podľa § 8 občianskeho zákonníku zjavné zneužitie práva nepožíva právnej ochrany.

spoločnosťou, majetkovo alebo personálne s týmto spoločníkom prepojenou, ktorý by bol pre spoločnosť zásadného charakteru. Uvedené bude platiť i pre spoločnosť s jediným spoločníkom (akcionárom). Pri výkone hlasovacieho práva o rozhodnutí pokyn udeliť je tak spoločník viazaný povinnosťou lojality voči spoločnosti.¹²⁶

Aké bude mať však právne následky rozhodnutie o pokyne, ktorým predsa len spoločník (alebo niekoľko spoločníkov) uprednostní svoj záujem nad záujmami spoločnosti? Uznesenie valného zhromaždenia by trpelo vadou. Nové právo vychádza z koncepcie, podľa ktorej rozhodnutie orgánu a tak i uznesenie valného zhromaždenia je právnym jednaním.¹²⁷ Vzhľadom na § 45 ods. 3 zákona o obchodných korporáciách je vylúčený obecný režim zdanlivých a neplatných právnych jednaní a ich následkov. Odstavec prvý tohto ustanovenia odkazuje pre prípady zdanlivosti rozhodnutí orgánov spoločnosti na právnu úpravu spolkov. To nás smeruje k § 245 občianskeho zákonníku, kde sú uvedené ako dôvody zdanlivosti rozpor s dobrými mravmi, rozpor s kogentnou úpravou zákona a nedostatok pôsobnosti orgánu. Ustanovenie § 45 ods. 1 *in fine* z toho vylučuje rozpor s dobrými mravmi, ale pridáva neurčitosť, nezrozumiteľnosť a záväzok k nemožnému ako ďalšie dôvody zdanlivosti rozhodnutia valnej hromady.¹²⁸ Je možné tak konštatovať, že také rozhodnutie valného zhromaždenia nebude právnym jednaním zdanlivým. Bude však právnym jednaním neplatným, a to relatívne. Neplatnosti sa bude možné dovolať podľa § 191 a § 428 zákona o obchodných korporáciách, ktoré smerujú na úpravu v občianskom kódexe týkajúcu sa neplatnosti uznesenia členskej schôdze spolku pre rozpor s právnymi predpismi alebo spoločenskou zmluvou. Je možné sa dovolať neplatnosti i pre rozpor s dobrými mravmi.

Štatutárny orgán nezákonný pokyn nesmie rešpektovať.¹²⁹ Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí konštatoval, že konateľ zodpovedá spoločnosti za škodu z dôvodu porušenia starostlivosti riadneho hospodára, ktorú spôsobil plnením pokynu valného zhromaždenia, ak bol pokyn valného zhromaždenia v rozpore s právnymi predpismi.¹³⁰ V ďalšom rozhodnutí dodáva,

¹²⁶ ČERNÁ, S., ČECH, P. *Pocta Ivaně Štengové k sedmdesátým narozeninám: právo společností - ohlednutí se za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha. 2012, s. 130.

¹²⁷ Právne jednanie podľa § 545 obč. zák. vyvoláva následky, ktoré sú v ňom vyjadrené, ktoré plynú zo zákona, dobrých mravov, zvyklostí a zavedenej praxe strán.

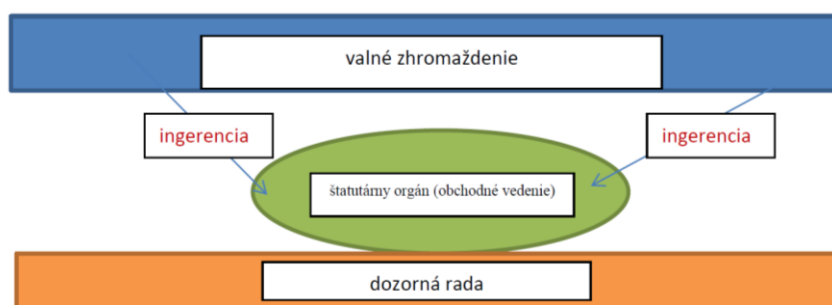
¹²⁸ Ďalší dôvod zdanlivosti je obsiahnutý i v § 155 občianskeho zákonníku, a to je prípad, keď je do funkcie povolaný niekto, kto nesplňuje zákonné predpoklady výkonu funkcie.

¹²⁹ Zhodne ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. *In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F. A kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 138.

¹³⁰ Jedná sa o rozhodnutie NS ČR zo dňa 25. novembra 2008 pod sp. zn. 7 Tdo 1396/2008.

že „v řízení, v němž se společnost zastoupená společníkem domáhá proti jednateři náhrady škody způsobené porušením povinnosti při výkonu funkce, je soud oprávněn posoudit si jako otázku předběžnou soulad pokynu valné hromady s právními předpisy, resp. se společenskou smlouvou.“¹³¹

Obrázok: Ingerencia do obchodného vedenia v rámci spoločnosti

2.2 Externá ingerencia do obchodného vedenia v českom práve

Obecná možnosť zásahu do obchodného vedenia je pre kapitálové spoločnosti vylúčená (§ 195 odsek 2 a § 435 odsek 3 ZOK). Zákon však predpokladá dve výnimky zo zákazu pokynov k obchodnému vedeniu. Prvá výnimka je v podobe možnej žiadosti o pokyn (§ 51 odsek 2 ZOK). Druhá výnimka z ingerencie do obchodného vedenia sa týka takzvaných koncernových pokynov.

Jednotná politika a koordinácia sa v koncerne uskutočňujú práve pomocou koncernových pokynov.¹³² Koncernové pokyny smerujú predovšetkým do oblasti obchodného vedenia, pretože práve skrz ovplyvnenie členov výkonného orgánu pri zabezpečovaní obchodného vedenia je možné efektívne usmerňovať chod dcérskej spoločnosti. Tento druh zásahu do oblasti rozhodovania o obchodnom vedení sa na rozdiel od vyžiadaného pokynu v rámci jednej spoločnosti vyznačuje parametrálnymi odlišnosťami. V prvom rade tieto pokyny nie sú na žiadosť štatutárneho orgánu, ktorému obchodné vedenie náleží. Nemajú mať ani doplnkový charakter, ani vlastnosť výnimočnosti, ako platí o pokynoch podľa § 51 ods. 2 zákona o obchodných korporáciách. Bez koncernových pokynov koncern by nemohol fungovať.

¹³¹ Rozhodnutie NS ČR zo dňa 20. augusta 2014 pod sp. zn. 29 Cdo 1800/2014.

¹³² ČERNÁ, S. O koncerne, koncerne v řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 36.

Koncernové pokyny v národnom koncerne predvída § 81 odsek 1 zákona o obchodných korporáciách. Toto ustanovenie stanoví, že orgán riadiacej osoby môže udeľovať orgánom riadenej osoby pokyny týkajúce sa obchodného vedenia, ak sú v záujme riadiacej osoby alebo inej osoby, s ktorou tvorí riadiaca osoba koncern. Zákon nepresne hovorí o záujme riadiacej spoločnosti alebo inej osoby, ktorá je v koncerne, podľa aktualizovanej dôvodovej správy však bude správne pod tým rozumieť záujem koncernu ako celku.¹³³ Domnievam sa, že toto ustanovenie je nutné vykladať tak, že koncernový pokyn týkajúci sa obchodného vedenia musí byť v záujme riadiacej osoby, alternatívne inej osoby v koncerne a nad to vždy musí byť prítomný koncernový záujem ako charakteristický znak koncernu. Napríklad, ak určitý koncernový pokyn prikazujúci nákup určitého množstva tovarov bude v hospodárskom záujme materskej spoločnosti, ale nebude žiadnym spôsobom sledovať záujem koncernu, bude podľa môjho názoru považovaný za neprípustnú ingerenciu do záležitostí materskej spoločnosti. Jednou z podmienok udelenia koncernového pokynu je prítomnosť koncernového záujmu.

De lege ferenda navrhujem preto novelizovať ustanovenie § 81 odsek 2 takto: „Orgán riadiacej osoby môže udeľovať orgánom riadenej osoby pokyny týkajúce sa obchodného vedenia, ak sú v záujmu koncernu a riadiacej osoby alebo inej osoby, s ktorou tvorí koncern“. Domnievam sa však, že by postačila i zjednodušená formulácia: „Orgán riadiacej osoby môže udeľovať orgánom riadenej osoby pokyny týkajúce sa obchodného vedenia, ak sú v záujmu koncernu.“, pretože je ťažko predstaviteľné, že určitý koncernový pokyn bude v záujme koncernu, ale nebude v záujmu ani materskej ani žiadnej inej dcérskej spoločnosti. Pokiaľ by bol v záujme riadenej spoločnosti, aplikácia tohto ustanovenia nie je potrebná, nakoľko člen štatutárneho orgánu dcérinej spoločnosti je z povinnosti starostlivosti riadneho hospodára beztak povinný jednať v prospech, teda v záujme spoločnosti.

Zákon síce na jednej strane umožňuje riadiacej osobe dávať riadenej osobe pokyny, ale už riadenej osobe neukladá povinnosť sa nimi riadiť. Predpokladá sa totiž, že riadená osoba bude mať sama záujem pokyn akceptovať a realizovať, a to v rámci realizácie jednotnej obchodnej politiky koncernu.¹³⁴

¹³³ HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodných korporáciách s aktualizovanou dôvodovou zprávou*. Ostrava, 2012, str. 63.

¹³⁴ POKORNÁ, J. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014, 414 s. Academia iuris (C. H. Beck), s. 168.

2.2.1 Koncernový záujem ako *conditio sine qua non* prípustnosti koncernového pokynu

Koncernový záujem je právny termín, s ktorým zákon o obchodných korporáciách pracuje, jeho definíciu však neprináša. Na prvom mieste sa vyskytuje koncernový záujem pri samotnej definícii koncernu v § 79 zákona, ktorý v odstavci prvom definuje koncern ako „jednu alebo viac osôb podrobených jednotnému riadeniu inou osobou alebo osobami“. Explicitne sa koncernový záujem zmieňuje v ustanovení § 79 odsek 2 ZOK, pri definovaní jednotného riadenia ako podstatného znaku koncernového podnikateľského zoskupenia. Stanovuje, že jednotné riadenie, to prakticky znamená, že celá interakcia medzi riadiacou či riadiacimi spoločnosťami a riadenou či riadenými spoločnosťami, musí jednak dosahovať zákonom stanovenej intenzity, ktorá zodpovedá jednotnému riadeniu a za druhé toto jednotné riadenie sa musí uskutočňovať v záujme celého podnikateľského zoskupenia (hovoríme o tzv. skupinovom záujme či nemecky *Gruppeninteresse*).

Jednotné riadenie spočíva v dlhodobom začlenení závodu riadenej spoločnosti do širšieho hospodárskeho zámeru riadiacej osoby s tým, že tento hospodársky zámer je definovaný primárne riadiacou osobou a riadená osoba ho akceptuje. Spoločnosť, ktorá sa rozhodla podriadiť sa jednotnému riadeniu determinuje svoju obchodnú stratégiu. Tak vznikajú medzi členmi koncernu privilegované vzťahy, ktoré môžu mať výraz aj v špecifických obchodných podmienkach, ktoré sa z podstaty veci líšia od štandardných podmienok na trhu tvorených súťažou nezávislých spoločností.¹³⁵ Jednotné riadenie v koncerne musí sledovať dlhodobé presadzovanie koncernového záujmu a bude realizované skrz takzvané koncernové pokyny smerujúce do obchodného vedenia, aj keď nie výlučne.

Podmienky akceptácie a tak i prípustnosti koncernového pokynu vyvierajú z odstavca druhého § 81 ZOK, súlade s ktorým „člen orgánu riadenej osoby alebo jej prokurista nie sú pri výkone funkcií zbavení povinnosti jednať so starostlivosťou riadneho hospodára, zodpovednosti za ujmu sa zbavia, ak preukážu, mohli rozumne predpokladať, že boli splnené podmienky podľa § 72 odsek. 1 a 2“. Ustanovenie § 72 v odstavci 1 a 2 upravuje podmienky pre oprostie sa povinnosti riadiacej osoby hradiť ujmu riadenej spoločnosti. Ak sú tieto podmienky prípustné, riadiaca osoba môže vydať koncernový pokyn, ktorý bude na ujmu riadenej spoločnosti a vzájomne platí, že takýto pokyn bude môcť (nemá však za povinnosť) člen štatutárneho orgánu riadenej spoločnosti akceptovať.

¹³⁵ DĚDIČ, J., KASÍK, P., PIHERA, V. K problematice právní úpravy koncernu. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 5 str. 133.

Ešte pred tým než sa dostaneme k zneniu ustanovenia § 72 je nutné poznamenať, že toto ustanovenie je komplementárne k ustanoveniu § 71 ZOK. V zásade totižto platí podľa § 71 odsek 1 ZOK, že: „Každý, kto pomocou svojho vplyvu v obchodnej korporácii rozhodujúcim ovplyvní chovanie obchodnej korporácie k jej ujme, tuto ujmu nahradí, iba žeby preukázal, že mohol pri svojom ovplyvnení v dobrej viere rozumne predpokladať, že jedná informovane a v obhájiteliňom záujme ovplyvnenej osoby.“^{136,137} Vplyv liberálnejšieho pojatia v duchu rozhodnutia francúzskeho kasačného súdu vo veci *Rozenblum*¹³⁸ sa prejavuje v možnosti riadiacej osoby sa vymaniť z tohto režimu zakotvenou v ustanovení § 72 odsek 1 ZOK, ktorý stanoví, že „Ustanovenie § 71 odsek 1 až 3 sa nepoužijú, ak preukáže riadiaca osoba podľa § 79, že ujma podľa 71 ods. 1 vznikla v záujme riadiacej osoby alebo inej osoby, s ktorou tvorí koncern podľa § 79, a bola alebo bude v rámci tohoto koncernu vyrovnaná.“ Opäť na tomto mieste už po druhý krát zákonodarca neúplne vystihuje podstatu koncernu, keď hovorí o ujme vzniknutej v záujme riadiacej osoby alebo inej osoby, s ktorou tvorí koncern. Domnievam sa, že ujma musí byť v prvom rade odôvodnená koncernovým záujmom a nad to musí byť v záujme riadiacej osoby alebo alternatívne inej, ktorá je s ňou v koncerne.

Preto *de lege ferenda* by sa dalo uvažovať upraviť toto ustanovenie takto: „Ustanovenia § 71 ods. 1 až 3 sa nepoužijú, ak preukáže riadiaca osoba podľa § 79, že ujma podľa 71 ods. 1 vznikla v záujme koncernu a záujme riadiacej osoby alebo inej osoby, s ktorou tvorí koncern podľa § 79, a bola alebo bude v rámci tohoto koncernu vyrovnaná.“ Postačila by však i formulácia, že : „Ustanovenie § 71 ods. 1 až 3 sa nepoužijú, ak preukáže riadiaca osoba podľa § 79, že ujma podľa 71 odsek 1 vznikla v záujme koncernu“. Nepovažujem totižto za prípustné, aby koncernovým pokynom vznikla ujma riadenej spoločnosti, v prospech riadiacej spoločnosti a to bez akéhokoľvek spojenia so spoločnými záujmami spoločností v rámci koncernu.

Odstavec druhý § 72 ZOK pridáva, že „Ujma podľa odstavca 1 je alebo bude vyrovnaná, ak bola alebo bude v primeranej dobe a v rámci koncernu vyrovnaná primeraným protiplnením

¹³⁶ Odstavec druhý § 71: „Ak neuhradí vplyvná osoba spôsobenú škodu najneskôr do konca účtovného obdobia, v ktorom ujma vznikla, alebo v inej dohodnutej primeranej lehote, nahradí aj ujmu, ktorá v tejto súvislosti vznikla spoločníkom ovplyvnenej osoby.“

¹³⁷ Odstavec tretí § 71 ZOK: „Vplyvná osoba ručí veriteľom ovplyvnenej osoby za splnenie tých dlhov, ktoré im ovplyvnená osoba nemôže v dôsledku ovplyvnenia podľa odstavca 1 úplne alebo čiastočne splniť.“

¹³⁸ Cour de Cassation – Cass. crim 4. 2. 1985, JCP/E 1985, II, 14614, následované rozhodnutím Cour de Cassation – Cass. com. 12. 11. 1973, Bull. civ. IV Nr. 322., ČERNÁ, S. K rozdíľum mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností. *Právní rádce*, 2004, č. 8, str. 238.

alebo inými preukázateľnými výhodami vyplývajúcimi z členstva v koncerne.“ Hovoríme o vyrovnaní ujmy špecifickým spôsobom, stojacim na vnútrokonicernej ekonomickej solidarite.

Z uvedeného vyplýva, že jednotné riadenie je uskutočňované v koncerne práve skrz koncernové pokyny. Účelom § 79 z. o. k. v nadväznosti na § 72 a 81 je totižto vytvoriť pravidlá pre funkčnú existenciu koncernu, kde sú riadené osoby podriadené súdržnej, nie náhodnej politike s jednotným hospodárskym účelom, a kde sú prípadné vnútorné nevýhody hojené v rámci celého koncernu tak, aby nedošlo k úpadku členov koncernu. V podnikateľskom zoskupení založenom len na vzťahoch ovládania sa bude ujma uhradzovať podľa § 71 ZOK. Znakom riadneho fungovania koncernu je možnosť zahradiť ujmu vzniknutú ovplyvnením riadenej obchodnej korporácie špecifickým spôsobom založeným na vnútrokonicernej solidarite.¹³⁹

Keď si to zhrnieme, tak preto, aby koncernový pokyn bol prípustný, teda k tomu aby ho riadiaca spoločnosť mohla udeliť bez vzniku povinnosti k náhrade škody v obecnom režime podľa § 71 ZOK a zároveň aby ho členovia štatutárneho orgánu mohli akceptovať bez vzniku zodpovednosti za porušenie svojich fiduciárnych povinností je nutné, aby bolo splnené kumulatívne päť podmienok. V prvom rade musí byť splnená podmienka existencie koncernu, ktorá je základnou podmienkou pre možnosť postupu podľa § 72 odsek 1 ZOK. Druhou podmienkou liberácie je skutočnosť, že riadenie a i jednotlivé pokyny koncernu budú v koncernovom záujme. Treťou podmienkou prípustnosti koncernových pokynov je to, že prípadná ujma bola alebo bude v rámci tohto koncernu v primeranej dobe a s primeraným protiplnením či inými preukázateľnými výhodami z koncernu vyrovnaná. Člen orgánu riadenej osoby musí predpokladať revanšovanie ujmy.¹⁴⁰ Štvrtou podmienkou je to, že sa musí jednať o deklarovaný koncern.¹⁴¹ Zákon predpokladá formálnu kontrolu, a to skrz povinnosť uverejniť koncernovú deklaráciu, teda fakt existencie koncernu, na internetových stránkach všetkých členov koncernu. Táto požiadavka sleduje ochranu členov koncernu a tretích osôb. Členovia skrytých koncernov sa dovolávať výhod koncernu podľa § 72 z. o. k. nemôžu. Piatou podmienkou je zákonný imperatív, že nesmie v dôsledku jednania riadiacej osoby dôjsť voči riadenej osobe k úpadku tejto riadenej osoby.¹⁴²

¹³⁹ ČERNÁ, S. O koncerne, koncerne riadení a vyrovnaní ujmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33.

¹⁴⁰ Ustanovenie § 81 ods. 2 ZOK spolu s § 71 ods. 1 a 2 ZOK.

¹⁴¹ Ustanovenie § 79 ods. 3 ZOK spolu s § 72 ZOK.

¹⁴² Ustanovenie § 72 ods. 3: „Ak dôjde v dôsledku jednania riadiacej osoby voči riadenej osobe k úpadku riadenej osoby, odstavce 1 a 2 sa nepoužijú.“

Koncernový záujem je tak charakteristickým znakom samotného koncernu, pretože ak jednotné riadenie nie je v záujme koncernu, ide najpravdepodobnejšie len o prosté poškodzovanie druhého subjektu. Za druhé je koncernový záujem ústredný pojem pre prípustnosť koncernového pokynu do obchodného vedenia. Ak totižto koncernový smerujúci do výkonu pôsobnosti obchodného vedenia nie je v záujme koncernu a člen štatutárneho orgánu dcérskej spoločnosti sa takýmto pokynom bude riadiť, založí sa tým jeho zodpovednosť za porušenie starostlivosti riadneho hospodára, pretože zákon také pokyny nepripúšťa. To je hlavný dôvod, prečo je tak dôležité mať jasno v tom, čo je koncernový záujem, aké sú jeho prejavy v podnikateľskej praxi a ktoré jednanie sú v koncernovom záujme a ktoré naopak už nie.

2.2.2 Koncernový záujem a iné záujmy v koncerne

Koncern je entita bez právnej osobnosti. Rovnako ako v podnikateľskom zoskupení spojenom len vzťahmi ovládania si zachovávajú riadené obchodné korporácie majetkovoprávnu samostatnosť. Jednota koncernu je tak ekonomická a záujmová, nie však právna. Koncernový záujem je znakom súdržnosti zoskupenia, hovoríme o záujme jednotnom, o záujme podnikateľského zoskupenia.¹⁴³ Zákon nijak koncernový záujem nevymedzuje, a to napriek tomu, že sa zákonodarca naňho odvoláva.

Môžeme konštatovať, že v koncernovom zoskupení je prítomný jednak koncernový záujem ako jednotný záujem zoskupenia, záujem riadiacej materskej spoločnosti a záujem každej z riadených dcérskych spoločností. Akým spôsobom by sme ale mohli koncernový záujem či záujem koncernu vymedziť? S. Černá konštatuje, že záujem koncernu je možné odvodzovať od príčin, pre ktoré koncern vznikol. Iní autori pod koncernovým záujmom rozumejú¹⁴⁴ spravodlivo vyrovnané záujmy jednotlivých členov koncernu, vyvážené a spravodlivé podnikateľské príležitosti stanovenie tomu zodpovedajúcej investičnej a koncernovej politiky, ktorá zaisťuje všetkým členom určitú perspektívu.

Tým môže byť väčšia hospodárska stabilita koncernu, zosilnenie konkurencieschopnosti, rozloženie rizík, diverzifikácia podnikateľského zamerania či ďalšie dôvody. Záujmom koncernu je dosiahnuť cieľov, pre ktoré bol vytvorený. Koncernový záujem môže mať nie len

¹⁴³ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovom řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33.

¹⁴⁴ DĚDIČ, J., KASÍK, P., PIHERA, V. K problematice právní úpravy koncernu, *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 5 str. 133.

ekonomickú, ale i sociálnu dimenziu.¹⁴⁵ Ak bude koncernový záujem chápaný v úzkom ekonomickom pojatí, potom to zúži rozsah legálnych riadiacich zásahov. Zahraničné skúsenosti svedčia o tom, že sa pracuje aj s touto sociálnou dimenziou koncernu, aj keď samozrejme prevažujú ekonomické výhody koncernu.¹⁴⁶ S. Černá sa domnieva, že záujem koncernu nie je prostou sumou záujmov členov koncernu. S týmto tvrdením je možné bezvýhradne súhlasiť. Záujmy členov koncernu sa môžu nielen líšiť, ale aj dokonca si protirečiť. Dôležité je tiež nestotožňovať záujem koncernu so záujmom riadiacej osoby, a to ani v prípade, že by bola jediným spoločníkom riadených obchodných korporácií.

Ako koncernový záujem si je možné predstaviť koordináciu postupov zúčastnených osôb za účelom posilnenia ich postavenia na trhu a rozšírenia možností pre ich podnikateľské aktivity. Ekonomickému záujmu koncernu sa musia podriadiť dielčie záujmy jeho jednotlivých členov, napriek tomu, že to pre nich často znamená zhoršenie ich vlastnej hospodárskej situácie. Z povahy veci vyplýva, že ekonomický účel koncernu vyžaduje prepojenie niekoľko spoločností, ktorých účelom je podnikanie. Koncernový záujem celého prepojenia môže byť natoľko silný, že vedie k potlačeniu vlastných záujmov nie len dcérskych spoločností, ale ovplyvňuje aj záujmy materskej spoločnosti. Tá potom nemusí svoj vplyv vykonávať výlučne len vo svojom hospodárskom záujme, ale môže veľmi často sledovať aj protichodné záujmy celého koncernového zoskupenia. Strety záujmov jednotlivých členov koncernu aj záujem koncernu ako celku môže znamenať seriózne ohrozenie postavenia menšinových spoločníkov spoločností a právnej istoty tretích osôb, ktoré vystupujú s jednotlivými spoločnosťami koncernu do právnych vzťahov. Orgán riadiacej osoby by preto mal svoj pokyn už pri jeho udeľovaní odôvodniť a vysvetliť, že tento pokyn je v koncernovom záujme.

Koncernový záujem je nutné sledovať i pri predaji dcérskej spoločnosti alebo podielu na nej v súvislosti s tým, či a v akých prípadoch to bude v koncernovom záujme. Člen štatutárneho orgánu dcérskej spoločnosti je zodpovedný za riadny priebeh predaja dcérskej spoločnosti. V prípade ak majú spoločníci rozdielne názory o čase, cene, kupcovi je správne, aby člen výkonného orgánu zorganizoval mediačný rozhovor s hlavným spoločníkom. Dôležité je dodať, že i v prípade predaja materskej spoločnosti je nutné dodržať riadne stanovený postup oceňovania predávanej spoločnosti, zverejňovania informácií a podobne.

¹⁴⁵ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újm. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33.

¹⁴⁶ ČERNÁ, S. Ke koncepci podnikatelských seskupení v návrhu obchodního zákona. In: ŠTENGLOVÁ, I. *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň 2006, str. 80 a násl.

Materská spoločnosť často neuplatňuje svoj vplyv vo spoločnom záujme všetkých dcérskych spoločností, ale stavia do popredia svoje záujmy.

Pokiaľ riadiaca osoba neudelí pokyn, musí orgán riadenej osoby vykonávať svoju pôsobnosť v záujme riadenej korporácie podľa vlastného uváženia.¹⁴⁷ Účasťou v koncerne sa záujem riadenej osoby modifikuje, ale väčšinou sa s koncernovým záujmom úplne nestotožňuje.

2.2.3 Koncernový záujem ako obecný rámec pre koncernovú politiku a koordináciu

Prostriedkom dosiahnutia koncernových záujmov je jednotná politika koncernu.¹⁴⁸ Politika je vobecnej rovine užší pojem než záujem. Dlhodobé záujmy predpokladajú možné rôzne politiky, ako to dosiahnuť, s tým, že zákon predpokladá, že jednotlivé kroky riadenia, teda aj politiky, budú smerovať k jednému cieľu a budú realizované koherentne, teda koordinovane a koncepcne. Koherentná koncernová politika predpokladá ucelený podnikateľský plán pokrývajúci široké záujmy koncernu, ktorý by mal vyvažovať záujmy vo vnútri koncernovej skupiny, vrátane záujmu materskej spoločnosti, a to z dlhodobej perspektívy.¹⁴⁹ Jednotná politika koncernu by mala byť jasná. Zásah riadiacej osoby do správania riadenej obchodnej korporácie je možné považovať za nástroj jednotného riadenia, ak zapadá do dlhodobejšieho zamerania činnosti koncernu reprezentovaného jeho jednotnou politikou. Vzhľadom k potrebe preukázať jej existenciu bude vhodné, aby stratégiu jednotnej koncernovej politiky schválili valné zhromaždenia.

Koncernová politika sa udáva z „*Business Plan*“. Problém je, že neexistuje žiaden iný dokument, ktorý by snád' viac narušoval obchodné tajomstvo než tento, pretože obsahuje informácie o slabých a silných stránkach podniku, o problémoch, o plánovaných produktoch, plánovaných investíciách, prekvapeniach, nastavení obchodných vzťahov a tomu podobne. Pritom práve z tohoto dokumentu majú dcérske spoločnosti, či už servisná, alebo regulárna súdiť o možnom vyrovnaní prípadné ujmy.¹⁵⁰ Peter Böckli vyzdvihuje transparentnosť v návrhu Forum Europaeum.¹⁵¹ S ochranným systémom na regulárne dcérske spoločnosti nemá problém,

¹⁴⁷ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovom řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33.

¹⁴⁸ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovom řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33.

¹⁴⁹ HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava 2012, str. 58.

¹⁵⁰ FECG, ECFR 2015, S. 299, ZGR 2015, S. 513.

¹⁵¹ FECG, ECFR 2015, S. 299, ZGR 2015, S. 514.

nepovažuje ho však za vhodný pre servisné spoločnosti. Tam by musel byť zverejnený „*Business Plan*“, to však nie je vhodné.¹⁵²

Člen štatutárneho orgánu dcérskej obchodnej korporácie nemá v žiadnom prípade ľahké postavenie. Musí vždy pomeriavať požiadavky zákonodarca na jeho zodpovednosť, musí zohľadňovať záujmy materskej spoločnosti a záujmy celého koncernu, čo sa všetko prejaví na tom, ako bude vykonávať svoju funkciu, hlavne sa má na myslí výkon obchodného vedenia. A nakoľko podľa zákona o obchodných korporáciách je člen výkonného orgánu kedykoľvek odvolateľný, aj bez udania konkrétnej príčiny, mal by sa tiež zaujímať o osobné záujmy členov vedenia koncernu. Pokyn smerujúci do obchodného vedenia musí byť však učiný vo forme uznesenia najvyššieho orgánu materskej spoločnosti.

Jednotným riadením sa rozumie vplyv sledujúci koordináciu a koncepčné riadenie aspoň jednej z významných zložiek alebo činností v rámci podnikania koncernu. Cieľom jednotného riadenia má tak byť koordinácia aspoň jednej z významných zložiek alebo činností v rámci koncernu.

2.2.4 Koncernové plány a iné inštrumenty konkretizácie koncernového záujmu

Nakoľko je účel koncernu spájať jednotlivé obchodné spoločnosti k dobru celkového záujmu koncernu, má vedenie koncernu právo a moc, tento koncernový záujem plniť. Ako bolo už raz uvedené, existujú medzi členmi koncernu zvláštne väzby, ktoré odôvodňujú existenciu aj takých transakcií či krokov, ktorých ekonomické parametre sa budú javiť ako odlišné od podobných transakcií realizovaných na trhu hospodárskej súťaže. Také transakcie však nie je možné posudzovať od širších súvislostí začlenenia riadenej spoločnosti do koncernu. Pokiaľ k začleneniu do koncernu došlo, a daná transakcia je v súlade s obecnou stratégiou riadenia koncernu, tak jej realizácia je nutným a logickým dôsledkom členstva v koncerne.¹⁵³ Očakáva sa, že členovia výkonného orgánu spoločností nachádzajúcich sa v koncerne takú stratégiu správne a včas identifikujú. Preto musia mať okrem riadiacich schopností tiež veľmi dobré komunikačné

¹⁵² BÖCKLI, P. Kritische Würdigung des Vorschlags des Forum Europaeum on Company Groups aus schweizerischer Perspektive. In: HOMMELHOF, P., LUTTER, M., TEICHMANN, CH. *Corporate Governance im Grenzüberschreitenden Konzern. Zeitschrift für Unternehmens-und Gesellschaftsrecht. Sonderheft 20*, Berlin-Boston, 2017, s. 392.

¹⁵³ DĚDIČ, J., KASÍK, P., PIHERA, V. K problematice právní úpravy koncernu, *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 5 str. 133.

schopnosti, aby im vedenie koncernu sprostredkovalo skutočné zámery a oni tak mohli zistiť záujem koncernu. Teraz si ukážeme, že jednotné riadenie v koncerne sa uskutočňuje nielen skrz koncernové pokyny, ale aj iné nástroje, ktoré majú svoje zakotvenie v dokumentoch prijatými buď najvyššími alebo výkonnými orgánmi spoločností.

Z týchto dokumentov by mal byť tiež zreteľný koncernový záujem a to *ex ante*. Inými slovami, malo by byť presne stanovené aké transakcie a jednania budú viesť k určitým aspoň predpokladaným výsledkom v koncerne. Centrálné plánovanie podnikania koncernu a kontrola sú dôležité inštrumenty pre efektívne vedenie a ďalší rozvoj koncernu. Dôležité body centrálneho plánovania sú základy manažmentu, vízia-dlhodobá a globálna línia, predstavenie produktov a služieb a ich cieľových skupín, trh a rozvíjanie trhu, konkurencia a situácia v súťaži, silné a slabé stránky jednotlivých spoločností v koncerne, plánovanie strategických opatrení, investičné plánovanie, predpoklad výsledku, predpoklad likvidity, plánovanie bilancie, plánovanie zdanenie. Spravila sú členovia štatutárneho orgánu dcérskej spoločnosti do plánovacieho procesu sami zapojení a sú samozrejme zodpovedný za plnenie plánu vo svojej spoločnosti.

Kontrola bude prebiehať skrz spoločníkov, členov štatutárneho orgánu holdingu, dozornú radu a investorov. Vedľa toho je pravidlom, že v koncerne majú aj takzvané „Plánovanie pre spoločné využívanie služieb“, má sa tým na mysli vzdelávanie zamestnancov, vedenie účtovníctva, interné informačné technológie, marketing, centrálné projekty. Pri dodržovaní týchto dvoch plánov sa podľa môjho názoru výrazne znižuje riziko porušenia koncernového záujmu. Pragmaticky je možné kontrolu, či pokyn nevybočuje z koncernového rámca, založiť na tom, či pokyn riadiacej osoby zapadá alebo nie do vnútroskupinového koncernového plánu schváleného najvyššími orgánmi zúčastnených obchodných korporácií a prejednané ich najvyššími orgánmi.¹⁵⁴

Koncernový záujem sa zisťuje okrem rôznych plánov aj z dohôd o s tichými spoločníkmi, dohodami o prerozdeľovaní zisku, dohodami vyrovnávacích cenách v koncerne či pôžičkami medzi spoločnosťami. Medzi materskou spoločnosťou a dcérou, ktorej hrozí úpadok môže dôjsť k takzvanému patronátnemu prehláseniu o finančnom zaistení (*Darlehensversprechen*, sľub pôžičky).¹⁵⁵ So všetkými týmito dokumentami by mal člen štatutárneho orgánu dobre

¹⁵⁴ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovom řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33.

¹⁵⁵ SRN: BGH (Spolkový soudní dvůr), II ZR 296/08, In: J. Pokorný. SRN: Spolkový soudní dvůr: Platnost výpovědi patronátního prohlášení v případě zhoršení majetkových poměrů dceřiné společnosti. *Právní rádce*, 2011, č. 8, s. 302. V danom konkrétnom prípade sa zaviazala materská spoločnosť v patronátnom prehlásení voči svojej dcérskej spoločnosti nachádzajúcej sa v kríze hradiť na výzvu po určité časové obdobie, ktoré je potrebné pre

oboznámený. V koncernoch je tiež častým javom, že vzťahy medzi spoločnosťami sú regulované iných dokumentoch, kde sú spísané zásady podnikania koncernu. Tam sú jasne napísané inštrukcie pre manažérov, ale aj ďalších zamestnancov. Obsahujú napríklad inštrukcie o tom, ako zachádzať s obchodnými partnermi, zákazníkmi a podobne. Niektoré materské spoločnosti k tomu vytvorili celé takzvané „Rodinné charty koncernového závodu“.¹⁵⁶ Tieto Rodinné charty obsahujú informáciu o tom, kto patrí do rodiny (postavenie manželov, postavenie spolu žijúcich partnerov, postavenie detí a nevlastných detí, postavenie rozvedených manželov, možnosť adopcie a podobne), reguláciu pre dedenie (odchylné ustanovenia od tých zákonných, regulácia vyrovnaní medzi členmi koncernu (*Cash-Pooling*)¹⁵⁷, katalóg požiadaviek správania v styku s nečlenmi rodiny a ďalej napríklad informácie o tom ako bude prebiehať výmena názorov medzi jednotlivými členmi koncernu. Tým sa má na mysli organizovanie pravidelných podujatí k podpore výmene informácií medzi členmi rodiny (*Familien-Camp, Familientag*)¹⁵⁸ a ďalej tiež spolupráca členov koncernu medzi sebou navzájom. Očakáva sa, že daný katalóg budú poznať a aplikovať v praxi všetci členovia všetkých spoločností v koncerne. Spoločníci týchto spoločností to budú očakávať.

Ex post sa mnoho o fungovaní koncernu je možné sa dozvedieť zo správy o vzťahoch v koncerne. V tejto správe musia byť uverejnené podrobné údaje o vzťahoch k materskej spoločnosti, k prepojeným osobám a rovnako k tretím osobám. Musí tam byť presne stanovené, aké boli uzatvorené zmluvy, aké boli učinené právne jednanie a ďalšie opatrenia. Vždy je tiež

skúmanie možnosti jej sanácie, jej splatné pohľadávky za účelom zabránenia jej platobnej neschopnosti alebo zadlženia.

¹⁵⁶ Ako príklad je možné uviesť: Die Charta der Unternehmensgruppe Endress & Hauser, ktorá je k stiahnutiu na internetovej stránke <http://www.de.endress.com>. [16.5.2019]

¹⁵⁷ Stáva sa zvykom, že materská spoločnosť má svoje dcérske spoločnosti v zahraničí. Tieto dcérske spoločnosti majú svoje príjmy v iných menách. Niektoré spoločnosti si potrebujú likvidné peňažné prostriedky požičať a niektoré zase ich majú naopak dostatok. Táto situácia sa rieši pomocou jednotného konta, takzvaného „Materkonta“ a metóda sa nazýva Cash-Pooling. Toto spoločné konto vedie materská spoločnosť. Následne si dcérske spoločnosti prevedú na svoj účet toľko prostriedkov, koľko potrebujú. V koncernovom záujme zaiste bude, aby taká schéma fungovala. Cash-Pooling by mal byť založený zmluvou medzi holdingovou spoločnosťou a jej dcérskymi. Mimo financovania touto metódou je vo mnohých koncernoch bežné, zjednať si zmluvne dodatočné dohody o financovaní. Ako člen štatutárneho orgánu dcérskej spoločnosti treba byť dobre oboznámený s týmito zmluvami, aby bolo možné operatívne hodnotiť prichádzajúce finančné záväzky včas a správne. Napríklad či sa jedná skutočne o nenávratnú platbu materskej spoločnosti, alebo len o pôžičku materskej spoločnosti. Dôležité sú tak zmluvy v koncerne (*Konzernverträge*).

¹⁵⁸ VOLKELT, VON LOTHAR. *Geschäftsführer im Konzern: Aufgaben, Geschäftsführerverträge, Rechte und Pflichten*. 2. Aufl. 2014, str. 22.

nutné uviesť plnenie a protiplnenie, prípadne výhody a nevýhody.¹⁵⁹ Domnievam sa, že pre účely posúdenia určitého kroku člena štatutárneho orgánu bude mať správa o vzťahoch obmedzený účinok, pretože sa vkladá do zbierky listín a je verejná, tým pádom bude skôr obecného rázu. Ďalšou nevýhodou je samozrejme to, že ide len o spätné konštatovanie toho ako koncern v minulom roku fungoval, má teda retrospektívny charakter.

Ak nebude koncernový záujem zrejмый z koncernových plánov alebo iného formálneho vyjadrenia koncernovej stratégie, mala by riadiaca osoba tento záujem členovi orgánu riadenej obchodnej korporácie objasniť.¹⁶⁰

2.2.5 Pripravovaná európska úprava koncernového záujmu

Dopyt po spoločnej akcii na európskej úrovni vyviera z neistoty vyplývajúcej zo situácií, kedy spoločnosť z jedného členského štátu plánuje založiť dcérsku spoločnosť v inom štáte. Členovia dcérskej spoločnosti musia zvážiť zodpovednosť a možné sankcie za výkon inštrukcií a príkazov materskej spoločnosti, ktoré môže byť v rozpore so záujmami dcérinej spoločnosti. Koncernovým záujmom, ktorý sa v dokumentoch expertných skupín nazýva skupinový záujem, teda záujem zoskupenie (Gruppeninteresse), sa preto zaoberajú expertné skupiny Európskej únie.

Company law expert group (ICLEG) sa zaoberá na podnet Európskej komisie koncernovým právom a v marci roku 2016 predložila „Správu o uznávaní záujmu podnikateľského zoskupenia“. Navrhuje sa prijať predpis Európskej únie smerujúci k automatickému uznaniu koncernového záujmu v určitých kvalifikovaných prípadoch. Ako prvá možnosť úpravy sa uvádza situácia, kedy člen 100% dcérskej spoločnosti má obecne povolené v záujmu inej spoločnosti v rámci koncernu či v rámci záujmu koncernu ako celku. V prípade, že by táto varianta nemala dostatočnú podporu členských štátov, tak sa navrhuje aby člen štatutárneho orgánu 100% dcérskej spoločnosti mal povolenie jednať v koncernovom záujme hneď potom, ako vykoná test rozvahy, z ktorého bude zjavné, že si spoločnosť neprivedie úpadok. Tretia možnosť rozlišuje medzi akciovými spoločnosťami a spoločnosťami s ručením obmedzeným. Pre akciové spoločnosti by plne platila druhá zmienená varianta, u spoločnosti s ručením obmedzeným sa bude vyžadovať test solventnosti, ktorý bude spočívať v tom, že daná spoločnosť musí byť na základe výsledku tohto testu byť schopná hradiť svoje záväzky po dobu minimálne šiestich mesiacov.

¹⁵⁹ BRAUN, A., MAURER, R. Problémy nového koncernového práva. *Právní rozhledy*, 2002, č. 1, s. 24.

¹⁶⁰ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33.

Ku každej z týchto troch možností, by mohol byť prijatá ešte navyše takzvaný biely zoznam „*White List*“, ktorý by obecné povoľoval určité konkrétne transakcie ako napríklad Cash-Pooling dohody či krátkodobé alebo aj dlhodobé bezúročné pôžičky. Okrem toho ICLEG navrhuje pre in=ne než 100% dcérske spoločnosti ponechať možnosť, aby stanovily povolili členom štatutárneho orgánu zohľadniť koncernový záujem na základe splnenia podmienok pre 100% dcérske spoločnosti.

2.3 Zhrnutie

Cieľom tejto kapitoly bolo priblížiť českú právnu úpravu možností ingerencie do fungovania obchodného vedenia. Ved' práve skrz ingerenciu sa môže činnosť spočívajúca vo vykonávaní obchodného vedenia obohatiť o medzinárodný prvok. Z fakticity fungovania medzinárodných koncernov sú pritom dve rôzne možnosti ako môže materská spoločnosť riadiť dcérsku spoločnosť v zahraničí. Prvou často využívanou možnosťou je, že sa materská spoločnosť stane jediným spoločníkom dcérskej spoločnosti a svoj vplyv prostredníctvom tzv. interných pokynov. Prípustnosť a podmienky udeľovania interných pokynov do obchodného vedenia v rámci českého práva tak bolo predmetom prvej časti tejto kapitoly.

Druhá časť tejto kapitoly sa venuje tzv. externým pokynom v medziach českého práva. Nakoľko sú tieto externé pokyny udeľované v rámci koncernu, nazývame ich aj ako koncernové pokyny. Materská spoločnosť prostredníctvom externých pokynov môže presadzovať svoj vplyv na dcérsku spoločnosť v zahraničí. V praxi to funguje vcelku jednoducho, nakoľko sú členovia výkonného orgánu dcérskej spoločnosti často zároveň zamestnancami materskej spoločnosti. Ide o situáciu, kedy materská spoločnosť udelí určitý pokyn priamo členom výkonného orgánu dcérskej spoločnosti. Problém spočíva v tom, že koncernový pokyn je prípustné akceptovať len za zákonom stanovených podmienok. Navyše, ako je zrejmé, jedná sa o situáciu obsahujúcu medzinárodný prvok. Ak by sa aplikovalo české právo, najvýznamnejšou z podmienok legality akceptácie koncernového pokynu je skutočnosť, že konkrétny koncernový pokyn je v tzv. koncernovom záujme. Na základe analýzy uskutočnenej v druhej časti tejto kapitoly je možné konštatovať, že člen štatutárneho orgánu koncernovej obchodnej korporácie musí vždy zohľadňovať záujmy celého koncernu, ako aj záujmy materskej spoločnosti prípadne ďalších podriadených dcérskych spoločností. Tieto všetky faktory sa prejavujú na tom, ako bude člen výkonného orgánu vykonávať svoju funkciu spočívajúcu v uskutočňovaní obchodného vedenia.

3 Ingerencia do obchodného vedenia vo vybraných právnych poriadkoch: právna komparatistika

Nie sú pochybnosti o tom, že zahraničného práva sa používa z úradnej povinnosti, pretože jeho použitie v konkrétnom prípade prikazuje kolízna norma tuzemského zákona. Ak sa má príkazu tejto kolíznej normy vyhovieť, je nutné, aby sa v konkrétnom prípade používalo zahraničného práva tak, ako ho vykladajú a používajú sudy v štáte, v ktorom toto právo platí.¹⁶¹ Práve kvôli tomu táto kapitola autonómne pojednáva o právnych úpravách vo vybraných štátoch, vždy s prihliadnutím nielen k predpisom, ale rovnako k tamojšej doktríne, judikatúre či s iným poukazom na spôsob aplikácie normy v praxi. V medzinárodnom práve súkromnom je dôležitý aj porovnávací prístup, prístup porovnávacieho medzinárodného práva súkromného, ktoré má v rámci tohoto oboru mimoriadny význam a nezastupiteľnú úlohu.¹⁶²

Prakticky počas celej histórie medzinárodného práva súkromného je možné konštatovať, že množstvo problémov tohto odvetvia práva vzniká z rozdielnej hmotnoprávnej úpravy jednotlivých štátov.¹⁶³ Hmotné právo je to právo, ktoré má byť aplikované na základe odkazu kolíznej normy. Týmto hmotným právom môže byť buď české alebo cudzie právo. Cudzie hmotné právo, pokiaľ nejde o špecifické historicky podmienené prípady spoločného vývoja, sa vždy líši od tuzemského práva.¹⁶⁴ Existujú situácie, kedy táto odlišnosť presahuje medze prijateľné v mieste rozhodovania. A to z rôznych dôvodov sociálnych, politických či ekonomických. Tieto situácie je možné buď predvídať a formulovať kolíznou normou – hovoríme o materializácii kolíznych noriem, alebo naopak je možné reagovať potom ako je situácia zistená – hovoríme o výhrade verejného poriadku. Aplikácii cudzieho práva môžu brániť aj normy tuzemského práva verejného. Takých noriem je v dnešnej dobe zvýšenej ekonomickej

¹⁶¹ KUČERA, Z. K otázkám úpravy mezinárodního práva soukromého. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 1998, č. 1, s. 21.

¹⁶² PAUKNEROVÁ, M. Osobní statut právnických osob v českém právu. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 1998, č.1, s. 31.

¹⁶³ VALERY, J. *World War and Its Effect on Future Private International Law*. Harvard Law Review. 980. č. 31 (1917-1918), s. 1084.

¹⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 120.

regulácie celá rada.¹⁶⁵ Hovoríme o imperatívnych normách v medzinárodnom práve súkromnom, pretože majú dopad na súkromnoprávne vzťahy s medzinárodným prvkom.

V tejto kapitole sa budeme venovať hmotnému právu v rámci rôznych jurisdikcií. Ukážeme si, ako je obchodné vedenia a ingerencia do neho regulovaná na Slovensku, v Rakúsku, Nemecku, Ruskej federácii a na Ukrajine. Budeme mať na pamäti, že v tejto kapitole bude reč o práve platnom na území daného štátu, ktorého právneho poriadku je súčasťou. Český súd, okrem práva českého, však tieto normy bude aplikovať v súlade s vyššie zmieneným. Aplikácia cudzieho právneho poriadku tak môže byť v určitých prípadoch obmedzená na základe znenia českej kolíznej normy, na základe výhrady verejného poriadku či kvôli imperatívnych normám.

Dnešný svet si môžeme predstaviť ako jeden globálny trh národných úprav.¹⁶⁶ Hrubo povedané, globalizácia je nová fáza v evolúcii kapitalizmu a svetovej spoločnosti, v ktorej niektorí aktéri sa už neoznačujú ako medzinárodní, ale transnárodní, zahrňujúc veľké spoločnosti, priamo determinuje a koordinuje ich stratégie v globálnom merítku, a už nie na vzťah k jednému alebo niekoľko štátov či regiónov. Koncept globalizácie je koncept pôvodne vyvinutý v mikroekonomike, ktorý sa zameruje na hráča na trhu v jeho prostredí. V právnej literatúre je globalizácia skúmaná v mikro-právnej perspektíve. Globalizácia umiestňuje hráčov na trhu do novej pozície. Už nie sú determinovaní právnym systémom, nie sú týmto právnym systémom obmedzovaní či objektom sankcionovania týmto systémom. Skôr sú umiestnení na mapu mozaiky právnych systémov, kde je svet rozdelený na jednotlivé štáty. Politická mapa nie je žiadnou novinkou. Čo je však nové, je tá skutočnosť, brať si výhody z takéhoto rozdelenia sveta na štáty. Transnárodné spoločnosti vo vzťahu k tejto mozaike právnych systémov sú permanentne postavené pred jav nazvaný forum shopping. Tento koncept vytvorila náuka medzinárodného práva súkromného, pričom transnárodné korporácie uskutočňujú ich forum shopping medzi rozdielnymi národnými právnymi systémami.¹⁶⁷

Na základe takejto perspektívy konštatujeme, že globalizácia nedáva za vznik globálnemu právu, ale vedie ku globálnemu trhu národných úprav, ktoré medzi sebou súťažia. Tento koncept má svoj prapôvod v domácom práve USA. Dnes je tento model transponovaný na svetovú úroveň, s tým rozdielom, že na vrchole už neexistuje žiaden federálny level, ktorý by

¹⁶⁵ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Úvod do medzinárodného práva súkromného*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 121.

¹⁶⁶ MUIR WATT, H., FERNÁNDEZ ARROYO, D. *Private international law and global governance*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014, s. 189.

¹⁶⁷ MUIR WATT, H., FERNÁNDEZ ARROYO, D. *Private international law and global governance*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014, s. 189.

obmedzoval nežiadúce účinky tohto javu. Štáty sa zameriavajú na prilákavanie fondov, korporácií a rôznych aktivít či operácií na svoje územie s cieľom generovania ekonomického rastu a tým nepriamo zvýšenia zamestnanosti, rozvoja ekonomiky a zvýšenie hrubého domáceho produktu. Práve preto sú ochotné poskytnúť výhodný a atraktívny „normatívny balík“ transnárodným korporáciám. Tieto korporácie si vyberajú prirodzene ten štát, ktorý má čo najmenešie požiadavky. Pod týmito požiadavkami sa rozumejú sociálne záruky, daňové podmienky, normy ochrany životného prostredia a sú požímané ako náklady, ktoré musia byť minimalizované. Finančné trhy ako aj obchodné bariéry sú predmetom politiky deregulácie. Táto politika je založená na ideológii radikálne voľného trhu, ktorého účinky sa zvyšujú ekonomickou a technickou transformáciou, konkrétne bezprecedentným rozvojom dopravy a komunikačných sietí.

V úvode tejto kapitoly si obchodné vedenie definujeme a predstavíme možnosti ingerencie do obchodného vedenia v kontexte českého práva. Predstavíme českú právnu úpravu obchodného vedenia. Z pohľadu medzinárodného práva súkromného sa bude jednať o hmotnoprávne normy, ktoré upravujú práva a povinnosti účastníkov právneho pomeru. Na súkromnoprávny pomer sa ich použije až následne, teda až v okamihu, keď na nich odkáže príslušná kolízna norma.

My na tomto mieste vychádzame z premisy, že účastníci, ktorí zakladajú súkromnoprávny pomer s medzinárodným prvkom, by mali už pri vzniku tohoto pomeru myslieť právnu reguláciu tohoto pomeru, teda na to, ktorá kolízna norma bude pre tento pomer príslušná a rovnako je dôležitý právny poriadok, na ktorý tato kolízna norma odkazuje. Inými slovami, zmysel kolíznym normám dáva až hmotnoprávna úprava, preto by sme mali spojiť pojednanie o kolíznych normách spolu s pojednaním s úpravou hmotnoprávnou. Ďalej v tejto práci bude rozobraná hmotnoprávna úprava obchodného vedenia v českom, rakúskom, nemeckom, ukrajinskom a ruskom práve.

Obrázok: *Mapa sveta s vyznačením preskúmaných právnych oblastí*

3.1 Ingerencia do obchodného vedenia v slovenskom práve

3.1.1 Interná ingerencia do obchodného vedenia v slovenskom práve

Spoločnosť s ručením obmedzeným

V slovenskom práve¹⁶⁸ je spoločnosť s ručením obmedzeným upravená v ustanoveniach § 105-153 obchodného zákonníku. Obchodný zákonník definuje v § 105 odsek 1 spoločnosť s ručením obmedzeným ako spoločnosť, ktorej základné imanie tvoria vopred určené vklady spoločníkov. Hodnota základného imania spoločnosti musí byť aspoň 5000 eur. Štruktúra orgánov spoločnosti s ručením obmedzeným je podstatne jednoduchšia ako pri akciovej spoločnosti. Zákon ustanovuje iba dva obligatórne orgány spoločnosti, a to štatutárny orgán, ktorým môže byť jeden alebo viac konateľov a valné zhromaždenie zložené zo spoločníkov spoločnosti.¹⁶⁹ Spoločnosť si môže fakultatívne zriadiť aj dozornú radu, prípadne iné orgány určené v spoločenskej zmluve.

Valné zhromaždenie je najvyšším orgánom spoločnosti, tvoria ho všetci spoločníci. V § 125 obchodného zákonníku je vymedzená pôsobnosť valného zhromaždenia, pričom okrem explicitne v zákone vymedzenej pôsobnosti do pôsobnosti tohoto orgánu patria aj ďalšie otázky, ktoré do pôsobnosti valného zhromaždenia zveruje zákon, spoločenská zmluva alebo stanov spoločnosti. Podľa ods. 3 tohoto ustanovenia valné zhromaždenie si môže vyhradiť rozhodovanie vecí, ktoré inak patria do pôsobnosti iných orgánov spoločnosti.

Pôsobnosť konateľov ako štatutárneho orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným je možné rozdeliť na tri základné skupiny, a to na všeobecné oprávnenie konať v mene spoločnosti, obchodné vedenie a výkon korporátnych oprávnení a povinností súvisiacich s chodom spoločnosti, a to najmä vo vzťahu k spoločníkom.¹⁷⁰

Ustanovenie § 134 obchodného zákonníku stanovuje, že na rozhodnutie o obchodnom vedení spoločnosti, ktoré patrí do pôsobnosti konateľov, sa vyžaduje súhlas väčšiny konateľov, ak spoločenská zmluva neurčí vyšší počet hlasov.

¹⁶⁸ KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 130.

¹⁶⁹ OVEČKOVÁ, O. *Obchodný zákonník: veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 944.

¹⁷⁰ Podľa českej právnej doktríny v súlade s rozhodnutím Najvyššieho súdu ČR pod spisovou značkou 1 Odon 2/97 výkon korporátnych oprávnení stojí mimo obchodné vedenie. Opačne však rozhodol Najvyšší súd SR pod spisovou značkou 1 Sža 37/2015.

Pojem obchodné vedenie nie je v zákone žiadnym spôsobom definovaný, pričom v slovenskej praxi ako aj literatúre označuje pôsobnosť konateľov vo vnútorných záležitostiach spoločnosti. Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu SR z 31. Mája 2012 pod spisovou značkou 5 Obo 20, 21/2011 sa pojem obchodné vedenie spravidla vykladá ako správa rutinných záležitostí spoločnosti, najmä rozhodovanie o organizačných, obchodných, personálnych, finančných otázkach bežného života spoločnosti. Do sféry obchodného vedenia patrí napríklad vedenie evidencie a účtovníctva, prijímanie rozhodnutí vrátane prijatia rozhodnutia o uzavretí zmluvy, s tým, že samotné uzavretie zmluvy ako konanie voči tretím osobám už patrí do pôsobnosti štatutárneho orgánu. V rozhodnutí z 1. decembra 2015 pod spisovou značkou 1 Sža 37/2015 Najvyšší súd SR stanovil, že pod pojmom obchodné vedenie treba rozumieť rozhodovanie akéhokoľvek druhu o veciach konkrétnej spoločnosti, okrem vystupovania navonok v postavení štatutárneho orgánu. Ide o rozhodovanie o všetkých otázkach organizačného charakteru, o technických otázkach, veciach vnútornej prevádzky, vedení účtovníctva, obchodnej taktike, príprave obchodných zmlúv či personálnej politike spoločnosti. Vo všeobecnosti je v slovenskom práve možné konštatovať, že ak sa konanie konateľov v mene spoločnosti považuje za prejav vôle spoločnosti, tak prijímanie rozhodnutí v rámci obchodného vedenia predstavuje tvorbu tejto vôle, čo podčiarkuje vzájomnú previazanosť činnosti konateľov navonok spoločnosti a do jej vnútra.¹⁷¹ Pojem obchodné vedenie spoločnosti nie je možné abstraktne definovať, pretože ide o pojem značne elastický a rozsah a povaha rozhodnutí o obchodnom vedení závisí od veľkosti podniku spoločnosti.

Obchodné vedenie je dispozitívne všeobecne zverené do pôsobnosti konateľov, ide však o obmedzenú všeobecnú pôsobnosť, pretože podľa § 125 ods. 3 obchodného zákonníku platí, že konatelia sú oprávnení rozhodovať o všetkých veciach obchodného vedenia, pokiaľ nie je rozhodnutie zverené buď priamo zákonom alebo spoločenskou zmluvou valnému zhromaždeniu alebo dozornej rade. Valné zhromaždenie má tak okrem zostatkovej pôsobnosti aj oprávnenie si vyhradiť rozhodovanie o veciach, ktoré patria do pôsobnosti iných orgánov, takže aj záležitosti obchodného vedenia. V tejto súvislosti sa objavili na Slovensku aj názory, že valné zhromaždenie môže vyhradiť nutnosť svojho súhlasu. Prenesenie obchodného vedenia do pôsobnosti valného zhromaždenia však možné nie je.¹⁷²

¹⁷¹ OVEČKOVÁ, O. *Obchodný zákonník: veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 959. Tento záver sa však v českom práve obchodných korporácií nemôže bezvýhradne uplatniť, pretože podľa zákona o obchodných korporáciách platí, že jednatelé jednaní za spoločnosť, a nikoli jmenom, spoločnosti.

¹⁷² GRABAN, A. Konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným. *Bulletin slovenskej advokácie*, 2006, č. 6, s. 8.

K povinnostiam konateľov patrí aj povinnosť zabezpečiť riadne vedenie predpísanej evidencie účtovníctva, čo sa v českom práve nepovažuje za výkon pôsobnosti obchodného vedenia. Povinnosť konateľov môžu stanoviť aj iné zákony, tak majú napríklad povinnosť podávať daňové priznanie za spoločnosť.

V prípade obchodného vedenia je neprípustné, aby spoločenská zmluva na výkon pôsobnosti obchodného vedenia oprávňovala len jedného alebo iba niektorých z viacerých konateľov. Pôsobnosť obchodného vedenia patrí v slovenskom práve, na rozdiel od českej právnej úpravy, kogentne všetkým konateľom, pričom na prijatie rozhodnutia o obchodnom vedení sa vyžaduje súhlas väčšiny konateľov, a to všetkých, nielen prítomných, ak spoločenská zmluva nevyžaduje ešte vyšší počet hlasov. O záležitostiach obchodného vedenia spoločnosti rozhodujú konatelia vždy kolektívne.¹⁷³ Pokiaľ konatelia rozhodujú o otázkach obchodného vedenia spoločnosti, na rozhodnutie konateľov sa vyžaduje súhlas väčšiny konateľov, pričom spoločenská zmluva môže určiť vyšší počet hlasov potrebných na rozhodnutie.

Hlavnou povinnosťou konateľov je vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov. Táto povinnosť zahŕňa najmä povinnosť zohľadniť pri rozhodovaní všetky dostupné informácie týkajúce sa predmetu rozhodnutia. Konateľ svoju odbornosť môže predovšetkým oprieť o skutočnosť, že pri rozhodovaní má vedomosť o veciach, ktoré sa idú prerokovať na valnom zhromaždení, ktorú získava tým, že si zaobstará všetky dostupné informácie takajúce sa predmetu rozhodnutia. Konateľ je povinný zachovávať mlčanlivosť o dôverných informáciách a skutočnostiach, ktorých prezradenie tretím osobám je spôsobilé spoločnosti spôsobiť škody alebo ohroziť záujmy jej spoločníkov. Vyžaduje sa, obdobne ako je tomu v českom korporátnom práve, lojalita voči svojej spoločnosti.¹⁷⁴ V ustanovení § 135a ods. 3 obchodného zákonníku sú uvedené osobitné liberačné dôvody na zbavenie zodpovednosti konateľov za škodu. Konateľ nezodpovedá za škodu, ak preukáže, že postupoval pri výkone svojej pôsobnosti s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti alebo ak vykonával uznesenie valného zhromaždenia, pričom to neplatí, ak je toto uznesenie v rozpore s právnymi predpismi, spoločenskou zmluvou alebo stanovami spoločnosti.

Vzhľadom na danú úpravu rozhodovania o obchodnom vedení v súvislosti na pravidlá zodpovednosti konateľov za rozhodnutia učené v rámci obchodného vedenia je možné

¹⁷³ KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 960.

¹⁷⁴ STRAPACĎ, P. *Orgány obchodných spoločností a družstvá*. Euronion. Bratislava. 2013, s. 167.

doporučiť, aby spoločenská zmluva alebo stanovy predpísali pre prijímanie rozhodnutí obchodného vedenia určitú formu, z ktorej by bolo patrné kto ako hlasoval, a aký názor k veci zastával. Obdobne ako v českom korporátnom práve, ani slovenský zákon totiž nestanovuje, aby sa z procesov rozhodovania o obchodnom vední vyhotovovala zápisnica či zabezpečoval iný záznam.

Akciová spoločnosť

Všeobecná úprava akciovej spoločnosti je obsiahnutá v § 154 a nasledujúcich obchodného zákonníku. Akciová spoločnosť je v slovenskom práve definovaná ako spoločnosť, ktorej základné imanie je rozvrhnuté na určitý počet akcií s určitou menovitou hodnotou. V praxi ju nachádzame ako formu obchodnej spoločnosti zastúpenú medzi veľkými až nadnárodnými podnikateľskými subjektmi.¹⁷⁵ V európskych štátoch a angloamerickom právnom systéme pomerne bežná monistická štruktúra riadenia v slovenských podmienkach pri akciovej spoločnosti nie je možná. Od 18. marca 2016 je možné založiť, na základe nového ustanovenia § 220b obchodného zákonníku, tzv. akciovú spoločnosť s premenlivým imaním. S účinnosťou od 1. januára 2017 sa do právnej úpravy zaviedla jednoduchá spoločnosť na akcie, upravená v § 220h a nasl., ako nová forma obchodnej spoločnosti. Má slúžiť podpore *start-upov* a obdobných podnikateľských zámerov. Obchodný zákonník rozlišuje súkromnú a verejnú akciovú spoločnosť.¹⁷⁶ Pre akciovú spoločnosť je charakteristické oddelenie ekonomického vlastníctva od riadenia spoločnosti. U akcionárov sa predpokladá, že by spoločnosť aj sami bezprostredne riadili a kontrolovali jej činnosť prostredníctvom svojej účasti v orgánoch spoločnosti.

Najvyšším orgánom je valné zhromaždenie a tvoria ho všetci akcionári. Práve prostredníctvom valného zhromaždenia vykonávajú akcionári svoje právo účasti na riadení spoločnosti. Rozsah pôsobnosti uvádza obchodný zákonník v ustanovení § 187 ods. 1, pričom je z neho badateľné, že do pôsobnosti valného zhromaždenia je zverené rozhodovanie v kľúčových otázkach spoločnosti. Valné zhromaždenie je však pri výkone svojich právomocí limitované

¹⁷⁵ KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 159.

¹⁷⁶ Podľa aktuálne platnej právnej úpravy sa za verejnú akciovú spoločnosť považuje spoločnosť, ktorej všetky akcie alebo časť akcií boli prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, ktorý sa nachádza, alebo ktorý sa prevádzkuje v niektorom členskom štáte Európskej únie. Súkromnými akciovými spoločnosťami sú všetky spoločnosti, ktoré nespĺňajú znaky verejnej akciovej spoločnosti.

ustanoveniami zákona a stanovami spoločnosti. Nemôže konať to, čo mu zákon alebo stanovy nezveria.¹⁷⁷ V prospech zasahovania akcionárov do obchodného vedenia spoločnosti v slovenskom právnom poriadku hovoria dva významné argumenty a to, právnepolitický a ekonomický. L. Žitňanská poukazuje na to, že akcionár je v podstate spoluvlastníkom spoločnosti a ťažko očakávať v slovenských podmienkach, že by akcionár privítal znižovanie svojho vplyvu na konanie akciovej spoločnosti.¹⁷⁸ V praxi sa v mnohých prípadoch môžeme stretnúť, že akciová spoločnosť jednoducho pozastaví výkon funkcie člena predstavenstva.¹⁷⁹

Štatutárnym orgánom akciovej spoločnosti je predstavenstvo. Podľa § 191 ods. 1 obchodného zákonníku je predstavenstvo štatutárnym orgánom spoločnosti, ktorý riadi činnosť spoločnosti a koná v jej mene. Pôsobnosť predstavenstva na rozdiel od pôsobnosti valného zhromaždenia alebo dozornej rady akciovej spoločnosti je založená na negatívnej enumerácii. Predstavenstvo rozhoduje o všetkých záležitostiach spoločnosti, pokiaľ nie sú zákonom alebo stanovami vyhradené do pôsobnosti valného zhromaždenia alebo dozornej rady.¹⁸⁰ Ide o zásadný charakteristický znak akciových spoločností, ktorý je prejavom predpokladu, že v rámci akciovej spoločnosti môže dôjsť k významnej fragmentácii akcionárskej štruktúry a jeho cieľom je udržať schopnosť riadenia spoločnosti, ak akcionári nedokážu nájsť konsenzus o dlhodobějších otázkach smerovania spoločnosti.¹⁸¹ Určenie pôsobnosti predstavenstva je obligatórnou náležitosťou stanov. Základný rámec je určený zákonom tak, že je predstavenstvu výslovne zverené riadenie činnosti spoločnosti, teda funkcia obchodného vedenia a tvorby vôle spoločnosti, a konania v jej mene. V jednaní menom spoločnosti sa prejavuje štatutárna funkcia predstavenstva, ktorou sa realizuje obchodné vedenie spoločnosti navonok.

Právna úprava v odseku 1 pripúšťa, aby stanovy rozhodovanie o určitých otázkach zverili do pôsobnosti valného zhromaždenia alebo dozornej rady. Preniesť rozhodovanie o o záležitostiach spoločnosti namiesto predstavenstva na iný orgán spoločnosti vytváraný podľa stanov alebo podľa interných predpisov spoločnosti nie je v súlade so slovenským zákonom. Podľa slovenskej komentárovej literatúry ide o veľmi prísne obmedzenie, ktoré bez zjavného dôvodu a zrejme iba z historických príčin výrazne obmedzuje možnosť flexibilného nastavenia

¹⁷⁷ STRAPAČ, P. *Orgány obchodných spoločností a družstva*. Euronion. Bratislava. 2013, s. 203.

¹⁷⁸ ŽITŇANSKÁ, L. *Ochrana menšinových akcionárov v práve obchodných spoločností*. Bratislava. 2000, s. 110.

¹⁷⁹ STRAPAČ, P. *Orgány obchodných spoločností a družstva*. Euronion. Bratislava. 2013, s. 204.

¹⁸⁰ V mene spoločnosti je však naopak oprávnený konať každý člen predstavenstva. Členovia predstavenstva, ktorí konajú v mene spoločnosti, a spôsob ktorým tak robia, sa zapisujú do obchodného registra.

¹⁸¹ KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 1255.

vnútorných vzťahov a kompetencií v rámci korporácie.¹⁸² Tento zákaz ale neznamená zákaz operatívnej delegácie časti priameho výkonu obchodného vedenia na jednotlivé nižšie stupne riadenia alebo na externe pôsobiacich poradcov, napríklad v daňových záležitostiach spoločnosti. V prípade delegácie predstavenstvo naďalej zodpovedá za riadny výkon obchodného vedenia. Požaduje sa, aby predstavenstvo určilo pravidlá riadenia spoločnosti, a to tak, aby jednotlivé riadiace zložky závodu spoločnosti mali určený rámec, v rámci ktorého môžu rozhodovať.¹⁸³

Rozhodnutia predstavenstva prijímané pri obchodnom vedení nie sú v judikatúre slovenských súdov považované za právne jednania, a to ani v prípade, že sa jedná o uznesenie valného zhromaždenia. Platnosť rozhodnutia predstavenstva nemôže byť predmetom súdneho prieskumu. Túto skutočnosť rešpektujú slovenské súdy aj v oblasti pracovného práva. Podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rozhodnutie o organizačnej zmene ako predpoklad pre podanie výpovede pre nadbytočnosť, ktoré je klasickým rozhodnutím predstavenstva prijatým pri výkone obchodného vedenia, nie je preskúmateľné súdom.¹⁸⁴

Záležitosti, o ktorých bude predstavenstvo rozhodovať v rámci obchodného vedenia spoločnosti obchodný zákonník uvádza len príkladmo. Obchodné vedenie bude predstavovať predovšetkým riadenie spoločnosti, a to organizovanie a riadenie jej podnikateľskej činnosti, vrátane rozhodovania o podnikateľských zámeroch. Podľa obchodného zákonníku predstavenstvo zabezpečuje riadne vedenia účtovníctva spoločnosti, zabezpečuje uloženie výročnej správy do zbierky listín, zostavenie a uloženie konsolidovanej účtovnej závierky a konsolidovanie výročnej správy spoločnosti do zbierky listín, predkladá valnému zhromaždeniu na schválenie riadnu individuálnu účtovnú závierku a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku a výročnú správu.

Predstavenstvo ako štatutárny orgán spoločnosti sa musí podrobovať pokynom a návrhom valného zhromaždenia, je nimi viazané. Tieto pokyny majú formu uznesenia valného zhromaždenia, pretože valné zhromaždenie rozhoduje jedine formou uznesení. Podľa A. Grabana v jednotlivých otázkach spadajúcich pod obchodné vedenie si valné zhromaždenie môže vyhradiť nutnosť svojho súhlasu, prenesenie obchodného vedenia do pôsobnosti valného zhromaždenia však možné nie je.¹⁸⁵ Podľa § 193 obchodného zákonníku je predstavenstvo

¹⁸² KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 1257.

¹⁸³ KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 1258.

¹⁸⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 26. Apríla 2012 pod spisovou značkou 2 Cdo 245/2011.

¹⁸⁵ GRABAN, A. Konateľ v spoločnosti s ručením obmedzeným. *BSA*, 2006, č. 5.

povinné písomne predložiť dozornej rade najmenej raz do roka informácie o zásadných zámeroch obchodného vedenia spoločnosti na budúce obdobie, ako aj o predpokladanom vývoji stavu majetku, financií a výnosov spoločnosti.

Právna úprava zodpovednosti predstavenstva za výkon svojej funkcie je obdobná ako pri konateľoch v spoločnosti s ručením obmedzeným. Členovia predstavenstva sú povinní vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou, ktorá zahŕňa povinnosť vykonávať ju s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej akcionárov. Rovnako, ako u spoločnosti s ručením obmedzením, sa rovnako predstavenstvo podľa § 194 ods. 7 zbaví zodpovednosti vtedy, ak vykonávalo uznesenie valného zhromaždenia, s výnimkami vyššie už raz spomenutými.

Charakterizovať manažment iba ako vrcholový výkonný orgán akciovej spoločnosti by bolo nepresné, pretože nemôžeme uvažovať o manažmente len na najvyšších pozíciách. V spoločnostiach sa často vytvára takzvaný stredný manažment. Vo veľkých korporáciách vrcholový manažment nemôže zvládnuť riadenie všetkých pracovníkov a zabezpečenie výroby. Preto je nutné zamestnať ďalších manažérov a takto sa vytvorí stredná línia alebo stredný manažment, ktorý slúži medzi vrcholovým manažmentom a operatívou.¹⁸⁶ Je možné rozlišovať tri základné možnosti vzťahov medzi predstavenstvom a manažmentom. Prvý variant je, že členovia predstavenstva sú zároveň aj manažérmi spoločnosti. Druhý variant je prípad, kedy je oddelené predstavenstvo od manažmentu a sú prerozdelené kompetencie. Tretím variantom je prípad, kedy člen predstavenstva je aj súčasťou vrcholového manažmentu. V slovenských podmienkach sa najviac vyskytuje prvý model, keď členovia predstavenstva sú zároveň manažérmi spoločnosti, teda radoví zamestnanci. Slovenské právo kumuláciu manažérskej zmluvy a zmluvy o výkone funkcie, na rozdiel od českého práva, umožňuje.¹⁸⁷

Na záver pojednania je vhodné tiež upozorniť na úvahy o prípadnej rekodifikácii súkromného práva v Slovenskej republike. Práce na rekodifikácii však trvajú roky, niekedy aj desiatky rokov, čo je aj tento prípad.¹⁸⁸

¹⁸⁶ STRAPÁČ, P. *Orgány obchodných spoločností a družstva*. Euronion. Bratislava, 2013, s. 302.

¹⁸⁷ STRAPÁČ, P. *Orgány obchodných spoločností a družstva*. Euronion. Bratislava, 2013, s. 302.

¹⁸⁸ KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 9.

3.1.2 Externá ingerencia do obchodného vedenia v slovenskom práve

Podľa § 66a slovenského obchodného zákonníku je ovládanou osobou spoločnosť, v ktorej má určitá osoba väčšinový podiel na hlasovacích právach preto, že má podiel na spoločnosti alebo akcie spoločnosti, s ktorými je spojená väčšina hlasovacích práv, alebo preto, že na základe dohody s inými oprávnenými osobami môže vykonávať väčšinu hlasovacích práv bez ohľadu na platnosť alebo neplatnosť takejto dohody. Ovládajúca osoba je osoba, ktorá má v ovládanej osobe také postavenie, čo znamená, že má v ovládanej osobe väčšinový podiel na hlasovacích právach, a to či už podľa predpisov alebo na základe dohody s inými oprávnenými osobami. Najčastejšie pôjde o postavenie materskej spoločnosti ako ovládajúcej spoločnosti voči dcérskej spoločnosti ako spoločnosti ovládanej. Toto ustanovenie je však prevažne len definičného významu. Na druhej strane je ho možné považovať za základ právnej úpravy slovenského koncernového práva.¹⁸⁹

Zvláštne pravidlá pre ovládajúce a ovládané osoby sa týkajú nadobúdanie majetku spoločnosťou od spriaznených osôb (§ 59a obchodného zákonníku), nadobúdanie vlastných obchodných podielov (§ 120), nadobúdanie vlastných akcií (§ 161f), akcionárskych dohôd (§ 186) a úpravy zákazu konkurencie.

Slovenský obchodný zákonník však nestanoví možnosť externej ingerencie do obchodného vedenia dcérskej spoločnosti. Preto, ak chce materská spoločnosť určovať chod dcérskej spoločnosti, bude musieť najprv nadobudnúť väčšinový podiel v dcérskej spoločnosti a využiť možnosti internej ingerencie do obchodného vedenia. Tu však musí počítat, s vyššie uvedenými obmedzeniami, pretože bude mať postavenie ovládajúcej osoby v zmysle ustanovenia § 66a obchodného zákonníku.

3.2 Ingerencia do obchodného vedenia v rakúskom práve

3.2.1 Interná ingerencia do obchodného vedenia v rakúskom práve

Podľa rakúskej literatúry obchodné vedenie zahŕňa všetky opatrenia a zákroky, ktoré sú nutné pre dosiahnutia cieľa, s ohľadom na personálne, vecné a finančné prostriedky spoločnosti.¹⁹⁰

¹⁸⁹ KUBINEC, M. In: MAMOJKA, M. *Obchodný zákonník: Komentár*. Bratislava: Eurokodex, 2016, s. 242.

¹⁹⁰ „Die Geschäftsführung umfasst sämtliche Maßnahmen und Vorkehrungen, die notwendig sind, um den Gesellschaftszweck mit den der Gesellschaft zur Verfügung stehenden personellen, sachlichen und finanziellen

V rakúskej spoločnosti s ručením obmedzeným môže valné zhromaždenie udeľovať konateľom záväzné pokyny do obchodného vedenia. Jednotliví spoločníci k tomu oprávnení nie sú. Jediný spoločník môže udeliť pokyn aj neformálne, napríklad telefonicky. Spoločníci môžu tak isto určiť základné zásady obchodného vedenia ako aj rozhodnúť v konkrétnom prípade. Sluší sa ale dodať, že v spoločenskej zmluve, resp. v zakladateľskom právnom jednaní môže byť určený okruh otázok obchodného vedenia, kam pokyny smerovať nesmú (weisungsfreier Bereich). Rovnako je možné pokyny do obchodného vedenia úplne zakázať.¹⁹¹ V akciovej spoločnosti interné pokyny do obchodného vedenia možné nie sú.

Rakúska právna veda považuje pokyny vo faktickom koncerne za nezáväzné. Argumentačne vychádza z toho, že moc viesť spoločnosť (*Leitungsmacht*) je predstavenstvu vnútená a nemôžu sa jej nijak vzdať. Nakoľko disponujú rozsiahlymi rozhodovacími právomocami (celým obchodným vedením), za ktoré nesú plnú zodpovednosť, nie je možné, aby im bolo do výkonu ich kompetencií zasahované. Akékoľvek pokyny do obchodného vedenia sú v rakúskej akciovej spoločnosti vylúčené. To sa týka i pokynov zvonku spoločnosti, vrátane riadiacich pokynov vo faktickom koncerne. Konkrétne to znamená, že predstavenstvo musí skúmať, či pokyn, želanie alebo smernica riadiacej spoločnosti koncerneu zrealizuje, resp. či ho vôbec bude brať v úvahu. Rakúsky Najvyšší súd (Oberster Gerichtshof) zdôrazňuje, že koncernový pokyn môže byť prípustný, aj v prípade, že nesleduje záujem riadenej spoločnosti, sleduje ale odôvodnené záujmy fungujúceho koncerneu.¹⁹² Obdobný záver je možné urobiť aj v situácii, keď bude riadenou spoločnosťou spoločnosť s ručením obmedzeným.

3.2.2 Externá ingerencia do obchodného vedenia v rakúskom práve

Napriek značnému hospodárskemu významu koncernov v Európskej únii, existuje nielen v českom práve významná priepasť medzi ekonomickou realitou a jej právnou reflexiou. Koncernové právo je označenie pre právo podnikateľských zoskupení, názov nesie podľa

Mitteln zu erreichen.“ In: KALSS, Susanne, Christian NOWOTNY a Martin SCHAUER. *Österreichisches Gesellschaftsrecht: systematische Darstellung sämtlicher Rechtsformen: in Fortführung des von Walther Kastner begründeten und in der letzten Auflage von Walther Kastner, Peter Doralt und Christian Nowotny bearbeiteten Lehr- und Handbuchs "Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts"*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2008, s. 1030-1038.

¹⁹¹ KALSS, S. NOVOTNY, CH. SCHAUER. M. *Österreichisches Gesellschaftsrecht*. Wien: Manz, 2008, s. 1030-1038.

¹⁹² Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 9 Ob A 28/07v.

vrcholnej formy^{193,194} a upravuje právne pomery vznikajúce pri ovplyvnení, ovládaní či v rámci koncernu. Koncernové podnikateľské zoskupenie skrýva radu výhod, ale taktiež nevýhod. Tieto nevýhody v prípade insolvenencie môžu významne zasiahnuť veriteľov dcérskej korporácie. Musíme mať totižto na pamäti, že záujem koncernu má prednosť pred záujmom jednotlivých korporácií.

Na tomto mieste sa je vhodné pozrieť na právnu úpravu koncernového podnikateľského zoskupenia z pohľadu rakúskeho obchodného práva a na to, aké prostriedky koncernového práva pre ochranu veriteľov upravuje. Koncernové právo ako časť práva spoločností sa zaoberá otázkami práva spoločností, ktoré sa zúčastňujú rôznych podnikateľských zoskupení, pričom sú spojené jednotným vedením alebo inými vzťahmi.¹⁹⁵ V Rakúsku neexistuje kodifikované koncernové právo spoločností. Práve preto existuje množstvo sporných otázok týkajúcich sa koncernov. Existuje však zvláštna právna úprava účtovníctva pre koncerny. V rakúskom zákone o spoločnosti s ručením obmedzeným¹⁹⁶, a rovnako v zákone o akciovej spoločnosti¹⁹⁷ je niekoľko ustanovení, ktoré viažu skutkovú podstatu na existenciu koncernu. Podmienkou pre existenciu koncernu v rakúskom práve nie je zmluva, ktorá by zväzovala jednotlivé spoločnosti. Zmluvné koncerny sú v Rakúsku výnimkou. Základom zmluvného koncernu je tzv. „ovládacia zmluva“.¹⁹⁸ Spolčenie spoločností sa dá odvodiť aj z objektívnych okolností. Veľmi často sa dá koncern dovodiť v prípadoch, keď sa jedna spoločnosť podieľa na účasti v inej spoločnosti. Ovplyvňovať druhé spoločnosti sa dá však aj inými prostriedkami. Tak môže mať jedna spoločnosť napríklad 80% akcií druhej spoločnosti. Alebo môže mať jedna spoločnosť to isté personálne zastúpenie v orgánoch ako druhá spoločnosť. Spoločnosti môžu byť aj hospodársky závislé. Spolčenie spoločností prináša množstvo problémov. Obzvlášť môžu byť zasiahnutí menšinoví spoločníci, ktorých vplyv na dcérsku spoločnosť je prakticky potlačený. Zákon reguluje prípad účasti v kótovanej akciovej spoločnosti, kedy zákon stavuje povinne možnosť *squeezeout-u*. Účasť spoločnosti v koncernu sa týka aj postavenia veriteľov tejto spoločnosti.

¹⁹³ Pozri tiež napr.: ČERNÁ, S. *Koncernové právo v Nemecku, Evropské unii a České republice*. Praha: C.H. Beck, 1999.

¹⁹⁴ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol., *Právo obchodných korporácií*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 204.

¹⁹⁵ RATKA, T. RAUTER, R. VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage, Wien: Manz, 2017, s. 68.

¹⁹⁶ Zákon zo dňa 6. marca 1906, o spoločnostiach s ručením obmedzeným (GmbH-Gesetz) č. 58/1906.

¹⁹⁷ Zákon zo dňa 1. januára 1966, o akciových spoločnostiach (AktG), č. 24/1985.

¹⁹⁸ RATKA, T. RAUTER, R. VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage, Wien: Manz, 2017, s. 69.

Platí zákaz vrátenia vkladov a okrem toho prichádza v úvahu aj ručenie materskej spoločnosti pre prípad jej škodlivého ovplyvňovania.¹⁹⁹

Koncern nedisponuje právnou osobnosťou. Ide o „faktum“. Je zložený zo spoločností, ktoré disponujú právnou osobnosťou. Rakúske právo nesuspenduje kogentné ustanovenia práva spoločností pre prípad koncernu. Pre koncern je príznačné ako jednotné vedenie, tak závislosť jednej spoločnosti na druhej. Koncern je v rakúskom práve definovaný v ustanovení § 115 ods. 1 zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným a v § 15 ods. 1 zákona o akciovej spoločnosti v zásade zhodne, a to ako zoskupenie právne samostatných podnikov pod jednotným vedením. Jednotné vedenie je tak hlavným znakom existencie koncernu a musí byť fakticky uskutočňované. Potrebná miera jednotného vedenia nie je presne určená, v zásade je možné však konštatovať, že stačí základná koordinácia najdôležitejších otázok podnikovej politiky.²⁰⁰ Dôležité je, aby sa jednotné vedenie zameriavalo na finančné otázky, hlavne investície.²⁰¹ Ďalej zákon stanoví, že koncern vznikol tiež v prípade, kedy je jeden podnik závislý od druhého podniku. Zákon hovorí o ovládajúcom vplyvu. V tomto prípade sa má za to, že je jednotné vedenie predpokladom tejto závislosti. Ide tak o obrátenie dôkazného bremena. Spojené podniky upravuje taktiež § 189a a § 244 rakúskeho obchodného zákonníku²⁰², tieto ustanovenie obsahujú tzv. „Control-Tatbestände“.

Zmluvy medzi koncernovými spoločnosťami obsahujú ustanovenia, ktoré sa odchyľujú od stanov a zaväzujú spoločnosti. Týkajú sa základov fungovania spoločností a silne interferujú do stanov spoločností. Formálne však stanovy nemenia. Pre uzatvorenie takýchto zmlúv sa vyžaduje súhlas najvyššieho orgánu. Typy zmlúv medzi spoločnosťami: ovládacia zmluva, zmluva o prevodu ziskov, zmluva o pachtu podniku, zmluva o vedení podniku. Úprava je obsiahnutá v § 238 akciového zákona, neobsahuje však ovládaciu zmluvu. Nutné je tak upozorniť, že v Rakúsku je ovládacia zmluva mimo právnu úpravu a jej zákonnosť je sporná.²⁰³

V medzinárodných koncernoch je rozhodný spoločenský štatút dcérskej spoločnosti ako podriadenej spoločnosti. Ten sa použije aj pre otázky prepichnutie firemného závoja, ktorý sa bude týkať materskej spoločnosti, a to za dlhy jej podriadenej spoločnosti.²⁰⁴

¹⁹⁹ RATKA, T. RAUTER, R. VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage, Wien: Manz, 2017, s. 69.

²⁰⁰ RATKA, T. RAUTER, R. VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage, Wien: Manz, s. 71.

²⁰¹ RATKA, T. RAUTER, R. VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage, Wien: Manz, s. 71-72.

²⁰² Podnikateľský zákonník zo dňa 1. januára 2007 (UGB), č. 72/2007.

²⁰³ RATKA, T. RAUTER, R. VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage, Wien: Manz, s. 75.

²⁰⁴ Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 1 Ob 541/81.

Na záver tejto úvahy sa tiež sluší dodať, že rakúska právna veda označuje koncern, v ktorej dcérska spoločnosť je aspoň z 50% vlastnená materskou spoločnosťou, ako kvalifikovaný koncern, práve preto, že materská spoločnosť má fakticky vždy možnosť presadiť svoj záujem. Aj tu však platí, že odchýlku od zodpovednosti členov štatutárneho orgánu zákon nepredvída.

3.3 Ingerencia do obchodného vedenia v nemeckom práve

3.3.1 Interná ingerencia do obchodného vedenia v nemeckom práve

V písanom nemeckom práve nie je žiadna úprava o kolíznej úprave právnických osôb. Existuje ale jednotnosť v tom, že právnická osoba má svoje domovské právo, ktoré je pre vnútorné vzťahy a vonkajšie pomery práva spoločností, ktoré nazývame ako osobný štatút.²⁰⁵ Pre určenie rozhodného práva spoločnosti existujú dva zásadne odlišné prístupy, ktorý sú aj v nemeckej literatúre do hĺbky diskutované. Inkorporačná teória sa presadila v štátoch angloamerického právneho systému a ďalej vo Švajčiarsku (§ 154 švajčiarskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom). Táto teória vedie k tomu, že spoločnosť môže byť založená a fungovať podľa práva jedného štátu, napriek tomu, že jej celá aktivita vrátane obchodného vedenia, sa uskutočňuje v zahraničí. Hovorí sa tak o *overseas companies* alebo *offshore companies*. Táto teória taktiež umožňuje presťahovanie spoločnosti do zahraničia. V nemeckej judikatúre sa upozorňuje hlavne na nežiadúce následky tejto teórie na tretie osoby a menšinových akcionárov.²⁰⁶ V Nemecku je väčšinovým názorom podporovaná teória sídla.²⁰⁷ Osobný štatút spoločnosti je podľa teórie sídla právny poriadok štátu, v ktorom má spoločnosť skutočné správne ústredie. Použiteľné je právo štátu, kde má spoločnosť vedenie spoločnosti, členov výkonného orgánu, ktorí spoločnosť fakticky vedú. To platí aj pre prípad, keď spoločnosť premiestni svoje sídlo. Premiestnenie sídla spoločnosti má za následok zmenu osobného štatútu spoločnosti.

²⁰⁵ RAUSCHER, T. *Internationales Privatrecht: mit internationalem Verfahrensrecht*. 4., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2012, s. 152.

²⁰⁶ BGH EuZW 2000, 412, 413: Wenn eine derart einfache Umgehungsmöglichkeit bestünde, liefen den Gründern unangenehme Schutzvorschriften im Ergebnis leer. Es ist zu befürchten, dass im derstalt eröffneten Wettbewerb der Rechtsordnungen gerade die Rechtsordnung mit dem schwächsten Schutz dritter Interessen durchsetzen würde.

²⁰⁷ BGH EuZW 2000, 412.

Osobný štatút určuje všetky vnútorné pomery v spoločnosti, jej založenie, predpoklady právnej osobnosti, zápis do obchodného registra, firmu a obchodné vedenie.²⁰⁸ Osobný štatút je určujúci pre spoločenskú zmluvu, vnútornú tvorbu vôle spoločnosti, predovšetkým obchodné vedenie, taktiež spolurozhodovanie orgánov a zamestnancov. Rozhoduje tiež o tom, ktoré orgány má spoločnosť a ako sú tvorené.

Vonkajšie pomery spoločnosti sa riadia osobným štatútom spoločnosti len do tej miery, ak je rozhodná skutočnosť, že je vo vzťahu právnická osoba. Sem patrí napríklad plná moc k zastupovaniu právnickej osoby, ktorá nemôže jednať za seba sama. Kto zastupuje takúto spoločnosť, sa udáva z osobného štatútu tejto spoločnosti.

Rovnako sa osobným štatútom riadi pomery spoločnosti k jej spoločníkom. Sem patrí nadobudnutie, obsah a zánik účasti či prevoditeľnosť podielov.

Forma právnych jednaní spoločnosti sa neposudzuje výlučne podľa osobného štatútu spoločnosti. Väčšinou sa presadí právo miesta, kde bolo právne jednanie učené.

Koncern je podnikateľské zoskupenie, v ktorom jednotlivé spoločnosti predstavujú právne samostatné subjekty. Inak je tomu napríklad v prípade fúzie. Spolupráca sa uskutočňuje rôznymi formami hospodárskej koordinácie. Napriek právnej samostatnosti môže dôjsť až k ovládnutiu spoločnosti inou spoločnosťou. Koncerny podľa § 18 AktG môžu byť v rovnom pomere, hovoríme o sesterských spoločnostiach alebo v podriadenom pomere, hovoríme o dcérskych spoločnostiach. V prípade, ak majú spoločnosti v jednom koncerne ich sídlo v rôznych štátoch, jedná sa o transnárodný, či multinacionálny koncern.²⁰⁹ Každá zo spoločností v koncerne má svoj osobitný osobný štatút. Miesto efektívnej správy spoločnosti je miesto, odkiaľ sú činné riadiace orgány spoločnosti každej jednotlivej spoločnosti. Ani pri úplnom ovládnutí dcérskej spoločnosti materskou spoločnosťou nedochádza k tomu, že by bol pre obidve spoločnosti rozhodný osobný štatút materskej spoločnosti. Podnikateľské rozhodnutia sú síce činené vedením materskej spoločnosti, ich výkon však náleží vedeniu dcérskej spoločnosti v rámci jej obchodného vedenia. Vzťah medzi spoločnosťami v koncerne sa posudzuje v podriadenom koncerne podľa osobného štatútu dcérskej spoločnosti.²¹⁰ Je to práve z toho

²⁰⁸ RAUSCHER, T. *Internationales Privatrecht: mit internationalem Verfahrensrecht*. 4., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2012, s. 157.

²⁰⁹ RAUSCHER, T. *Internationales Privatrecht: mit internationalem Verfahrensrecht*. 4., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2012, s. 162.

²¹⁰ RAUSCHER, T. *Internationales Privatrecht: mit internationalem Verfahrensrecht*. 4., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2012, s. 162.

dôvodu, pretože jej záujmy sú skrz jej závislosť najviac dotknuté. Naproti tomu ostáva ochrana materskej spoločnosti bokom.

Záväznosť riadiacich pokynov je nemeckom práve, avšak to platí len pre koncerny založené zmluvne, nie faktické a nemecké právo zároveň stanoví jasný mechanizmus ochrany riadenej spoločnosti, ktorý v českom novom súkromnom práve sa obmedzil na náhradu ujmy v zmysle § 72 zákona o obchodných korporáciách.

3.3.2 Externá ingerencia do obchodného vedenia v nemeckom práve

Nemecké koncernové právo je upravené prevažne v zákone o akciovej spoločnosti.²¹¹ Podľa § 18 tohoto zákona je koncern definovaný tak, že ak existuje jeden riadiaci podnik a jeden alebo viac riadených podnikov, ktoré sú pod jednotným vedením riadiaceho podniku zjednotené, jedná sa o koncern. Jednotlivé spoločnosti sa nazývajú ako koncernové spoločnosti. K tomu zákon pridáva právnu fikciu, podľa ktorej ak existuje ovládacia zmluva (§ 291 zákona o akciovej spoločnosti) alebo jeden podnik je včlenený do iného podniku (v zmysle § 319 tohoto zákona), sa na takého podniky hľadí ako na podniky, ktoré sú pod jednotným vedením. Ovládaciu zmluvu musí schváliť najvyšší orgán zúčastnených spoločností, a to kvalifikovanou väčšinou, ktorá spočíva vo väčšine hlasov členov, ktorí zároveň disponujú trojštvrтинovým podielom na základnom kapitále (§ 293 odsek 1 zákona).

V § 18 odseku 2 je definovaný takzvaný faktický koncern. Jedná sa o situáciu, kedy právne samostatné podniky, bez toho aby bol jeden na druhom právne závislý, sú pod jednotným vedením. Aj v tomto prípade sú jednotlivé spoločnosti koncernovými spoločnosťami.

Nemecké koncernové právo pripúšťa pokyny do obchodného vedenia ovládaných spoločností. Ustanovenie § 308 odsek 1 výslovne stanovuje, že ak existuje ovládacia zmluva, tak má riadiaci podnik oprávnenie udeľovať štatutárnemu orgánu riadenej spoločnosti pokyny do obchodného vedenia. Tieto pokyny môžu byť pre riadenú spoločnosť aj nevýhodné. Podľa § 308 odsek 2 sú koncernové pokyny záväzné. V prípade zmluvného koncernu, musí byť prípadná ujma deklarovaná vo výročnej správe vyrovnaná. Konkrétne § 302 odsek 1 zákona stanovuje: „Besteht ein Beherrschungs- oder ein Gewinnabführungsvertrag, so hat der andere Vertragsteil jeden während der Vertragsdauer sonst entstehenden Jahresfehlbetrag auszugleichen, soweit dieser nicht dadurch ausgeglichen wird, daß den anderen Gewinnrücklagen Beträge entnommen

²¹¹ Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089).

werden, die während der Vertragsdauer in sie eingestellt worden sind.“ V ustanovení § 304 zákona je definovaná primeraná náhrada.

V prípade faktického koncernu je pokyn do obchodného vedenia podmienený existenciou koncernového záujmu, ktorý musí taký koncernový pokyn sledovať. Ujma musí byť vyrovnaná do 1 roku od jej spôsobenia. Podľa § 311 odsek 2 platí, že ak nie je ujma vyrovnaná v priebehu roku, tak musí byť najneskôr na konci roku určený termín a spôsob, akým bude ujma vyrovnaná. Riadená spoločnosť má právny nárok na vyrovnanie ujmy.

Je možné konštatovať, že nemecké právo upravuje efektívne fungovanie koncernu.²¹² Tým prispieva k zvýšeniu právnej istoty koncernových spoločností, ich spoločníkov aj veriteľov.

3.4 Ingerencia do obchodného vedenia v ruskom práve

3.4.1 Interná ingerencia do obchodného vedenia v ruskom práve

Táto podkapitola si kladie za cieľ predstaviť úvod do ruského práva obchodných korporácií, ktoré je v celku veľmi podobné nášmu korporáčnemu právu, vychádza však z iných základov a aj počet rozdielov nie je zanedbateľný. Pri pojednaní nebudú rozoberané všetky dôležité otázky týkajúce, zameriame sa na podčiarknutie zásadných rozdielov. Otázky, o ktorých text mlčí a patria medzi základné otázky korporáčného práva, je možné považovať za obdobne upravené, ako je tomu v českom práve.

V ruskom práve prevláda konceptuálny prístup k ponímaniu obchodného práva, ako základnej časti občianskeho a súkromného práva.²¹³ Podľa ustanovenia § 2 občianskeho zákonníku Ruskej federácie je obchodné právo odvetvím občianskeho práva, ktoré upravuje majetkové a s majetkom spojené osobné nemajetkové vzťahy medzi osobami, ktoré uskutočňujú podnikateľskú činnosť alebo s ich účasťou, založené na rovnosti, autonómii vôle a majetkovej samostatnosti. Špecifikom fungovania ruského obchodného práva je miera zasahovania štátu do ekonomiky. V. F. Popondopulo na svojej prednáške na Petrohradskej univerzite hovoril až o 80% regulácii obchodných vzťahov. Sféry do ktorých štát zasahuje sú obdobné tým u nás, jedná sa tak o reguláciu živností, ochrany konkurencie, štátnu podporu malého a stredného

²¹² Podrobnejšie o koncepcii koncernového práva v Nemecku: ČERNÁ, S. *Koncernové právo v Nemecku, Evropské unii a České republice*. Praha: C.H. Beck, 1999.

²¹³ ПОПОНДОПУЛО, В, Ф. *Коммерческое (предпринимательское) право*. Учебник. Том 1. Москва, 2017, s. 5.

biznisu, štátna regulácia kvality a kontrola potravín, štátna regulácia a kontrola cien, úprava účtovníctva, daňové zaťažovanie, privatizácia, regulácia zahraničného obchodu. To platí pre normatívne regulovanie podnikateľskej činnosti, ktorá musí byť strikne všeobecná a nesmie dopadať priamo na konkrétne podnikateľské subjekty. Podľa § 1, 13 a 16 občianskeho zákonníku Ruskej federácie zasahovanie štátu a jeho orgánov do činnosti podnikateľa sa nepripúšťa.

Podľa § 13 občianskeho zákonníku nenormatívny akt štátneho orgánu alebo orgánu samosprávy, a v prípadoch zákonom stanovených taktiež normatívny akt, ktorý odporuje zákonu alebo iným predpisom a narušuje občianske práva a zákonom chránené záujmy občana alebo právnickej osoby môžu byť prehlásené za neplatné.

Podľa § 16 občianskeho zákonníku ujmy spôsobená občanovi alebo právnickej osoby v dôsledku nezákonnej činnosti (nečinnosti) štátnych orgánov a orgánov samosprávy, vrátane vydania nezákonných aktov, sa nahrádza Ruskou federáciou, subjektom Ruskej federácie alebo orgánom samosprávy.

Pri čítaní právnych noriem ruského obchodného práva musíme však brať zreteľ na to, že si vývoj obchodného práva v dnešnej Ruskej federácii prešiel neľahkým vývojom. Sovietska doba rozvoja ruskej spoločnosti z ekonomického hľadiska bola charakterizovaná bezbrehým vládnutím štátneho vlastníctva a prísneho plánovania. Hovoriť o obchodnom práve tej doby nemá žiaden význam, nebolo mu vyhradené žiadne miesto v zriadení spoločnosti. Ba naopak, podnikateľská činnosť bola činnosťou trestnou, za ktorú hrozilo trestné stíhanie.

Na rozdiel od štátov západnej Európy sa v Rusku obchodné právo nikdy neoddelilo od všeobecného občianskeho práva. V Rusku neboli kupci nikdy politickou silou, obchodníci ako trieda kvôli svojej politickej slabosti nemohli byť katalyzátorom vytvorenia zvláštnych samostatných právnych fenoménov systematicky regulujúcich vzťahy v sfére obchodovania.

Podnikajúce právnické osoby môžu mať formu obchodnej korporácie, farmárskeho družstva, družstovného partnerstva, výrobného kooperatívu, štátneho podniku alebo samosprávneho podniku.

Obchodné korporácie sa členia na osobné spoločnosti (хозяйственные товарищества), ku ktorým sa radí obdoba verejnej obchodnej spoločnosti (полное товарищество) a obdoba komanditnej spoločnosti (товарищество на вере) a ďalej na kapitálové spoločnosti (хозяйственные товарищества), ku ktorým patrí spoločnosť s ručením obmedzeným (общество с ограниченной ответственностью) a akciová spoločnosť (акционерное общество).

V ďalšom texte sa zameriame len na kapitálové obchodné spoločnosti, ktoré sú z hospodárskeho hľadiska najvýznamnejšie. Právna úprava spoločnosti s ručením obmedzeným

je zakotvená v § 87 až 94 občianskeho zákonníku Ruskej federácie a vo federálnom zákone o spoločnosti s ručením obmedzeným, prijatým 8. februára 1998²¹⁴. Tento zákon je dôležité čítať spoločne s uznesením pléna Najvyššieho súdu Ruskej federácie a pléna Najvyššieho arbitrážneho súdu Ruskej federácie zo dňa 9. februára 1999 č. 90/14, o niektorých otázkach aplikácie federálneho zákona o spoločnostiach s ručením obmedzeným.

Spoločnosť s ručením obmedzeným

Podľa § 87 ods. 1 občianskeho zákonníku a zároveň § 2 zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným sa spoločnosťou s ručením obmedzeným rozumie hospodárska spoločnosť, ktorej základný kapitál je rozdelený na podiely, členovia nezodpovedajú za dlhy spoločnosti, nesú však risk strát spojených v miere ich podielov. Spoločníci, ktorí úplne nesplatili svoj podiel na základnom kapitále, ručia solidárne za záväzky spoločnosti do miery všetkých nesplatených vkladov.

Ustanovenie § 5 zákona upravuje pobočky a zastúpenie spoločnosti s ručením obmedzeným. Podľa odstavca 1 spoločnosť môže zakladať pobočky a vytvárať zastúpenia na základe rozhodnutia všeobecného zhromaždenia spoločníkov. Vytvorenie pobočky alebo zastúpenia na území Ruska musí byť v súlade s ruským právom a v zahraničí taktiež v súlade so zákonmi cudzieho štátu, na území ktorého sa pobočka či zastúpenie nachádzajú, ak nestanoví inak medzinárodná zmluva, ktorej sa Ruská federácia zúčastňuje. V nasledujúcich dvoch odstavcoch nájdeme definície pobočky a zastúpenia.

Ustanovenie § 6 zákona upravuje dcérske a závislé spoločnosti. Spoločnosť môže mať dcérske a závislé hospodárske spoločnosti s právnu osobnosťou, vo forme právnickej osoby (odstavec 1). Opätovne platí, že na území Ruska musia byť vytvorené v súlade s ruským právom a v zahraničí taktiež v súlade so zákonmi cudzieho štátu, na území ktorého sa pobočka či zastúpenie nachádzajú, ak nestanoví inak medzinárodná zmluva, ktorej sa Ruská federácia zúčastňuje (odstavec 2). Dcérska spoločnosť je taká spoločnosť, vo vzťahu ku ktorej druhá spoločnosť má možnosť určovať jej rozhodnutia na základe účasti na základnom kapitále, zmluvy alebo iným spôsobom. Dcérska spoločnosť nezodpovedá za dlhy materskej spoločnosti (odstavec 3). Materská spoločnosť, ktorá má právo dávať dcérskej spoločnosti záväzné pokyny, zodpovedá solidárne s dcérskou spoločnosťou za záväzky, ktoré vznikli na základe takého

²¹⁴ Федеральный закон от 08.02.1998 N 14-ФЗ (ред. от 31.12.2017) "Об обществах с ограниченной ответственностью".

pokynu. Ak dôjde k úpadku na základe viny materskej spoločnosti, nesie matka solidárnu zodpovednosť za dlhy dcérskej spoločnosti. Spoločníci dcérskej spoločnosti majú právo žiadať náhradu škody, ktoré spôsobila materská spoločnosť.

Spoločnosť je závislá, ak druhá spoločnosť má viac než 20 % podiel na základnom kapitále.

Jednočlenná spoločnosť s ručením obmedzeným je prípustná, maximálny počet členov je stanovený na 50. Základný kapitál spoločnosti s ručením obmedzeným je tvorený nominálnou hodnotou podielov spoločníkov.²¹⁵ V súlade s § 14 ods. 1 zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným minimálna výška základného kapitálu je stanovená na 10 000 rubľov.

Spoločníci spoločnosti s ručením obmedzeným majú právo sa zúčastniť vedenia spoločnosti spôsobom, ktorý je stanovený stanovami spoločnosti. Ďalej majú zo zákona práva dostávať informácie o činnosti spoločnosti a zoznamovať sa s jej účtovnými knižkami a inou dokumentáciou (§ 8 ods. 1 zákona). Podľa § 8 ods. 2 tohoto zákona mimo práv, ktoré priznáva zákon účastníkom, môžu im stanovy určiť ďalšie práva, dopĺňujúce práva spoločníka. Účastníci spoločnosti majú povinnosť neuskutočňovať činnosti, ktorými vedome spôsobujú ujmu spoločnosti alebo činnosti (nečinnosti), ktoré podstatne sťažujú či znemožňujú dosiahnutie cieľov spoločnosti, ku ktorým bola založená.

Najvyšším orgánom spoločnosti s ručením obmedzeným je všeobecné zhromaždenie spoločníkov (§ 32 ods. 1 zákona). Ku kompetencii všeobecného zhromaždenia patrí určenie základných smerov činnosti spoločnosti a taktiež prijatie riešení o úastiach v asociáciách a iných podnikateľských zoskupeniach, vytvorenie výkonného orgánu a dočasné pozastavenie funkcií ich členov a taktiež delegácia právomocí na vedúceho zamestnanca zmluvou. Zákonom stanovené otázky, ktoré spadajú do kompetencie najvyššieho orgánu sú v jeho výlučnej právomoci nemôžu byť prenesené stanovami na iné orgány.

Podľa § 32 ods. 2 zákona stanovy môžu určiť vytvorenie zboru riaditeľov spoločnosti. Ku kompetenciam zboru riaditeľov môžu podľa stanov patriť tieto otázky: vytvorenie výkonného orgánu a dočasné prerušenie výkonu jeho kompetencií, otázky spojené s uskutočňovaním veľkých obchodov, určovanie základných smerov činnosti spoločnosti, prijatie rozhodnutia o účasti spoločnosti v asociáciách a iných zoskupeniach obchodných spoločností, vytvorenie pobočiek a otvorenie zastúpení spoločnosti.

²¹⁵ ПОПОНДОПУЛО, В, Ф. *Коммерческое (предпринимательское) право*. Учебник. Том 1. Москва, 2017, s. 125.

Obchodné vedenie spoločnosti vykonáva výkonný orgán spoločnosti, ktorý sa zodpovedá všeobecnému zhromaždeniu spoločníkov a taktiež zboru riaditeľov, ak bol stanovami zriadený (§ 32 ods. 4). Podľa § 44 ods. 1 členovia výkonného orgánu majú povinnosť vykonávať svoju funkciu s dobrou vôľou a rozumne.

Zákon výslovne stanovuje, že právomoci členov výkonného orgánu môžu byť delegované na vedúceho zamestnanca v závode, musí to byť však upravené v stanovách (§ 42 zákona). Konkrétny rozsah kompetencií podľa je určený stanovami. Zákon nestanoví žiaden zákaz zásahov do obchodného vedenia spoločnosti s ručením obmedzeným, preto je možné vysloviť záver, že pokyn od najvyššieho orgánu je prípustný. Pokyn od cudzej spoločnosti je rovnako prípustný, ale nesmie spôsobiť škodu spoločnosti. Pokyn, ktorý by akýmkoľvek spôsobom spôsobil ujmu spoločnosti je zakázaný a vedie k zodpovednosti členov výkonného orgánu ruskej spoločnosti s ručením obmedzeným.

Pre úplnosť dodávame, že dozorná rada je obdobne ako u nás fakultatívnym orgánom, obligatórnym sa stáva v spoločnosti s viac než 15 spoločníkmi. Nad výkonom obchodného vedenia vykonáva dohľad, priamo však do neho zasahovať nie je oprávnená.

Akciová spoločnosť

Právna úprava akciovej spoločnosti v ruskom korporáčnom práve je v § 96 až 104 občianskeho zákonníku a federálnom zákone o akciových spoločnostiach z 26. decembra 1995²¹⁶. Tieto dve hlavné normatívne akty dopĺňa uznesenie pléna Najvyššieho arbitrážneho súdu Ruskej federácie z 18. novembra 2003 č. 19, o niektorých otázkach aplikácie federálneho zákona o akciových spoločnostiach. Akciová spoločnosť je v ruskom práve definovaná ako hospodárska spoločnosť, ktorej základný kapitál je rozdelený na určitý počet akcií, pritom spoločníci akciovej spoločnosti neručia za dlhy spoločnosti, nesú riziko za straty, ale len do výšky hodnoty ich akcií. Spoločníci, ktorí nesplatili svoje akcie, nesú solidárnu zodpovednosť za povinnosti akciovej spoločnosti v rozsahu, v ktorom nezaplatili za svoje akcie (§ 96 ods. 1 občianskeho zákonníku Ruskej federácie). V ruskom práve sa rozlišuje verejná akciová spoločnosť a akciová spoločnosť. Verejná akciová spoločnosť má právo ponúkať svoje akcie na burze.

Základný kapitál musí činiť najmenej 100 000 rubľov, to sa však týka len verejnej akciovej spoločnosti. Minimálny základný kapitál neverejnej akciovej spoločnosti musí činiť

²¹⁶ Федеральный закон от 26.12.1995 N 208-ФЗ (ред. от 07.03.2018) "Об акционерных обществах".

najmenej 10 000 rubľov. Najvyšším orgánom akciovej spoločnosti je všeobecné zhromaždenie. Všeobecné zhromaždenie má právo posudzovať a prijímať rozhodnutia len v tých otázkach, ktoré určí zákon o akciových spoločnostiach v ustanovení § 48. Patrí sem napríklad rozhodnutie o reorganizácii spoločnosti, likvidácii spoločnosti, menovanie členov výkonného orgánu a prerušenie ich právomocí (ak táto kompetencia nie je stanovami prenesená na radu riaditeľov), menovanie členov revíznej komisie, potvrdenie audítorov, výber členov účtovnej komisie, rozhodnutie povoleniach alebo schváleniach významných obchodov či prijatie rozhodnutia o účasti vo finančno-priemyselných zoskupeniach, asociáciách a iných zoskupeniach obchodných spoločností. Otázky, ktoré sú podľa zákona v kompetencii najvyššieho orgánu, nemôžu byť delegované na radu riaditeľov ani na výkonný orgán, ak zákon nestanoví odchylné.

Podľa § 48 ods. 3 tohto zákona najvyšší orgán verejnej akciovej spoločnosti nemôže rozhodovať o otázkach, ktorý nepatria do jeho kompetencie v súlade s týmto zákonom. Na druhej strane podľa § 48 ods. 4 môžu stanovy neverejnej akciovej spoločnosti nadeliť najvyšší orgán kompetenciou, ktorá mu podľa tohto zákona nepatrí.

Obecné vedenie činnosti akciovej spoločnosti uskutočňuje rada riaditeľov (*sovet direktorov*). V akciovej spoločnosti, v ktorej je počet spoločníkov menší než 50, je rada riaditeľov fakultatívnym orgánom spoločnosti, to znamená, že sa nemusí vytvárať. Kompetencia rady riaditeľov je určená v ustanovení § 65 zákona o akciových spoločnostiach. Podľa § 66 ods. členom rady riaditeľov môže byť výlučne fyzická osoba, spoločník či osoba, ktorá nie je spoločníkom.

Do kompetencie rady riaditeľov akciovej spoločnosti patrí rozhodovanie otázok obecného vedenia činnosti spoločnosti, s výnimkou prípadov, ktoré sú vyhradené všeobecnému zhromaždeniu. Ku kompetencii rady riaditeľov okrem ďalšieho, patrí určenie prioritných smerov činnosti spoločnosti, vytvorenie výkonného orgánu a dočasné prerušenie jeho právomocí, ak tak určia stanovy, potvrdenie vnútorných dokumentov spoločnosti (ak zákon nestanoví právomoc najvyššieho orgánu alebo stanovy výkonného orgánu, vytvorenie pobočiek a otvorenie zastúpení spoločnosti, ak to stanovy nepridelia kolegiálnemu výkonnému orgánu, súhlas alebo dodatočné schválenie obchodov v prípadoch stanovených zákonom, prijatie rozhodnutia o účasti alebo zrušenia účasti spoločnosti v organizáciách, ak stanovy neurčia, že o tom rozhoduje výkonný orgán. V § 65 ods. 2 zákon o akciových spoločnostiach stanoví, že otázky, ktoré sú v kompetencii rady riaditeľov nie je možné delegovať na výkonný orgán spoločnosti.

Podľa § 69 ods. 1 zákona obchodné vedenie uskutočňuje výkonný orgán akciovej spoločnosti. Výkonný orgán môže byť monokratický alebo kolegiálny. Stanovami môže byť upravené, že má akciová spoločnosť zároveň monokratický aj kolegiálny výkonný orgán.

V takom prípade je monokratický výkonný orgán v čele kolegiálneho orgánu. Stanovy, ktoré určia, že výkonný orgán bude kolegiálny, zároveň vymedzia kompetenciu kolegiálneho výkonného orgánu. Členov výkonného orgánu vyberá všeobecné zhromaždenie, ktoré zároveň môže rozhodovať aj o dočasnom prerušení výkonu ich funkcií, ak túto kompetenciu stanovy nepridelili rade riaditeľov. Delegácia výkonu obchodného vedenia je možná na obchodnú spoločnosť či fyzickú osobu – podnikateľa. K tomu je nutné uzatvoriť písomnú zmluvu. O delegácii obchodného vedenia na zamestnanca zákon mlčí. Rozhodnutie o prenose právomocí na obchodnú spoločnosť či podnikateľa fyzickú osobu je vo výlučnej právomoci všeobecného zhromaždenia spoločníkov. Členov výkonného orgánu môže všeobecné zhromaždenie v akýkoľvek zmeniť. Výkonný orgán je zodpovedný rade riaditeľov a všeobecnému zhromaždeniu.

V súlade s § 69 odsek 2 zákona ku kompetencii výkonného orgánu spoločnosti patria všetky otázky obchodného vedenia, s výnimkou tých, ktoré patria všeobecnému zhromaždeniu alebo rade riaditeľov. Výkonný orgán uskutočňuje rozhodnutia najvyššieho orgánu a rady riaditeľov. Výkonný orgán bez splnomocnenia uzatvára obchody menom spoločnosti, zastupuje záujmy spoločnosti, dáva príkazy a pokyny, ktoré sú pre zamestnancov spoločnosti záväzné. Stanovy môžu určiť, že k určitých právnych jednaniach je nutný súhlas rady riaditeľov alebo najvyššieho orgánu, bez takého súhlasu je dané právne jednanie relatívne neplatné.

Podľa § 71 odsek 1 zákona o akciových spoločnostiach členovia rady riaditeľov, monokratický výkonný orgán, členovia kolegiálneho výkonného orgánu a taktiež osoby, na ktorú je delegovaná pôsobnosť výkonného orgánu musia uskutočňovať svoje práva a plniť povinnosti vo vzťahu k spoločnosti s dobrou vôľou a rozumne. Nesú zodpovednosť pre všeobecným zhromaždením za straty, ktoré spôsobili svojou zavinenou činnosťou alebo nečinnosťou spoločnosti. Pritom je však správne dodať, že v rade riaditeľov a v kolegiálnom výkonnom orgáne podľa § 71 odsek 2 tohto zákona nenesú zodpovednosť členovia orgánu, ktorí hlasovali proti rozhodnutiu (alebo sa nezúčastnili hlasovania), ktorým bola spoločnosti alebo spoločníkovi pričinená škoda. Podľa § 71 odsek 5 spoločnosť alebo spoločník, ktorý vlastní viac než 1 % akcií, sa môže obrátiť na súd so žalobou na náhradu škody voči týmto osobám.

S cieľom uskutočňovania kontroly finančno-hospodárskej činnosti spoločnosti všeobecným zhromaždením sa tvorí revízna komisia (revízor). Auditor uskutočňuje prieskum finančno-ekonomickej činnosti spoločnosti v súlade s právnymi aktami Ruskej federácie na podklade zmluvného vzťahu so spoločnosťou.

Za zvýšenú pozornosť stojí pojem významný obchod (*krupna zdelka*). Pre také právne jednanie totiž platí odlišný režim než pre ostatné rozhodnutia spadajúce pod pojem obchodného

vedenia. Významný obchod je upravený v § 78 zákona o akciových spoločnostiach a obdobne je tomu v § 46 zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným. Významným obchodom je obchod, alebo niekoľko prepojených obchodov, ktorý vychádza z hraníc bežnej ekonomickej činnosti a je pritom spojený s kúpou, predajom, možnosťou predaja či iným podobným zaťažením majetku, ktorý tvorí viac než 25 % súčasného majetku spoločnosti. V akciovej spoločnosti na uskutočnenie významného obchodu musí výkonný orgán dostať súhlas rady riaditeľov alebo všeobecného zhromaždenia.²¹⁷ V spoločnosti s ručením obmedzeným o veľkých obchodoch rozhoduje najvyšší orgán, stanovy však môžu túto kompetenciu zveriť rade riaditeľov.

V § 6 zákona o akciových spoločnostiach nájdeme úpravu obdobnú našemu koncernovému právu. Spoločnosť môže mať dcérske a závislé spoločnosti s právnu osobnosťou a formou právnickej osoby na území Ruska, vytvorené podľa ruského práva a za hranicou Ruska v súlade so zahraničným právom v súlade s miestom výskytu dcérskej spoločnosti, ak nestanoví inak medzinárodná zmluva, ktorej sa Rusko účastní. Dcérska spoločnosť je taká, vo vzťahu ku ktorej iná spoločnosť má možnosť určovať rozhodnutia prijímané touto spoločnosťou. Môže sa tak diať na základe účasti na základnom kapitále, v súlade s uzatvorením zmluvy s takou spoločnosťou alebo na základe inej skutočnosti. Dcérska spoločnosť neručí za dlhy materskej spoločnosti. Materská spoločnosť, ktorá má právo dávať dcérskej spoločnosti pokyny, ktoré sú záväzné, solidárne zodpovedá za záväzky na základe takých pokynov vzniknutých. Materská spoločnosť má právo dávať záväzné pokyny dcérskej spoločnosti, ale len v prípade, že je tak stanovené v zmluve medzi materskou a dcérskou spoločnosťou alebo je tak stanovené v stanovách dcérskej spoločnosti. V prípade úpadku dcérskej spoločnosti v dôsledku jednaní materskej spoločnosti, ručí za dlhy dcérskej spoločnosti matka. Úpadok dcérskej spoločnosti sa dá za vinu materskej spoločnosti len v prípade, že materská spoločnosť využila svojho práva udeliť pokyn pri vedomí toho, že sa dostane dcérska spoločnosť do úpadku. Spoločníci dcérskej spoločnosti majú právo žiadať náhradu škody spôsobenej matkou. Musí sa však jednať o takú škodu, ktorá bola spôsobená materskou spoločnosťou skrz pokyn dcérskej spoločnosti a pritom vedela, že tým bude dcérska spoločnosť poškodená. Spoločnosť je závislá na inej spoločnosti, ak druhá spoločnosť má viac než 20-percentný podiel na akciách s ktorými je spojené hlasovacie právo.

²¹⁷ О некоторых вопросах, связанных с оспариванием крупных сделок. Постановление Пленума ВАС РФ от 16.05.2014 N 28.

3.4.2 Externá ingerencia do obchodného vedenia v ruskom práve

Vznik koncernu v pojmí ruského práva

Ruské koncernové právo má pre právnu prax nezanedbateľný význam. Približne 70 percent ruských spoločností je súčasťou koncernového zoskupenia.²¹⁸ To znamená, že priemerná ruská spoločnosť je závislá od inej osoby, ktorou je v najčastejšie zároveň jej spoločníkom.²¹⁹ My sa zameriame len na spoločnosť s ručením obmedzeným a akciovú spoločnosť, a to hlavne z dôvodu, že len tieto dve formy spoločností vykazujú koncernovú relevanciu.²²⁰ Ostatné formy podnikania buď nemôžu byť hospodársky činné, spoločníci musia rozhodovať jednomyselne alebo je dané ručenie každého spoločníka.²²¹

Spojenie závislej spoločnosti a ovládajúcej osoby sa v ruskom koncernovom práve nazýva „holding“. Tento termín je prevzatý z britského práva spoločností.²²² Dodnes neexistuje v ruskom práve zákonná definícia holdingu, nenájdeme ju ani v ruskej judikatúre.²²³ Ruské zákony však s týmto pojmom operujú.

V ustanovení § 105 občianskeho zákonníku, § 6 zákona o akciových spoločnostiach a § 6 zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným nachádzame definíciu dcérskej spoločnosti.²²⁴ Dôležité je podtrhnúť, že ovládajúca osoba a jej dcérska spoločnosť nevytvárajú právnickú osobu.²²⁵

Holding môže vzniknúť skrz účasť vo valnom zhromaždení, zmluvu alebo za iných okolností, za predpokladu, že je umožnené určovať rozhodnutia akciovej spoločnosti alebo

²¹⁸ СЕМЕНОВ, А. Еще раз о представителе акционера – юридического лица в совете директоров. *АО*, 2009 Nr. 3, s. 12 In: SCHRAMM J., Konzernrecht in Deutschland und Russland – ein Vergleich. *KON*, 2007 Nr. 3, s. 14. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 21.

²¹⁹ МОЛОТНИКОВ, А. Контролирующие, крупные и миноритарные акционеры: Проблемы взаимодействия и правового регулирования. *АО*, 2008 Nr. 1, s. 46. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 21.

²²⁰ СУХАHOV, Е. In: СУХАHOV, Е. *Гражданское право – Том 1*, s. 304. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 21.

²²¹ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 22.

²²² ФЕДЧУК, В. Определение участников холдинга в законодательстве Англии. *KhiP*, 1998, Nr. 10, s. 115. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 23.

²²³ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 23.

²²⁴ Ustanovenie § 105 občianskeho zákonníka bolo ku dni 1.9.2014 zrušené.

²²⁵ ШИТКИНА, И., Правовое регулирование экономической зависимости. *KhiP*, 2010, Nr. 8, s. 32. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 24.

spoločnosti s ručením obmedzeným. Nakoľko neexistuje žiadna bližšia definícia, musí byť vždy posúdený prípad od prípadu, či taká možnosť existuje alebo nie.²²⁶

Pre úplnosť je vhodné dodať, že záujmová koordinácia viacerých spoločností sa môže uskutočňovať prostredníctvom vytvorenia asociácie.²²⁷ Asociácia je dobrovoľné záujmové združenie bez vertikálneho charakteru.²²⁸

Koncern môže vzniknúť skrz ovládanie väčšiny akcií v akciovej spoločnosti – zákon hovorí o tzv. „prevládajúcej účasti“, v prípade, že tieto akcie bude držať materská spoločnosť. Termín „prevládajúca účasť“ bude vždy závisieť od konkrétneho prípadu. V akciovej spoločnosti bude v tomto ohľade významné správanie ostatných spoločníkov pri hlasovaní. V spoločnosti s ručením obmedzeným bude relevantné rozdelenie kompetencií a stanovení potrebných hlasov pre prijatie určitých riešení v stanovách.²²⁹ Nie je tak presne stanovené, kedy sa jedná o *holding*.²³⁰

Materská spoločnosť môže nakúpiť akcie dcérskej spoločnosti, alebo si ju založiť. V prípade akciovej spoločnosti patrí táto kompetencia rade riaditeľov²³¹, prípadne môže táto kompetencia spadnúť do obchodného vedenia²³², ktoré náleží štatutárnemu orgánu akciovej spoločnosti. V spoločnosti s ručením obmedzeným patrí táto kompetencia valnému zhromaždeniu, rozhoduje prostou väčšinou hlasov. Vznik dcérskej spoločnosti rozdelením spoločnosti s ručením obmedzeným vyžaduje súhlas 75% hlasov valného zhromaždenia v akciovej spoločnosti a všetkých spoločníkov spoločnosti s ručením obmedzeným.

V akciovej spoločnosti ešte samotná skutočnosť nadobudnutia väčšinového podielu neznamená získanie priameho vplyvu na spoločnosť. Pokyny valného zhromaždenia alebo jednotlivých akcionárov výkonnému orgánu sú zásadne zakázané.²³³ Zákonná úprava zákazu

²²⁶ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 64.

²²⁷ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 30.

²²⁸ СУХАНОВ, Е. Акционерные общества и другие юридические лица в новом гражданском законодательстве. *KhiP*, 1997, Nr. 1, s. 99. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 24.

²²⁹ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berliner Wissenschafts-Verlag. 2012, s. 65.

²³⁰ СУХАНОВ, Е. In: СУХАНОВ, Е. Гражданское право – Том 1, s. 305 a násl.

²³¹ ОСИПЕНКО, О. *Конфликты в деятельности органов управления акционерских компаний*, s. 313.

²³² КИСЛЯКОВА, М. Правовые вопросы формирования интегрированных структур в Российской Федерации. *PiE*, 2003, Nr. 7, s. 3.

²³³ БЕЛЫАЕВА, И., ЦИГАНОВ, Ю. Механизмы управления дочерними обществами. *Akts Vest.*, 2006 Nr. 11-12, s. 29. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 46.

pokynov do obchodného vedenia síce neexistuje, odvodzuje sa však z judikatúry a literatúry.²³⁴ V akciovej spoločnosti tak väčšina vo valnom zhromaždení bez ďalšieho neumožňuje ovplyvňovanie obchodného vedenia. Obchodné vedenie tak náleží vo výlučnej právomoci rady riaditeľov, teda štatutárnemu orgánu. Obchádzanie takto rozdelených právomocí skrz pokyny do obchodného vedenia je neprípustné.

Odlišná úprava sa uplatní pre ovplyvnenie spoločnosti s ručením obmedzeným. Väčšinový spoločník má prostredníctvom valného zhromaždenia možnosť kontrolovať spoločnosť. Valné zhromaždenie sa môže dokonca rozhodnúť, že nebude vytvárať štatutárny orgán a v prípade, že ho vytvorí, samo valné zhromaždenie určí, ktoré kompetencie mu budú zverené. Na základe toho sa dá súdiť, že záleží len na stanovách, ako bude upravené právo udeľovať pokyny štatutárnemu orgánu. V zásade tak platí, že pokyny do obchodného vedenia v spoločnosti s ručením obmedzeným sú prípustné, možné a zákonné.²³⁵

Ako druhá možnosť vzniku koncernu je uzatvorenie koncernovej zmluvy medzi materskou a dcérskou spoločnosťou. Vznik zmluvného koncernu nie je upravený. V praxi sa tak často deje uzatvorením dohody medzi spoločnosťami.²³⁶ Dohodu medzi spoločnosťami uzatvára štatutárny orgán, a to na základe súhlasu prostej väčšiny členov orgánu.²³⁷ V akciovej spoločnosti uzatvára koncernovú zmluvu rada riaditeľov, prípadne štatutárny orgán v prípade, ak sa jedná o záležitosť spadajúcu do obchodného vedenia konkrétnej spoločnosti. Za spoločnosť s ručením obmedzeným uzatvára koncernovú zmluvu valné zhromaždenie, a to prostou väčšinou hlasov. Za koncernové zmluvy sa považujú práve tie zmluvy, v ktorých je zakotvené právo udeľovať pokyny štatutárnemu orgánu.²³⁸

Ani vznik faktického koncernu nie je upravený právom.²³⁹ Vytvorenie okolností zakladajúcich závislosť je v kompetencii rady riaditeľov a ak sa jedná o činnosti v rámci obchodného vedenia, tak do kompetencie výkonného orgánu.²⁴⁰

²³⁴ КОПЫТОВ, В. Обязательные указания на голосовании в совете директоров акционерного общества. *АО*, 2010, №. 4, s. 27. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 46.

²³⁵ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 65.

²³⁶ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 66.

²³⁷ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 82.

²³⁸ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 106.

²³⁹ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 83.

²⁴⁰ НИКУЛИНА, И. Организационно-управленческие основы взаимодействия участников холдинга. *Ю Мир*, 2007, №. 5, s. 39., Могилевский, С., Самойлов, И., Корпорации в России: правовой статус и основы деятельности. Datenbank Garant s. 355. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 49.

Tretou možnosťou je vzniknutie koncernu vytvorením faktickej závislosti dcérskej spoločnosti na materskej spoločnosti. V akciovej spoločnosti môže k vytvoreniu týchto okolností prispieť ako štatutárny orgán, tak aj rada riaditeľov.²⁴¹ V spoločnosti s ručením obmedzeným je táto pôsobnosť v kompetencii valného zhromaždenia na základe zostatkovej pôsobnosti, ktoré rozhoduje prostou väčšinou hlasov.

Legalita ingerencie do obchodného vedenia

Pre akciovú spoločnosť platí, že väčšinový spoločník nemôže zasahovať do výkonu obchodného vedenia.²⁴² V spoločnosti s ručením obmedzeným sú pokyny do obchodného vedenia v zásade prípustné.

Ak existuje koncernová zmluva, koncernové vedenie uskutočňuje v akciovej spoločnosti rada riaditeľov.

Podľa § 48 ods. 1 ruského zákona o akciových spoločnostiach patrí medzi kompetencie valného zhromaždenia, okrem iného, taktiež voľba členov výkonného orgánu a rozhodnutie o dočasnom obmedzení ich právomocí, dáva súhlas k taxatívne vymenovaným obchodom a tzv. veľkým obchodom, rozhoduje o účasti vo finančno-priemyselných skupinách, asociáciách a iných zoskupeniach komerčných korporácií. Zároveň podľa § 48 ods. 2 platí, že otázky v kompetencii valného zhromaždenia nemôžu byť delegované na výkonný orgán.

Podľa § 6 ods. 3 zákona o akciových spoločnostiach však výnimka spočíva v situácii, ak je právo udeľovať pokyny štatutárnemu orgánu zakotvené v zmluve so spoločnosťou alebo jej stanovách.²⁴³ V praxi sa tak bude jednať o koncernové zoskupenie. Pokyn však môže smerovať len voči spoločnosti ako celku, a nie konkrétnemu orgánu. Prostá väčšinová účasť nedáva priestor pre spoločníka ovplyvňovať obchodné vedenie spoločnosti. V praxi je však tento zákaz často porušovaný udeľovaním neformálnych pokynov či doporučení.²⁴⁴ Ďalším spôsobom ovplyvnenia je situácia, kedy sú členovia výkonného orgánu zároveň členmi materskej

²⁴¹ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 97.

²⁴² TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 126.

²⁴³ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 65.

²⁴⁴ КОПЫТОВ, В. Обязательные указания на голосовании в совете директоров акционерного общества. *АО*, 2010, Nr. 4s. 24. In: TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 49.

spoločnosti a zastávajú tak dvojí mandát.²⁴⁵ Spôsoby zasiahnutia do obchodného vedenia tak existujú, to však nemení nič na ilegalite takýchto jednaní.

V prípade, že by člen štatutárneho orgánu neakceptoval pokyn valného zhromaždenia, jediné riešenie je personálna zmena v štatutárnom orgáne. Odvolaný však musí byť celý štatutárny orgán. Môže sa tak však stať kedykoľvek a bez udania dôvodu.²⁴⁶

Závislá akciová spoločnosť má nárok na náhradu škody oproti ovládajúcej spoločnosti, ak jej spôsobila úmyselne škodu. Obdobne závislá spoločnosť s ručením obmedzeným má nárok na náhradu škody oproti ovládajúcej spoločnosti, ak jej spôsobila z nedbalosti škodu. Tento nárok môže uplatniť aj menšinový spoločník.²⁴⁷

Podľa § 71 zákona o akciových spoločnostiach má akciová spoločnosť nárok na náhradu škody oproti členovi svojho orgánu, ak jej zavinene spôsobil škodu. Aj tento nárok môže uplatniť aj menšinový spoločník. Zavinenie môže spočívať ako v úmyslu, tak aj v nedbalosti.²⁴⁸

Podľa § 6 zákona o akciových spoločnostiach odpovedá ovládajúca osoba s akciovou spoločnosťou spoločne a nerozdielne za záväzky, ktoré vznikli na základe uskutočnenia pokynu.²⁴⁹ Platí to však len v prípade, že bola uzatvorená koncernová zmluva. Obdobne platí pre spoločnosť s ručením obmedzeným.

Ovládajúca osoba odpovedá subsidiárne za všetky záväzky závislej akciovej spoločnosti alebo spoločnosti s ručením obmedzeným, ak im zavinene spôsobila úpadok. U akciovej spoločnosti musí byť zavinenie ovládajúcej osoby vo forme úmyslu, v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným stačí forma nedbalosti.²⁵⁰

Prostredníctvom konceptu závislej osoby sa pre väčšinu dcérskych spoločností stanoví povinnosť zverejnenia svojej účasti v koncernovom podnikateľskom zoskupení. Závislá osoba je definovaná v § 106 občianskeho zákonníku a § 6 zákonov o spoločnosti s ručením obmedzeným a zákone o akciovej spoločnosti. Akciová spoločnosť musí zverejniť svoju „závislosť“ vo verejných médiách a spoločnosť s ručením obmedzeným na internetovej stránke spoločnosti.

Ochrana menšinových spoločníkov a veriteľov o zachovaní základného kapitálu a inštitút ručenia vyžadujú odpovedajúce informačné práva. Len potom môžu byť tieto práva presadené.

²⁴⁵ НИКУЛИНА, И. Организационно-управленческие основы взаимодействия участников холдинга. *Ю Мир*, 2007, Nr. 5, s. 40. In: Telke, J. *Russisches Konzernrecht*. Berliner Wissenschafts-Verlag. 2012, s. 49.

²⁴⁶ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berliner Wissenschafts-Verlag. 2012, s. 65.

²⁴⁷ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 157 a 176.

²⁴⁸ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 179.

²⁴⁹ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 167.

²⁵⁰ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 172 a 182.

U akciovej spoločnosti nemajú menšinoví akcionári možnosť sa dostatočne informovať ani o vzniku koncernu ani o vnútrokoncernových vzťahoch.²⁵¹ Pri vzniku koncernu skrz väčšinovú účasť majú možnosť nahliadnutia do zoznamu akcionárov, pri vzniku koncernu prostredníctvom zmluvy alebo skrz iné skutočnosti zakladajúce faktickú závislosť nemajú žiadny zdroj informácií. Čo sa týka koncernového vedenia, nahliadnúť do jednotlivých obchodných zmlúv môže len spoločník, ktorý má aspoň štvrtinový podiel na základnom kapitále. Ostatní spoločníci sa môžu informovať len o dosiahnutých výsledkoch, nie však už o tom, ako ich spoločnosť dosiahla.²⁵² Veriteľom akciovej spoločnosti zostáva ešte menej prístupných informácií. Len v prípade, ak bola uzatvorená koncernová zmluva, musia členovia koncernu existenciu koncernu deklarovať na internetových stránkach. Spoločníci spoločnosti s ručením obmedzeným majú oprávnenie nahliadať do celkovej činnosti spoločnosti. Tak môžu vznik koncernu aj koncernovú kontrolu rýchlo posúdiť. Veritelia spoločnosti s ručením obmedzeným nemajú v zásade žiadne informačné práva.²⁵³

Musí byť konštatované, že neexistuje jednotné pojmá ruského koncernového práva. Ruské právo sa obmedzuje na niekoľko izolovaných ustanovení, ktoré sa nadržia jednotnej terminológii. Tento stav vytvára množstvo medzier v práve a aj hodnotových sporov. Okrem niekoľkých pravidiel ručenia, ktoré sa nad to viaže na zavinenie, ruské koncernové právo neobsahuje pravidlá, ktoré by stanovili do akej miery môže materská spoločnosť negatívne ovplyvniť chod obchodného vedenia dcérskej spoločnosti, čo je pre riadne fungovanie koncernu esenciálne.

3.5 Ingerencia do obchodného vedenia v ukrajinskom práve

3.5.1 Interná ingerencia do obchodného vedenia v ukrajinskom práve

V ukrajinskom práve²⁵⁴ je akciová spoločnosť upravená v hlave prvej hospodárskeho kódexu Ukrajiny, ustanovenia § 24 a nasledujúcich, a ďalej v zákone o akciových spoločnostiach.²⁵⁵ Ukrajinské právo rozlišuje dva typy akciových spoločností, a to otvorenú

²⁵¹ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 172 a 195.

²⁵² TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 172 a 195.

²⁵³ TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012, s. 172 a 196.

²⁵⁴ ТЕТАРЧУК І.В. *Господарське право України. Для підготовки до іспитів*. Навчальний посібник. г. Київ, 2017, s. 74 a násl.

²⁵⁵ РУЧАК, Ю., И. *Хосподарке законодавство України*. Збірник офіційних законів станов на 26. березня 2013 року, 2013.

akciou spoločnosť, s ktorej akciami je možné obchodovať na burze, a zatvorenú akciou spoločnosť, s ktorej akciami nie je možné obchodovať na burze. Najvyšším orgánom sú hlavné zbory spoločnosti (obdoba hlavného zhromaždenia). V hlavných zboroch sa majú právo účasniť všetci akcionári a ďalej taktiež s právom poradného hlasu aj členovia výkonného orgánu, ktorá nie sú zároveň akcionármi. Podľa § 41 hospodárskeho zákonníku do kompetencie hlavných zborov patrí určenie základných smerov činnosti spoločnosti, schvaľovanie plánov činnosti ako aj prostriedkov, skrz ktoré majú byť dosiahnuté. Najvyšší orgán si môže atrahovať akúkoľvek činnosť spoločnosti, vrátane obchodného vedenia. Ďalším orgánom je teda výkonný orgán akciovej spoločnosti, ktorý sa tak aj menuje. Výkonný orgán akciovej spoločnosti uskutočňuje všetky činnosti, okrem tých, ktoré patria do kompetencie najvyššieho orgánu a dozornej rady spoločnosti. Podľa § 58 zákona o akciovej spoločnosti výkonný orgán akciovej spoločnosti uskutočňuje výkon denného chodu spoločnosti. Je podriadený najvyššiemu orgánu ako aj dozornej rady a uskutočňuje ich rozhodnutia.

Spoločnosť s ručením obmedzeným a spoločnosť s dodatočným ručením je upravená v hlavej druhej hospodárskeho zákonníku, ustanovenie § 50 a nasledujúce, občianskom zákonníku a hlave druhej a tretej zákona o hospodárskych spoločnostiach. Najvyšším orgánom sa javí hlavné zasadnutie spoločníkov (obdoba hlavného zhromaždenia), pričom si spomedzi svojich členov volí predsedu. Podľa § 57 hospodárskeho zákonníku do kompetencie hlavných zborov patrí určenie základných smerov činnosti spoločnosti, schvaľovanie plánov činnosti ako aj prostriedkov, skrz ktoré majú byť dosiahnuté, ďalej určenie foriem kontroly činnosti výkonného orgánu. Výkonný orgán môže byť buď kolegiálny a nazáva sa direkcia, alebo monokratický a predstavuje ho riaditeľ. Členom výkonného orgánu nemusí byť spoločník. V čele direkcie stojí generálny riaditeľ. Výkonný orgán má pôsobnosť vymedzenú negatívne, a to tak, že mu prináleží všetká činnosť, ktorá nie je zverená do pôsobnosti najvyššieho orgánu. Zákon stanoví, že výkonný orgán je najvyššiemu orgánu podriadený a vykonáva rozhodnutia najvyššieho orgánu. Konateľ navonok má v prípade kolegiálneho orgánu len generálny riaditeľ. Kontrolu nad výkonným orgánom vykonáva revízna komisia.

Zaujímavé sa javí aj ustanovenie § 120 hospodárskeho zákonníku Ukrajiny, ktorý reguluje organizačno-právne formy podnikateľských zoskupení. Zákon pritom hovorí o asociácii, holdingu, korporácii, konzorciu a koncerne.

3.5.2 Externá ingerencia do obchodného vedenia v ukrajinskom práve

V epoche internacionalizácie svetového hospodárstva osobitnú úlohu hrajú nadnárodné korporácie, ktorých pobočky alebo dcérske spoločnosti sa nachádzajú v rôznych štátoch sveta. Nadnárodné korporácie hrajú významnú úlohu v súčasnej globalizovanej ekonomike. Zabezpečujú 50 percent svetovej priemyselnej výroby, pripadá na nich 70 percent obchodných operácií sveta, vlastní viac ako 80 percent zaregistrovaných patentov a zabezpečujú 80 percent náučno-výzkumných a výzkumno-konštruktérskych projektov. Sem patria nielen veľké výrobné koncerny, ale aj nadnárodné banky, poisťovne, telekomunikačné spoločnosti, investičné a penzijné fondy. Najväčšie nadnárodné korporácie majú rozpočty, ktoré prevyšujú rozpočty niektorých štátov.

Nadnárodné spoločnosti majú medzinárodný prvok spočívajúci nielen v tom, že vykonávajú svoju činnosť, teda majú pobočky a dcérske spoločnosti v dvoch alebo viacej štátoch sveta, ale aj tým, aká je ich kapitálová štruktúra či vykonávaním kontroly. Charakteristickým znakom nadnárodných korporácií je centralizovaný systém, ktorý pozostáva z relatívne samostatných podriadených subčastí, ktoré sa nachádzajú v rôznych častiach sveta. Pritom sa rozlišuje štát, kde je umiestené hlavné sídlo a ostatné štáty, kde sa nachádzajú pobočky či dcérske spoločnosti. Formálne zahraničné oddiely nachádzajúce sa v zahraničí, sú v sfére jurisdikcie prijímajúceho štátu, ale faktický vplyv vykonáva na nich materská spoločnosť zo zahraničia.

V závislosti od toho ako je nastavená organizácia nadnárodnej korporácie sa rozlišujú tri druhy takýchto korporácií. V prvom prípade ide o takzvané horizontálne integrované korporácie, ktorých jednotlivé zložky uskutočňujú rovnakú či obdobnú činnosť v rôznych štátoch sveta. Druhý typ nadnárodných korporácií tvoria vertikálne integrované korporácie, ktorých jedny zložky produkujú tovary, ktoré sa skladajú druhými zložkami v inom štáte. Treťou zbytkovou kategóriou sú také transnárodné korporácie, ktorých jednotlivé zložky štruktúry nie sú integrované ani horizontálne ani vertikálne.

Podľa ukrajinskej právnej doktríny zložitosť a náročnosť stanovenia osobného štatútu pre vzťahy v rámci transnárodnej korporácie neumožňuje efektívnu aplikáciu princípu inkorporácie či princípu sídla. Navrhuje sa prikloniť k teórii kontroly, podľa ktorej osobný štatút takéhoto podnikateľského zoskupenia je zhodný s osobným štatútom materskej spoločnosti.

Krátko k špecifikám právneho štatútu ofšórnych korporácií. Súčasnú korporácie sa snažia minimalizovať odvody daní prostredníctvom daňového plánovania. Dôležitým aspektom takého plánovania je výber jurisdikcie, z ktorej sa udáva daňový režim či režim uskutočňovania

základných druhov činnosti spoločnosti. Oblúbené jurisdikcie sa označujú ako daňové nebo pre zahraničné právnické osoby. Hovoríme o ofšórnych jurisdikciách. Spravidla národné zákonodárstvo v ofšórnych štátoch upravuje zjednodušený spôsob registrácie zahraničných právnických osôb a taktiež poskytuje rôzne daňové úľavy, pričom formy môžu byť rôzne. Medzi ďalšie výhody, ktoré spravidla poskytuje ofšórna jurisdikcia patrí napríklad konfidencialnosť pre spoločníkov danej korporácie. Charakteristickým znakom ofšórnej korporácie je, že jej ekonomická činnosť vykonávaná mimo územie jej registrácie a aj jej zdroje príjmov sú mimo územie štátu registrácie. Výkon obchodného vedenia môže byť úplne mimo územie štátu registrácie.

3.6 Zhrnutie a odpoveď na prvú hypotézu

Tretia kapitola prináša vhl'ad do hmotnoprávnej úpravy výkonného orgánu vo vybraných právnych poriadkoch. Inými slovami, jedná sa o právnú komparatistiku, kedy pojednávame o konkrétnej úprave fungovania výkonného orgánu obchodnej korporácie v českom, slovenskom, rakúskom, nemeckom, ruskom a ukrajinskom práve. Zhrnutie si najlepšie demonštrujeme na nasledujúcej tabuľke.

A sme si ako prvú hypotézu stanovili, že pokiaľ koncernové podnikateľské zoskupenie združuje spoločnosti z ČR, SR, Rakúska, Nemecka, Ruska či Ukrajiny, vo výsledku právo týchto štátov nebráni účinnému presadeniu vôle ovládajúcej spoločnosti. Táto hypotéza sa ukázala ako nesprávna. V prípade, ak si materská spoločnosť zabezpečí väčšinu v hlavnom orgáne dcérskej spoločnosti, neznamená ešte, že si zabezpečila priamy vplyv na výkonný orgán. Dá sa konštatovať, že právo v niektorých štátoch nedostatočne reflektuje ekonomickú realitu, ktorú predstavuje fungovanie medzinárodných koncernov.

Tabuľka - Legalita interných negatívnych pokynov: *Prehľad možnosti riadenia dcérskej spoločnosti vo vybraných právnych poriadkoch*

	Ingerencia do s.r.o.	Ingerencia do a.s.
Česká republika	možná	NIE
Slovensko	ÁNO	ÁNO
Rakúsko	ÁNO	NIE
Nemecko	ÁNO	NIE
Ruská federácia	ÁNO	ÁNO
Ukrajina	ÁNO	ÁNO

Táto tabuľka prináša prehľad legality/ilegality internej ingerencie do obchodného vedenia, v prípade, že pokyn by bol udelený najvyšším orgánom tej istej spoločnosti, tj. valného zhromaždenia. Valné zhromaždenie je síce orgánom tej istej – dcérskej spoločnosti, v praxi však bude veľmi často jediným spoločníkom materská spoločnosť. Táto materská spoločnosť bude veľmi často zo zahraničia.

Z tabuľky vyplýva, že najvhodnejšou formou dcérskej spoločnosti vo vybraných štátoch je spoločnosť s ručením obmedzeným. U akciovej spoločnosti totiž v určitých právnych poriadkoch nie je možná ingerencia od valného zhromaždenia. Tabuľka neanalyzuje tzv. „externé pokyny“, teda pokyny od iných spoločností. Problematike externých pokynov sa venuje kapitola piata.

4 Unifikovaná úprava obchodného vedenia s cudzím prvkom

Predmetom tejto kapitoly je pojednanie o unifikovanej úprave obchodného vedenia s cudzím prvkom. Využijeme dôležitého záveru z druhej kapitoly, ktorý spočíva v skutočnosti, že sa cudzí prvok do obchodného vedenia dostáva cez koncernový pokyn. Následne sa tak budeme venovať medzinárodnému koncernovému právu a európskemu koncernovému právu, pričom sa zameriame na problematiku úpravy výkonného orgánu, resp. obchodného vedenia.

4.1 Unifikovaná unijná úprava súkromnoprávných pomerov s cudzím prvkom

Ak riešime prípad s medzinárodným prvkom, je treba vždy na prvom mieste skúmať, či neexistuje unifikovaná unijná úprava, ktorá má pred príslušnými ustanoveniami vnútroštátnej právnej úpravy medzinárodného práva súkromného aplikačnú prednosť a jej prednostná aplikácia môže pripadať v úvahu aj vo vzťahu k relevantným medzinárodným zmluvám (§ 2 ZMPS).²⁵⁶

Z. Kučera vedľa kolíznych noriem odlišoval taktiež takzvané priame normy. Priamymi normami rozumieme právne normy, ktoré upravujú výlučne súkromnoprávne pomery s medzinárodným prvkom takým spôsobom, že samy obsahujú hmotnoprávnu úpravu práv a povinností účastníkov a k ich použitiu dochádza bezprostredne, bez predchádzajúcej aplikácie kolíznych noriem. Medzi znaky priamych noriem tak patrí bezprostrednosť úpravy,

²⁵⁶ PFEIFFER, M. Kde bydlí právnická osoba? Obvyklý pobyt a bydlisko právnických osob z perspektivy evropského medzinárodného práva súkromného. *Právnik*, 2014, č. 7, s. 521-536.

bezprostrednosť použitia a tá skutočnosť, že upravujú výlučne súkromnoprávne pomery s medzinárodným prvkom.²⁵⁷ Priame normy vznikajú najčastejšie ujednaním medzi štátmi, takže formou medzinárodnej zmluvy. V tomto rámci dochádza k unifikácii hmotného práva. Ojedinele sa stretávame s priamymi normami vnútroštátneho pôvodu, ktoré štát vydáva vlastnými právnymi predpismi.²⁵⁸ Priame normy môžeme nájsť aj práve Európskej únie. Musia samy obsahovať hmotnoprávnu úpravu, použijú sa bezprostredne a upravujú len súkromnoprávne pomery s medzinárodným prvkom.²⁵⁹

4.2 Medzinárodné koncernové právo

4.2.1 Úvodom

Obchodná korporácia je nezávislá vtedy, keď rozhodnutie členov jej volených orgánov pri výkone ich funkcie nie je významným rozhodujúcim spôsobom priamo či nepriamo ovplyvňované inými osobami, či už stoja vo vnútri alebo zvonku spoločnosti. Aj napriek absencii presných štatistických údajov je však nutné konštatovať, že značná časť obchodných korporácií nemá takéto nezávislé postavenie, pretože je súčasťou rôznych podnikateľských zoskupení.²⁶⁰ Hlavná príčina spočíva v skutočnosti, že pre korporáciu so stabilnou pozíciou na domácom trhu tento trh prestáva byť dostačujúci. Spoločnosť môže svoju aktivitu za hranicou vykonávať skrz export, frančizu, vytvorením strategickej aliancie, akvizíciu či vytvorením *joint venture* alebo v kontinentálnom právnom systéme účasťou v koncerne. V tejto časti prinesieme krátku úvahu o reflexii tohto javu z pohľadu právnej regulácie.

Koncerny rôznej podoby boli, sú a budú, a to ako reálne fenomény hospodárskeho života modernej kapitalistickej spoločnosti nezávisle na tom, či a v akom rozsahu sú regulované právom. Hospodársky a rovnako politický význam koncernov je dnes už prakticky bezrosporný. V národnom, ale aj svetovom hospodárstve koncerny nie sú výnimkou, ale pravidlom. Dnes neexistuje prakticky jedna medzinárodná korporácia, ktorá by nefungovala ako zástup

²⁵⁷ KUČERA, Z. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 199.

²⁵⁸ KUČERA, Z. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 200.

²⁵⁹ KUČERA, Z. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 201.

²⁶⁰ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 203 a 204.

samostatných spoločností, ktoré sú spojené v jeden koncern. Koncern má samozrejme aj svoje nevýhody. Veľkou otázkou koncernového práva je prípustnosť cudzieho určovania chodu spoločnosti, teda prípustnosť existencie legálnej závislosti jednej spoločnosti na druhej. Koncernová príslušnosť dcérskej spoločnosti môže niekedy viesť totižto až k vykoristeniu materskou spoločnosťou.²⁶¹ A to je jedna zo situácií, kedy by malo koncernové právo určiť jasnú hranicu toho, čo je pre koncern prípustné, resp. žiadúce a čo je už zakázané. Avšak nielen v českom právnom poriadku dochádza k veľkej priepasti medzi právnou úpravou koncernov a životom v praxi. Rovnako, čo sa týka doktríny, tak až na pár autorov, medzi ktorými zastáva výsostné miesto S. Černá, sa doposiaľ česká právnická literatúra venovala koncernu veľmi poskromne.²⁶²

Koncernové právo je označenie pre právo podnikateľských zoskupení, názov nesie podľa vrcholnej formy²⁶³ a upravuje právne pomery vznikajúce pri ovplyvnení, ovládaní či v rámci koncernu. My sa zamyslíme, ktoré otázky bude pokrývať koncernové právo s prívlastkom „medzinárodné“. Za prvé musíme počítať so skutočnosťou, že téma koncernu sa v svojich rôznych podobách odráža nielen v obchodnom práve, ale aj daňovom práve, právu kapitálových trhov, pracovnom práve, kartelovom práve, v úprave účtovníctva či napríklad medzinárodnom práve spoločností. Koncern je tak fenoménom ako práva súkromného, tak aj práva verejného. Za druhé platí, že koncerny existujú ako národné, tak medzinárodné. Koncerny tak môžeme skúmať z hľadiska rôznych právnych odvetví, a to dvojako – najprv na národnej úrovni a následne na úrovni medzinárodnej. Toto pojednanie sa zameria na predstretie hlavných otázok, ktoré sa týkajú koncernov s medzinárodným prvkom. Súhrn všetkých predstretých problémov, a samozrejme mnohých ďalších s nimi úzko súvisiacich, si môžeme nazvať ako medzinárodné koncernové právo.

²⁶¹ KALSS, S. Alternativen zum deutschen Aktienkonzernrecht. *Zeitschrift für das gesamte Handels-und Wirtschaftsrecht*. 2007. Nr. 146, s. 152.

²⁶² Pozri napr. diela: ČERNÁ, S. *Koncernové právo v Nemecku, Evropské unii a České republice*. Praha: C. H. Beck, 1999. ČERNÁ, S. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004, 244 s. ČERNÁ, S. Ovlivnění jako nový klíčový pojem českého koncernového práva. *Rekodifikace & praxe*. 2014, č. 1, s. 20. ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újm. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 2, s. 33–41.

²⁶³ ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 204.

4.2.2 Medzinárodný koncern v medzinárodnom právu súkromnom

Medzinárodný koncern zasahuje do rôznych jurisdikcií, pričom každá z nich bude mať spravidla svoje vlastné, od ostatných štátov odlišné, koncernové právo. O koncernovom práve sa všeobecne dá hovoriť ako o tzv. *enabling law*.²⁶⁴ Otázka je, čo ešte zákon umožňuje, kde sú hranice toho, do akej miery sa môže samostatný právny subjekt podriať (hoci dobrovoľne) cudzím predstavám. V jednotlivých právnych poriadkoch môže byť v rôznej miere presadený koncept *shareholder* či *stakeholder value*.²⁶⁵ Prijatie jedného či druhého konceptu do národného koncernového práva vymedzuje „manévrovací priestor“ pre rozhodnutia v rámci obchodného vedenia a zároveň flexibilitu koncernu.²⁶⁶ Ďalší okruh problémov koncernového práva sa zaoberá otázkami právnej ochrany, pretože okolnosti vyžadujú, že materská spoločnosť usmerňuje obchodné vedenie dcérskych spoločností či môže zaväzovať rôznymi úlohami, ktoré môžu výlučnému záujmu dcérskej spoločnosti čiastočne či dokonca aj diametrálne odporovať. To môže dcérsku spoločnosť, jej menšinových spoločníkov či veriteľov poškodiť. Národné koncernové právo by preto malo vyjasniť, či a do akej miery môže byť spôsobená ujma samotnej dcérskej spoločnosti. Hovoríme o ochrane spoločnosti, o ochrane existencie spoločnosti, pričom jadro tejto problematiky je problém rozhodovania za druhého, a to práve v oblasti obchodného vedenia. Či taká ochrana vôbec existuje, alebo je dcérska spoločnosť ponechaná osudu, je v každom koncernovom práve upravené odlišne a názory na to, čo je správnejšie, sa líšia.

K tomu, aby sme mohli medzinárodný koncern posúdiť z hľadiska občianskeho a obchodného práva, sa však musíme dostať cez kolízne ustanovenia medzinárodného práva súkromného. Otázka rozhodného práva pre spoločnosť zúčastňujúcu sa medzinárodného koncernu je doposiaľ neprebádanou oblasťou, ktorá poskytuje množstvo otázok k bádaniu. K tomu je vhodné dodať, že právo Európskej únie síce počíta s existenciou podnikateľských

²⁶⁴ HOMMELHOF, P. Förder- und Schutzrecht für den faktischen GmbH-Konzern. *Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 4/2012. Nr. 141, s. 535. Ide hlavne o uznanie a umožnenie koncernového záujmu. Pokiaľ sa zakladá dcérska spoločnosť, bude žiadúce koncernový záujem rovno inkorporovať do stanov spoločnosti, v prípade vstupu dcérskej spoločnosti do koncernu, tieto stanovky vhodné o koncernový záujem doplniť.

²⁶⁵ Ako veriteľa môžeme pritom brať napríklad finančnú správu, do jurisdikcie spadá konkrétna dcérska spoločnosť.

²⁶⁶ V praxi dochádza ale k tomu, že štruktúra managementu koncernu neodpovedá zákonnej úprave, a to práve z dôvodu, že jednotliví manažéri si plánujú kariéru v inej koncernovej spoločnosti, a preto len zriedkakedy idú do otvoreného konfliktu s vedením koncernu. To však neznamená, že neporušujú pri svojej činnosti právo, z čoho im vzniká povinnosť k náhrade škody či dokonca trestnoprávna zodpovednosť.

zoskupení, na európskej úrovni však neexistuje jednotné pojatie regulácie koncernu.²⁶⁷ Koncern môže vzniknúť na základe zmluvy medzi spoločnosťami. Táto zmluva určí vzájomné práva a povinnosti strán.

Použije sa na koncernové vzťahy *lex causae* alebo *lex societatis*? V súčasnosti je prevládajúci názor taký, že vzťah medzi materskou a dcérskou spoločnosťou je vzťahom spadajúcim do rozsahu pôsobnosti práva spoločností.²⁶⁸ V poslednom čase ale začínajú zaznievať čoraz častejšie názory, že by tomu tak byť nemalo, a k slovu sa hlásia s alternatívou v podobe aplikácie nariadenia Rím I.²⁶⁹ Vstupom koncernovej spoločnosti do insolvenčnej prípadá v úvahu použitie *lex concursus*. Súdny dvor Európskej únie dáva v značnom rozsahu prednosť *lex fori concursus*, keď stačí i trocha významnú spojitosť na insolvenčné konanie.²⁷⁰ Po preštudovaní týchto rozhodnutí sa dá legitímne domnievať, že súdy s najväčšou pravdepodobnosťou budú aplikovať *lex fori concursus* na všetky otázky, vychádzajúce priamo z insolvenčného konania, a s ktorým sú spojené. Všetky tieto otázky sú predmetom medzinárodného práva spoločností, ako časti medzinárodného práva súkromného.

4.2.3 Medzinárodný koncern v ďalších právnych odvetviach

Ďalšou veľkou kapitolou medzinárodného koncernového práva je oblasť *corporate governance*. Pojem koncernového *corporate governance* sa vzťahuje na vedenie podniku a podnikovú kontrolu, ktorá je vykonávaná prostredníctvom výkonného orgánu a kontrolným orgánom materskej spoločnosti, v rámci koncernu. *Corporate governance* má za cieľ regulovať vzťahy medzi aktérmi vo vnútri podniku a tieto vzťahy optimalizovať tak, aby bol minimalizovaný *principal-agent* problém. Koncernový *corporate governance* sa zaoberá

²⁶⁷ ČERNÁ In: ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodných korporácií*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 208.

²⁶⁸ WIEDEMANN, H. Internationales Gesellschaftsrecht. In *Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung im Ausgang des 20. Jahrhunderts : Bewahrung oder Wende? : Festschrift für Gerhard Kegel*. Frankfurt am Main: A. Metzner, 1977, s. 187. Ďalej rovnako: KOPPENSTEINER, H. G. *Internationale Unternehmen im deutschen Gesellschaftsrecht*. Athenäum-Verl.; Habilitationsschrift, 1971, s. 97. Taktiež: EINSELE, D. Kollisionsrechtliche Behandlung des Rechts verbundener Unternehmen. *Zeitschrift für Unternehmens - und Gesellschaftsrecht*. 1996, Vol. 25, Issue 1, s. 40. Alebo zhodne: KINDLER, N. „Cadbury Schweppes“: Eine Nachlese zum internationalen Gesellschaftsrecht. *IPRax*. 2010, s. 272–278.

²⁶⁹ Napríklad RENNER, M., HESSELBARTH, M. Unternehmensverträge und die Rom I-Verordnung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2014, č. 2, s. 117 a násl.

²⁷⁰ Rozhodnutie SDEÚ vo veci C 594/14, *Kornhaas* alebo rozhodnutie SDEÚ vo veci C 295/13, *H v. H. K.*

riadením a dohľadom koncernovej skupiny a reguláciou konfliktov záujmov jednotlivých aktérov.

Rôznorodosť prepojenia rozdielných právnych subjektov, ktorých členovia orgánov a reprezentanti nemajú vždy rovnaké záujmy v rámci koncernu, predstavujú špecifiká *corporate governance* koncernu. Ako silné bude koncernové riadenie a koncernový dozor a ako silné môžu byť, silno závisí od štruktúry koncernu, predovšetkým od právnej formy dcérskych spoločností a konkrétneho zakotvenia existencie koncernu v stanovách či vnútorných pravidlách spoločnosti. Sila koncernu bude závisieť aj od toho, či bude dcérska spoločnosť v 100% vlastníctve materskej spoločnosti, alebo či tam budú prítomní ďalší menšinoví spoločníci.

Esenciálne otázky pre členov výkonného orgánu materskej spoločnosti vyvstávajú zo skutočnosti, že záujem materskej spoločnosti je mať čo najväčší vplyv, pritom však je tento záujem vyvažovaný právnou samostatnosťou a zodpovednosťou členov výkonného orgánu dcérskej spoločnosti. V mnohých právnych poriadkoch záleží od právnej formy dcérskej spoločnosti, do akej miery bude môcť materská spoločnosť zasahovať jej rozhodnutia v rámci obchodného vedenia. Veľkou otázkou, na ktorú v niektorých právnych poriadkoch nájdeme odpoveď, je, či faktická možnosť, vykonávaná skrz koncernové pokyny, ovplyvniť obchodné vedenie dcérskej spoločnosti, je pre túto spoločnosť záväzná, alebo nie. Z pohľadu koncernového *corporate governance* je nutné vysvetliť, do akej miery môže byť rozvinutá koncernová stratégia a ktoré mechanizmy zaručujú jej uvedenie v život. Rozpracovanie takejto stratégie si v medzinárodnom koncerne vyžaduje v prvom kroku zvládnutie neľahkej úlohy – analýzy výberu rozhodného práva pre konkrétne právne vzťahy.

Medzinárodný koncern sa nezaobíde ani bez tzv. *cash pooling-u*. Koncernové spoločnosti sú samostatné právne subjekty, ktoré sa zúčastňujú obchodov nezávisle na svojich koncernových partneroch. Aby spoločnosť dosahovala svojho cieľa, musí stále disponovať likvidnými prostriedkami. V prípade keď spoločnosti chýbajú likvidné prostriedky, môže ich získať od vlastných spoločníkov alebo od tretích subjektov. Financovanie tretími subjektami je však spojené s vysokými úrokmi, v niektorých prípadoch je pre spoločnosť úplne vylúčené. Ak spoločnosť nemá možnosť financovania vlastnými členmi, hrozí platobná neschopnosť a dokonca bankrot, ktorý môže nepriaznivo zasiahnuť celý koncern.²⁷¹ Zatiaľ čo niektoré spoločnosti majú nedostatok likvidných prostriedkov, ostatné koncernové spoločnosti môžu

²⁷¹ Hovorí sa o akomsi „domino efekte“. OBRADOVIC, V., WIETRZYK, K. In KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016, s. 444.

disponovať likvidnými prostriedkami, ktoré by bolo možné zhodnotiť len s malým úrokom.²⁷² Aby dochádzalo k maximálne efektívnemu využitiu likvidných prostriedkov v rámci koncernu a tým k úrokovej optimalizácii, vytvára sa v koncerne „pool“, v ktorom sa tieto prostriedky koncentrujú a ďalej sa poskytujú jednotlivým spoločnostiam podľa aktuálnej potreby. Hovoríme o „cash-pooling-u“. Dochádza tak k výmenám a následnému vyrovnaniu likvidných prostriedkov v rámci koncernu. *Cash-pooling* predstavuje formu „cash managementu“, ktorý sa zaoberá plánovaním likvidity, dispozíciami s likviditou ako aj kontrolou likvidity v koncerne. Pri *cash-poolingu* materská spoločnosť, zvaná aj ako „Master Company“ používa centrálné sústredené finančné prostriedky na krytie potrieb dcérskych spoločností, nazývaných aj ako „Pool-Companies“, a ostatné prostriedky sa snaží čo najviac zhodnotiť.²⁷³ Vklady a výbery do banky sa uskutočňujú výlučne prostredníctvom „Master Company“, ktorej sa tak prostriedky zúčujú. Vhodným umiestnením materskej spoločnosti sa dajú získať aj rôzne daňové výhody.

Veľkú výhodu predstavuje rozloženie podnikateľského rizika. V poslednej dobe však pomaly vzniká koncernové insolvenčné právo, ktoré proti tejto veľkej výhode stavia nemalé prekážky.²⁷⁴ Aj v insolvenčnom konaní koncernovej spoločnosti vyvstávajú otázky, ktoré plynú zo skutočnosti, že každá jednotlivá spoločnosť spravidla figuruje vo vzájomných vzťahoch s ostatnými koncernovými spoločnosťami, a to naprieč hranice rôznych štátov.

Ďalšou veľkou kapitolou medzinárodného koncernového práva je oblasť kapitálových trhov. Právo kapitálových trhov reguluje koncerny či holdingy len čiastkovo. Prístup na trh má podnikateľské zoskupenie najčastejšie skrz koncernovú matku či holdingovú spoločnosť. Ako o holdingovej spoločnosti hovoríme v prípade, keď nevykonáva podnikateľskú činnosť ako samotná, ale len drží svoje podiely na operatívnych spoločnostiach. Môže zaobstarávať obsadenie výkonného orgánu či má v spoločnostiach menšinovú účasť a tieto spoločnosti financuje. Na trh môže vstúpiť aj dcérska spoločnosť koncernu, takú spoločnosť nazývame ako finančná spoločnosť.²⁷⁵ Podľa nemeckého práva sa však môže tak stať len so súhlasom materskej spoločnosti.²⁷⁶ Každopádne platí, že základnou podmienkou vstupu na kapitálový trh s vlastným

²⁷² VETTER, S. Haftungsrisiken beim Cash-Pooling. In: KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016, s. 444.

²⁷³ OBRADOVIC, WIETRZYK In KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016, s. 444 a 445.

²⁷⁴ TRETTNAK, T. Wirtschaft und Recht. 10/2015. S. 8. In KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016, s. 9.

²⁷⁵ RUSS, ZIB In KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016, s. 665.

²⁷⁶ Podľa rozhodnutí Najvyššieho spolkového súdu vo veci *Holzmüller a Gelatine*.

kapitálom je forma akciovej spoločnosti. Na základe pravidla due diligence taktiež platí, že emitent musí zverejniť správu o všetkých úastiach v iných spoločnostiach, ktoré môžu mať vplyv na činnosť emitenta.²⁷⁷

Dá sa hovoriť aj o medzinárodnom koncernovom pracovnom právu. Pravdou však je, že národné pracovné právo zriedkakedy nadväzuje na koncern. Vychádza sa totiž z toho, že zamestnávateľ môže byť len konkrétna koncernová spoločnosť, koncern ako taký nemá žiadnu právnu osobnosť. Mnoho zamestnancov sú však koncernovo mobilní, preto vyvstávajú čoraz častejšie otázky týkajúce sa medzinárodného koncernového pracovného práva. Pre zamestnancov, ktorí sú mobilní v rámci koncernu, pripadajú v úvahu rôzne pracovnoprávne úpravy: vyslanie, výmena zamestnanca, služobná cesta atď. Rôzne otázky vznikajú aj v kolektívnom pracovnom práve, ako napríklad príslušnosť konkrétnemu podniku či ochrana pred výpoveďou. Veľmi aktuálnou otázkou je právo na zastúpenie zamestnancov v orgánoch spoločnosti, a to aj orgánoch materskej spoločnosti. Obzvlášť náročné je odpovedať na otázku, ako bude vypadáť zastúpenie v orgáne materskej spoločnosti, ak sa nachádza v zahraničí.

Kartelové právo pozostáva z troch základných pilierov: zákaz kartelových dohôd, zákaz zneužitia dominantného postavenia a zákaz spojovania podnikov. Zákaz spojovania podnikov sleduje cieľ udržať štruktúru trhu, ktorá umožňuje fungujúcu súťaž. Pre koncerny existujú v oblasti kartelového práva špecifiká, ktoré pre podniky mimo koncern neplatia. Hovorí sa o koncernových privilégiách, kedy majú koncernové spoločnosti pre určité prípady výnimku. Zásadne platí, že koncern je považovaný za jeden podnik.²⁷⁸ Koncernové kartelové právo sa tak zaoberá hlavne analýzou rôznych privilégií, ktoré požíva koncern v oblasti kartelového práva, samotnému pojmu koncernu, ktorý má predsa len iný význam než v obchodnom práve, a bez zaujímavosti určite nie je ani úprava zodpovednosti koncernovej spoločnosti za porušenie kartelového práva. Je tomu tak možno aj z toho dôvodu, že koncern, na rozdiel od jednotlivých podnikov, hlavne tých malých až stredných, je v situácii, keď môže investovať do vývoja a vynaliezať nové produkty, čím si však zároveň buduje svoje silné postavenie.²⁷⁹

Medzinárodné koncerny majú oveľa väčší priestor si zabezpečiť daňové zvýhodnenia, ako si však ďalej ukážeme, aj tieto daňové zvýhodnenia sú čím ďalej tým viac oklieštené. Medzinárodné daňové právo sa stretáva s existenciou koncernov hlavne v oblasti dane z príjmov, kedy sa veľké koncernové spoločnosti snažia sťahovať do daňových rajov. Koncern sa môže

²⁷⁷ RUSS, ZIB In KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016, s. 665.

²⁷⁸ HOFFER, B. Das neue Kartellrecht. *Österreichische Zeitschrift für Kartellrecht*. 2013, č. 4, s. 155–156.

²⁷⁹ *Ibid.*

rozhodnúť, v ktorom štáte bude zdaňovať svoje celosvetové príjmy, a zároveň si nastaví vzťahy medzi spoločnosťami koncernu tak, aby minimalizoval daňové zaťaženie. Koncerny majú priestor pre daňovú optimalizáciu aj v nepriamych daniach či iných daniach. Práve proti daňovej optimalizácii, ktorá v určitej intenzite hraničí so zneužitím práva, bojuje OECD, ktorá v roku 2015 vydala dokument *Base Erosion and Profit Shifting*, ktorý pozostáva z 15 správ a doporučení štátom, proti vyhýbaní sa daňovej povinnosti, ktoré spracovala Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj.²⁸⁰ Európska komisia sa pridala vydaním smernice ATAD²⁸¹ proti daňovým únikom. V poslednej dobe sa ale do popredia dostáva fenomén digitálnych koncernov a s tým aj obrovská otázka ich zdanenia. O medzinárodnom koncernovom daňovom práve tak zatiaľ hovoriť nemôžeme, je však pravdepodobné, že v krátkej budúcnosti sa bude daňová úprava čím ďalej tým viacej zaoberať otázkami zdanenia medzinárodných koncernov, a nakoľko je oblasť nepriamych daní zverená Európskej únii, tak pôjde o debatu na úrovni EÚ.

Rovnako právna úprava medzinárodného účtovníctva reflektuje existenciu koncernu. Príkladom sa dá zmieniť právna úprava obsiahnutá v smernici o ročných účtovných závierkach,²⁸² ktorá upravuje pre koncern povinnosť vypracovať konsolidovanú účtovnú uzávierku, ktorá sa označuje ako koncernová účtovná uzávierka. Na koncerny, ktoré sú na burze, sa aplikuje nariadenie o medzinárodných účtovných normách,²⁸³ ktoré určuje, podľa ktorých účtovných metód musí koncern účtovnú uzávierku vypracovať. To platí pre všetky spoločnosti, ktoré majú aspoň jednu dcérsku spoločnosť. Existencia koncernu je tak aj v tejto oblasti regulácie známa.

4.2.4 Záverom

Táto krátka úvaha mala za cieľ polemizovať nad obsahom pojmu medzinárodné koncernové právo. Medzinárodné koncernové právo predstavuje súbor noriem, ktoré majú spoločný predmet úpravy, ktorým je koncern obsahujúci cudzí prvok. Pojem koncernu je pritom

²⁸⁰ BRÄNDLE, M. OECD bekämpft globale Steuertricks. Der Standard 6. 10. 2015. 17. In: KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016, s. 10.

²⁸¹ Smernica Rady EÚ 2016/1164, ktorou sa stanovujú pravidlá proti praktikám vyhýbania sa daňovým povinnostiam.

²⁸² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. 6. 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS.

²⁸³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 z 19. 7. 2002 o uplatňovaní medzinárodných účtovných noriem.

pojmom skôr vágnejším než jasne definovaným a v jednotlivéj oblasti práva, napríklad v právu obchodnom, má iný význam než v ostatných odvetviach práva. Medzinárodné koncernové právo tak, obdobne ako právo medzinárodného obchodu, sa nedá považovať za samostatné odvetvie práva. Avšak vďaka veľkému hospodárskemu významu by som rád vyslal apel, aby ako zákonodarca, tak aj náuka, hľadela na normy medzinárodného koncernového práva v ich vzájomnej súvislosti.

4.3 Európske medzinárodné koncernové právo

4.3.1 Európsky koncern v právu

Koncerny delíme na národné, ktoré sa riadia podľa národného práva daného štátu a tzv. medzinárodné. Pod termínom medzinárodný koncern rozumieme všetky tie koncerny, ktoré majú cezhraničný charakter, to znamená, že združujú spoločnosti z rôznych štátov. Pre medzinárodné právo súkromné sú medzinárodné koncerny dôležité, pretože spadajú pod predmet úpravy medzinárodného práva súkromného, nakoľko sa jedná o súkromnoprávne pomery s medzinárodným prvkom.

Vzhľadom na to, že súčasťou práva Českej republiky je aj právo Európskej únie, koncerny s medzinárodným prvkom musíme ďalej deliť na tri podskupiny. Prvou podskupinou sú koncerny združujúce spoločnosti z rôznych štátov Európskej únie. Druhú skupinu tvoria koncerny združujúce spoločnosti ako zo štátov Európskej únie, tak zo štátov mimo Európsku úniu. Tretiu skupinu logicky tak tvoria koncerny, ktorých sú zahrnuté výlučne spoločnosti zo štátov, z ktorých žiaden nie je členom Európskej únie. Toto delenie je zásadné pri rozhodovaní otázky, ktorým právnym poriadkom sa bude daný koncern riadiť, teda ktoré právo bude rozhodné.

Na koncerny, ktoré združujú spoločnosti z rôznych štátov Európskej únie, sa použije európske právo v tom rozsahu, v akom konkrétne otázky sú regulované právom Európskej únie. Právo Európskej únie sa úpravou koncernových vzťahov zaoberá len v obmedzenej miere. Neexistuje ucelená koncepcia európskeho koncernového práva. V európskom práve nenájdeme ani jednotné pojatie koncernu či podnikateľských zoskupení. Tieto pojmy sú v jednotlivých členských štátoch Európskej únie chápané rôzne. K čiastočným harmonizáciám predsa len došlo.

4.3.2 Pokus o kodifikáciu európskeho koncernového práva

Komisia v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia predložila Prvý návrh Deviatej smernice.²⁸⁴ Pojem koncernu bol založený na jednotných ochranných mechanizmoch v prospech veriteľov a menšinových akcionárov viazaných na jednotné riadenie. Nepovažovalo sa za rozhodnú skutočnosť, či existencia jednotného koncernu bola založená zmluvou alebo inak.

Cieľom tejto regulácie bolo okrem iného legalizovať koncerny a zakotviť princíp podriadenosti záujmu riadenej osoby spoločnému záujmu koncernu. Riadiaca osoba bola definovaná ako osoba, na ktorej môže iná osoba vykonávať priamo alebo nepriamo rozhodujúci vplyv. Návrh taktiež stanovil právne domnienky ovládania v prípade existencie väčšiny upísaného základného kapitálu, dispozície s väčšinou hlasovacích práv a možností presadiť voľbu viac ako polovice členov štatutárneho či dozorného orgánu riadenej spoločnosti. Základnou zásadou bola ochrana záujmov riadenej osoby aj mimo jednanie valného zhromaždenia, ak vykonáva rozhodujúci vplyv na obchodné vedenie riadenej spoločnosti. Pri porušení tejto povinnosti odpovedala riadiaca osoba spoločnosti, a to podľa predpisov o zodpovednosti členov štatutárneho orgánu nezávislej spoločnosti. Nárok na náhradu škody by mohol vymáhať každý akcionár. Navrhovaná úprava stanovila, že akciová spoločnosť môže byť podriadená jednotnému vedeniu skrz ovládaciu zmluvu. Mimo stojacemu akcionárovi by vznikol nárok na odškodnenie a ročné vyrovnanie. Úprava neobsahovala povinnosť k ročnému vyrovnaníu straty, ako je tomu v nemeckom akciovom zákone. Rovnako však upravovala otázky pre prípad, že by ovládacia zmluva uzatvorená nebola. Toto organické pojetia koncernu spočívalo na idei, že ochrana slabších strán v koncerne je hneď od faktického vzniku koncernu. Riadiaci subjekt mal právo udeľovať pokyny priamo podriadenej osobe, pričom jej štatutárny orgán by mal povinnosť tieto pokyny plniť. Tento Prvý návrh Deviatej smernice sa týkal len akciových spoločností a bol odmietnutý.²⁸⁵

Komisia pôvodný návrh prepracovala a uverejnila ako Predbežný návrh Deviatej smernice v roku 1984.²⁸⁶ Podľa článku 2 odseku 1 návrhu sa za dcérsku spoločnosť považovala

²⁸⁴ Návrh je detailnejšie rozobraný v publikácii DOLEŽIL, T. *Koncerny v komunitárním právu*. Praha: Auditorium, 2008, s. 81 a násl. Autor pri pojednaní o tomto návrhu smernice vychádza zo znenia komentovaného T. Doležilem.

²⁸⁵ DOLEŽIL, T. *Koncerny v komunitárním právu*. Praha: Auditorium, 2008, s. 82-84.

²⁸⁶ T. Doležil uvádza, že Predbežný návrh Deviatej smernice bol publikovaný in LUTTER, M. *Europäisches Unternehmensrecht, Grundlagen, Stand und Entwicklung nebst Texten und Materialien zur Rechtsangleichung*. 4. vydání. Berlin: Walter de Gruyter, 1996, s. 244 an. In: DOLEŽIL, T. *Koncerny v komunitárním právu*. Praha: Auditorium, 2008, s. 84.

spoločnosť, v ktorej iný subjekt vykonával väčšinu hlasovacích práv alebo mohol menovať a odvolať väčšinu členov štatutárneho, správneho či dozorného orgánu a súčasne bol akcionárom dcérskej spoločnosti alebo ako akcionár menoval len pomocou výkonu hlasovacích práv väčšinu členov štatutárneho, správneho alebo dozorného orgánu, ktorí vykonávajú svoje funkcie behom účtovného obdobia alebo ako akcionár disponoval na základe dohody s inými akcionármi či spoločníkmi väčšinou hlasovacích práv v dcérskej spoločnosti. Podľa článku 24 odseku 1 písm. a) podliehala spoločnosť jednotnému riadeniu v prípade uzatvorenia ovládacej zmluvy, pričom bolo zakotvené právo činiť pokyny priamo štatutárnemu orgánu podriadenej spoločnosti a taktiež povinnosť tieto pokyny plniť. Eo ipso sa pripúšťalo začlenenie spoločnosti do koncernu tak, že nemuseli byť zohľadňované len záujmy podriadenej spoločnosti, ale riadená osoba, resp. členovia jej štatutárneho orgánu museli činiť pokyny a vykonávať právo riadenia podriadenej spoločnosti so starostlivosťou riadneho hospodára a v záujmu koncernu ako celku. Tento návrh zakotvoval taktiež pomerne silnú ochranu veriteľov a stanovil, že riadiaca osoba ručí za pohľadávky vzniknuté pred uzatvorením ovládacej zmluvy, ako aj počas jej platnosti. Menšinoví akcionári mali byť chránení, tým že mali dostať buď ponuku na odkúpenie ich akcií, alebo každoročnú kompenzáciu.

V prípade, že by akcionár disponoval priamo či nepriamo aspoň 90% na základnom kapitále, mohol jednostranne prehlásiť existenciu vzniku koncernového vzťahu voči štatutárnemu orgánu ovládanej spoločnosti.

Tento návrh Deviatej smernice upravoval taktiež otázku faktického koncernu. Ochrana bola stanovená prostredníctvom informačnej povinnosti a ručenia ovládajúcej spoločnosti.

Podľa článku 7 odseku 1 návrhu Deviatej smernice mal riadiaci orgán podriadenej spoločnosti vypracovať správu za každé účtovné obdobie. Správa mala umožniť zhrnutie o rozsahu a intenzite vzťahu medzi prepojenými subjektami za uplynulé účtovné obdobie. Konkrétosti o právnych jednaniach a opatreniach medzi materskou a dcérskou spoločnosťou nebolo treba uvádzať. Zato však mali byť uvedené právne jednania a opatrenia učinené z podnetu alebo v záujme materskej spoločnosti, ak by boli úplne alebo čiastočne nevýhodné pre dcérsku spoločnosť, predstavovali by riziko pre túto spoločnosť alebo rozsah a obsah by sa podstatne odchyľoval od bežného obsahu jednaní spoločnosti.

Ujma spôsobená riadenej spoločnosti by sa hradila v prípade, že by sa jednalo o jednania odchyľujúce sa od jednaní inak učinенých nezávislou spoločnosťou. Návrh neupravoval, či má byť táto ujma kompenzovaná.

Podľa článku 9 odseku 1 návrhu Deviatej smernice každá osoba, ktorá sa správa voči inej spoločnosti ako skutočný vedúci – shadow director, ručí za škody vzniknuté týmto pôsobením,

rovnako ako za škody vyvolané chybným obchodným vedením, a to za rovnakých podmienok, ako by táto osoba bola členom štatutárneho orgánu ovládanej spoločnosti a musela by jednáť v záujmu tejto spoločnosti. Za skutočného vedúceho bol považovaný každý, kto priamo či nepriamo vyvíjal určitý vplyv na rozhodovanie štatutárneho orgánu ovládanej spoločnosti. Skutočný vedúci mal povinnosť jednáť so starostlivosťou riadneho hospodára a podmienky jeho zodpovednosti sa riadili tými istými predpismi ako zodpovednosť výkonného orgánu podriadenej spoločnosti. Návrh upravoval aj ďalšie možnosti pre príslušné orgány, aby za účelom ochrany spoločnosti, akcionárov či zamestnancov nariadili konkrétne opatrenia.

4.3.3 Koncern ako „faktum“ v platných európskych predpisoch

Smernica o ročných účtovných závierkach a konsolidovaných účtovných závierkach²⁸⁷ reflektuje existenciu koncernov, definuje pojmy materský podnik, dcérsky podnik a skupina, avšak len pre účely oblasti účtovníctva.²⁸⁸

Smernica o ponukách na prevzatie²⁸⁹ predstavuje ucelenejšiu úpravu koncernového práva na európskej úrovni. Táto smernica reguluje vznik koncernu vo vzťahu ku kótovaným spoločnostiam. Predmetom úpravy smernice o ponukách prevzatia sú ponuky prevzatia u kótovaných spoločností, nútený výkup akcií od minoritných akcionárov – squeeze out a právo minoritných akcionárov žiadať odkúpenie akcií hlavným akcionárom – sell out. Účelom tejto smernice je riešenie potencionálneho konfliktu medzi hlavným akcionárom a menšinovými akcionármi, keď hrozí zmena účelu spoločnosti pri jej ovládnutí či navýšení akciového podielu.

Právo zamestnancov sa podieľať na riadení spoločnosti je taktiež jednou z otázok korporáčného práva. Tieto otázky sa budú posudzovať podľa osobného štatútu spoločnosti. Keď si to však spojíme s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie, ktorý silno akcentuje slobodu usadzovania, spoločnosť si môže vybrať právny poriadok, ktorý by zapojenie zamestnancov do riadenia spoločnosti nezakotvoval. Brániť tomu môže len európska úprava. Účelom smernice o zriadení európskej rady zamestnancov²⁹⁰ je posilnenie práva zamestnancov na informovanie

²⁸⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS.

²⁸⁸ Implementuje hlavne zákon o účetníctví, č. 563/1991 Sb.

²⁸⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/25/ES z 21. apríla 2004 o ponukách na prevzatie.

²⁹⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/38/ES zo 6. mája 2009 o zriaďovaní európskej zamestnaneckej rady alebo postupu v podnikoch s významom na úrovni Spoločenstva a v skupinách podnikov s významom na úrovni Spoločenstva na účely informovania zamestnancov a porady s nimi.

a poradu s nimi v podnikoch s významom na úrovni Európskej únie a skupinách podnikov s významom na tejto úrovni. Podľa článku 2 tejto smernice, ktorý vymedzuje základné pojmy, je „skupina podnikov“ riadiaci podnik a ním ovládané podniky, „skupina podnikov s významom na úrovni Európskej únie“ je skupina podnikov, ktorá má najmenej 1 000 zamestnancov v členských štátoch, najmenej dva podniky skupiny v rôznych členských štátoch a najmenej jeden podnik skupiny s najmenej 150 zamestnancami v jednom členskom štáte a najmenej jeden ďalší podnik skupiny s najmenej 150 zamestnancami v inom členskom štáte. Článok 3 bod 1 tejto smernice vymedzuje pojem riadiaci podnik. Pre účely tejto smernice je „riadiaci podnik“ podnik, ktorý môže vykonávať dominantný vplyv na iný podnik („ovládaný podnik“) napríklad z dôvodu vlastníctva, finančnej účasti alebo pravidiel jeho ovládania. Zároveň sa stanoví v bode 2 vyvrátiteľná domnienka, že schopnosť vykonávať dominantný vplyv sa predpokladá vtedy, ak podnik vo vzťahu k inému podniku priamo alebo nepriamo vlastní väčšinu upísaného základného imania daného podniku, kontroluje väčšinu hlasov spojených so základným imaním daného podniku alebo môže vymenovať viac ako polovicu členov správneho, riadiaceho alebo dozorného orgánu daného podniku. Článok 3 bod 6 je obsahuje kolízne ustanovenie a dodáva, že uplatniteľným právom na určenie toho, či podnik je riadiacim podnikom, je právo členského štátu, ktorým sa tento podnik riadi. Toto ustanovenie je odkazom na úpravu koncernového práva. Ak právo, ktorým sa tento podnik riadi, nie je právom žiadneho členského štátu, uplatniteľným právom je právo členského štátu, na ktorého území sa nachádza zástupca podniku, alebo ak takýto zástupca neexistuje, ústredné vedenie skupiny podniku, ktorý zamestnáva najväčší počet zamestnancov.

Smernica o spoločnom systéme zdanení materských a dcérskych spoločností²⁹¹
V preambule tejto smernice sa dočítame, že zoskupovanie spoločností rozličných členských štátov môže byť potrebné na to, aby sa v rámci Únie vytvorili podmienky analogické s podmienkami vnútorného trhu a aby sa tak zabezpečilo efektívne fungovanie takéhoto vnútorného trhu. Takéto operácie by nemali byť brzdené obmedzeniami, nevýhodami alebo deformáciami vznikajúcimi najmä z daňových predpisov členských štátov. Smernica tak predpokladá existenciu podnikateľského zoskupenia resp. koncernu. Smernica prináša svoju vlastnú definíciu materskej a dcérskej spoločnosti. Podľa článku 3 štatút materskej spoločnosti sa prizná aspoň spoločnosti členského štátu, ktorá je spoločnosťou z jedného členského štátu a ktorá má minimálne 10 % podiel kapitálu na spoločnosti z iného členského štátu, alebo ktorá má

²⁹¹ Smernica Rady EÚ 2011/96 z 30. novembra 2011 o spoločnom systéme zdaňovania uplatňovanom prípade materských spoločností a dcérskych spoločností v rozličných členských štátoch.

minimálne 10 % podiel kapitálu na spoločnosti toho istého členského štátu vlastnený ako celok alebo čiastkovo stálou prevádzkarňou prvej spoločnosti, ktoré sa nachádza v inom členskom štáte. Podľa článku 3 písm. b) sa dcérskou spoločnosťou rozumie spoločnosť, ktorej kapitál zahŕňa takto vymedzený podiel.

Riešenie otázok koncernového práva je na európskej úrovni roztrieštené, účelové a nekonzistentné. Dnes existuje v Európskej únii celkom 28 koncernových právnych úprav. Na otázky, ktoré nie sú upravené európskymi právnymi predpismi musíme aplikovať kolízne normy medzinárodného práva súkromného. Dá sa tak zhrnúť, že v oblasti koncernového práva je v zásade nevyhnutné pracovať s ustanoveniami zákona o medzinárodnom práve súkromnom.

4.3.4 Evropské koncernové právo *de lege ferenda*

Koncepčnými návrhmi pre Európsku komisiu sa zaoberajú expertné skupiny, z ktorých si zmienku zaslúži Forum Europaeum pre koncernové právo a taktiež High Level Group of Company Law Experts.

Materiál koncernové právo pre Európu bol vypracovaný v roku 1998.²⁹² Jedným z hlavných záverov bolo odporúčenie vytvoriť *equal legal playing field* s tým, že v ostatnom bude ponechaný priestor pre národné úpravy a súťaž medzi nimi. Forum Europaeum pripravilo prvé námety na uznanie koncernového záujmu. V roku 2002 bola publikovaná Správa skupiny na vysokej úrovni odborníkov na právo obchodných spoločností z roku 2002. Podľa tejto správy súčasné pravidlá chrániace spoločníkov a veriteľov sú skôr prekážkou riadneho fungovania podnikania na vnútornom trhu a malo by dôjsť k ich modifikácii.

V roku 2011 sa obnovila diskusia na úrovni Reflection Group on the Future of EU-Company Law. Svoje závery doručila Európskej komisii.²⁹³ V nadväznosti na to vydala Európska komisia Akčný plán – Európske právo spoločností a Corporate governance – moderný právny rámec pre angažovaných akcionárov a lepšiu životnosť podnikov.²⁹⁴ Nakoniec vydalo Forum Europaeum - Eckpunkte für einen Rechtsrahmen zur erleichterten Führung von grenzüberschreitenden Unternehmensgruppen in Europa.²⁹⁵ Hlavnou témou dokumentu je legalizácia jednotného vedenia európskeho koncernu.

²⁹² Forum Europaeum Konzernrecht, Konzernrecht für Europa. ZGR 1998, s. 672.

²⁹³ Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law vom 5. April 2011.

²⁹⁴ Europäische Kommission, Aktionsplan: Europäisches Gesellschaftsrecht und Corporate Governance – ein moderner Rechtsrahmen für engagierte Aktionäre und besser überlebensfähige Unternehmen vom 12.12.2012.

²⁹⁵ Forum Europaeum on Company Groups, Eckpunkte für einen Rechtsrahmen, ZGR 2015, s. 507.

Nadálej však prevláda názor, že komplexná úprava koncernov nie je žiadúca. Súčasné návrhy preto smerujú na pojmávanie koncernového práva ako „enabling law“, a nezaoberajú sa ochrannou funkciou koncernového práva. Ide o umožnenie koncernového vedenia a vytvorenia „safe harbour“ pre členov výkonného orgánu dcérskej spoločnosti.

Zatiaľ však situácia vyzerá tak, že v určitých otázkach dosiahnuť kompromisu nie je v dohľadnej dobe reálne. Jedná sa o otázky ručenia riadiacej spoločnosti za záväzky riadených spoločností, miera konkretizácie požiadavky transparentnosti a zverejňovania vzťahov vo vnútri koncernu. Je možné hovoriť o zmene chápania úlohy európskeho práva v oblasti práva obchodných spoločností.

4.4 Nadnárodné formy obchodných korporácií

Unijná úprava nadnárodných foriem obchodných korporácií vychádza z článku 352 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý zakotvuje takzvanú doložku flexibility. V bode 1 tohto článku sa stanoví, že ak sa ukáže, že k dosiahnutiu cieľov stanovených Zmluvami je nevyhnutná určitá činnosť Únie v rámci politik vymezených Zmluvami, ktoré však k tejto činnosti neposkytujú nevyhnutné právomoci, prijme Rada na návrh Komisie jednomyselne po obdržaní súhlasu Európskeho parlamentu vhodné ustanovenie.

V rámci harmonizácie sú nariadeniami upravené tri európske formy obchodných korporácií, ktorými sú európske hospodárske záujmové združenie, európska družstevná spoločnosť a európska spoločnosť. Podľa zákona o obchodných korporáciách, konkrétne § 1 odsek 2 sa európske hospodárske združenie a európska spoločnosť považujú za spoločnosti a európske družstvo za družstvo v terminológii českého práva obchodných korporácií. Tieto nadnárodné formy korporácií existujú paralelne s formami spoločností, ktoré pozná český právny poriadok, bez toho aby ich akokoľvek modifikovali.²⁹⁶ Spoločným znakom nadnárodných korporácií je požiadavka prítomnosti európskeho (medzinárodného) prvku.

²⁹⁶ ČECH, P., DĚDIČ, J. Základy evropského práva společností se zřetelem na jeho význam pro činnost notáře po vstupu do EU – 1. Část. *Ad Notam*, 2004, č. 6, s. 186.

4.4.1 Európske zoskupenie hospodárskych záujmov

Základom jeho úpravy je nariadenie Rady č. 2137-85 o vytvorení európskeho hospodárskeho záujmového združenia²⁹⁷. Legislatívnym vzorom sa stala francúzska úprava spoločnosť *groupement d'intérêt économique (G.i.e.)*.²⁹⁸

Hlavným účelom združenia ako právnej formy korporácie je uľahčovať a rozvíjať hospodársku činnosť jeho členov a tým umožňovať rast ich hospodárskych výsledkov. Činnosť združenia musí mať vždy pomocný charakter k vzhl'adom k hospodárskej činnosti jeho členov. Toto združenie je svojou právnou povahou supranárodnou formou spoločnosti. Jeho právny základ je vo všetkých štátoch rovnaký, aspoň dvaja jeho členovia musia mať ústredie v rôznych štátoch Európskej únie a môže premiestňovať sídlo medzi všetkými členskými štátmi, bez toho aby došlo k jeho zrušeniu. Združenie užíva tak primárnej slobody usadzovania.²⁹⁹

Nariadenie o EHZZ predpokladá subsidiárnu aplikáciu národného práva v otázkach, ktoré neupravuje nariadenie alebo zmluva, ktorou sa združenie zakladá. Pri premiestnení sídla z jedného členského štátu do druhého dôjde k zmene v osobnom štatútu, teda v jeho právnych pomeroch, pretože sa zmení právo, ktoré je na toto združenie podporne aplikovateľné.³⁰⁰ Európske hospodárske záujmové združenie je združením osôb, ktoré má podľa článku 1 nariadenia spôsobilosť k právam a povinnostiam, spôsobilosť k právnym jednaniam aj procesnú spôsobilosť. Nariadenie však ponecháva na členských štátoch, či budú považovať toto združenie za právnickú osobu alebo nie. Združenia so sídlom v Českej republike sú právnickými osobami.

Svojprávnosť združenia však nie je neobmedzená. Podľa článku 20 odsek 2 nariadenia platí, že každý z konateľov zaväzuje zoskupenie vo vzťahu k tretím osobám, ak koná v mene zoskupenia, aj keď prekročil svojim konaním rozsah predmetu podnikania alebo činnosti zoskupenia, okrem prípadu ak zoskupenie dokáže, že tretia osoba vedela alebo za daných okolností nemohla nevedieť, že konanie prekračovalo rámec účelu zoskupenia.³⁰¹ Ide o modifikáciu teórie *ultra vires*.³⁰²

²⁹⁷ Nariadenie Rady (EHS) č. 2137/85 z 25. júla 1985 o Európskom zoskupení hospodárskych záujmov (EZHZ).

²⁹⁸ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha: Polygon, 2004, s. 75.

²⁹⁹ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha: Polygon, 2004, s. 76.

³⁰⁰ Spravidla sa zmení aj dodatok firmy, pretože pre jeho vyjadrenie charakterizujúci právnú formu nie je na rozdiel od európskej spoločnosti či európskeho družstva predpísané žiadne nadnárodné označenie.

³⁰¹ Samotné zverejnenie údajov podľa článku 5 písm. c) nie je takýmto dôkazom.

³⁰² DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha: Polygon, 2004, s. 77.

Z preambule a z článku 2 nariadenia vyplýva, že sa na toto združenie postupne aplikujú kogentné ustanovenia nariadenia, kogentné ustanovenia národných právnych poriadkoch, ktoré sú predvídané nariadením, ustanovenia zmluvy o združení či stanov v rozsahu stanovenom nariadením, ustanovenia národného práva v členskom štáte, v ktorom má združenie sídlo a ustanovenia národného práva členského štátu, v ktorom má skutočné či zapísané sídlo právna jednotka alebo kde fyzická osoba vykonáva podnikateľskú činnosť v otázke možnosti tejto jednotky či fyzickej osoby stať sa členom združenia. V českom práve upravuje európske záujmové hospodárske združenie zákon o európskom hospodárskom záujmovom združení.³⁰³

Nariadenie odkazuje na právo členského štátu v dvoch prípadoch. V prvom rade nariadenie odkazuje na použitie vnútroštátneho zákona štátu, v takom prípade sa aplikuje vnútroštátny zákon a neprihliada sa ku kolíznym normám príslušného štátu. Nariadenie v článku 2 odsek 1 odkazuje na subsidiárne použitie vnútroštátneho práva štátu, kde má združenie sídlo, ak sa jedná o zmluvy o združení alebo ak sa jedná o stanov združenia. Podľa článku 35 odsek 2 nariadenia sa právom štátu sídla riadi aj likvidácia združenia a jeho zánik. Nariadenie odkazuje všeobecne na národné právo členského štátu. V takom prípade sa aplikujú aj kolízne daného štátu. Je tak možné, že určité právne pomery sa nebudú riadiť ani nariadením ani vecným zákonom štátu sídla, ale právom rozhodným na základe kolíznej normy.

Vypláva to z článku 2 odsek 1, ktorá stanovuje, že ak z ustanovení tohto nariadenia nevyplýva niečo iné, uplatní sa vnútroštátne právo štátu, v ktorom má zoskupenie sídlo podľa zakladateľskej zmluvy, a to na jednej strane na zakladateľskú zmluvu, s výnimkou otázok týkajúcich sa osobného postavenia, právnej spôsobilosti a spôsobilosti na právne úkony fyzických osôb alebo právnickej osoby, a na druhej strane na vnútorné usporiadanie zoskupenia.

V Českej republike sa na združenie aplikujú z národných predpisov predovšetkým zákon o európskom hospodárskom záujmovom združení a zo zákona o obchodných korporáciách jeho všeobecné ustanovenia a časť o verejnej obchodnej spoločnosti.

Združenie sa zakladá zmluvou o združení a vzniká zápisom do registru, ktorý určil členský štát, v ktorom má mať združenie sídlo. Výber sídla združenia má pre členov zásadný význam pretože sa im riadi, ktorý národný právny poriadok bude na združenie podporne aplikovateľný. Voľba sídla nie je pre zakladateľov neobmedzená. Sídlo môže byť len v členskom štáte Európskej únie a musí to byť také miesto, kde sa nachádza ústredie združenia, kde sa nachádza ústredie člena združenia, ktorý je právnu jednotkou alebo ak ide o fyzickú osobu, kde táto osoba vykonáva hlavnú činnosť, ak tam skutočne vykonáva činnosť aj združenie.

³⁰³ Jedná sa o zákon č. 360/2004 Sb., o európskom hospodárskom záujmovom združení.

Vo väčšine prípadov v praxi obsahujú zmluvy o združení, poprípade štatúty združení okrem nepovinných častí aj podrobnejšie pravidlá vnútornej organizácie združení, pravidlá vzájomnej spolupráce členov, ustanovenia o členských príspevkoch, o rozdeľovaní ziskov medzi členy a podobne. Sem spadá i podrobnejšia úprava obchodného vedenia.³⁰⁴

Zmena sídla je upravená v čl. 12 až 14 nariadenia. Zvláštne pravidlá platia pre zmenu sídla v prípade, ak bude mať za následok zmenu subsidiárne aplikovateľného práva. Sídlo môže byť prenesené len do iného členského štátu. Premiestenie sídla združenia je účinné okamžikom, kedy je zapísané nové sídlo v registri príslušného podľa nového sídla združenia.

Podľa článku 16 odsek 1 nariadenia sú orgánmi zoskupenia spoločne konajúci členovia a konateľ alebo konatelia. Združenie má tak dva povinné orgány. Zmluva o združení môže zriadiť aj iné orgány združenia. Pôsobnosť obligatórnych orgánov nemôže byť prenesená na fakultatívne orgány.³⁰⁵

Orgán nazvaný ako spoločne jednajúci členovia je najvyšším orgánom združenia a podľa článku 16 odseku 2 členovia zoskupenia, konajúci ako orgán, môžu prijať akékoľvek rozhodnutie na účel dosiahnutia cieľa zoskupenia. Nariadenie vychádza z princípu jednomyseľnosti všetkých členov s prijatím určitého rozhodnutia, pritom však rozlišuje uznesenia, ktoré musia byť prijaté vždy všetkými hlasmi a ostatné uznesenia, kde platí princíp prijatia uznesenia všetkými hlasmi, len ak zmluva o združení alebo nariadenie nestanoví inak. Každý člen má právo získať od konateľa alebo konateľov informácie, ktoré sa týkajú záležitostí zoskupenia a nahliadnuť do účtovných kníh a obchodných dokladov zoskupenia, stanoví tak článok 18 nariadenia.

Konateľ je orgánom združenia, ktorý má právo združenie zastupovať navonok a prísluší mu obchodné vedenie združenia. Konateľ môže byť jeden alebo ich môže byť viac. Podľa článku 19 odsek 1 nariadenia zoskupenie riadi jedna alebo viaceré fyzické osoby určené v zakladateľskej zmluve alebo rozhodnutím členov. Konateľom môže byť len fyzická osoba, avšak štát sídla môže stanoviť, že u združení, ktoré majú na jeho území sídlo, môže byť konateľom aj právnická osoba. České právo v § 8 zákona o európskom hospodárskom združení dovoľuje, aby konateľom združenia bola aj osoba právnická, musí ale poveriť jednu alebo viac fyzických osôb, ktoré budú jej menom funkciu konateľa vykonávať. Táto poverená fyzická osoba odpovedá za porušenie právnych povinností, ako kedy bola sama konateľom. Okrem toho zodpovedá za škodu aj právnická osoba, ktorá je konateľom združenia. Žiadna osoba nemôže

³⁰⁴ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha: Polygon, 2004, s. 88.

³⁰⁵ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha: Polygon, 2004, s. 100.

byť konateľom zoskupenia, ak na základe práva, ktorým sa spravuje jej osobný štatút, alebo na základe vnútorného práva štátu, v ktorom má zoskupenie sídlo, alebo na základe súdneho alebo správneho rozhodnutia, prijatého alebo uznaného v členskom štáte, nemôže byť členom správneho alebo štatutárneho orgánu spoločnosti, nemôže viesť podnik alebo nemôže konať ako konateľ Európskeho zoskupenia hospodárskych záujmov.

Zmluva o združení môže určiť pravidlá pre menovanie, odvolanie a stanovenie pôsobnosti konateľa. Ak tak nestanoví zmluva o združení, určia ich členovia svojim rozhodnutím, ktoré musí byť prijaté všetkými hlasmi. Nariadenie konateľov nepovažuje za štatutárny orgán. Konanie konateľa je záväzné pre združenie, ak konateľ jednal v mene združenia. Výnimka v súlade s vyššie uvedeným je stanovená pre prípad, že by jednal mimo predmet činnosti združenia a tretia osoba by o tejto skutočnosti vedela.

4.4.2 Európske družstvo

Členské štáty majú povinnosť nakladať s európskym družstvom rovnako ako s národnými družstvami založenými podľa práva štátu, v ktorom má európske družstvo sídlo. V tomto ustanovení článku 9 nariadenia o európskom družstve³⁰⁶ je zakotvený princíp nediskriminácie. Toto nariadenie predpokladá vydanie národných zákonov k jeho prevedeniu v oblastiach, na ktoré výslovne odkáže. Problematiku účasti zamestnancov na riadení európskeho družstva je upravuje smernica o zapojení zamestnancov v európskom družstve.³⁰⁷

Pri zakladaní európskeho družstva je nutné splniť požiadavku nadnárodného prvku, ktorý konkretizuje článok 2 nariadenia. Na európske družstvo sa použijú normy národného práva štátu, v ktorom má družstvo zapísané sídlo, pričom sa môže jednať o normy vytvorené špeciálne pre európske družstvo, ak to pripúšťa nariadenie, alebo pôjde o subsidiárnu aplikáciu národného práva. Špecifický je prípustný predmet činnosti európskeho družstva, ktorý je vymedzený v článku 1 odsek 3 nariadenia.³⁰⁸

Základným predmetom podnikania alebo činnosti európskeho družstva je uspokojovanie potrieb jeho členov, a/alebo rozvoj ich hospodárskej a sociálnej činnosti, najmä uzatváraním dohôd s nimi na dodávku tovarov alebo poskytovanie služieb alebo na výkon práce toho druhu,

³⁰⁶ Nariadenie Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 o stanovách Európskeho družstva (SCE).

³⁰⁷ Smernica Európskej komisie 2003/72/ES z 22. júla 2003, ktorou sa dopĺňajú stanovy Európskeho družstva s ohľadom na účasť zamestnancov na riadení.

³⁰⁸ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 225.

ktorý európske družstvo vykonáva alebo zadáva. Predmetom podnikania alebo činnosti európskeho družstva môže byť aj uspokojovanie potrieb jeho členov podporou ich účasti na hospodárskej činnosti v jednom alebo viacerých európskych družstiev a/alebo v družstvách založených podľa práva členského štátu, a to hore uvedeným spôsobom.

Európske družstvo môže vykonávať svoju činnosť prostredníctvom dcérskej spoločnosti.

V otázkach štruktúry správy a riadenia európskeho družstva, corporate governance, sa zreteľne prejavuje koncepčná blízkosť európskej spoločnosti.³⁰⁹ Európske družstvo je možné organizovať ako dualistické, v čele s predstavenstvom a dozornou radou alebo monistické, ktoré riadi správna rada kombinujúca pôsobnosť k obchodnému vedeniu aj kontrole. Okrem toho sa obligatórne zriaďuje valné zhromaždenie ako najvyšší orgán.

Riadiaci orgán zodpovedá za riadenie európskeho družstva a zastupuje ho v konaní s tretími osobami. Členský štát môže stanoviť, že výkonný riaditeľ zodpovedá za bežné riadenie za rovnakých podmienok ako v prípade družstiev so sídlom na území daného členského štátu. Dozorný orgán dohliada nad plnením povinností riadiaceho orgánu. Nemá právomoc riadiť európske družstvo.

V monistickom zriadení európskeho družstva správny orgán riadi európske družstvo a zastupuje ho v konaniach s tretími stranami a v konaniach pred súdmi alebo pred inými orgánmi. Členský štát môže určiť, aby bol výkonný riaditeľ zodpovedný za bežné riadenie za tých istých podmienok ako v prípade družstiev, ktoré majú svoje sídla na území tohto členského štátu. Rozhodovanie orgánov upravuje článok 50 nariadenia.

4.4.3 Európska spoločnosť I. – otázky corporate governance

Európska (akciová) spoločnosť

Cieľom nariadenia o európskej spoločnosti³¹⁰ je umožniť založenie a riadenie obchodných spoločností s európskou dimenziou bez prekážok, vznikajúcich v dôsledku rozdielnosti a obmedzeného územného uplatnenia vnútroštátneho obchodného práva. Jednou z hlavných devíz tejto spoločnosti sa javí jej európska korporátna identita, vďaka ktorej je

³⁰⁹ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 228.

³¹⁰ Nariadenie Rady Európskej únie č. 2157/2001 z 8. 10. 2001 o štatúte európskej spoločnosti, SE - societetas europea (ďalej len ako „nariadenie SE“).

spoločnosť v jednotlivých členských štátoch, kde vyvíja činnosť, vnímaná nie ani tak ako produkt cudzieho právneho poriadku, ale skorej ako útvar nadnárodný, európsky. To tejto forme spoločnosti zabezpečuje určitú psychologickú výhodu na trhu. Tento európsky image utvrdzuje jej firemný dodatok SE.³¹¹

Európska spoločnosť je kapitálová obchodná korporácia s právnou osobnosťou a formou akciovej spoločnosti. Zapísané aj skutočné sídlo musí byť v jednom a tom istom členskom štáte Európskej únie (článok 7 nariadenia SE). Z tohoto pravidla je však možný *opt-out*, ktorý Česká republika využila a český právny poriadok umožňuje inkorporáciu aj takej európskej spoločnosti, ktorá má zapísané sídlo v Českej republike, ale správne ústredie dokonca aj mimo Európsku úniu. Postačuje skutočná a trvalá väzba na hospodárstvo nejakého členského štátu.

Základom reglementácie európskej spoločnosti je tak vyššie uvedené nariadenie SE. Na toto nariadenie nadväzuje smernica o zapojení zamestnancov.³¹² Nariadenie SE síce upravuje základné statusové otázky, ich okruh však nie je zďaleka vyčerpávajúci a predpokladá vydanie národných zákonov, ktoré vyplnia medzery, ktoré nariadenie vedome vytvára.³¹³ Vždy sa pritom má na myslieť právo štátu, na ktorého území má európska spoločnosť sídlo. V určitých prípadoch nariadenie SE odkazuje na priamo ich akciové právo členského štátu sídla európskej spoločnosti.

Orgány európskej spoločnosti a ich kompetencie

Pri relatívne malom počte ustanovení nariadenia, ktoré sa týkajú vnútornej štruktúry a organizácie európskej spoločnosti, bude pri úprave týchto otázok hrať veľkú úlohu národná úprava. Nariadenie tak vytvára základ pre 28 rôznych národných typov európskej spoločnosti, vždy v závislosti na tom, v ktorom členskom štáte bude mať spoločnosť sídlo. Podľa článku 8 nariadenia sa pripúšťa zmena premiestenia sídla do iného členského štátu, bez toho aby sa táto zmena dotkla jej právnej osobnosti. Presun sídla spôsobí však zmenu subsidiárne aplikovateľnej právnej úpravy.

Systém právnej úpravy európskej spoločnosti sa udáva z článku 9 nariadenia SE. Článok 9 odsek 1 písm. a) nariadenia SE prehlasuje za základný prameň úpravy európskej spoločnosti

³¹¹ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 139.

³¹² Smernica Rady 2001/86/ES z 8. októbra 2001, ktorou sa dopĺňajú stanovy európskej spoločnosti v súvislosti s účasťou zamestnancov na riadení.

³¹³ V Českej republike bol za týmto účelom prijatý zákon č. 627/2004, Sb., o evropské společnosti.

nariadenie SE. Toto nariadenie obsahuje radu hmotnoprávných aj kolíznych noriem práva spoločností. V niektorých prípadoch odkazuje nariadenie priamo na národnú úpravu akciovej spoločnosti. Podľa článku 9 odseku 1 písm. b) nariadenia sa európska spoločnosť ďalej riadi svojimi stanovami, aj je to v nariadení výslovne stanovené. Ak nariadenie explicitne dovolí, aby stanovy niektorú záležitosť upravili, potom má príslušný článok stanov prednosť pred ustanoveniami národného práva aplikovateľného na európsku spoločnosť, a to aj kogentnými. Podľa článku 9 odsek 1 písm. c) bod i) podliehajú záležitosti, ktoré nariadenie neupravuje, prednostne právnym predpisom národného práva v tom členskom štáte, v ktorom má európska spoločnosť zapísané sídlo, prijatým špeciálne pre európsku spoločnosť. Členský štát môže k tvorbe takých predpisov prikrčiť, len ak je k tomu v nariadení SE výslovne zmocnený. Ťažisko úpravy aplikovateľnej na európsku spoločnosť spočíva v súlade s článkom 9 odsek 1 písm. c) bod ii) nariadenia v národnom akciovom práve. Na poslednom mieste v systéme noriem aplikovateľných na európsku spoločnosť uvádza článok 9 odsek 1 písm.) bod iii) nariadenia ustanovenia stanov konkrétnej európskej spoločnosti. Tie sa však uplatnia len v rozsahu prípustnom podľa akciového práva v štáte, kde má európska spoločnosť sídlo.

Založiť európsku spoločnosť je možné formálne len v rámci reorganizácie vybraných existujúcich foriem podnikania, a to len tých, ktorých pôsobenie vykazuje nejaký nadnárodný prvok. Európsku spoločnosť je možné založiť fúziou dvoch alebo viac akciových spoločností alebo európskych spoločností, ďalej ako holdingovú spoločnosť, ako dcérsku spoločnosť aspoň dvoch spoločností, premenou akciovej spoločnosti, ak má dcérsku spoločnosť mimo svoj štát, alebo ako dcérsku spoločnosť už existujúcej európskej spoločnosti.

Značné obmedzenie autonómie vôle zakladateľov európskej spoločnosti vo vzťahu k voľbe miesta zapísaného sídla spoločnosti, takže aj národného právneho poriadku, ktorým sa budú podporne riadiť jej vnútorné pomery, vyplýva z článku 7 nariadenia. Podľa neho musí zapísané sídlo odpovedať skutočnému sídlu hlavnej správy spoločnosti.³¹⁴

Zásadnú výhodu európskej spoločnosti v porovnaní s väčšinou stávajúcich národných akciových úprav spočíva v značnej flexibilitě štruktúry riadenia a správy – *corporate governance*.³¹⁵ Európska spoločnosť môže byť organizovaná ako podľa dualistického, tak podľa monistického modelu. V dualistickom modeli je predstavenstvo rovnako ako aj v českej úprave pojaté ako štatutárny orgán, a takisto ako orgán riadiaci zabezpečujúci obchodné vedenie

³¹⁴ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 150.

³¹⁵ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 225.

spoločnosti. Nariadenie oprávňuje členské štáty, aby preniesli zodpovednosť za obchodné vedenie na riaditeľa spoločnosti za rovnakých podmienok, aké platia pre akciové spoločnosti so sídlom na ich území. V Českej republike to možné nie je, preto české právo túto možnosť nestanoví. Vzťahy predstavenstva a dozornej rady odpovedajú vzťahom v českej akciovej spoločnosti. Nariadenie ukladá predstavenstvu, aby každé tri mesiace informovali dozornú radu o vývoji a očakávanom vývoji podnikateľských aktivít spoločnosti. Dozornej rade je zverená dohliadacia povinnosť.

Nariadenie SE predpokladá, že členy riadiaceho orgánu, v terminológii zákona o európskej spoločnosti predstavenstva, európskej spoločnosti volí a odvoláva dozorná rada. Národný zákonodarca však má možnosť túto kompetenciu prideliť valnému zhromaždeniu. Túto možnosť český zákon o európskej spoločnosti využil v § 23. Počet členov nie je určený, v zásade môže byť predstavenstvo aj jednočlenné. Predstavenstvo je v dualistickom systéme európskej spoločnosti rovnako ako v českej národnej úprave pojímané nielen ako štatutárny orgán, ale taktiež ako riadiaci orgán zabezpečujúci obchodné vedenie spoločnosti. Podľa článku 39 odsek 1 nariadenia o európskej spoločnosti riadiaci orgán zodpovedá za riadenie európskej spoločnosti. Z toho sa odvodzuje, že nikto nemôže dávať predstavenstvu pokyny týkajúce sa riadenia spoločnosti, ak to nariadenie výslovne nedovoľuje. Ide o prípady kedy, nariadenie dovoľuje, aby určité druhy jednaní schvaľovala dozorná rada a to kedy to plynie z koncernového práva aplikovateľného na európsku spoločnosť. Nariadenie súčasne oprávňuje členské štáty, aby preniesli zodpovednosť za obchodné vedenie na generálneho riaditeľa spoločnosti za rovnakých podmienok, aké platia pre akciové spoločnosti so sídlom na ich území. Vzhľadom k tomu, že zákon o obchodných korporáciách také prenesenie pôsobnosti predstavenstva neumožňuje, nebolo možné túto úpravu u nás využiť. Generálni riaditelia dualistických európskych spoločností tak sú v postavení zamestnancov a nie orgánu európskej spoločnosti. Tým nie je vylúčené, že v prípade ak sú faktickí vedúci, stále je možné na nich vzťahnúť ustanovenia o zodpovednosti.

Monistické európske spoločnosti sú organizované podľa národných úprav štátov, kde má spoločnosť sídlo, či už akciových spoločností alebo vytvorených pre európsku spoločnosť. Monistický systém v sebe zahŕňa dva subsystemy, ktoré sa odlišujú mierou exekutívneho zapojenia predsedu správnej rady. Klasický model spojuje funkcie predsedu správnej rady, voleného správnou radou a generálneho riaditeľa. Len v tomto prípade má predseda správnej rady postavenie štatutárneho orgánu spoločnosti a je oprávnený k obchodnému vedeniu. Plní tak úlohu výkonného člena orgánu – výkonného riaditeľa. Ostatní členovia správnej rady majú predovšetkým úlohu kontrolnú. Druhý subsystem oddeľuje funkciu predsedu správnej rady

a generálneho riaditeľa. Štatutárnym orgánom spoločnosti a súčasne oprávneným k obchodnému vedeniu je v tomto prípade generálny riaditeľ. Členovia správnej rady majú funkcie prevažne kontrolné, pričom predseda správnej rady má navyše funkciu reprezentatívnu a koordinačnú.

V oboch týchto subsystémoch má správna rada pôsobnosť v otázkach koncepčného riadenia spoločnosti. Správna rada zásadne nemôže zasahovať do bežného obchodného vedenia, nemôže udeľovať orgánu obchodného vedenia konkrétne pokyny, ani vyvíjať bežnú podnikateľskú činnosť, môže to však riadiť koncepčne. Podľa § 40 zákona o európskej spoločnosti správna rada určuje smer činnosti európskej spoločnosti a dohliada na jej realizáciu. Okrem toho má správna rada pôsobnosť sama rozhodovať o zásadných otázkach významných pre dobré fungovanie spoločnosti, a to aj v prípade, že by sa týkali obchodného vedenia a prostredníctvom svojich uznesení o nich riadiť záležitosti, ktoré sa týkajú otázok obchodného vedenia. Systém tak vzťahuje neexekutívnych členov orgánov hlbšie do záležitostí spoločnosti a núti ich k intenzívnejšiemu podieľaniu sa na obchodnom vedení. O voľbe subsystému rozhoduje za podmienok stanovených v spoločenskej zmluve samotná správna rada.

Zákon o európskej spoločnosti počítá taktiež s inštitútom delegovaných generálnych riaditeľov. Delegovaného riaditeľa môže správna rada menovať na návrh generálneho riaditeľa preto, aby asistoval generálnemu riaditeľovi. Súčasne správna rada vymedzí okruh pôsobnosti, ktorý sa deleguje a časové rozmedzie, na ktoré sa deleguje. Delegovaný generálny riaditeľ je štatutárnym orgánom, takže v postavení k tretím osobám má rovnaké postavenie ako sám generálny riaditeľ. Okrem generálneho riaditeľa, resp. predsedu – generálneho riaditeľa a prípadne delegovaných generálnych riaditeľov má rovnaký obsah konateľského oprávnenia aj samotná správna rada. Zákon nestanoví, či členovia správnej rady môžu jednať samostatne. Nutné je tak vychádzať z občianskeho zákonníku, ktorý stanoví, že člen výkonného orgánu môže konať samostatne, ak inak nestanoví spoločenská zmluva.

Podľa § 35 zákona o európskej spoločnosti správna rada za podmienok určených stanovami zvolí, či obchodné vedenie prísluší buď predsedovi správnej rady, ktorý za to nesie zodpovednosť, alebo inej fyzickej osobe menovanej správnu radou, ktorá má titul generálny riaditeľ. Voľba sa uskutoční uznesením správnej rady. Návrh na zápis tejto voľby do obchodného registru podáva predseda správnej rady. Správna rada menuje a odvoláva generálneho riaditeľa, ak nie je zároveň členom správnej rady, a na návrh generálneho riaditeľa menuje a odvoláva delegovaného generálneho riaditeľa. Správna rada určuje odmenu generálneho riaditeľa. Správna rada taktiež preskúmava správu o vzťahoch a taktiež ovládaciú zmluvu.

Z uvedeného vyplýva, že obchodné vedenie môže náležať len generálnemu riaditeľovi alebo delegovanému či delegovaným generálnym riaditeľom.

Základnou pôsobnosťou generálneho riaditeľa je obchodné vedenie spoločnosti a jednanie jej menom. Ustanovenie § 39 zákona o európskej spoločnosti stanoví, že generálny riaditeľ vykonáva obchodné vedenie európskej spoločnosti. Svoju pôsobnosť vykonáva v rámci predmetu podnikania spoločnosti. Generálny riaditeľ taktiež, okrem iného, zabezpečuje riadne vedenie účtovníctva. Ak sa zvolí systém, ktorý oddeľuje funkciu predsedu správnej rady a generálneho riaditeľa, zrejme bude možné určiť, že generálnym riaditeľom bude iný člen správnej rady než predseda.³¹⁶ Podľa zákonov o európskej spoločnosti susedných členských štátov sa však dopĺňa, že počet výkonných členov v správnej rade musí byť nižší ako počet členov ostatných. Totižto, ak má byť správna rada ako celok protiváhou orgánom obchodného vedenia a plniť obdobné funkcie ako dozorná rada, je nutné, aby nebola väčšinou tvorená osobami, ktoré sa podieľajú na bežnom obchodnom vedení, teda exekutive, ako jeho samostatné orgány.

Delegovaným generálnym riaditeľom je fyzická osoba poverená asistenciou generálnemu riaditeľovi. K otázke, či správna rada môže menovať delegovaného generálneho riaditeľa z vlastných členov, platí obdobne spomenuté pre generálneho riaditeľa. Opäť to však nesmie viesť k tomu, aby vznikla početná prevaha exekutívnych členov správnej rady. Nepripustným spôsobom by tak bola narušená rovnováha moci vo vnútri spoločnosti. Správna rada určí dohode s generálnym riaditeľom rozsah pôsobnosti zverenej delegovanému generálnemu riaditeľovi a dobu trvania jeho funkcie. Delegovanému riaditeľovi je možné zveriť len pôsobnosť, ktorú môže mať generálny riaditeľ, a to buď čiastočne alebo celú. Ak sa delegovanému generálnemu riaditeľovi zverí len časť pôsobnosti generálneho riaditeľa, väčšinou sa jedná o sektorovo zameranou čiastočnú pôsobnosť zameranú na otázky finančné, marketingové, personálne, výrobné a podobne. Jedná sa však len o asistenciu v tejto pôsobnosti, preto samotný generálny riaditeľ nie je zbavený svojej pôsobnosti. Nariadenie ani zákon neriešia, ako postupovať v prípade, že obchodným vedením bude poverené viacero delegovaných generálnych riaditeľov a aj generálny riaditeľ. Je otázkou, či môže prijať rozhodnutie každý z riaditeľov samotný, alebo je nutné väčšinové rozhodnutie. Najpravdepodobnejší je záver, že každý z riaditeľov rozhodujú samostatne.³¹⁷ Opačne situáciu ale rieši slovenský zákon o európskej spoločnosti.

³¹⁶ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 354.

³¹⁷ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 356.

4.4.4 Európska spoločnosť II. – určenie *lex societatis* vzhľadom na spôsob vzniku

Európsku spoločnosť je možné založiť nadnárodnou fúziou dvoch alebo viacej akciových spoločností, z ktorých aspoň dve spoločnosti sa riadia právnymi poriadkami rôznych členských štátov. V každej fúzii smerujúcej k vytvoreniu európskej spoločnosti je nadnárodný prvok obligatórny. Do európskej spoločnosti vstupujú najmenej dva rôzne osobné štatúty zúčastňujúcich sa spoločností, ktoré je treba skĺbiť. Pritom je stále možné, že sídlo európskej spoločnosti bude ležať na území iného členského štátu než sú zúčastnené spoločnosti. Zatiaľ čo počiatočná fáza ústiaca vo vznik európskej spoločnosti prebehne u každej zúčastnenej spoločnosti podľa práva, ktorým sa daná spoločnosť riadi, záverečné kroky bezprostredne smerujúce k vzniku európskej spoločnosti sa už posúdi podľa práva platného v tom členskom štáte, v ktorom má európska spoločnosť vzniknúť. Tento právny poriadok bude zároveň osobným štatútom novej európskej spoločnosti.

Pri založení holdingovej európskej spoločnosti sa jedná o situáciu, kedy spoločnosť formálne zakladajú spoločníci národných spoločností, tieto spoločnosti ako také však hrajú veľkú úlohu, pretože podiely v nich sa stávajú predmetom vkladu do holdingovej spoločnosti. Tieto spoločnosti sa nazývajú ako promotorské spoločnosti jedná sa spoločnosti, ktoré dali podnet k založeniu európskej spoločnosti.³¹⁸ Sú to budúce dcérske spoločnosti a nad sebou umiestňujú holdingovú európsku spoločnosť. Zápisom holdingovej európskej spoločnosti do obchodného registra v danom členskom štáte sa určí taktiež osobný štatút pre túto spoločnosť. Rozhodným právom pre spoločnosť bude právo štátu, v ktorom je zapísaná do obchodného registru.

Dcérsku európsku spoločnosť môže založiť buď viac zakladateľov alebo jediný zakladateľ, ktorým môže byť ale len európska spoločnosť.³¹⁹ Podľa článku 36 nariadenia o európskej spoločnosti, ktorý sa vzťahuje na založenie dcérskej európskej spoločnosti platí, že spoločnosti a iné právnické osoby zúčastňujúce sa na takejto operácii sa spravujú ich vnútroštátnymi právnymi predpismi upravujúcimi takúto účasť pri zakladaní dcérskej spoločnosti vo forme akciovej spoločnosti. I u tohto spôsobu založenia musí byť splnená podmienka existencie nadnárodného prvku. Založenie dcérskej európskej spoločnosti sa riadi prevažne právom vzťahujúcim sa na akciové spoločnosti v členskom štáte, v ktorom má mať zakladaná spoločnosť sídlo. Dcérska európska spoločnosť býva označovaná aj ako joint-venture

³¹⁸ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 225.

³¹⁹ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 343.

SE, z čoho je možné dovodiť, že má *a priori* slúžiť predovšetkým ako nástroj cezhraničnej spolupráce obmedzeného okruhu podnikateľov.³²⁰ Pri zakladaní dcérskej spoločnosti európskou spoločnosťou hovoríme o takzavanej sekundárnej, odvodzenej dcérskej spoločnosti.

Napokon je možné založiť európsku spoločnosť transformáciou národnej akciovej spoločnosti na európsku spoločnosť. Akciová spoločnosť, založená podľa práva členského štátu, ktorá má sídlo a ústredie na území spoločenstva, môže byť transformovaná na SE, ak aspoň dva roky mala dcérsku spoločnosť, ktorá sa spravovala právom iného členského štátu. Problematická pri tomto spôsobe založenia spoločnosti je otázka kontinuity orgánov predchodzej akciovej spoločnosti v dôsledku premeny. Kontinuita nemôže byť zaistená tam, kde spoločnosť prejde na monistický resp. dualistický systém zriadenia, ktorý dosiaľ neužívala. Ak spoločnosť zotrvá na tom istom modeli riadenia a správy, budeme musieť kontinuitu právne posúdiť.

Podľa čl. 37 ods. 2 nariadenia SE nevedie premena akciovej spoločnosti na európsku spoločnosť k zániku ani k vytvoreniu novej právnickej osoby. Premena je tak založená na myšlienke kontinuity trvania právickej osoby.³²¹ Európska spoločnosť, ktorá vzniká z transformácie, musí zostať na území Českej republiky, subsidiárne vedľa nariadenia o európskej spoločnosti, sa tak aplikuje české akciové právo. Premiestenie zapísaného sídla európskej spoločnosti z jednej jurisdikcie do inej, s ktorým je spojená zmena rozhodného práva subsidiárne aplikovateľného na vnútorné pomery spoločnosti, ale taktiež jej štátnej príslušnosti, upravuje článok 8 nariadenia.³²² Podľa tohto článku sídlo európskej spoločnosti môže byť preložené do iného členského štátu, avšak takéto preloženie nesmie viesť k likvidácii spoločnosti alebo vzniku novej právnickej osoby. Kontinuita právnej osobnosti európskej spoločnosti musí byť zachovaná. Európska spoločnosť tak požíva primárnej slobody usadiť sa, ktorú akciové spoločnosti spravidla nemajú. Pri premene európskej spoločnosti na akciovú spoločnosť, čo je taktiež možné v súlade s článkom 66 nariadenia o európskej spoločnosti, európska spoločnosť zmení právnu formu na akciovú spoločnosť, ktorá sa bude riadiť právom členského štátu, v ktorom sa nachádza jej sídlo.

³²⁰ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 245.

³²¹ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 258-259.

³²² DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 225.

4.4.5 Európska spoločnosť III. – koncernová európska spoločnosť

Pripomeňme si, že koncernové právo reguluje vzťahy jednak vo vnútri podnikateľských zoskupení ako takých, jednak vzťahy týchto podnikateľských zoskupení navonok k štátu a tretím osobám, hlavne veriteľom. V reálnych podmienkach tržnej ekonomiky je treba dosiahnuť regulácie ich chovania s cieľom ochrániť oprávnené záujmy tretích osôb aj verejnosti pred prípadnými negatívami ich chovania.³²³ Európska spoločnosť bude spravidla účastníkom určitého podnikateľského zoskupenia, a to buď ako osoba ovládaná (typicky pri založení dcérskej európskej spoločnosti) alebo ako osoba ovládajúca (pri založení holdingovej európskej spoločnosti). Spravidla bude ovládanou osobou, ak bude zakladaná fúziou, ale nedá sa vylúčiť, že tým získa aj štatus osoby ovládajúcej v dôsledku nadobudnutia akcií inej spoločnosti v rámci univerzálnej sukcesie. Obdobne platí pre založenie európskej spoločnosti transformáciou z národnej akciovej spoločnosti.³²⁴ Vo väčšine koncernových vzťahov bude vzhľadom k podmienkam zakladania európskej spoločnosti existovať medzinárodný prvok. Napríklad európska spoločnosť so sídlom v Českej republike bude ovládaná zahraničnou osobou, alebo sama bude ovládať zahraničnú osobu.

Vzhľadom na skutočnosť, že nariadenie o európskej spoločnosti úpravu koncernových vzťahov neupravuje, musíme vyriešiť otázku, či a v akých prípadoch je možné použiť na európsku spoločnosť ustanovenia národného koncernového práva, a následne taktiež otázku, právo akého štátu sa má použiť. V úvahu prichádza právo štátu sídla ovládajúcej alebo ovládanej spoločnosti.³²⁵

České aj nemecké koncernové právo upravuje medze ovládajúceho vplyvu ovládajúcej osoby vo vzťahu k osobe ovládanej a taktiež špeciálne pravidlá pre ochranu menšinových akcionárov a veriteľov ovládanej spoločnosti. Koncernové právo je tak do značnej miery organizačného charakteru. Nemecká literatúra vychádza z premisy, že národné koncernové právo je na európsku spoločnosť aplikovateľné.³²⁶ České koncernové právo sa aplikuje na medzinárodné koncerny, ak kolízne normy medzinárodného práva súkromného odkážu na české právo.

³²³ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. Praha: ASPI, 2005, s. 843.

³²⁴ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 385.

³²⁵ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 386.

³²⁶ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 387.

Podkladom pre tento právny záver je ustanovenie článku 9 odsek 1 písm. c) bod ii) nariadenia o európskej spoločnosti, podľa ktorého európska spoločnosť sa spravuje v prípadoch neupravených týmto nariadením alebo v prípadoch čiastočnej úpravy vo veciach neupravených týmto nariadením ustanoveniami právnych predpisov členských štátov uplatniteľných na akciovú spoločnosť založenú podľa práva členského štátu, v ktorom má spoločnosť sídlo. To bude nepochybne prípad, kedy ovládajúca aj ovládaná spoločnosť budú mať sídlo v Českej republike.

O niečo komplexnejšia situácia bude v prípade nadnárodných koncernov s účasťou európskej spoločnosti. Nariadenie SE implicitne predpokladá existenciu ovládaných a ovládajúcich osôb pri vzniku európskej spoločnosti. Podľa pätnástej recitálie nariadenia platí, že na základe noriem a všeobecných zásad medzinárodného práva súkromného, ak jedna spoločnosť kontroluje inú spoločnosť, podliehajúcu pod iný právny systém, jej nasledované práva a povinnosti, pokiaľ ide o ochranu menšinových akcionárov a tretích osôb sa riadia právom kontrolovanej spoločnosti, bez dopadu na povinnosti uložené kontrolnej spoločnosti vlastným právom, napríklad požiadavka prípravy konsolidovaných účtovných zvierok.

Podľa šestnástej recitálie nariadenia platí, že bez dosahu na dôsledky následnej koordinácie zákonov členských štátov, v súčasnosti sa nepožadujú osobitné normy pre európsku spoločnosť v tejto oblasti. Normy a všeobecné zásady medzinárodného práva súkromného by sa preto mali uplatniť bez ohľadu na to, či európska spoločnosť vykonáva kontrolu, alebo či je kontrolovaná.

Posledná sedemnásť recitálie konštatuje, že norma uplatnená v prípade, ak je európska spoločnosť kontrolovaná inou spoločnosťou, by mala byť špecifikovaná, a na tento účel by sa malo odkázať na právo, ktorým sa riadia akciové spoločnosti v členskom štáte, v ktorom sa nachádza sídlo takej spoločnosti.

Treba vychádzať z toho, že rozhodujúca je úprava medzinárodného práva súkromného. Česká právna úprava však neobsahuje špeciálnu kolíznu úpravu pre koncernové vzťahy. V nadväznosti na recitáliu 15 nariadenia by sme v tejto oblasti mali nadviazať na osobný štatút ovládanej spoločnosti, minimálne pre otázky ochrany veriteľov a menšinových akcionárov. Ochrana akcionárov ovládajúcej spoločnosti sa však riadi právom sídla ovládajúcej spoločnosti.³²⁷

Zložité bude posúdiť situáciu, kedy bude ovládajúca spoločnosť európska spoločnosť so sídlom v Českej republike a ovládaná spoločnosť bude mať sídlo v Rusku či na Ukrajine. Vzniká otázka o použiteľnosti článku 9 odsek 1 nariadenia tak, že sa použije české právo aj na ochranu

³²⁷ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 388-389.

spoločníkov a veriteľov ovládanej spoločnosti. Ak tento článok vyložíme tak, že sa má použiť aj noriem kolíznych, dospejeme k záveru, že sa má aplikovať právo sídla ovládanej spoločnosti.

Ak je európska spoločnosť ovládajúcou spoločnosťou, a ak sa má aplikovať české koncernové právo,³²⁸ aplikuje sa ako celok. Ak je európska spoločnosť ovládaná, a má sa aplikovať české koncernové právo, otázne je, či sa musí aplikovať tak, aby sa bral ohľad na princípy európskeho práva spoločností a na kogentnú úpravu obsiahnutú v nariadení o európskej spoločnosti.

Existujú názory, že české koncernové právo je s európskym právom nezlučiteľné, pretože nariadenie neumožňuje prijímať pokyny, ktoré by európsku spoločnosť poškodzovali.³²⁹ Inými slovami, nie je aplikovateľné ustanovenie o možnosti presadiť opatrenie na ujmu európskej spoločnosti, pretože také jednanie by znamenalo porušenie vlastných záujmov európskej spoločnosti v činnosti jej štatutárneho orgánu a tom nariadenie mlčí, teda nedáva k tomu povolenie. Opačný názor vychádza z preambule a odvodzuje možnosť udeľovania pokynov dcérskej európskej spoločnosti.³³⁰ Keď sa pozrieme na recitálie 15 až 17 nariadenia, ich znenie skutočne svedčí skôr záveru, že sa má na európsku spoločnosť aplikovať národné koncernové právo v plnom rozsahu.

Z úpravy európskej spoločnosti v nariadení s odkazom na úpravu akciových spoločností v členských štátoch vyplýva, že úprava koncernu zahrňujúceho európsku spoločnosť bude mať rôznu stupeň ochrany menšinových akcionárov a tretích osôb v závislosti na právnom poriadku sídla európskej spoločnosti.

Nariadenie SE podnecuje členské štáty k tomu, aby ich právne poriadky boli prijateľné a vhodné k umiestneniu sídla európskej spoločnosti. Nakoľko založenie európskej spoločnosti vyžaduje cezhraničný prvok (vo forme dvoch alebo viacej spoločností, ktoré majú sídlo v rôznych členských štátoch, prípadne existenciu dcérskych spoločností či organizačných zložiek v rôznych členských štátoch) bude už sama existencia koncernu, resp. vzťahu ovládania, predpokladom pre založenie európskej spoločnosti.

Na záver je možné konštatovať, že v súčasnosti máme 28 rôznych podôb európskych spoločností a taktiež 28 koncernových právnych úprav, ktoré riešia otázky ochrany menšinových akcionárov a veriteľov v prípade koncernu, na ktorom sa podieľa európska spoločnosť.

³²⁸ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 390.

³²⁹ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006, s. 389.

³³⁰ RÜDINGER, V. Das Konzernrecht der Europäischen Aktiengesellschaft. *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2003, č. 45, s. 2169.

4.5 Zhrnutie a odpoveď na druhú hypotézu

Štvrtá kapitola pojednáva o unifikovanej úprave obchodného vedenia s medzinárodným prvkom.

Ak sme si ako druhú hypotézu stanovili, že európske medzinárodné právo spoločností uspokojivo upravuje kolízne otázky medzinárodných koncernov, tak musíme konštatovať, že táto hypotéza nemôže byť potvrdená.

Komplexná úprava medzinárodných koncernových vzťahov na medzinárodnej ani európskej úrovni neexistuje, museli sme tak obmedziť na analýzu tých právnych noriem, ktoré sa tejto problematiky dotýkajú. Najprv bolo pojednané o problematike medzinárodného koncernového práva a následne o európskom koncernovému práve, s tým, že osobitnú časť tejto kapitoly tvorí zamyslenie sa nad kolíznymi aspektami nadnárodných foriem spoločností.

5 Kolízna úprava obchodného vedenia s cudzím prvkom

Kolízne úpravy jednotlivých štátov nie sú v otázke určenia osobného štatútu právnických osôb zhodné. Otázka, podľa akého kritéria má byť určený osobný štatút právnickej osoby, sa kladie ako *questio famosa* úpravy právnických osôb z hľadiska medzinárodného práva súkromného.³³¹ Práve touto otázkou sa zaoberá piata kapitola tejto práce. Na jednej strane je vhodné, aby medzinárodné právo súkromné ctilo základný princíp celého súkromného práva, a to princíp autonómie vôle a umožniť účastníkom súkromnoprávných pomerov si usporiadať svoje vzájomné súkromnoprávne pomery tak, ako oni sami považujú za vhodné a žiadúce. Na druhej strane však platí že účastníci súkromnoprávneho pomeru s cudzím prvkom majú svoje vlastné záujmy, ktoré smerujú často proti sebe.³³² Preto je veľmi dôležité, pod ktorú kolíznu normu sa konkrétna právna otázka podradí a či sa princíp autonómie vôle presadí aj v prípade medzikoncernových pomerov.

Funkciou kolíznych noriem je uskutočňovať výber práva. Kolízna norma určuje, ktorého z dotknutých právnych poriadkov sa použije pre súkromnoprávny pomer s medzinárodným prvkom. Výber kolíznej normy môže mať veľký vplyv na konečné materiálne posúdenie prípadu.³³³ Úprava súkromnoprávných pomerov s medzinárodným prvkom určením niektorého z dotknutých právnych poriadkov na základe kolíznych noriem sa označuje ako kolízna metóda úpravy týchto právnych pomerov. Kolízna norma je adresovaná účastníkom právnych pomerov ako každá iná právna norma. Účastníci právnych pomerov s medzinárodným prvkom majú preto brať v úvahu kolíznu úpravu právneho pomeru už pri jeho vzniku.

V tejto kapitole budeme pojednávať o českej kolíznej úprave koncernovej spoločnosti. Analýza zahŕňa taktiež komparáciu so slovenským, rakúskym, nemeckým, ruským a ukrajinským prístupom k riešeniu kolíznej otázky úpravy určovania osobného štatútu koncernových spoločností.

³³¹ PAUKNEROVÁ, M. Osobní statut právnických osob v českém právu. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum. 1998, č. 1, s. 32.

³³² RAUSCHER, T. *Internationales Privatrecht: mit internationalem Verfahrensrecht*. 4., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2012, s. 18.

³³³ PAUKNEROVÁ, M. Law Applicable to Unilateral Juridical Acts und Uniform Conflict-of-law Rules. *European Journal of Comparative Law and Governance*, 2013, s. 14.

5.1 Lex societatis alebo lex contractus?

5.1.1 Stanovenie problému

V tejto podkapitole budeme hľadať odpoveď na otázku, akým právom sa riadi právny pomer medzi českou dcérskou spoločnosťou a zahraničnou materskou spoločnosťou v prípade, že táto otázka vznikne v konaní pred českým súdom. V takom prípade sa totižto použije nielen české procesné právo, prípadne české medzinárodné civilné právo procesné, ale taktiež pravidlá českého medzinárodného práva súkromného.

Predpokladom pre zodpovedanie tejto otázky je vyriešenie inej otázky, a síce, akú kvalitu má právny pomer medzi českou dcérskou spoločnosťou a cudzou materskou spoločnosťou v rámci medzinárodného koncernu. Tu sa ale dostávame k veľmi zásadnému teoretickému problému – duality zmluvy a inštitúcie. Pre spoločnosť má význam aj zmluva, či zmluvné hľadisko, aj inštitucionálne hľadisko. Klasicky sa rozlišuje staršie zmluvné pojmá, ktoré vidí v spoločnosti predovšetkým zmluvu a novšie inštitucionálne pojmá, podľa ktorého je spoločnosť právnu štruktúrou, inštitúciou. Je nepochybné, že určujúce pre spoločnosť sú obidva hľadiská. Ako výstižne poznamenáva M. Pauknerová, dualita zmluvy a inštitúcie nás v kolíznom práve spoločností prevádza takmer na každom kroku.³³⁴ Dualita zmluvy a inštitúcie sa premieta do mnohých otázok. Z jednou z takých otázok, ktorá sa priamo týka spoločnosti, je aj jej vzťah k druhej spoločnosti, s ktorou tvorí ekonomicky jeden celok. V takom prípade ide reč o koncerne s medzinárodným presahom či zjednodušene medzinárodnom koncerne.

Medzinárodný koncern je podnikateľské zoskupenie spoločností, ktoré podliehajú rôznym právnym poriadkom.³³⁵ Po vstúpení v platnosť nariadenia Rím I³³⁶ zintenzívnila otázka rozhodného práva pre koncernové právne pomery s cudzím prvkom. Nariadenie Rím I v článku 1 odseku 1 stanovuje, že toto nariadenie upravuje zmluvné záväzkové vzťahy. Hneď v odseku druhom pod písmenom f) tohto článku sa stanoví, že sa nariadenie nevzťahuje na otázky

³³⁴ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním práve soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 30.

³³⁵ RENNER, M., HESSELBARTH, M. Unternehmensverträge und die Rom I-Verordnung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2014, č. 2, s. 117.

³³⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo dňa 17. júna 2008, o práve rozhodnom pre zmluvné záväzkové vzťahy (Rím I), ktoré sa stalo účinným dňa 17. decembra 2009.

týkajúce sa spoločnosťami. Dôvodom vylúčenia práva spoločností z rozsahu nariadenia bolo okrem iného taktiež očakávanie prijatia novej harmonizovanej úpravy.³³⁷

Otvorenou otázkou zostáva, či a v akej miere sú právne pomery v medzinárodnom koncerne z tohto nariadenia vyňaté. Podľa komentára k nariadeniu Rím I pod redakciou Thomasa Rauschera sa toto nariadenie nepoužije na otázky vzniku, týkajúcich sa vnútornej štruktúry a zániku spoločnosti. Rovnako premeny nespádajú pod rozsah nariadenia Rím I. Na druhej strane sa na tichú spoločnosť nariadenie použije. Použije sa rovnako na zmluvy, ktoré majú charakter prípravy založenia spoločnosti. Nariadenie Rím I sa použije aj na zmluvy, ktoré majú predmet buď celú spoločnosť alebo podiel na nej. Máme na mysli napríklad zmluvu o prevode podielu.³³⁸

Podľa tohto komentára nariadenie Rím I musíme vo vzťahu k členom vykonávajúcim obchodné vedenie interpretovať tak, že nároky medzi členmi výkonného orgánu a spoločnosti nespádajú pod rozsah nariadenia Rím I. To isté platí pre nároky medzi spoločníkmi a spoločnosťou.³³⁹

Komentár však nedáva odpoveď na otázku, či je skutočne správne vynímať z rozsahu pôsobnosti nariadenia Rím I ovládacie zmluvy medzi jednotlivými spoločnosťami v koncerne.

Už v národnom práve oscilujú právne pomery v koncerne medzi zmluvnými vzťahmi a vzťahmi práva spoločností. Český zákon o obchodných korporáciách nerozlišuje medzi zmluvným koncernom a koncernom, ktorý nebol založený ovládacou zmluvou.³⁴⁰ V praxi sa preto vyskytujú ako české, tak aj medzinárodné koncerny založené inak než prostredníctvom zmluvy. Vhodné je tiež upozorniť na skutočnosť, že v koncerne je materská spoločnosť spravidla spoločníkom dcérskych spoločností.³⁴¹

³³⁷ VON HEIN, J. In: RAUSCHER, T. *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht: EuZPR / EuIPR: Kommentar*. Bearbeitung 2010/2011. München: Sellier European Law Publishers, 2011, s. 72.

³³⁸ VON HEIN, JAN. In: RAUSCHER, Thomas. *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht: EuZPR / EuIPR : Kommentar*. Bearbeitung 2010/2011. München: Sellier European Law Publishers, 2011, s. 72-73.

³³⁹ VON HEIN, JAN. In: RAUSCHER, Thomas. *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht: EuZPR / EuIPR : Kommentar*. Bearbeitung 2010/2011. München: Sellier European Law Publishers, 2011, s. 74.

³⁴⁰ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 220.

³⁴¹ RENNER, M., HESSELBARTH, M. Unternehmensverträge und die Rom I-Verordnung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2014, č. 2, s. 118.

5.1.2 Koncernové vzťahy ako vzťahy práva spoločností

V prípade, že sa prikloníme k názoru, že sa jedná o otázku práva spoločností, musíme tento právny pomer podriaďiť osobnému štatútu buď materskej alebo dcérskej spoločnosti na základe § 30 odsek 1 zákona o medzinárodnom práve súkromnom³⁴². V českom právnom prostredí sa presadila inkorporačná zásada. *Lex societatis* právnickej osoby v duchu zákona o medzinárodnom práve súkromnom predovšetkým rozhoduje o tom, či sa určitý útvar bude považovať za právnickú osobu. Ďalej sa nim riadia aj ďalšie otázky, ako je meno právnickej osoby (názov či obchodná firma), vnútorné pomery právnickej osoby (ručenie členov a bývalých členov štatutárnych orgánov za splnenie povinností právnickej osoby) a organizačné záležitosti právnickej osoby, jej stanovky alebo zakladateľská listina a ich zmeny, jej orgány a ich pôsobnosť, spôsob ich jednaní za právnickú osobu, práva a povinnosti spoločníkov a členov korporácie (napríklad akcionárov v akciovej spoločnosti), prevod či prechod podielov a členstva, povaha listín preukazujúcich členské práva a zánik právnickej osoby či ručenie spoločníkov za záväzky právnickej osoby. Ako uvádza M. Pfeiffer, osobným štatútom právnickej osoby sa riadi taktiež zmluva o založení právnickej osoby ako jedna z foriem zakladateľského právneho jednaní a právne pomery z toho vzniknuté.³⁴³

Osobný štatút spoločnosti stanovuje, že pomery medzi spoločnosťou vzniknutou podľa českého právneho poriadku a jej spoločníkmi sa riadia českým právnym poriadkom. Problém spočíva v tom, že materská koncernová spoločnosť nie je spoločník dcérskej koncernovej spoločnosti, a ak by aj bola, v prípade koncernového vzťahu, sa nejedná o vzťah spoločníka a spoločnosti, ale o vzťah spoločnosti s druhou spoločnosťou.³⁴⁴ Tento problém je zaiste možné preklenúť doktrinálnymi závermi, ktoré máme k dispozícii. Podľa prevažujúceho názoru je vždy rozhodným právom osobný štatút dcérskych spoločností. Nemecká náuka v tejto súvislosti dospela k záveru, že na koncernový vzťah medzi materskou a dcérskou spoločnosťou sa aplikuje právo, ktorým sa riadi najviac zasiahnutá spoločnosť.³⁴⁵ Podľa P. Čecha a J. Dědiča pre koncerny s medzinárodným prvkom je osobným štatútom právo ovládanej spoločnosti.³⁴⁶

³⁴² Zákon č. 91/2012 Sb., o medzinárodnom práve súkromnom, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴³ PFEIFFER, M. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 253.

³⁴⁴ Na druhej strane je pravda, že materská spoločnosť obvykle uplatňuje svoj vplyv práve z titulu spoločníka.

³⁴⁵ WIEDEMANN, H. *Internationales Gesellschaftsrecht*. In: Festschrift für KEGEL, G. 1977, s. 187. Ďalej rovnako: Koppensteiner, *Internationale Unternehmen im deutschen Gesellschaftsrecht*, 1971, s. 97. Taktiež: Einsele, *Kollisionsrechtliche Behandlung des Rechts verbundener Unternehmen*. *ZGR*, 1996, s. 40. Alebo zhodne: Kindler, N. *Internationales Gesellschaftsrecht*, 2010, s. 756 a násl. In: RENNEN, M., HESSELBARTH, M.

V prakticky jedinej tuzemskej publikácii venovanej právu spoločností M. Pauknerová poskytuje doktrinálne vymedzenie osobného štatútu, ktoré je pre riešenie základnej otázky esenciálne. Osobný štatút spoločnosti môže byť najvšeobecnejšie vymedzený ako právny poriadok, ktorý je rozhodný pre posúdenie právnych otázok, spojených s určitou osobou, takže právny poriadok, ktorým sa riadi vznik spoločnosti, jej právna povaha, právna spôsobilosť spoločnosti vrátane oprávnení jednať za spoločnosť, jej vnútorné vzťahy, sčasti vonkajšie vzťahy, zmena a spravidla aj zánik spoločnosti a prípadne niektoré ďalšie otázky.³⁴⁷ Takto býva najčastejšie vymedzený osobný štatút (*lex personalis*). V prípade, že ide reč o osobnom štatúte obchodnej spoločnosti, bude však namieste používať termín spoločenský štatút (*lex societatis*), ktorý je azda o niečo málo priliehavejší.

Niektorí autori terminologicky rozlišujú pojem spoločenský štatút od pojmu osobný štatút, pričom osobný štatút sa v ich chápaní obmedzuje na otázky svojprávnosti a spoločenský štatút ide omnoho ďalej a je súhrnom všetkých otázok a nadväzujúcich skutočností, ktoré sú pre spoločnosť smerodajné.³⁴⁸ V literatúre je možné nájsť aj myšlienku, že spoločenský štatút je širší, pretože sa neobmedzuje len na spoločnosti, ktoré majú právnu osobnosť, tak ako je tomu u pojmu osobný štatút, ale umožňuje zahrnúť aj útvary bez právnej osobnosti.³⁴⁹ M. Pauknerová však poznamenáva, že rozsah, v akom je pojatý osobný štatút z hľadiska otázok, ktoré zahrňuje, nesúvisí s terminológiou a druhú spomenutú príčinu rozlišovania osobného štatútu a spoločenského štatútu v českom obchodnom práve postráca opodstatnenie, pretože spoločnosťami sú u nás výlučne právnické osoby. S týmto je možné určite bezo zbytku súhlasiť. Pojmy osobný štatút a spoločenský štatút je možné považovať zameniteľne. Osobný štatút sa však zámerne vymedzuje značne zoširoka, a to tak, aby sem spadali okrem svojprávnosti aj otázky ďalšie, ktoré môžu byť s osobou spojené.

Unternehmensverträge und die Rom I-Verordnung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2014, č. 2, s. 118.

³⁴⁶ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 31–32.

³⁴⁷ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha. 1998, s. 28.

³⁴⁸ Wiedemann. Herbert. *Gesellschaftsrecht*. Mnichov 1980, s. 777. In: PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha. 1998, s. 28.

³⁴⁹ MEIER, G. *Grundstatut und Sonderanknüpfung im IPR des liechtensteinischen Gesellschaftsrechts*. Basel und Stuttgart. 1979, s. 11. In: PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha. 1998, s. 29.

Naopak, otázky, ktoré nesúvisia s existenciou spoločnosti a jej priamym fungovaním, sa budú spravovať právom určeným podľa kolíznych pravidiel rozhodných pre konkrétny právny vzťah.³⁵⁰ Tu hovoríme o takzvaných medziach či hraniciach osobného štatútu spoločnosti.³⁵¹

K. Siehr sa zaoberá taktiež kolíznym koncernovým právom. Problémom je otázka, podľa ktorého práva sa posudzujú koncernové vzťahy medzi spoločnosťami jednej koncernovej rodiny s rôznymi *lex societatis*. Ako posúdiť ovládacia zmluva? Jedná sa o *lex contractus* či *lex societatis* či niečo iné?

Podľa K. Siehra je určujúci najužší vzťah, v tomto prípade je to vzťah k právu dcérskej spoločnosti. Je to práve kvôli tomu, že sa jedná o stranu ovládacej zmluve, ktorá je takou zmluvou najviac zasiahnutá. Takto určené kolízne kritérium platí je uplatniteľné aj pre faktické koncerny. Tak medzi ovládacia zmluva medzi nemeckou materskou spoločnosťou a českou dcérskou spoločnosťou sa posúdi podľa českého práva.³⁵² Koncernový štatút upravuje všetky otázky ovládacej zmluvy, vrátane právnych účinkov pokynov do obchodného vedenia dcérskej spoločnosti.

Česká právna doktrína sa domnieva, že úprava koncernového práva sa udáva z osobného štatútu spoločnosti.³⁵³ Týmto osobným štatútom (*lex societatis*) je právny poriadok rozhodný pre posúdenie najvýznamnejších skutočností súvisiacich so vznikom, existenciou a zánikom spoločnosti. Zásadne sa jedná o otázky vnútornej povahy, tie sa ale často odrážajú vo vzťahoch navonok, to znamená k tretím osobám. Obligačný štatút naopak ustupuje do pozadia hlavne kvôli organizačnej povahe koncernového vzťahu. U zmluvných medzinárodných koncernov bude situácia jednoduchšia, v prípade, že si spoločnosti tvoriace koncern zvolia okrem ostatných parametrov fungovania podnikateľského zoskupenia aj rozhodné právo. Oveľa zložitejšia je však situácia vo faktickom medzinárodnom koncerne.³⁵⁴ Vo faktickom koncerne sa určitú dobu ani nemusí vedieť, že sa o koncern jedná a určenie rozhodného práva je veľmi zložitá otázka.

³⁵⁰ CSACH, K. In: CSACH, K., GREGOROVÁ ŠIRICOVÁ, E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. 2. vydanie. Bratislava, 2018, s. 119.

³⁵¹ PFEIFFER, M. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 83 až 94.

³⁵² SIEHR, K. *Internationales Privatrecht – Deutsches und europäisches Kollisionsrecht für Studium und Praxis*. Heidelberg: C.F. Müller, 2001, s. 315.

³⁵³ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*, Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 31 – 32.

³⁵⁴ Zákon o obchodných korporáciách medzi zmluvným a faktickým koncerne nerozlišuje, koncern tak vzniká zásadne fakticky.

Zástancovia názoru, že právne pomery vznikajúce v medzinárodnom koncerne spadajú pod osobný štatút spoločnosti, vychádzajú z interpretácie *lex societatis largo sensu*. Rozširujúci aj zužujúci výklad by mal byť však používaný len vtedy, ak je to v súlade s účelom interpretované normy a primerane konkrétnej situácii. V opačnej situácii by sa interpretujúci subjekt mohol dostať do situácie, ktorá by bola *contra legem*.³⁵⁵

5.1.3 Koncernové vzťahy ako zmluvné záväzkové pomery

Je si možné tiež predstaviť situáciu, kedy by tu mohol byť myslený i záväzkový pomer medzi týmito dvoma spoločnosťami, pričom v takom prípade by ako základná možnosť určenia rozhodného práva bola voľba práva stranami v zmysle článku 3 odsek 1 nariadenia Rím I.

Keby sme sa priklonili k záveru, že nariadenie Rím I aplikujeme, potom by taktiež platilo ustanovenie článku 3, ktorý obsahuje zásadu voľby práva a znamenalo by to, že materská spoločnosť by mohla vo vzťahu ku všetkým dcérskym spoločnostiam v zahraničí používať svojho, toho istého, práva.

Autonómny výklad príslušných ustanovení nariadenia Rím I hovorí, že pre zmluvné vzťahy v rámci medzinárodného koncernu je rozhodné právo zvolené právo. Zároveň sa musia chrániť záujmy menšinových spoločníkov a veriteľov dcérskej spoločnosti a to skrz ustanovenie článkov nariadenia a taktiež skrz imperatívne normy medzinárodného práva súkromného.

Na druhej strane, keď argumentujeme súhlasným prejavom slobodnej vôle strán v prospech zmluvy, nesmieme pomlčať o tej skutočnosti, že ako pre zmluvné právo tak aj pre právo spoločností je slobodná vôľa rovnako podstatná a pre právne pomery esenciálna.

Argument princípom autonómie vôle. Nemecké a zároveň aj české medzinárodné právo súkromné v súlade s prístupom Friedricha Carl von Savignyho a Otta Wächtera dáva do popredia princíp samostatnej vôle strán, rozhodným právom v súlade s tým bude to právo, ktoré si strany sami ako rozhodné právo pre prípad sporu určia. A len v prípade, že voľba práva absentuje, má zmysel hľadať sídlo právneho pomeru pre určenie rozhodného práva.³⁵⁶

Argument eurokonformným výkladom. Určite bude rozumné sa pozastaviť nad pojmom záväzok. Záväzkami zo zmlúv rozumieme záväzky na plnenie zmluvy, ako aj záväzky vzniknuté

³⁵⁵ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 135.

³⁵⁶ PAUKNEROVÁ, M. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 88.

z porušenia zmluvy. Závazok zo zmluvy v zásade vždy predpokladá existenciu zmluvy, ide o dobrovoľne prevzatý záväzok. Nie je pritom podstatné, či povinnosť, o ktorú ide, resp. právo je uvedené v zmluve alebo zákone.³⁵⁷ Zmluvné záväzkové pomery zakladajú vzájomné práva a povinnosti strán, pričom tieto práva a povinnosti sa stanovujú konkrétne. Nemá sa jednať o abstraktné určenie vzťahu medzi spoločnosťami. Zmluvy a záväzky z nich vyplývajúce nachádzame v celom spektre spoločenských situácií (môže sa jednať o problematiku rodinného práva, práva dedičského či práva spoločností). Medzinárodné právo súkromné vníma rozdiely medzi týmito zmluvami, a preto pre ne často predpokladá rozdielny kolízny režim. Rozlišuje tak zmluvy, ktoré spadajú do osobného, rodinného či dedičského štatútu a zmluvy spadajúce do zmluvného štatútu.³⁵⁸ Práve rozlíšenie medzi týmito jednotlivými zmluvami nebýva jednoduché.

Čo to je zmluvný záväzkový pomer v zmysle ustanovení nariadenia Rím I? Nariadenie definíciu zmluvného záväzkového pomeru neobsahuje. Súdny dvor k tomu pripomína, že zmluvný záväzkový pomer musíme vykladať v kontexte európskeho práva.³⁵⁹ Komisia vo svojej zelenej knihe zásadu autonómie vôle strán označuje za prevažujúci princíp európskeho medzinárodného práva súkromného. Tento výklad by svedčil pre široké pojmávanie pojmu zmluvný záväzkový vzťah, do ktorého by tak spadali aj vzťahy v medzinárodnom koncerne.³⁶⁰

Súdny dvor Európskej Únie otázku, či sa v prípade právnych pomerov v medzinárodnom koncerne jedná o záväzkové právne pomery, ešte neriešil. Avšak z doterajších rozhodnutí s presahom do práva spoločností sa dá vyvodiť záver, že existuje tendencia v prospech výkladu, že by mal zmluvný záväzkový pomer byť vykladaný zoširoka. Vo veci *Powell Duffrin*³⁶¹ vyslovil právny záver, že pomery medzi spoločnosťou a spoločníkmi sú pomermi zmluvnými. Súdny dvor argumentoval predovšetkým vzájomnými právami a povinnosťami. Podľa neho sú pomery medzi akcionármi spoločnosti a spoločnosťou porovnateľné tým pomerom, ktoré sú medzi zmluvnými stranami. Z toho by sa dalo odvodiť, že ak posúdime prípad pristúpenia spoločníka k spoločnosti ako zmluvný záväzkový pomer, rovnako by sme mali hľadať na dohody v rámci koncernu.

³⁵⁷ CSACH, K., ŠIRICOVÁ, E. In: CSACH, K., GREGOROVÁ ŠIRICOVÁ, E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. 2. vydanie. Bratislava. 2018, s. 148.

³⁵⁸ CSACH, K., GREGOROVÁ ŠIRICOVÁ, E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. 2. vydanie. Bratislava. 2018, s. 148.

³⁵⁹ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 8. marca 1988, C-9-87, *Arcado v Haviland*.

³⁶⁰ Komisia, *Zelená kniha KOM*, 2002, 654, s. 12 a nasl.

³⁶¹ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 10. marca 1992, C-214/89, *Powell Duffrin*.

Otázne taktiež je, ako vyložíme ustanovenie článku 1 odsek 2 písm. f) nariadenia Rím I. Podľa tohto ustanovenia sú z pôsobnosti nariadenia Rím I vyňaté otázky týkajúce sa práva spoločností. Predovšetkým sa majú na mysli otázky, ktoré zasahujú vnútornú ústavu spoločnosti. Nakoľko sa jedná o výnimku, podľa Súdneho dvora Európskej únie musíme výnimku interpretovať úzko.³⁶² Súdny dvor taktiež vyslovil myšlienku, že nestačí ak sa spor akokoľvek týka rozhodnutia spoločnosti.³⁶³

Otázka, či a do akej miery táto výnimka zahŕňa taktiež právne pomery v koncerne, zatiaľ Súdny dvorom riešená nebola a v literatúre bola len veľmi málo a okrajovo diskutovaná. Obyčajne sa otázky týkajúce spoločnosti vykladajú ako podmienky, za ktorých spoločnosť vzniká, trvá a zaniká.³⁶⁴ Koncern však nie je spoločnosťou a nakoľko majú ovládacie zmluvy povahu zmlúv meniacich stanov, je v členských štátoch upravené rôzne. Teleologicky sa dá tiež argumentovať tak, že nariadenie Rím I má záujem zoširoka regulovať vzťahy, a snaží sa obmedziť aplikáciu národných kódexov medzinárodného práva súkromného v prospech jednotného európskeho priestoru.

Skrz túto argumentáciu je možné porozumieť záveru, že slovné spojenie „otázky týkajúce sa práva spoločností“ by sa mohlo vzťahovať na skutočné zásahy do kompetenčnej štruktúry dcérskej spoločnosti. Pokiaľ však ovládacia zmluva nemení vnútornú štruktúru spoločnosti, je obmedzenie slobody usadzovania materskej spoločnosti neoprávnené.

Argument právnou komparatistikou. V anglickom práve sa pomery v rámci koncernu posudzujú ako zmluvné záväzkové pomery. Anglické právo totižto nepozná termín koncernové právo. Vychádza sa zo samostatnosti právnických osôb. Výnimky z tohto pravidla, ktoré by povoľovali koncernovú štruktúru sú veľmi zriedkavé. Takzvaný *lifting of the corporate veil* je prípustný v celkom zriedkavých prípadoch.³⁶⁵ Ovládacie zmluvy v koncerne podľa britského práva sú záväzkovo-právnej povahy.

Argument základnou slobodou Európskej únie. Pri výklade európskeho kolízneho práva musíme prihliadať k primárnemu právu, a to obzvlášť v tomto kontexte k slobode usadzovania. Článok 49 Zmluvy o fungovaní Európskej únie v sebe inkorporuje zásadu slobody usadzovania, keď hovorí, že sa zakazujú obmedzenia slobody usadiť sa štátnych príslušníkov jedného členského štátu na území iného členského štátu a takisto sa zakazujú sa obmedzenia, ktoré sa

³⁶² Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 9. septembra 2003, C-151/02, Jaeger.

³⁶³ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 10. marca 1992, C-214/89, Powell Duffryn.

³⁶⁴ Rozhodnutie nemeckého Spolkového súdneho dvora (BGH) zo dňa 11. júla 1957 – VII ZR 226/56.

³⁶⁵ HICKS, G. *Cases and Materials on Company Law*. 2008, s. 491.

týkajú zakladania obchodných zastúpení, organizačných zložiek a dcérskych spoločností štátnymi príslušníkmi jedného členského štátu na území iného členského štátu.

Na zriadenie dcérskej spoločnosti a tým vytvorenie koncernu sa vzťahuje sekundárna sloboda usadzovania. Pre právne jednanie a štrukturálne opatrenia a tým pádom pre právne pomery rámci koncernu sa základné slobody v Európskej únii určite vzťahujú. Toto by sa malo vzťahovať ako a určenie štatútu spoločnosti, tak aj na právne pomery v koncerne.

Ak by sme mali vychádzať z prevažujúceho názoru v nemeckej doktríne, tak sa aplikujú na právne pomery medzi materskou a dcérskymi spoločnosťami vždy iné právne poriadky, vždy teda osobný štatút dcérskej spoločnosti. V prípade ak má materská spoločnosť dcérske spoločnosti v rôznych štátoch, musela by vždy uzatvárať iné zmluvy. Fungovanie nadnárodného koncernu by tak v porovnaní s národným koncernom oveľa zložitejšie, čím by však došlo k porušeniu slobody usadzovania.

Poprenie argumentov in favorem lex societatis. Všeobecná aplikácia práva štatútu dcérskej spoločnosti berie ohľad na ochranu dcérskej spoločnosti bez ďalšieho. To znamená, že aj v tom prípade, kedy žiadna ochrana nie je potrebná. Ovládacie zmluvy a zmluvy o prevode zisku regulujú aspekty spolužitia v koncerne a nemôžeme ich obmedziť na podriadenie obchodného vedenia pod pokyny ovládajúcej spoločnosti. Potrebné ochrane dcérskej spoločnosti by mala stačiť aplikácia článku 9 nariadenia Rím I, ktorého odseku druhom sa stanoví, že žiadne ustanovenie tohto nariadenia neobmedzuje uplatňovanie imperatívnych noriem právneho poriadku štátu konajúceho súdu. Schematická aplikácia práva dcérskej spoločnosti zasahuje bez nutnosti do práva usadzovania.³⁶⁶ Podľa článku 9 ods. 3 nariadenia Rím I sa môžu uplatniť imperatívne normy právneho poriadku krajiny, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy, pokiaľ uvedené imperatívne normy nerobia plnenie zmluvy protiprávnym. Pri rozhodovaní, či sa majú uplatniť uvedené normy, sa do úvahy vezme ich povaha a účel, ako aj dôsledky ich uplatnenia alebo neuplatnenia.³⁶⁷

Ak vymedzíme ovládaciu zmluvu ako zmluvný záväzkový pomer, podľa článku 9 nariadenia Rím I musíme aplikovať imperatívne normy, napríklad aj koncernového práva,

³⁶⁶ RENNER, M., HESSELBARTH, M. Unternehmensverträge und die Rom I-Verordnung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2014, č. 2, s. 122-123.

³⁶⁷ V článku 9 odseku 1 nájdeme definíciu imperatívnych noriem, z ktorej vyplýva, že za také normy je možné považovať výhradne právne normy, ktorých dodržiavanie pokladá štát za nadštandardne významné pre ochranu svojich verejných záujmov, pričom vyžaduje ich uplatnenie v každej situácii, na ktorú sa norma vzťahuje. Právo, ktoré je inak rozhodným pre zmluvu podľa tohto nariadenia, nemá z pohľadu uplatnenia imperatívnych noriem žiaden význam.

vrátane ustanovení upravujúcich platnosť a obsah ovládacej zmluvy. Koncernové ustanovenia, ktoré majú ochrannú povahu sa tak aplikujú spoločne s nariadením, ak sa netýkajú len ochrany strán a pomeriavaniu ich záujmov, tým pádom by slúžili individuálnym záujmom zmluvných strán, ale okrem toho majú slúžiť aj verejnému záujmu. Súdny dvor Európskej únie vo veci *Ingmar*³⁶⁸ rozhodol, že normy k ochrane slabšej strany patria medzi imperatívne normy, v prípade ak slúžia ochrane verejnému účelu regulácie. Ustanovenia povahou imperatívnych noriem však aj v tomto prípade, neslúžili len k ochrane individuálnych záujmov, ale aj k zabezpečeniu určitej štruktúry trhu.

Argumentom, ktorý by skôr podporoval *lex societatis* je článok 9, ktorý v odseku 2 umožňuje použiť výhradne imperatívne normy štátu fóra. Takže dcérska spoločnosť môže aplikovať uplatniť nároky plynúce z koncernového práva štátu, v ktorom má sídlo len v prípade, ak sa spor rozhoduje pred súdom tohto štátu. Na tento argument je však možné uviesť, že k presadeniu záujmov dcérskej spoločnosti napomáhajú ustanovenia procesného práva o príslušnosti v nariadení Brusel I bis.

5.1.4 Z národnej judikatúry

Krajský súd v Brne v roku 2012 v jednom zo svojich rozhodnutí³⁶⁹ v postavení odvolacieho súdneho orgánu posudzoval zmluvu o postúpení pohľadávky medzi českou spoločnosťou a slovenskou spoločnosťou, pričom mal za zistené, že tieto spoločnosti tvorili spoločne koncern. V prvom rade súd dospel k záveru, že pri obchodovaní s pohľadávkami sa nejedná o bežnú obchodnú činnosť žalobcu a dlžníka, nejedná sa teda o činnosť spadajúcu do rozsahu obchodného vedenia spravovaného členmi výkonného orgánu. Predmetom podnikania spoločnosti vystupujúcej v spore bolo vývoj, výroba a predaj káblov, vodičov a materiálov pre energetiku, poradenská činnosť v oblasti elektrotechniky a energetiky, sprostredkovanie obchodu, nákup a predaj tovaru, podnikanie v oblasti nakladania s odpadmi, vývoj, výroba a predaj káblov, vodičov a materiálov pre elektrotechniku.

Súd konštatoval, že v zmluvnom záväzkovom vzťahu medzi žalobcom a žalovaným je relevantný medzinárodný prvok v subjekte, pretože sa sídlo žalobcu a sídlo žalovaného nachádza v dvoch členských štátoch Európskej únie. Nie je tak možné bez ďalšieho aplikovať národné

³⁶⁸ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 9. novembra 2000 C-381/98, *Ingmar*.

³⁶⁹ Rozhodnutie krajského súdu v Brne zo dňa 29. októbra 2012, vedené pod spisovou značkou 29 ICm 3174/2011.

súkromnoprávne predpisy, ale je treba zohľadniť aj normy medzinárodného práva súkromného ako súbor zvláštnych noriem. S ohľadom na právomoc a príslušnosť súdu Českej republiky ako súdu členského štátu Európskej únie je tu daná prednosť európskych kolíznych noriem pred kolíznymi normami obsiahnutých v zákone o medzinárodnom práve súkromnom.

V danom prípade súd aplikoval právnú úpravu sekundárneho prameňa európskeho práva a to priamo aplikovateľného nariadenia, konkrétne nariadenia Rím I. Podľa tohto súdu u zmluvy medzi cesionárom a cedentom o postúpení pohľadávky medzi subjektmi, ktoré spolu tvoria koncern, je daná pôsobnosť nariadenia Rím I. Na vzťah cesionára a cedenta pri zmluvnom postúpení pohľadávky dopadá čl. 14 nariadenie Rím I.

V rozhodnutí pod spisovou značkou 29 Cdo 2842/2013 zo dňa 30. septembra 2015 sa Najvyšší súd ČR dotkol zaujímavej otázky, a síce podľa ktorého právneho predpisu sa určuje právo rozhodné pre zmluvu o prevode obchodného podielu. Podľa súdu zmluva o prevode podielu nespadá pod nariadenie Rím I a nejedná sa teda o otázku spadajúcu pod *lex contractus*. Zmluvu o prevode podielu označil ako otázku týkajúcu sa práva spoločností s poukazom na čl. 1 ods. 2 písm. f) nariadenia Rím I. K tomuto ustanoveniu sa vyjadril aj SDEÚ vo veci C-483/14 Vienna Insurance Group dňa 7. apríla 2016, kedy sa vyjadril že zmluvy predchádzajúce premeny spoločnosti sa posúdia podľa *lex contractus*. Podľa M. Pauknerovej otázky týkajúcej sa prevodu podielu medzi spoločníkmi apod. by mali spadať pod nariadenie Rím I³⁷⁰, otázky prevoditeľnosti pod *lex societatis*.³⁷¹ Otázku podriadenia ovládacích zmlúv pod *lex contractus* však považuje M. Pauknerová za otvorenú.³⁷² K tomuto názoru sa v tejto práci prikláňami.

Podľa rakúskeho NS právna transakcia, ktorou sa priamo prevádzajú podiely v spoločnosti s ručením obmedzením spadá pod *lex societatis*.³⁷³

³⁷⁰ PAUKNEROVÁ, M. Mezinárodní příslušnost soudu a právo použitelné na smlouvu o převodu obchodního podílu. In: DVOŘÁK, J., MACKOVÁ, A. *Pocta Aleně Winterové k 80.narozeninám*. Praha: Všehrd, 2018, s.273.

³⁷¹ PAUKNEROVÁ, M. International jurisdiction of a court and the law applicable to a share transfer agreement. In: HESS, B. et. al. *Europa als Rechts- und Lebensraum*. Gieseking Verlag, 2018, s. 389.

³⁷² PAUKNEROVÁ, M. International jurisdiction of a court and the law applicable to a share transfer agreement. In: HESS, B. et. al. *Europa als Rechts- und Lebensraum*. Gieseking Verlag, 2018, s. 389.

³⁷³ Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6Ob525/89.

5.1.5 Z judikatúry Súdneho dvora Európskej únie

Môžu konatelia českej dcérskej spoločnosti akceptovať príkaz nemeckej materskej spoločnosti a rozhodnúť o zrušení a zániku spoločnosti s likvidáciou, bez toho aby neporušili povinnosť riadneho hospodára?

Platí, že česká dcérska spoločnosť zásadne existuje podľa českého právneho poriadku. Rozhodnutie českej dcérskej spoločnosti o zrušení spoločnosti sa tak bude riadiť českým právnym poriadkom, konkrétne zákonom o obchodných korporáciách a občianskym zákonníkom.

Podľa § 190 odsek 2 písm. f) zákona o obchodných korporáciách o zrušení spoločnosti s likvidáciou rozhoduje valné zhromaždenie, ak tak určí spoločenská zmluva. Ak tak spoločenská zmluva neurčí, rozhodujú o zrušení spoločnosti všetci spoločníci dohodou podľa § 241 ods. 1 zákona o obchodných korporáciách. Do pôsobnosti konateľov toto rozhodnutie nespadá. Jednou z povinností konateľa je vykonávať funkciu s potrebnými znalosťami (§ 159 odsek 1 OZ, § 51 odsek 1 ZOK) a preto by si tejto úpravy mali byť vedomí a informovať o nej materskú spoločnosť. Jedine v prípade, že sú konatelia zároveň jedinými spoločníkmi danej spoločnosti, možné by to bolo.

Podľa § 30 odsek 1 zákona o medzinárodnom práve súkromnom sa právnym poriadkom, podľa ktorého spoločnosť vznikla, riadi aj zánik tejto spoločnosti.

Konatelia príkaz materskej spoločnosti akceptovať môžu, ak nie dokonca musia, ak tak rozhodne valné zhromaždenie spoločnosti, v ktorej vykonáva materská spoločnosť hlasovacie právo a dcérsku spoločnosť tak ovláda v zmysle § 74 ZOK. Otázne by bolo, do akej miery by šlo o problematiku medzinárodného práva súkromného.

Zo strany nemeckej spoločnosti sa jednalo o ovplyvnenie s príslušnými následkami, ktoré vyplývajú z § 71 a nasledujúcich ZOK.

Nakoľko sa jedná o koncern, je možné využiť výnimku náhrady škody spôsobenej ovplyvnením podľa § 81 odsek 2 ZOK. V prípade zrušenia spoločnosti s likvidáciou by sa však len obťažne vyrovnávala ujma dcérskej spoločnosti, teda by veľmi ťažko mohlo dôjsť k rozumnému predpokladu splnenia podmienok v § 72 odsek 1 a 2 ZOK. Podľa ustanovenia § 81 odsek 1 ZOK môže orgán riadiacej osoby udeľovať orgánom riadenej osoby pokyny týkajúce sa obchodného vedenia, ak sú v záujme riadiacej osoby alebo inej osoby, s ktorou tvorí riadiaca osoba koncern. Členovia orgánu riadenej osoby nie sú pri výkone funkcií zbavení povinnosti konať so starostlivosťou riadneho hospodára. Nie je tak možné v súlade s českým

právom udeliť pokyn k zrušeniu dcérskej spoločnosti, nakoľko sa nejedná o pokyn týkajúci sa obchodného vedenia.

Podľa rozhodnutie Súdneho dvora *Impacto Azul* zo dňa 20. júna 2013 je vplyvnou osobou podľa českého práva aj zahraničná osoba a je možné na ňu použiť zákon o obchodných korporáciách.

Návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou *Impacto Azul Lda* na jednej strane a spoločnosťami *BPSA 9*, *SGPS* a *Bouygues Immobilier* a Ó. Cabanezom Rodriguezom na druhej strane, týkajúceho sa toho, že spoločnosť *BPSA 9* nevykonala zmluvu uzavretú so spoločnosťou *Impacto Azul*.

Impacto Azul je portugalská spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorej hospodárska činnosť pozostáva najmä z nákupu a predaja nehnuteľností. Spoločnosti *BPSA 9*, *SGPS* a *Bouygues Immobilier* boli súčasťou medzinárodnej developerskej spoločnosti *Bouygues* a de facto vytvorili skupinu so vzťahmi úplnej kontroly v zmysle článkov 488 CSC a 489 CSC. Portugalská spoločnosť *BPSA 9* totiž bola v úplnom vlastníctve spoločnosti *SGPS*, ktorá mala tiež sídlo v Portugalsku a ktorú úplne kontrolovala francúzska spoločnosť *Bouygues Immobilier*, materská spoločnosť, ktorá riadila všetky spoločnosti tejto skupiny.

Dňa 28. júla 2006 spoločnosti *Impacto Azul* a *BPSA 9* uzavreli zmluvu o budúcej kúpno-predajnej zmluve, v ktorej sa dohodli, že spoločnosť *Impacto Azul* predá spoločnosti *BPSA 9* novú nehnuteľnosť a spoločnosť *BPSA 9* ju kúpi. Podľa *Impacto Azul* spoločnosť *BPSA 9* nedodrжала svoje zmluvné záväzky. Pre hospodársku krízu a nepriaznivé trhové podmienky sa spoločnosť *Bouygues Immobilier* rozhodla od projektu odstúpiť a straty súvisiace s týmto odstúpením ponechala na ťarchu spoločnosti *Impacto Azul*. Problémom z pohľadu portugalského práva bola skutočnosť, že neobsahovalo úpravu koncernových vzťahov pre prípad, že by materská spoločnosť mala sídlo mimo Portugalskú republiku. Podľa portugalskej právnej úpravy dotknutej vo veci samej sa režim spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti materských spoločností voči veriteľom ich portugalských dcérskych spoločností neuplatňuje na materské spoločnosti so sídlom v inom členskom štáte. Vzhľadom na to, že taká úprava vedie k rozdielnemu zaobchádzaniu medzi materskými spoločnosťami so sídlom v Portugalsku a materskými spoločnosťami so sídlom v inom členskom štáte, spoločnosť *Impacto Azul* tvrdila, že sa porušuje článok 49 ZFEÚ, ktorý ukladá povinnosť odstrániť obmedzenia slobody usadiť sa. Portugalský súd preto prerušil súdne jednanie a rozhodol sa položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku: „Je vylúčenie spoločností so sídlom v inom členskom štáte z uplatnenia režimu stanoveného v portugalskom právu článku 501 v rozpore s európskym právom, konkrétne s článkom 49 ZFEÚ?“

V danom prípade predstavuje relevantný cezhraničný prvok tá okolnosť, že spoločnosť *Bouygues Immobilier* je materská spoločnosť so sídlom vo Francúzsku, takže je splnený zároveň aj nevyhnutný predpoklad na odvolanie sa na slobodu pohybu zaručenú Zmluvou o fungovaní Európskej únie.

Vnútroštátny súd sa svojou otázkou v podstate pýta, či článok 49 ZFEÚ bráni takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je právna úprava dotknutá vo veci samej, ktorá vylučuje uplatnenie zásady spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti materských spoločností voči veriteľom ich dcérskych spoločností v prípade materských spoločností, ktoré majú sídlo na území iného členského štátu.

V prípade neexistencie jednotných pravidiel týkajúcich sa skupín spoločností v rámci Únie sú členské štáty príslušné určiť rozhodné právo, ktoré sa uplatňuje na pohľadávku spriaznenej spoločnosti.

Súdny dvor konštatoval, že vylúčenie obchodných spoločností so sídlom v inom členskom štáte z uplatňovania portugalského režimu nie je takej povahy, že by sa výkon slobody usadiť sa zaručenej Zmluvou stal pre materské spoločnosti so sídlom v inom členskom štáte menej prítlačivým a zároveň zdôraznil, že materské spoločnosti so sídlom v inom členskom štáte ako v Portugalskej republike sa môžu zmluvne dohodnúť na režime spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti za pohľadávky svojich dcérskych spoločností.

Právna veta tak znie, že článok 49 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni takej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá vylučuje uplatnenie zásady spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti materských spoločností voči veriteľom ich dcérskych spoločností v prípade materských spoločností, ktoré majú sídlo na území iného členského štátu. V konkerne s medzinárodným prvkom, ktorý bude združovať obchodné spoločnosti z krajín Európskej únie a krajiny mimo Európsku úniu budú niektoré aspekty koncernových vzťahov medzi spoločnosťami z krajín EU upravené právom EU a tie isté aspekty sa u ostatných spoločností budú riadiť osobným štatútom riadenej spoločnosti.³⁷⁴

Návrh nariadenia o práve použiteľnom na spoločnosti a iné osoby,³⁷⁵ ktorý bol vypracovaný v rámci GEDIP – Európskej skupiny pre medzinárodné právo súkromné by mal

³⁷⁴ Venovaná bude pozornosť súkromnoprávnym pomerom vzťahujúcim sa k obchodnému vedeniu s relatívne medzinárodným prvkom, to znamená, že právny pomer týkajúci sa obchodného vedenia sa bude viazať len k jednému cudziemu štátu ako aj súkromnoprávnym pomerom s absolútne medzinárodným prvkom, teda takým pomerom, ktoré majú vzťah ku dvom alebo viacerým štátom.

³⁷⁵ Regulation X on the Law Applicable to Companies and Other Bodies (3ed Draft).

tento problém vyriešiť, keď rozsah *lex societatis* stanovuje v článku 1. V súčasnosti sa však jedná len o akademický dokument.

5.2 Všeobecne k určovaniu osobného štatútu spoločnosti

Základný účel medzinárodného práva spoločností spočíva v identifikácii osobného štatútu spoločnosti (*lex societatis*), teda právneho poriadku rozhodného pre posúdenie kľúčových právnych skutočností súvisiacich so vznikom, existenciou a zánikom spoločnosti. Zásadne sa síce jedná o otázky vo vnútri spoločnosti, tie sa však v mnohých prípadoch odrážajú do vzťahov navonok a môžu mať význam pre osoby stojace mimo spoločnosť.

Osobný štatút právnickej osoby predovšetkým rozhoduje o tom, či určitý útvar je právnickou osobou. Ďalej sa im riadia aj otázky ako je názov právnickej osoby, ktorými orgánmi právnická osoba činí jednanie, vnútorné právne pomery a organizačné záležitosti právnickej osoby, jej stanovy alebo štatút a ich zmeny, práva a povinnosti spoločníkov a členov právnickej osoby, prevod obchodných podielov a členských práv, povaha listín preukazujúcich členské práva, ručenie spoločníkov alebo členov za záväzky právnickej osoby a zánik právnickej osoby. Závisí na ňom aj možnosť premiestnenia sídla právnickej osoby do iného štátu. Osobným štatútom sa riadi aj zmluva o založení právnickej osoby a jej právne pomery.³⁷⁶

Ako si ďalej ukážeme, z osobného štatútu dcérskej spoločnosti sa udáva aj úprava koncernového práva. Rozhodujúci je spravidla osobný štatút ovládaného subjektu. Obligačný štatút u týchto typov zmlúv ustupuje do pozadia vzhľadom k prevažujúcej organizačnej povahe koncernového zmluvného vzťahu a rovnako k ich podstatným dôsledkom pre práva tretích osôb.

Osobný štatút spoločnosti je možné nadväzovať podľa rôznych kritérií. V dnešnej praxi štátov sa uplatňujú dva základné prístupy k určení osobného štatútu právnických osôb. Prvý vychádza z inkorporačnej teórie, druhý z teórie sídla.³⁷⁷ Okrem toho existujú aj ďalšie možné riešenia, ako napríklad uplatnenie zásady faktického ovládania. Inkorporačný princíp považuje za rozhodný právny poriadok štátu, podľa ktorého spoločnosť vznikla. Oproti tomu princíp sídla ho určuje podľa skutočného faktického sídla spoločnosti, ktorým sa rozumie miesto, odkiaľ je vykonávaná hlavná, ústredná správa (*place of business*).

³⁷⁶ BŘICHÁČEK, O. In: BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 187-188.

³⁷⁷ BŘICHÁČEK, O. In: BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 188.

V odbornej literatúre a judikatúre je miesto ústrednej správy chápané ako miesto, s ktorým je jednanie právnickej osoby skutočne spojené; ako miesto, s ktorým, odkiaľ sú konané zásadné rozhodnutia vedenia právnickej osoby; ako miest, kde dochádza k prejavom vôle právnickej osoby; ako miesto, ktorom sa štatutárne orgány a vedenie spoločnosti pravidelne schádzajú za účelom prijímania kľúčových rozhodnutí.³⁷⁸ Podľa M. Pfeiffer existuje miesto skutočnej ústrednej správy a teda aj miesto obvyklého pobytu právnickej osoby, na rozdiel od bydliska fyzickej osoby, takmer výlučne len jedno.³⁷⁹

Výrazné rozdiely medzi týmito princípmi určovania osobného štatútu spoločnosti sa ukazujú v právnej úprave cezhraničného premiestňovania sídla.³⁸⁰

5.2.1 Inkorporačný princíp

Podľa zásady inkorporácie, ktorá historicky pochádza z anglo-americkéj právnej oblasti, je osobným štatútom právnickej osoby právny poriadok, podľa ktorého právnická osoba vznikla. Zásadu inkorporácie prijíma i české (podobne ako slovenské) právo, pričom úprava je obsiahnutá v § 30 zákona o medzinárodnom práve súkromnom. Podľa § 26 ods. 1 tohto zákona je však pre rozlíšenie medzi českou a zahraničnou právnickou osobou určujúci princíp (zapísaného) sídla. Inkorporačná zásada vychádza z toho, že práve ten právny poriadok, podľa ktorého právnická osoba vznikla, jej priznáva právnu osobnosť a spôsobilosť k právnym jednaniam, a takto vytvorenú právnu osobnosť rešpektuje. V praxi je možné právo, podľa ktorého právnická osoba vznikla, obvykle zistiť zo zakladateľského právneho jednania, poprípadne z výpisu z obchodného registru, v ktorom bývajú právnické osoby zapísané.³⁸¹ Tento zápis má obvykle konštitutívny účinok a je podmienkou vzniku spoločnosti.

Inkorporačný princíp (*Grundungsprinzip*) spojuje spoločnosť s právnym poriadkom, v ktorej bola založená a od tejto jurisdikcie odvodzuje aj úpravu jej vzniku, zániku, vnútorného usporiadania a ďalších otázok.³⁸² Spoločnosť založená podľa inkorporačného princípu je

³⁷⁸ PFEIFFER, M. Kde bydlí právnická osoba? Obvyklý pobyt a bydlisko právnických osob z perspektivy evropského medzinárodného práva súkromného. *Právnik*, 2014, č. 7, s. 521-536.

³⁷⁹ PFEIFFER, M. Kde bydlí právnická osoba? Obvyklý pobyt a bydlisko právnických osob z perspektivy evropského medzinárodného práva súkromného. *Právnik*, 2014, č. 7, s. 521-536.

³⁸⁰ PAUKNEROVÁ, M. Kolizněprávní úprava obchodních společností. *Právní rozhledy*, 2005, č. 7, s. 245.

³⁸¹ ŠUK, P. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 233.

³⁸² PANAYI, CH. HJI. Corporate Mobility in Private International Law and European Community Law: Debunking Some Myths. *Legal Studies Research Paper* No. 29/2009. Queen Mary University of London, School of Law, s. 6.

výtvorom právneho poriadku, podľa ktorého ustanovení bola založená. Spoločnosť profituje z širokej ponuky štátov a vzhľadom k rýchlemu a jednoduchému premiesteniu reálneho sídla zaisteným špecifikami inkorporačného princípu následne umiestni svoj management do štátu, ktorý takéto výhody neposkytuje. Dá sa konštatovať, že inkorporačný princíp je perspektívne kritérium určovania osobného štatútu právnických osôb nielen v Českej republike alebo aj v práve Európskej únie.³⁸³

Švajčiarsko, Holandsko či Írsko ale taktiež Česká republika pre určenie osobného štatútu spoločnosti používajú inkorporačný princíp. Hovorí sa aj o tzv. štatutárnom sídle právnickej osoby, ktoré odpovedá zapísanému sídlu v spoločenskej zmluve či stanovách právnickej osoby.

5.2.2 Princíp sídla

Podľa zásady sídla, ktorú má napríklad Nemecko a Rakúsko, je osobným štatútom právnickej osoby právny poriadok štátu, v ktorom má právnická osoba svoje skutočné, nie len štatutárne, sídlo. Skutočným sídlom sa rozumie spravidla miesto, kde sa vykonáva hlavná, ústredná správa právnickej osoby, takže miesto, kde obvykle zasadaajú a pôsobia členovia štatutárneho orgánu právnickej osoby, kde sa nachádza ťažisko jej činnosti („*place of business*”).

Teória sídla pri určovaní osobného štatútu kladie dôraz na skutočné sídlo spoločnosti. Sídlo ako kolízne kritérium však nebýva vykladané vždy rovnako. Nemecký Bundesgerichtshof vo svojom rozhodnutí interpretoval sídlo ako „miesto, kde sú realizované základné manažérske rozhodnutia o každodenných obchodných aktivitách“.³⁸⁴ M. Pauknerová pridáva ďalšie definície pojmu sídla v kontexte medzinárodného práva súkromného ako hraničného určovateľa, pričom sa za sídlo spoločnosti považuje miesto, kde sa nachádza hlavná správa spoločnosti, vedenie spoločnosti, stredisko prevádzky, hlavné miesto podnikania alebo miesto, kde sú prijímané základné rozhodnutia spoločnosti.³⁸⁵ V rámci koncernového práva sa v Nemecku snažili reagovať na decentralizovanú správu v koncerne tak, že sa zaviedla domnienka, že sídlo koncernu, je sídlo uvedené v stanovách.³⁸⁶

Ani inkorporačný princíp ani princíp sa však nevyskytujú spravidla vo svojej čistej podobe, ale sú vzájomne korigované, čo má svoje ratio. Dané je podmienené snahou vyvážiť

³⁸³ PAUKNEROVÁ, M. Svoboda usazování společností v Evropském společenství a české právo. *Právnik*, 1994, č. 1, s. 38 a násl.

³⁸⁴ Rozsudok Bundesgerichtshof zo dňa 21. Marca 1986, 97 BGHZ, 269, 272.

³⁸⁵ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 81.

³⁸⁶ Oberlandesgericht Mnichov zo dňa 6. Mája 1986, NJW 1986, s. 2197.

nedostatky klasických teórií. Vznikajú tak takzvané zmiešané teórie. Medzi tieto teórie patrí teória prekrývania³⁸⁷, teória kombinačná³⁸⁸ a teória deferenčná. Podrobnejšie k otázkam predností a negatív princípu sídla a inkorporačnej zásady odkazujeme na dielo M. Pauknerovej, nad rámec ktorého táto práca v tejto otázke nemá ambíciu ísť.³⁸⁹

Podľa teórie sídla je pre osobný štatút právnickej osoby rozhodné právo štátu, v ktorom má skutočné správne sídlo. Ak premiestni svoje skutočné sídlo do zahraničia, tento osobný štatút sa zákonite musí zmeniť. Teória sídla má tie výhody, že zohľadňuje miesto skutočnej činnosti právnickej osoby, a tým môžu zadost'učiniť ochrane veriteľov, spoločníkov a vôbec hladkosti priebehu transakcií.

Z teórie sídla vypláva, že právnická osoba, ktorá premiestni ústrednú správu zo štátu, kde bola založená, do iného štátu, bude pravdepodobne konfrontovaná so stratou právnej osobnosti, bude musieť byť nanovo založená a zároveň sa bude musieť podriadiť niekedy veľmi prísny m pravidlám pre zloženie kapitálu, zachovanie kapitálu, stanovy či spoluúčasť zamestnancov na rozhodovaní spoločnosti.

5.2.3 Teória kontroly

Tretím spôsobom určenia osobného štatútu spoločnosti je takzvaný princíp kontroly. V súlade s týmto princípom sa vychádza zo štátnej príslušnosti fyzických a právnických osôb vykonávajúcich v spoločnosti rozhodujúci vplyv, podľa čoho sa určí tiež rozhodný právny poriadok.³⁹⁰ Tento princíp má vplyv v dobách vojny, prípadne v iných situáciách politicky vypätých, kedy je nevyhnutné kontrolovať príslušníkov znepriateleného štátu.³⁹¹

³⁸⁷ Podrobnejšie: 978, SANDROCK, Otto. BerDtGesVR. s. 69.

³⁸⁸ Podrobnejšie: ZIMMER, VON DANIEL. *Internationales Gesellschaftsrecht: Das Kollisionsrecht der Gesellschaften und sein Verhältnis zum Internationalen Kapitalmarktrecht und zum internationalem Unternehmensrecht*. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 1996, s. 232.

³⁸⁹ PAUKNEROVÁ, M. Osobní statut právnických osob v českém právu. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum. 1998, č. 1, s. 37.

³⁹⁰ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 57.

³⁹¹ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 95.

5.3 Osobný štatút v európskom medzinárodnom práve súkromnom

Právo EÚ neobsahuje obecnú kolíznú normu pre osobný štatút právnických osôb. Nariadenie Rím I, ktoré upravuje rozhodné právo pre zmluvné záväzky výslovne zdôrazňuje, že sa nevzťahuje na otázky upravené právom obchodných spoločností, združení a iných právnických osôb (čl. 1 ods. 2 písm. f), g)). Obdobne túto oblasť vyníma zo svojho rozsahu pôsobnosti nariadenie Rím II. (čl. 1 ods. 2 písm. d)). Právo EÚ však problematiku osobného štatútu upravuje v prípade európskych foriem právnických osôb, o ktorých bolo pojednané v predošlej kapitole. Pre aplikáciu národných pravidiel určovania osobného štatútu je však dôležitý článok 18 ZFEÚ, podľa ktorého je v rámci rozsahu pôsobenia práva EÚ zakázaná akákoľvek diskriminácia občanov členských štátov na základe štátnej príslušnosti. Tento článok sa totižto vzťahuje aj na právnické osoby usadené v členských štátoch EÚ.³⁹² S týmto úzko súvisí aj presadenie základných slobôd v Európskej únii.

Pri zvyšujúcej sa miere medzinárodného obchodu a prehĺbovaní integrácie členských štátov Európskej únie je právo usadiť sa dôležitý prvok slobody pohybu v rámci jednotného vnútorného trhu Európskej únie. Sekundárna legislatíva v oblasti práva spoločností má základ v primárnom práve v článku 50 odsek 1 ZFEÚ, kde stojí, že na dosiahnutie slobody usadiť sa v určitej činnosti Európsky parlament a Rada vydajú smernice v súlade s riadnym legislatívnym postupom a po porade s Hospodárskym a sociálnym výborom a to najmä prostredníctvom postupného odstránenia obmedzenia slobody usadiť vo všetkých odvetviach hospodárskej činnosti, ktoré prichádzajú do úvahy vzhľadom na podmienky zakladania obchodných zastúpení, organizačných zložiek a dcérskych spoločností na území niektorého členského štátu, ako aj na podmienky upravujúce vstup pracovníkov materského podniku do riadiacich alebo dozorných orgánov ich obchodných zastúpení, organizačných zložiek alebo dcérskych spoločností.

Z pohľadu primárneho práva Európskej únie je pre spoločnosti dôležitý predovšetkým voľný pohyb osôb, ktorý sa v prípade spoločnosti prejavuje ako sloboda podnikania a voľný pohyb kapitálu. Jedná sa o jednu zo základných zásad európskeho práva spoločností a zároveň zásadnú podmienku fungovania vnútorného trhu. Sloboda podnikania v ktoromkoľvek členskom štáte je výrazom voľného pohybu osôb v rámci Európskej únie.³⁹³ Hlavným je článok 54 Zmluvy

³⁹² Rozsudok SDEÚ zo dňa 27. októbra 2009, C-115/18 ČEZ.

³⁹³ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, s. 30.

o fungovaní Európskej únie, podľa ktorého so spoločnosťami založenými podľa zákonov členského štátu a ktoré majú svoje sídlo, ústredie alebo hlavné miesto podnikateľskej činnosti v Európskej únii, sa zaobchádza rovnako ako s fyzickými osobami, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členských štátov.³⁹⁴

Primárna sloboda usadzovania zahrňuje právo podnikateľa premiestniť na územie iného členského štátu ťažisko svojej podnikateľskej činnosti. Sekundárna sloboda usadzovania rozširuje túto možnosť o právo zakladať na území iných členských štátov dcérske spoločnosti, pobočky, agentúry, zastúpenia a podobne. Zakladanie dcérskych spoločností zodpovedá nadobudaniu kontrolujúcich účasí na existujúcich spoločnostiach založených podľa práva iného členského štátu.

Kolízne pravidlá naprieč členskými štátmi sa však líšia, nakoľko niektoré štáty uplatňujú princíp sídla, iné princíp inkorporácie. Nadnárodným formám spoločností priznali usadzovaciu slobodu predpisy sekundárneho unijného práva. Ustanovenie článku 54 vyvolalo otázku, nakoľko je možné v jeho formulácii vidieť prípadnú skrytú európsku kolíznu normu vo vzťahu k európskym spoločnostiam. Nakoľko názory sa líšili, musel rozhodnúť Súdny dvor Európskej únie. Trvalo však takmer dve desiatky rokov, až sa Súdny dvor dopracoval k výslednému postoj.

Daily Mail

SDEÚ v rozhodnutí *Daily Mail* vyslovil, že spoločnosť založená podľa práva niektorého z členských štátov existuje podľa tohto práva, teda podľa práva, ktoré je rozhodné pre jej založenie.³⁹⁵ Tento štát si sám stanoví podmienky pre založenie spoločnosti a taktiež si sám stanoví podmienky, za ktorých spoločnosť ostane spoločnosťou pod „patronátom“ tohto práva.³⁹⁶ Tým pádom ostáva na štátoch, či ponechajú spoločnosti právnu osobnosť v prípade prenesenie sídla do zahraničia, alebo nie.^{397, 398}

³⁹⁴ Spoločnosťami sa rozumejú spoločnosti založené podľa občianskeho alebo obchodného práva vrátane družstiev a iných právnických osôb podľa verejného alebo súkromného práva s výnimkou neziskových spoločností.

³⁹⁵ Tzv. Teória založenia spoločnosti. Rozhodnutie SDEÚ C-81/87 vo veci *Daily Mail*.

³⁹⁶ Rozhodnutie SDEÚ C-210/06 vo veci *Cartesio*.

³⁹⁷ *Ibid.*

³⁹⁸ Toto tvrdenie rozhodnutie *Daily Mail* v zásade potvrdilo, korigovanie prišlo s rozhodnutím SDEÚ C-371/10 vo veci *National Grid Indus*. Rozhodnutím *Cartesio* sa situácia ustálila tak, že spoločnosti pri prenesení sídla musí byť umožnená cezhraničná premena so zachovaním identity spoločnosti.

Centros

Z rozhodnutia *Centros*³⁹⁹ plynie dôležitý záver, že kolízne normy spočívajúce na teórii sídla nie je možné aplikovať bez obmedzenia, tak aby tým bolo porušené právo usadiť sa v zmysle článkov 49 a 54 dnešnej Zmluvy o fungovaní Európskej únie, vtedy Zmluvy o Európskom spoločenstve. Spoločnosť Centros Ltd bola spoločnosťou založenou podľa britského práva. Centros požiadala v Dánsku o zapísanie pobočky, to však dánsky registrový súd odmietol s tvrdením, že v skutočnosti chcela Centros mať v Dánsku hlavný podnik a týmto spôsobom len obísť dánske predpisy týkajúce sa splatenia minimálneho základného imania. Súdny dvor judikoval, že Zmluvy o ES bránia tomu, aby Dánsko odmietlo zapísať organizačnú zložku spoločnosti založenej v súlade s anglickým právom, v ktorom má svoje sídlo. A to aj napriek tomu, že v Anglicku nevykonáva žiadnu činnosť. Toto rozhodnutie potvrdil Súdny dvor aj v prípade *Inspire Art*⁴⁰⁰. Využitie výhodnejších podmienok založenia spoločnosti v zahraničí nepredstavuje porušenie európskeho práva. Rovnako aj pri premiestnení sídla, teda realizácie primárnej slobody usadzovania, musí byť naďalej uznaná právna osobnosť takej spoločnosti, a to podľa práva štátu podľa ktorého bola založená.

Überseering

Z rozhodnutia *Überseering*⁴⁰¹ plynie veľmi dôležité poznanie, že sloboda usadzovania nutne predpokladá uznanie spoločnosti všetkými členskými štátmi. Nepriznanie právnej osobnosti zahraničnej spoločnosti je bez ďalšieho neprípustným obmedzením tejto slobody. Spoločnosť *Überseering* bola založená podľa holandského práva, vykonávala svoju činnosť však v Nemecku, kde sa aj dostala do súdneho sporu. Nemecký súd konštatoval, že *Überseering* ako holandská spoločnosť nemá v Nemecku právnu spôsobilosť a preto nemôže byť ani účastníkom konania.

Súdny dvor dovodil, že je v rozpore so Zmluvami o Európskom spoločenstve, ak spoločnosti založenej podľa holandského práva, na území ktorého má svoje štatutárne sídlo a na ktorú sa vzťahujú ustanovenia nemeckého práva, ktoré považujú jej skutočné sídlo za

³⁹⁹ Rozsudok SDEÚ zo dňa 9. Marca 1999 vo veci C-212/97 *Centros Ltd v Erhvervsog Selskabsstyrelsen*.

⁴⁰⁰ Rozhodnutie SDEÚ C-167/01 vo veci *Inspire Art*.

⁴⁰¹ Rozsudok SDEÚ zo dňa 5. novembra 2002 vo veci C-208/00 *Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH*.

premiestnené sídlo do Nemecka, Nemecko poprie právnu spôsobilosť a následne procesnú spôsobilosť voči svojim súdom potrebnú na to, aby sa mohla domáhať svojich práv vyplývajúcich zo zmluvy uzatvorenej so spoločnosťou v Nemecku. Ak spoločnosť založená podľa holandského práva, na území ktorého má svoje štatutárne sídlo, vykonáva svoju slobodu usadiť sa v Nemecku, Zmluvy o Európskom spoločenstve ukladajú Nemecku povinnosť rešpektovať právnu spôsobilosť a následne procesnú spôsobilosť, ktorú táto spoločnosť má na základe holandskej právnej úpravy.

Inspire Art

V rozhodnutí vo veci *Inspire Art*⁴⁰² dospel Európsky súdny dvor k záveru, že články 49 a 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie nepripúšťajú úpravu členského štátu, ktorá činí výkon práva na zriadenie organizačnej zložky závodu v tomto štáte spoločnosťou založenou podľa práva iného členského štátu závislým na splnení predpokladov národného práva prvého spomenutého štátu. Rozhodnutím *Inspire Art* Súdny dvor potvrdil, že primárna aj sekundárna sloboda usadzovania nemá význam len ako zákaz diskriminácie zahraničných osôb na území hostiteľského štátu, ale aj ako zákaz akokoľvek brániť voľnému pohybu zahraničných podnikateľov smerom do členského štátu.

Cartesio

Inak je to v situácii, keď chce spoločnosť odísť do iného členského štátu. Podľa rozhodnutia *Cartesio*⁴⁰³ je v súlade so slobodou usadiť sa, ak maďarské právo zakáže maďarskej spoločnosti umiestniť svoje sídlo do Talianska, pričom toto sídlo sa rovnako zapíše do maďarského obchodného registru. Spoločnosť *Cartesio* bola založená podľa maďarského práva, so sídlom v Maďarsku. Rozhodla sa, že požiadala o zmenu svojho sídla do Talianska v maďarskom obchodnom registri. Táto žiadosť bola zamietnutá z dôvodu, že maďarské právo neumožňuje spoločnosti založenej v Maďarsku premiestniť svoje sídlo do zahraničia a pritom naďalej podliehať maďarskému právu ako svojmu osobnému štatútu. Takáto právna úprava bola Súdnym dvorom posúdená ako v súlade so Zmluvou o Európskom spoločenstve. Súdny dvor

⁴⁰² Rozsudok SDEÚ zo dňa 30. septembra 2003 vo veci C-167/01 *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd.*

⁴⁰³ Rozsudok SDEÚ zo dňa 16. decembra 2008 vo veci C-210/06 *Cartesio* oktató v Szolgálató bt.

v nadväznosti na to stanovil, že pri cezhraničnom premiestení sídla obchodnej spoločnosti dôjde k zmene vnútroštátneho práva, ktorým sa premiestená spoločnosť bude riadiť a taktiež premiestená spoločnosť zmení právnu formu na tú, ktorej úpravu pozná vnútroštátne právo príchodu.

Vale

Zrkadlovým prípadom k tomuto je rozhodnutie *Vale*⁴⁰⁴. Vale bola obchodnou spoločnosťou zapísanou u talianskeho registrového súdu, podriadená talianskemu právu. Následne sa rozhodla, že premiestni svoje sídlo a celú svoju činnosť do Maďarska, a preto požiadala o výmaz z obchodného registra. Taliansky registrový súd ju z registra vymazal. Spoločnosť Vale požiadala o zápis do maďarského registru, maďarský registrový súd však žiadosť o zápis zamietol. Maďarský súd argumentoval, že spoločnosť založená v Taliansku nemôže podľa maďarských predpisov premiestniť svoje sídlo do Maďarska a nemožno ju zapísať v navrhovanej forme. Bola predložená predbežná otázka. Podľa Súdneho dvora sa články 49 a 54 ZFEÚ majú vykladať v tom zmysle, že bránia maďarskej vnútroštátnej úprave, ktorá spoločnosti podliehajúcej talianskemu právu vo všeobecnosti neumožňuje premenu na spoločnosť jej založením podľa vnútroštátneho práva, hoci vnútroštátnym spoločnostiam túto premenu umožňuje. Maďarsko nesmie v prípade cezhraničnej premeny odmietnuť uviesť spoločnosť, ktorá žiada o premenu ako právneho predchodcu, ak sa takýto údaj uvádza v prípade vnútroštátnych premien a pri zápise spoločnosti nesmie odmietnuť náležite zohľadniť dokumenty vydané v Taliansku.

Polbud

Výkladu článkov 49 a 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa Súdny dvor venoval rovnako v rozhodnutí z roku 2017 - *Polbud*⁴⁰⁵. Spoločnosť Polbud rozhodla o premiestnení svojho štatutárneho sídla do Luxemburska s cieľom podriadiť ju luxemburskému právu bez toho, aby došlo k zániku jej právnej osobnosti. Štatutárne sídlo tak bolo skutočne premiestnené do Luxemburska a táto spoločnosť prestala používať obchodnú firmu „Polbud“, aby sa stala spoločnosťou „Consoil Geotechnik“. V zápätí na tento krok spoločnosť podala na registrovom

⁴⁰⁴ Rozsudok SDEÚ zo dňa 12. júla 2012 vo veci C-378/10, VALE Építési kft.

⁴⁰⁵ Rozsudok SDEÚ zo dňa 25. októbra 2017 vo veci C-106/16, Polbud WYKONAWSTWO sp. z. o. o.

súde v Poľsku návrh na výmaz z poľského obchodného registra. Poľský registrový súd ju vyzval, aby predložila radu dokumentov, vrátane schválení správy o likvidácii. Polbud však uviedla, že predloženie týchto dokumentov nie je potrebné, pretože nebola zrušená. Poľský registrový súd preto zamietol návrh na výmaz spoločnosti. Tento právny záver podržali aj vyššie súdne inštalácie v Poľsku. Poľský Najvyšší súd predložil predbežnú otázku na Súdny dvor, v tom zmysle, či bránia články 49 a 54 ZFEÚ tomu, aby členský štát, v ktorom bola založená spoločnosť, uplatnil predpisy vnútroštátneho práva, ktoré podmieňujú výmaz v obchodnom registri zrušením spoločnosti po likvidácii, keď sa spoločnosť v Luxembursku novo zriadila na základe rozhodnutia spoločníkov o pokračovaní právnej osobnosti nadobudnutej v Poľsku?

Podľa právneho názoru Súdneho dvora uvedeného vo vete prvej výroku rozsudku je poľská právna úprava, ktorá podmieňuje premiestnenie sídla likvidáciou spoločnosti v štáte jej založenia, za právnu úpravu, ktorá je v rozpore so slobodou usadzovania v Európskej únii. Podľa druhej vety výroku rozhodnutia sa tieto články majú vykladať v tom zmysle, že sloboda usadiť sa sa uplatňuje na premiestnenie registrovaného sídla spoločnosti, založenej podľa práva členského štátu, na územie iného členského štátu s cieľom jej premeny v súlade s podmienkami stanovenými právnou úpravou tohto druhého členského štátu na spoločnosť podľa práva tohto druhého členského štátu bez premiestnenia skutočného sídla uvedenej spoločnosti. Týmto rozhodnutím tak došlo k ďalšiemu oslabeniu významu zásady sídla.

Z hľadiska kolíznej úpravy znamená sled vyššie uvedených rozsudkov „vít'azstvo“ inkorporačnej teórie v práve Európskej únie v otázke uznávania zahraničných spoločností. Znamená to, že spolu so subjektom je hostiteľský štát povinný akceptovať taktiež podstatnú časť osobného štatútu tejto zahraničnej spoločnosti.

5.4 Osobný štatút v českom medzinárodnom práve súkromnom

5.4.1 Historická genézia

České právo prešlo v otázke určovania osobného štatútu právnických osôb zaujímavým vývojom – od princípu sídla k inkorporačnej zásade. Inkorporačná zásada však v súčasnosti neplatí v Českej republike vo svojej najčistejšej podobe. Podľa obecného zákonníku občianskeho z roku 1811 platil princíp sídla. M. Pauknerová však dodáva, že v skutočnosti dovodili platnosť princípu sídla až súdy, a to po nemeckom vzoru.⁴⁰⁶ Sídlom sa pritom rozumelo miesto, kde sa

⁴⁰⁶ PAUKNEROVÁ, M. Osobní statut právnických osob v českém právu. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum.1998, č. 1, s. 38.

vedie ústredná správa spoločnosti a kde sídlia jej riadiace orgány.⁴⁰⁷ Medzinárodné právo súkromné bolo kodifikované prvýkrát v *zákoně o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého č. 41/1948 Sb.* Tento zákon však rozhodné kritérium pre určenie štátnej príslušnosti právnickej osoby neobsahoval. V roku 1963 bol prijatý *zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním č. 97/1963 Sb.* a s ním taktiež *zákon o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku č. 101/1963 Sb.* *Zákonník mezinárodního obchodu* zakotvil pre určovanie *lex societatis* inkorporačný princíp (§ 8 odsek 1). Tento zákon bol zrušený *obchodním zákoníkem*.

Obchodní zákoník z roku 1991 v § 22 obsahoval kolíznú normu, ktorá určovala osobný štatút právnických osôb na základe inkorporačného princípu. Ako rozhodný právny poriadok určil právny poriadok, podľa ktorého bola iná než fyzická zahraničná osoba založená. Podľa tohto ustanovenia sa týmto právom riadi právna osobnosť, jej vnútorné pomery a ručenie členov alebo spoločníkov za jej záväzky. Ustanovenie presahovalo rámec právnických osôb a slovami „iná než fyzická zahraničná osoba“ postihuje aj také spoločnosti obchodného práva, poprípade iné útvary, ktorým cudzie právne poriadky v niektorých štátoch priznávajú síce určitú spôsobilosť v právnych vzťahoch, avšak nepriznávajú im právnu osobnosť. Nezáleží na tom, kde má taká osoba svoje skutočné sídlo.⁴⁰⁸ *Obchodní zákoník* obsahoval však taktiež tzv. korektívy inkorporačného princípu, ktorý tak neplatil vo svojej absolútnej podobe.

5.4.2 Platná právna úprava

Kolízne normy týkajúce sa obchodných spoločností sú od 1. januára 2014 upravené v zákone o medzinárodnom práve súkromnom. Mnohé súvisiace otázky, ako napríklad definícia sídla alebo premiestnenie sídla spoločnosti sú obsiahnuté v OZ, ZOK a v zákone o premenách. Osobný štatút je upravený v ustanovení § 30 zákona o medzinárodnom práve súkromnom⁴⁰⁹, ktorý je uvedený nadpisom „Právnické osoby“. Definíciu sídla nájdeme v českom občianskom zákonníku⁴¹⁰. Napriek tomu, že oba tieto zákony boli prijaté v rámci rekodifikácie českého súkromného práva, ku skutočnej revolúcii v otázke určovania osobného štatútu spoločností prijatím týchto aktov nedošlo. Zákon o medzinárodnom práve súkromnom koncentruje v súlade

⁴⁰⁷ KUČERA, B. O státní příslušnosti obchodních společností v soukromém právu mezinárodním. *Časopis pro právní a státní vědu*. Roč. VIII. 1925, s. 149 a násl, s. 229 a násl.

⁴⁰⁸ KUČERA, Z. IN: STUNA, S. *Obchodní zákoník*. Praha: Trizonia, 1992, s. 35 a násl.

⁴⁰⁹ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

⁴¹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

so zamýšľaným zámerom kolíznu úpravu právnických osôb a osôb iných než právnických do jediného kódexu.⁴¹¹ Cieľom uznania spoločnosti v Českej republike je určenie podmienok, za ktorých môže spoločnosť, ktorá má právnu osobnosť priznanú cudzím právnym poriadkom, vystupovať ako právny subjekt v tuzemsku.⁴¹²

Základné ustanovenie ZMPS zachováva inkorporačný princíp.⁴¹³ Rozhodnou skutočnosťou je tak formálne sídlo spoločnosti. Vyplýva to z ustanovení § 30 ods. 1 ZMPS s § 136 a § 137 občianskeho zákonníku, ktorý používa pojmu „zapísané sídlo“. Zapísané sídlo v registri odpovedá teda formálnemu pojatiu sídla. Skutočné sídlo môže byť pritom kdekoľvek, nemusí vôbec korešpondovať s tým, čo je zapísané v obchodnom registri⁴¹⁴. Formálne sídlo je preto určujúcim hraničným určovateľom pre určenie *lex societatis* spoločnosti podľa českého medzinárodného práva spoločností.

Podľa J. Brodce koncepcia formálneho sídla v českom právnym poriadku ale neznamená, že skutočné sídlo nehrá žiadnu úlohu.⁴¹⁵ Napríklad podľa § 137 občianskeho zákonníku platí, že sa každý môže dovolať skutočného sídla právnickej osoby a taktiež platí, že proti tomu, kto sa dovolá sídla zapísaného vo verejnom registri, nemôže právnická osoba namietat', že má skutočné sídlo na inom mieste. Rovnako podľa § 5 zákona o európskej spoločnosti musí mať európska spoločnosť zapísaná do obchodného registra v Českej republike v mieste svojho zapísaného sídla hlavnú správu.

Podľa prvej vety ustanovenia § 30 odseku 1 ZMPS sa právna osobnosť právnickej osoby a spôsobilosť inej než právnickej osoby riadi právnym poriadkom štátu, podľa ktorého vznikla. Z tohoto pravidla vyplýva okrem iného, že ak vznikol podľa cudzieho práva útvar, ktorý tento právny poriadok považuje za právnickú osobu, je taký útvar bez ďalšieho uznaný za právnickú osobu aj v Českej republike.⁴¹⁶ Zákonodarca vychádza z vedomia rozdielu medzi založením

⁴¹¹ KUČERA, Z. Obchodní společnosti ve vládním návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém. In: ČERNÁ, S., ČECH, P. *Pocta Ivaně Štengové k sedmdesátým narozeninám: právo společností - ohlédnutí se za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha, 2012, s. 133.

⁴¹² PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 51.

⁴¹³ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC. J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 308.

⁴¹⁴ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC. J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 309.

⁴¹⁵ BRODEC. J. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 10, s. 273.

⁴¹⁶ BŘICHÁČEK, O. In: BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 189.

a vznikom právnickej osoby a taktiež z toho, že právnická osoba môže vzniknúť bez predchádzajúceho zjednanja zakladateľského dokumentu priamo ex lege.⁴¹⁷

Podľa § 3024 občianskeho zákonníku spôsobilosť nadobúdať práva a zaväzovať sa k povinnostiam, ktorú má iná než fyzická zahraničná osoba podľa právneho poriadku jej založenia, jej náleží aj v oblasti českého právneho poriadku. Právnym poriadkom, podľa ktorého bola táto osoba založená, sa riadia aj jej vnútorné pomery a ručenie jej členov alebo spoločníkov za dlhy. Toto ustanovenie má však len povahu *lex generalis*, preto sa prednostne použije zákon o medzinárodnom právu súkromnom. Na základe uvedeného je možné konštatovať, že napriek tomu, že v českom medzinárodnom práve spoločností prevláda inkorporačný princíp, neplatí vo svojej čistej podobe.

Z dôvodovej správy sa udáva, že nakoľko v niektorých právnych poriadkoch existujú aj také útvary, ktoré tam nemajú povahu právnických osôb, avšak sa im priznáva spôsobilosť vlastným menom uzatvárať obchody a vystupovať pred súdmi, používa ZMPS výraz „iná než právnická osoba“, aby im v tuzemsku mohla byť priznaná rovnaká spôsobilosť, akú im priznáva cudzí právny poriadok. Je tomu tak hlavne z dôvodu, aby bola zachovaná bezpečnosť a plynulosť obchodného styku.⁴¹⁸ Ide napríklad o osobné spoločnosti podľa nemeckého či rakúskeho práva.⁴¹⁹ Pre zaujímavosť môžeme uviesť, že Česká republika sa podľa § 21 OZ považuje za právnickú osobu. Jej osobným štatútom je české právo.⁴²⁰ Právnu osobnosť, a teda aj spôsobilosť byť účastníkom konania má ale výhradne právnická osoba, nie však jej organizačná zložka.⁴²¹

Podľa druhej vety § 30 odseku 1 ZMPS sa podľa *lex societatis* riadi aj obchodná firma alebo názov a vnútorné pomery takejto osoby, pomery medzi takouto osobou a jej spoločníkmi alebo členmi a vzájomné pomery spoločníkov alebo členov, ručenie spoločníkov alebo členov za záväzky takejto osoby a kto za osobu ako jej orgán jedná, ako aj jej zánik. Podľa J. Brodce sa jedná o taxatívny výčet.⁴²²

⁴¹⁷ ŠUK, P. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o medzinárodním právu súkromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 233.

⁴¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o medzinárodním právu súkromém, s. 55.

⁴¹⁹ ŠUK, P. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o medzinárodním právu súkromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 232.

⁴²⁰ ŠUK, P. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o medzinárodním právu súkromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 237.

⁴²¹ Rozhodnutia NS ČR pod spisovými značkami 21 Cdo 1027/2010 a 21 Cdo 1273/2011.

⁴²² BRODEC. J. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 10, s. 274.

Názvom či obchodnou firmou sa rozumie meno právnickej osoby (§ 132 občianskeho zákonníku). Osobný štatút určí, či obchodná firma musí byť zapísaná vo verejnom registri či názov musí obsahovať okrem kmeňa aj dodatok označujúci právnu formu.⁴²³

5.4.3 Rozsah osobného štatútu podľa § 30 ZMPS

Osobný štatút spoločnosti ďalej upravuje interné vzťahy v spoločnosti, to znamená aj celý spôsob fungovania štatutárneho orgánu a vytváranie vôle v rámci obchodného vedenia. Pod termín vnútorné vzťahy spadajú aj pokyny valného zhromaždenia členom výkonného orgánu, hlavne otázka ich prípustnosti a záväznosti. Osobným štatútom sa riadia práva a povinnosti členov výkonného orgánu, podmienky ich menovania a odvolania z funkcie, spôsob akým jednú za spoločnosť a v neposlednom rade aj celá úprava ich zodpovednosti či ručenia.⁴²⁴ Jednanie ultra vires spadá tiež do rozsahu lex societatis. Lex societatis rovnako upravuje spôsobilosť spoločnosti právne jednať. Tu však stanoví § 30 ods. 2 ZMPS výjimku, keď túto spôsobilosť rozširuje z dôvodu ochrany tretích strán. Ustanovenie § 30 ods. 2 tak obsahuje subsidiárnu kolíznu normu pre spôsobilosť právnickej osoby k bežným právnym jednaniam, hraničným určovateľom stanoví miesto, kde právnická osoba jednanie učinila (lex loci actus). Podľa § 30 odseku 2 pre viazanosť právnickej osoby z bežných jednaní stačí, ak je k nim táto osoba spôsobilá podľa právneho poriadku, v ktorom bolo jednanie učené. Ak presahuje jednanie hranice niekoľko štátov, postačí, ak sú naplnené podmienky aspoň jedného právneho poriadku. Pojem bežné jednanie bude veľmi príbuzné pojmu obchodné vedenie, s tým rozdielom, že nepôjde o pomer vnútorný, ale o prejav spoločnosti navonok. Právne jednanie ako také sa však posúdia nezávisle na lex societatis, a to podľa lex causae.⁴²⁵

Ak sa aplikuje podľa *lex societatis* české právo, budú platiť aj ustanovenia obchodného zákonníku o zastúpení zamestnancov na riadení spoločnosti. Konkrétne, ak má spoločnosť viac

⁴²³ ŠUK, P. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 233.

⁴²⁴ ŠUK, P. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 233-234.

⁴²⁵ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 319.

než 500 zamestnancov, tretina výkonného orgánu musí byť volená zamestnancami spoločnosti. Jednanie súvisiace so vznikom spoločnosti rovnako patrí do rozsahu *lex societatis*.⁴²⁶

Rozsah spoločenského štatútu sa taktiež nepriamo udáva z článku 1 ods. 2 písm. f) nariadenia Rím I a článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia Rím II. Podľa týchto článkov sa tieto nariadenia nepoužijú na otázky týkajúce sa spoločností, právo spolčovací a otázky týkajúce sa právnických osôb, ako je vznik spoločnosti, právna osobnosť a svojprávnosť, vnútorné stanovky a zánik spoločnosti, ďalej osobné ručenie spoločníkov a orgánov za záväzky spoločnosti, spolku alebo inej právnickej osoby. Tieto otázky spadajú pod spoločenských štatút.

Od osobného štatútu je nutné odlišovať deliktný štatút. Deliktná zodpovednosť právnickej osoby je kvôli úzkej súvislosti s právom na náhradu škody posudzované podľa deliktného štatútu a (čl. 15 písm. a) nariadenia Rím II). To bude spravidla právo sídla, pretože škodný následok bude spravidla nastávať v mieste, kde vykonáva spoločnosť svoje aktivity. Pre firemné právo spoločnosti je ale už rozhodný osobný štatút spoločnosti. Zaujímavá je aj úprava prevodu podielu v spoločnosti. Pokiaľ sa jedná o úkon dispozičný, použije sa osobný štatút spoločnosti. Ak pôjde o úkon zaväzujúci, aplikuje sa *lex causae*, konkrétne nariadenia Rím I.

Otázka deliktnej zodpovednosti členov výkonného orgánu spadá rovnako pod *lex societatis* a nie pod deliktný štatút. Naopak škoda spôsobená spoločnosti jej spoločníkom alebo treťou osobou nespadá pod osobný štatút.⁴²⁷ Či sa pod touto treťou osobou rozumie aj materská spoločnosť nie je podľa českej doktríny jednoznačné.⁴²⁸

Osobný štatút zahrňuje aj ustanovenia týkajúce sa účasti spoločnosti v koncerne, a to či už sa jedná o osobu riadiacu či riadenú. České kolízne právo neobsahuje kolíznu úpravu medzinárodných koncernov, konkrétne koncernové vzťahy tak musí byť posúdenie vždy podľa konkrétnych okolností.⁴²⁹

⁴²⁶ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC. J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 316.

⁴²⁷ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC. J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 322.

⁴²⁸ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC. J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 323.

⁴²⁹ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC. J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 315.

5.4.4 Zmena osobného štatútu pri premene spoločnosti

Zákon o medzinárodnom práve súkromnom rovnako v § 30 odsek 3 zakazuje založenie právnickej osoby so zapísaným sídlom v Českej republike podľa zahraničného práva. Konkrétne stanoví, že spoločnosti založené podľa českého práva sa riadia vždy českým právom. Výnimka by síce mohla byť stanovená európskym právom alebo medzinárodnou zmluvou, taký predpis však v súčasnosti neexistuje. Z toho vyplýva, že právnická osoba so sídlom v Českej republike môže byť založená výhradne podľa českého práva. Tým nie je dotknutá možnosť premiestniť sídlo právnickej osoby založenej podľa právneho poriadku cudzieho štátu a ktorá má sídlo v zahraničí do Českej republiky, ak to umožňuje priamo použiteľný predpis Európskej únie či medzinárodná zmluva. Občiansky zákonník túto otázku ale normuje tak, že od účinnosti premiestnenia zapísaného sídla zahraničnej právnickej osoby do Českej republiky sa mení jej osobný štatút na český.

Zahraničné premiestnenie sídla je v zásade dovolené, čo odpovedá princípu inkorporácie. Právna úprava premiestnenia sídla modifikuje inkorporačný princíp v prospech princípu skutočného sídla.⁴³⁰ Právna úprava zmeny sídla spoločnosti, ktorá je primárne upravená v zákone o premenách (§ 59a až § 59zb a § 384a až 384p)⁴³¹ je postavená na kombinácii princípu sídla a inkorporačného princípu, tak ako to odpovedá európskej legislatíve a judikatúre Súdneho dvora⁴³². Zákon o premenách sa použije aj na cezhraničné premeny, ale len vtedy, ak sa zahraničná spoločnosť riadi právom iného členského štátu než českej republiky a má sídlo, skutočné sídlo alebo prevádzku v členskom štáte. Úprava premien obsahujú aj ustanovenia § 138 až § 143 OZ.

Napriek tomu, že je premiestnenie sídla do Českej republiky umožnené (princíp inkorporácie), právnická osoba po premiestnení formálneho sídla sa musí podrobiť českému právu a získať formu jednej z foriem českých spoločností (princíp skutočného sídla). Pri premiestnení sídla spoločnosť nezaniká a nevzniká nová spoločnosť, dochádza určitým spôsobom k jej reinkorporácii v rámci českého právneho poriadku.⁴³³ Odo dňa účinnosti premiestnenia sídla zahraničnej právnickej osoby na územie Českej republiky je jej osobným

⁴³⁰ BRODEC. J. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue*, 2016, č.10, s. 273.

⁴³¹ Zákon o premenách implementuje európske nariadenie o premenách.

⁴³² PAUKNEROVÁ, M. In: PAUKNEROVÁ, M. RŮŽIČKA, K. et. al. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Scripta Iuridica 14, 2014, s. 68-69.

⁴³³ BRODEC. J. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue*, 2016, č.10, s. 277.

štatútom české právo bez ohľadu na to, že vznikla podľa iného právneho poriadku (§ 138 OZ). Toto ustanovenie OZ je tak v otázke určenia osobného štatútu *lex specialis* vo vzťahu k § 30 ods. 1 ZMPS.⁴³⁴ České medzinárodné právo spoločností nestanoví žiadne právne následky premiestnenia skutočného sídla do Českej republiky.⁴³⁵ K premiestneniu do Českej republiky nemôže dôjsť, ak je zahraničná právnická osoba v likvidácii alebo bolo voči nej zahájené insolvenčné konanie alebo obdobné konanie v akomkoľvek členskom štáte.⁴³⁶ Nevyriešená je otázka, či si môže do ČR premiestniť sídlo ruská či ukrajinská spoločnosť.⁴³⁷

Zákon o premenách rovnako upravuje situáciu, kedy spoločnosť zmení štatutárne sídla z českého na zahraničné, musí sa však jednať o zápis v členskom štáte Európskej únie. Pri premiestnení zapísaného sídla spoločnosti z Českej republiky dochádza k zmene *lex societatis* tejto spoločnosti. Ak spoločnosť zmení len svoje skutočné sídlo, jej osobný štatút sa nemení. Zákon o premenách napokon upravuje aj cezhraničné splynutie spoločností (§ 50 až § 59zb). SDEÚ vo veci Cartesio uviedol, že členský štát môže obmedziť odchod svojej spoločnosti do iného členského štátu, pokiaľ si chce spoločnosť ponechať svoj *lex societatis*. V prípade premiestnenia sídla z Českej republiky však zákon o premenách ani občiansky zákonník explicitne nepožadujú, aby spoločnosť zmenila svoj *lex societatis*.⁴³⁸

Právnické osoby vytvorené unijným právom sa riadia príslušným unijným nariadením a právom členského štátu, kde majú svoje zapísané sídlo. Ak premiestnenia svoje zapísané sídlo do iného členského štátu, zmení sa ich *lex societatis*.

5.4.5 Spätný a ďalší odkaz a výnimky z určovania *lex societatis*

Český zákon o medzinárodnom práve súkromnom pripúšťa v otázkach určovania osobného štatútu spoločnosti spätný aj ďalší odkaz. Ak odkáže inkorporačný princíp na zahraničný právny poriadok, použije sa ako celok, vrátane kolíznych kritérií. Podľa § 21 ZMPS

⁴³⁴ ŠUK, P. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o medzinárodním právu súkromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 236.

⁴³⁵ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 330.

⁴³⁶ BŘICHÁČEK, O. In: BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. *Zákon o medzinárodním právu súkromém: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 191.

⁴³⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občianský zákonník I. Obecná část. Komentář*. 1. vydání. Praha, 2014, s. 728.

⁴³⁸ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. *Study on the law applicable to companies. Country Report for Czech republic*. LSE Enterprise, European Commission.

platí, že ak ustanovenie tohoto zákona prikazujú použitie zahraničného práva, ktorého ustanovenia odkazujú späť na české právo, použije sa české hmotné právo. Ak odkazujú ustanovenia zahraničného práva k právu ďalšieho cudzieho štátu, použijú sa hmotnoprávne ustanovenia tohoto práva v prípade, ak sa majú použiť podľa jeho kolíznych ustanovení, inak sa použije české hmotné právo.

Výnimku z aplikácie ustanovení ZMPS v otázkach určovania osobného štatútu spoločnosti môže stanoviť medzinárodná zmluva. Česká republika má napríklad uzatvorenú bilaterálnu medzinárodnú zmluvu o právnej pomoci s Ukrajinou⁴³⁹. Podľa článku 22 odseku 2 tejto medzinárodnej zmluvy je rozhodné kritérium pre určenie osobného štatútu spoločnosti miesto skutočného sídla spoločnosti.

5.5 Osobný štatút v slovenskom medzinárodnom práve súkromnom

Slovenský obchodný zákonník taktiež upravuje podnikanie zahraničných osôb. Obchodný zákonník vychádza pre účely podmienok podnikania zahraničných osôb z formálnej reciprocity. Pre podnikanie zahraničných osôb na Slovensku platia v zásade rovnaké podmienky, aké sú právnymi predpismi ustanovené pre podnikanie slovenských fyzických a právnických osôb.

Medzi zahraničnou a slovenskou osobou rozlišuje obchodný zákonník podľa formálneho kritéria ich lokalizácie. Za zahraničnú osobu sa považuje každá právnická osoba so sídlom mimo slovenského územia. Za sídlo sa považuje miesto, ktoré je ako sídlo zapísané do určitého registra.

Podľa § 22 slovenského obchodného zákonníku právnu osobnosť, ktorú má iná než fyzická zahraničná osoba podľa právneho poriadku, podľa ktorého bola založená, má takisto v oblasti slovenského práva. Týmto právnym poriadkom sa spravujú aj jej vnútorné právne pomery a ručenie členov alebo spoločníkov za jej záväzky. Toto ustanovenie obsahuje kolíznu normu, ktorá určuje osobný štatút obchodnej spoločnosti (*lex societatis*). Do rozsahu otázok, ktoré sa spravujú týmto ustanovením, patrí problematika spojená s právnickou osobou ako takou.⁴⁴⁰ Medzi takéto otázky zaraďujeme spôsobilosť, vnútorné organizačné vzťahy medzi

⁴³⁹ Smlouva o právní pomoci uzavřená mezi Českou republikou a Ukrajinou, publikovaná ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 123/2002.

⁴⁴⁰ CSACH, K. In: OVEČKOVÁ, O. *Obchodný zákonník: veľky komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 222.

orgánmi a oprávnenia orgánov, zastupovanie spoločnosti ako aj požiadavky na vznik a existenciu spoločnosti.⁴⁴¹

Podľa § 24 odsek 1 slovenského obchodného zákonníku zahraničná osoba sa môže za účelom podnikania podieľať na založení slovenskej právnickej osoby alebo sa zúčastňovať ako spoločník alebo člen v slovenskej právnickej osobe už založenej. Môže tiež sama slovenskú právnickú osobu založiť alebo sa stať jediným spoločníkom slovenskej právnickej osoby. Obchodný zákonník sa stavia liberálne k možnosti zahraničných osôb mať majetkovú účasť v slovenských právnických osobách. Podľa § 24 odsek 3 majú zahraničné právnické osoby v tejto oblasti rovnaké práva a povinnosti ako slovenské právnické osoby. Zahraničná osoba sa môže podieľať na založení slovenskej právnickej osoby, alebo môže sama ako jediný zakladateľ založiť obchodnú spoločnosť na Slovensku, zahraničná osoba sa môže však stať aj spoločníkom už založenej obchodnej spoločnosti.

Spoločnosť s ručením obmedzeným je v slovenskom právnom prostredí právnická osoba založená na základe zmluvy alebo na základe iného právneho aktu, ktorej základné imanie tvoria vopred určené vklady spoločníkov. Minimálna výška základného imania musí byť 5000 eur. Konatelia zásadne rozhodujú o všetkých základných otázkach rozvoja spoločnosti a o jej obchodnej politike. Pôsobnosť v oblasti obchodného vedenia patrí kogentne všetkým konateľom, hlasovať však môžu, ak tak pripustí spoločenská zmluva alebo stanovy, mimo zasadnutie orgánu písomnou formou alebo pomocou prostriedkami oznamovacej techniky. Hlasujúci sa pritom považujú za prítomných.⁴⁴²

V akciovej spoločnosti predstavenstvo musí určiť pravidlá riadenia spoločnosti. Pri delegácii obchodného vedenia musia mať riadiace zložky závodu určený rámec, v ktorom môžu rozhodovať.⁴⁴³

Sídlo obchodnej spoločnosti obchodný zákonník definuje ako adresu, ktorá je ako sídlo zapísaná do obchodného registra (§ 2 ods. 3). Podľa slovenskej úpravy sa za sídlo považuje štatutárne sídlo. Napríklad spoločnosť s ručením obmedzeným so sídlom v Bratislave, ktorej spoločníkmi budú fyzické osoby s trvalým pobytom v Rakúsku a ktorej členovia výkonného orgánu riadia spoločnosť z Viedne, je slovenskou spoločnosťou s ručením obmedzeným. Spoločnosť s ručením obmedzeným so sídlom v Rakúsku (GmbH), ktorej jediný spoločník

⁴⁴¹ CSACH, K. In: OVEČKOVÁ, O. *Obchodný zákonník: veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 222.

⁴⁴² ŽITŇANSKÁ, L., OVEČKOVÁ, O. *Obchodné právo: obchodné spoločnosti*. 2. dopln. a prepr. vyd. Bratislava: Iuris Libri, 2013. Vysokoškolské učebnice, s. 280.

⁴⁴³ ŽITŇANSKÁ, L., OVEČKOVÁ, O. *Obchodné právo: obchodné spoločnosti*. 2. dopln. a prepr. vyd. Bratislava: Iuris Libri, 2013. Vysokoškolské učebnice, s. 382.

a zároveň konateľ je fyzická osoba s trvalým pobytom v Bratislave, je z hľadiska slovenského práva rakúskou, a teda zároveň podľa § 21 ods. 2 obchodného zákonníku zahraničnou obchodnou spoločnosťou.⁴⁴⁴

5.6 Osobný štatút v rakúskom medzinárodnom práve súkromnom

5.6.1 Obecný úvod

České územie je súčasťou jednotného trhu Európskej únie, v ktorej zároveň panuje sloboda pohybu osôb, zboží, kapitálu či služieb. Napriek skutočnosti, že územie všetkých členských štátov Európskej únie tvorí z ekonomického hľadiska jeden priestor, neplatí to pre oblasť práva. Európsky jednotný trh sa rozpadá do 28 rôznych právnych poriadkov, ktoré by však nemali predstavovať významné prekážky podnikania v inom členskom štáte. Či je tomu skutočne tak, sa presvedčíme na nasledujúcich riadkoch.

Témou tejto podkapitoly je medzinárodné práva spoločností v kontexte právneho poriadku nášho susedného štátu, s ktorým máme historicky silné väzby. Dá sa dokonca tvrdiť, že české právo je súčasťou rakúskej a nemeckej rodiny kontinentálneho práva.⁴⁴⁵

Keď sa rozhodne spoločnosť so sídlom v niektorom členskom štáte podnikáť na území iného členského štátu, musí počítať s tým, že sa dostáva do pôsobnosti cudzieho práva. To pre ňu znamená zníženie právnej istoty a v mnohých prípadoch s tým spojené zvýšené náklady. Spoločníci však majú k dispozícii účinný nástroj, a to inštitúty medzinárodného práva súkromného, ktoré umožňujú mnohé otázky efektívne vyriešiť.

Medzinárodné právo súkromné je z prevažnej časti v Európskej únii unifikované.⁴⁴⁶ Výsledkom úspešného procesu harmonizácie otázok medzinárodného práva súkromného sú nariadenia upravujúce jednotnú kolízu úpravu zmluvných a mimozmluvných záväzkov či dedičstva.⁴⁴⁷ Problémom však zostáva skutočnosť, že hospodársky významné otázky

⁴⁴⁴ ŽITŇANSKÁ, L., OVEČKOVÁ, O. *Obchodné právo: obchodné spoločnosti*. 2. dopln. a prepr. vyd. Bratislava: Iuris Libri, 2013. Vysokoškolské učebnice, s. 66.

⁴⁴⁵ ZWEIGERT, K., KÖTZ. *Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiet des Privatrechts*. 3. vyd., 1996.

⁴⁴⁶ Aktuálne nie je snáď významnejším dopadom politického rozhodnutia na medzinárodné právo súkromné, než je odchod Spojeného kráľovstva z Európskej únie.

⁴⁴⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I), nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (RÍM II) a Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012

medzinárodného práva spoločností sa harmonizovať nedarí.⁴⁴⁸ Práve preto v oblasti medzinárodného práva spoločností má značnú argumentačnú váhu doktrína a akademické názory, ktoré neraz pomáhajú preklenúť významné rozdiely v kolíznej úprave jednotlivých členských štátov.

Rakúske medzinárodné právo spoločností sa ohraničuje na úpravu osobného štatútu právnickej osoby. Z doktríny sa udáva, že osobný štatút spoločnosti môže byť vymedzený ako právny poriadok, rozhodný pre posúdenie právnych otázok, spojených s právnickou osobou, tj. právny poriadok, ktorým sa riadi vznik spoločnosti, jej právna povaha, právna spôsobilosť spoločnosti vrátane oprávnení konať za spoločnosť, jej vnútorné vzťahy, niektoré vonkajšie vzťahy, zmena a spravidla aj zánik spoločnosti, prípadne niektoré ďalšie otázky.⁴⁴⁹

5.6.2 Platná právna úprava pre určovanie osobného štatútu

Osobný štatút právnickej osoby a obdobných zoskupení je zakotvený v § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom (ďalej len ako „IPRG“)⁴⁵⁰ rozhoduje o všetkých súkromnoprávných otázkach právnickej osoby (spoločenský štatút). Z tohto ustanovenia vyplývajú, že rakúske medzinárodné právo spoločností je založené na princípu sídla. Osobný štatút právnickej osoby, teda jej *lex societatis*, je právo skutočného sídla hlavnej správy (nemusi byť nutne štatutárne sídlo) právneho subjektu, a to pri zohľadnení prípadného spätného či ďalšieho odkazu (§ 5 IPRG). Nezávisle na alokácii pravidelných schôdzok hlavných zhromaždení, je za sídlo hlavnej správy považované miesto skutočného výkonu obchodného vedenia.⁴⁵¹ Týmto ustanovením sa rakúske právo spoločností rade medzi tradičné prístupy v kontinentálnej Európe, napríklad spolu s Nemeckom, keď aplikuje princíp sídla, konkrétne princíp sídla správy spoločnosti.

Rakúsky *lex societatis* je tak určený miestom, kde sa sústreďuje faktická činnosť spoločnosti. Jedná sa o miesto na ktorom sa rozhoduje o zásadných rozhodnutiach spoločnosti v rámci obchodného vedenia a kde sa vykonáva správa spoločnosti. Skutočné sídlo ústrednej,

o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve.

⁴⁴⁸ Tu sa majú na mysli otázky medzinárodného práva spoločností a tzv. medzinárodného koncernového práva.

⁴⁴⁹ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum. 1998, s. 28.

⁴⁵⁰ Spolkový zákon zo dňa 15. júna 1978 o medzinárodnom práve súkromnom (IPR-Gesetz), číslo 304/1978 rakúskej Zbierky zákonov.

⁴⁵¹ Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 28. augusta 1997 pod spisovou značkou 3 Ob 93/97s.

teda hlavnej správy spoločnosti je miesto, na ktorom výkonný orgán prevažne zásadné pokyny politiky spoločnosti uvádza do denného chodu.⁴⁵² To platí aj pre právnické osoby medzinárodných koncernov, rovnako ako pre dcérske spoločnosti s právnou osobnosťou.

Podľa § 1 ods. 1 *IPRG*, ak nie je možné zistiť skutočné sídlo, napríklad z dôvodu neexistencie vnútornej štruktúry spoločnosti, aplikuje sa zásada najužšieho spojenia. Pod pojmom právnická osoba alebo iné zoskupenie osôb či majetku, ktoré môžu byť nositeľmi práv a povinností, sa rozumejú všetky druhy obchodných spoločností, a to bez ohľadu na to, či disponujú právnou osobnosťou alebo nie. Rovnako osobné spoločnosti alebo majetkové zoskupenia s vlastnou právnou osobnosťou, ako spolky či nadácie, či ranné štádia vzniku spoločnosti a nakoniec aj tieňové spoločnosti (*Scheingesellschaften*)⁴⁵³.

Nezávisle na skutočnej právnej osobnosti podľa rakúskeho materiálneho práva sa § 10 *IPRG* vzťahuje okrem právnických osôb aj na ostatné majetkové súbory, ktoré môžu byť nositeľmi práv a povinností. Tak sa toto ustanovenie vzťahuje na osobné aj kapitálové spoločnosti (OG, KG, AG, GmbH, spolky, ústavy, spoločnosti občianskeho práva, nadácie a fondy). Tak sem spadajú aj začiatkové štádiá vzniku spoločnosti a taktiež tieňové spoločnosti. Svojprávnosť a postavenie majetkovej podstaty je sporné. Pre tieto otázky by sa mali použiť zvláštne hraničné kritériá, napr. nariadenie o dedičstve, nariadenia o insolvenčii, Brusel I *bis*. Pobočky podliehajú svojmu vlastnému právnemu poriadku, a to podľa ich hypotetického *lex societatis*. Iný *lex societatis* bude mať právnická osoba, ktorej táto pobočka patrí. V medzinárodných koncernoch má veľký význam *lex societatis* dcérskej spoločnosti.

5.6.3 Rozsah osobného štatútu podľa § 10 IPRG

Podľa ustanovenia § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom osobný štatút zahrňuje úpravu právnej osobnosti, svojprávnosti a procesnej spôsobilosti. *Lex societatis* sa riadi vznik, existencia a zánik spoločnosti. Ďalej upravuje aj vnútornú a vonkajšiu

⁴⁵² Ide o takzvanú Sandrokovu formulu. In: SANDROCK. O. Die Konkretisierung der Überlagerungstheorie in einigen zentralen Einzelfragen, In: Festschrift für Günther Beitzke, hrsg. Von Otto Sandrock, Berlin. 1979, s. 669 a 683.

⁴⁵³ VERSCHRAEGEN, B., *Internationales Privatrecht*. Wien: Manz. 2012, s. 188. S odkazom na rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu pod spisovou značkou 9 ObA 45/87, rozhodnutie rakúskeho súdu pod spisovou značkou 3 Ob 2029/96 w, rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu pod spisovou značkou 9 ObA 45/87, rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu pod spisovou značkou 6 Ob 83/67, Rozhodnutie so spisovou značkou 1 Ob 537/89 či 2 Ob 238/07 z a rozhodnutia rakúskych súdov pod spisovou značkou 1 Ob 120/00 d, 3 Ob 2029/96 w.

organizáciu, práva a povinnosti spoločníkov, prevod spoločenských práv, otázky spoločenskej zmluvy a stanov (napríklad o navýšení kapitálu), usporiadanie majetku a otázky zodpovednosti, obzvlášť *piercing the corporate veil*⁴⁵⁴, orgány a ich právne postavenie vo vnútorných a vonkajších vzťahoch, zodpovednosť členov výkonných orgánov, oprávnenie zastupovať, zmenu formy spoločnosti, premenu splynutím a rozdelenie spoločnosti. Rovnako otázky právneho nástupníctva, vrátane prípadnej neplatnosti tohto prechodu sa posudzujú podľa *lex societatis*.⁴⁵⁵ Pod vnútornou organizáciou sa rozumie postavenie orgánov vo vnútorných a vonkajších vzťahoch, obzvlášť menovanie členov týchto orgánov, ich kompetencie a oprávnenie zastupovať spoločnosť⁴⁵⁶, otázky zmeny spoločenskej zmluvy, zmeny kapitálu (peňažné a nepenajžné vklady, ručenie).⁴⁵⁷ Napríklad otázka, či faktickému konateľovi náleží právo zastupovať spoločnosť, sa posudzuje podľa rozhodného osobného štatútu.⁴⁵⁸

Jedným z dôvodov zakladania kapitálových spoločností je vytvorenie takzvaného „firemného závoja“, ktorý oddeľuje majetok spoločníkov od majetku spoločnosti. Spoločníci tak môžu prostredníctvom svojej účasti v kapitálovej spoločnosti organizovať podnikateľskú činnosť, s ktorou je pojmovo spojené podnikateľské riziko. Toto riziko nesie samotná spoločnosť a spoločníci ručia za prípadné záväzky spoločnosti len do výšky nesplatených vkladov. Splatením ich vkladu sa od záväzkov spoločnosti dištancujú. Aby však nedochádzalo k zneužívaniu tohoto „schovania sa za firemný závoj“ k tomu, že spoločníci svojou nezodpovednosťou privedú spoločnosť do insolvenencie na úkor veriteľov, existuje inštitút nazvaný ako „*piercing the corporate veil*“ (ďalej len ako „*piercing*“), jedná sa o tzv. „prelomenie majetkovej samostatnosti právnickej osoby“. Vo výnimočných prípadoch tento inštitút umožňuje veriteľom sa obrátiť nie na spoločnosť, ale priamo na jej spoločníkov, poprípade manažérov a spraviť z nich osobne zodpovednými za záväzky spoločnosti.⁴⁵⁹

V rakúskom práve spoločností sa *piercing* posudzuje podľa *lex societatis*, spadá tak pod osobný štatút spoločnosti. Podľa rakúskeho Najvyššieho súdu však k tomu musí byť splnená

⁴⁵⁴ Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 226/09t.

⁴⁵⁵ Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 11. augusta 2015, 4 Ob 30/15p.

⁴⁵⁶ Rozhodnutia rakúskeho NS zo dňa 14. júla 1993, 8 Ob 634/92, 23. marca 2007, 2 Ob 170/06y, 15. septembra 2010, 2 Ob 238/09b, OGH 11. októbra 1995, 3 Ob 64/95.

⁴⁵⁷ Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 25. marca 2014, 9 Ob 68/13k.

⁴⁵⁸ Ustanovenie § 10 a 12 *IPRG*, rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 2 Ob 238/09 b.

⁴⁵⁹ LOKAJÍČEK. J. Doktrína Piercing the Corporate Veil neboli prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2011, č. 12, s. 425 a násl.

podmienka spočívajúca v tom, že možnosť ručenia a jeho rozsah vyplýva z formy spoločnosti, a nie napríklad zo zmluvy.⁴⁶⁰

Čo sa týka právnej úpravy firmy a názvu, tiež sa použije *lex societatis*.⁴⁶¹ Rakúsky súd posudzoval rovnako prípad prevodu rakúskej spoločnosti s ručením obmedzeným na nemeckého jediného spoločníka, a posúdil, že rozhodným právom pre túto premenu bude rakúske právo.⁴⁶² Rakúsky Najvyšší súd konštatoval, že premena prevzatím spoločnosti nezasahuje do organizačnej štruktúry hlavnej spoločnosti. Premena prevzatím uskutočňuje organizačný akt zanikajúcej spoločnosti. Nemecká spoločnosť premenou prevzatím získa nový majetok, v zásade sa jej to však organizačne nedotkne. Zasiahnutá je tak najviac rakúska spoločnosť, ktorá týmto aktom zaniká, a preto je rozhodné právo rakúske. Z rovnakej myšlienky vychádza smernica Európskeho parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 zo dňa 14. júna 2017 o niektorých aspektoch práva obchodných spoločností, ktorý upravuje cezhraničné premeny v článku 118 a nasledujúcich.⁴⁶³

Ako krátky exkurz je možné dodať, že osobný štatút spoločnosti má význam aj v kolíznej úprave povinnosti vedenia účtovníctva zahraničnej spoločnosti, ktorá bola založená v Európskej únii alebo EHP, ale ústrednú správu má v Rakúsku. Toto je významné najmä z daňového hľadiska. Napríklad britská spoločnosť vo forme právnickej osoby Ltd. (Limited) má spoločenský štatút britské právo, ktoré bude zároveň aj účtovným štatútom. Anglické predpisy sa však v mnohom líšia od tých rakúskych, preto musí dochádzať k prispôbeniu vedenia účtovníctva pre rakúske daňové účely. Tak dochádza k stretávaniu zakladajúceho štatútu s účtovným štatútom. Európske právo následne túto úpravu harmonizovalo, a určilo ako rozhodujúci štatút právo štátu, kde bola spoločnosť založená.

Pre otázky insolvenčného konania, napríklad žaloby veriteľov na neplatnosť právnych jednaní, súkromnoprávna zodpovednosť členov výkonného orgánu a spoločníkov za zmenšovanie insolvenčnej podstaty a priesťahy v insolvenčnom konaní sa použije *lex concursus*.⁴⁶⁴

⁴⁶⁰ Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 7. novembra 1985, číslo 7 Ob 610/85.

⁴⁶¹ Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 9. augusta 2011, 17 Ob 6/11y.

⁴⁶² Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 283/02i.

⁴⁶³ V súčasnosti je už uverejnený návrh smernice, ktorý by mal túto smernicu novelizovať, jedná sa o návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica (EU) 2017/1132, pokiaľ ide o cezhraničné premeny, fúze a rozdelenia COM/2018/241 final - 2018/0114 (COD).

⁴⁶⁴ EIDENMÜLLER. H. Gesellschaftsstatut und Insolvenzstatut, RabelsZ 2006, 474, 493 ff. Alebo: ADENSAMER. N. *Ein neues Kollisionsrecht für Gesellschaften*. Wien: Linde Verlag Ges.m.b.H., 2006, s. 201 a násl.

5.6.4 Modifikácia v aplikácii § 10 IPRG

Ustanovenie § 10 *IPRG* však platí v úplnosti len vo vzťahu k tretím štátom. Vo vzťahu k členským štátom Európskej únie je v tomto ustanovení zakotvený princíp sídla modifikovaný základnými slobodami Európskej únie. To neplatí pre vzťahy s americkým prvkom, kedy sa prednostne aplikuje medzinárodná dvojstranná zmluva medzi Rakúskou spolkovou republikou a Spojenými štátmi.

V prípade, že spoločnosť registrovaná v Rakúsku má svoje hlavné sídlo správy v treťom štáte⁴⁶⁵, otázka jej právnej osobnosti je závislá od toho, či daný tretí štát aplikuje zásadu sídla alebo inkorporácie. V prvom prípade dochádza k zmene osobného štatútu. Právna osobnosť môže byť ohrozená ustanoveniami tretieho štátu. V opačnom prípade, dochádza k spätnému odkazu a k zmene štatútu nedochádza. Aplikuje sa rakúske korporáčne právo.

Ak cudzia spoločnosť, ktorá je registrovaná v treťom štáte, premiestni sídlo svojej hlavnej správy do Rakúska, opäť sa aplikuje rakúske právo. Jedným z možných riešení by v takejto situácii bolo, že by sa vybrala najbližšia forma rakúskej obchodnej spoločnosti, čo plynie požiadavku *numerus clausus* foriem rakúskych obchodných spoločností. Kvôli nutnosti registrácie však taká subsumpcia nie je možná, a táto spoločnosť nemá právnu osobnosť, resp. musí byť znovu založená.

Z kolízneho hľadiska síce nehrá zmena zapísaného sídla žiadnu úlohu, podľa väčšinového názoru, sa však musí u rakúskej spoločnosti zhodovať so skutočným sídlom hlavnej správy.⁴⁶⁶ Ako inkorporačný princíp, tak aj teória sídla majú svoje výhody a nevýhody. Inkorporačný princíp dozaista lepšie odráža vôľu zakladateľov a taktiež podporuje princíp istoty. Na druhej strane so sebou prináša možnosť zvoliť si akýkoľvek právny poriadok zväčšením manipulačného priestranstva, a to v neprospech veriteľov, zamestnancov, budúcich akcionárov v mieste skutočného pôsobenia spoločnosti. Teória sídla tento manipulačný priestor razantne znižuje. Teória sídla však zabraňuje premiestneniu sídla do iného štátu či zapísanie zahraničnej pobočky do obchodného registru. Tak mnohé spoločnosti po premiestnení sídla stratia svoju právnu osobnosť a procesnú spôsobilosť.

Práve toto neuznávanie cudzích spoločností v Rakúsku bolo posudzované Súdnym dvorom Európskej únie⁴⁶⁷, a to vo vzťahu k slobode usadzovania. Táto judikatúra značne

⁴⁶⁵ Zaujímavosťou je, že sa na švajčiarske spoločnosti uplatní § 10 *IPRG* tak, ako na ostatné tretie štáty.

⁴⁶⁶ KALSS, S. NOVOTNY, CH. SCHAUER. M. *Österreichisches Gesellschaftsrecht*. Wien: Manz. 2008. Rz 3/34. A ďalej: MITTERECKER, J. *Grenzüberschreitende Sitzverlegungen*. Wien: Verlag Österreich. 2015, s. 88 a násl.

zmenila výklad § 10 *IPRG*. V zásade dnes platí, že prinajmenšom otázky právnej osobnosti s svojprávnoti sa poučia podľa práva členského štátu, podľa ktorého spoločnosť vznikla. Je tomu tak, z niekoľkých dôvodov.

Sloboda usadzovania zakazuje ohraničenia usadzovania spoločností (primárna sloboda usadzovania), ako aj ohraničenia v zakladaní agentúr, pobočiek či dcérskych spoločností (sekundárna sloboda usadzovania). Všetky spoločnosti založené podľa práva jedného z členských štátov, ktoré majú zapísané sídlo, ústrednú správu alebo sú usadené v rámci Európskej únie, sa môžu na túto slobodu odvolať.⁴⁶⁸

V prípadoch, keď dochádza k právnemu nástupníctvu na základe premeny, vyvstáva otázka ako tento prípad kvalifikovať. Všetko nasvedčuje tomu, že sa aplikuje spoločenský štatút. Pobočky sa riadia vlastným osobným štatútom. V rámci Európskej únie a Európskeho hospodárskeho priestoru je inkorporačný štatút rozhodný pre posúdenie otázky právnej osobnosti pobočky. V prípade absencie právnej osobnosti u pobočky je rozhodným štatútom právo právnickej osoby alebo právneho útvaru, ktorému patria.⁴⁶⁹

Z rozhodnutí *Centros*, *Inspire Art* a *Überseering*⁴⁷⁰ vyplýva podľa rakúskej náuky tzv. princíp uznania spoločnosti, ktorý má prednosť pred § 10 *IPRG*.⁴⁷¹ V tejto oblasti sa tak presadí inkorporačný princíp. Podľa rakúskeho najvyššieho súdu ale nie je nutný celkový odklon princípu sídla zakotveného v § 10 a § 12 *IPRG*⁴⁷²: aj v prípade uplatnenia slobody usadzovania je možné aplikovať kogentné ustanovenia rakúskeho práva, ako práva prijímajúceho štátu, ak sú dané nevyhnutné dôvody všeobecného záujmu. Materiálne normy štáty určeného podľa § 10 sa môžu ďalej aplikovať, ak to nijak nebráni slobode usadzovania, teda neupiera sa právna osobnosť spoločnosti, či sa neobmedzuje jej činnosť.

Britská „*Limited*“ sa tak v Rakúsku uzná za spoločnosť s právnou osobnosťou a rovnako procesnou spôsobilosťou. Z judikatúry sa neudáva, aký je presne *lex societatis* takejto osoby. Ako sa posúdi napríklad *piercing the corporate veil*? Vzhľadom na tesné prepojenie ručenia spoločníkov s požiadavkami na založenie spoločnosti, priklonil sa rakúsky najvyšší súd

⁴⁶⁷ Rozhodnutia SDEÚ *Daily Mail*, *Centros*, *Überseering*, *Inspire Art*, *SEVIC Systems AG*, *Cartesio*, *Vale Epitesi Kft*.

⁴⁶⁸ Sloboda usadzovania sa vzťahuje aj na EHP, teda na Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.

⁴⁶⁹ Rozhodnutie rakúskeho NS ČR pod spisovou značkou 8 Ob 221/74.

⁴⁷⁰ Rozhodnutie SDEÚ C-208/00 vo veci *Überseering*.

⁴⁷¹ Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 29. apríla 2004 pod spisovou značkou 6 Ob 44/04w.

⁴⁷² Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 16. marca 2011 pod spisovou značkou 6 Ob 67/10m.

k názoru, že by to malo byť posúdené podľa britského práva. To odpovedá dnes už ustálenej judikatúre tohto súdu.⁴⁷³

Sloboda usadzovania sa uplatní v súlade s rozhodnutím SEVIC Systems⁴⁷⁴ aj v prípade cezhraničných splynutí spoločností. Odmietnutie zápisu nástupnickej spoločnosti je tak značné obmedzené. Od roku 2007 je táto matéria upravená smernicou o cezhraničných fúziách spoločností. V rozhodnutí Vale Epitesi Kft⁴⁷⁵ Súdny dvor ale vyslovil, že ak národné právo vôbec neupravuje možnosť cezhraničnej premeny, tak to nie je v rozpore s európskym právom. Hlavné pravidlo tohoto rozhodnutia by sa však dalo formulovať tak, že právna úprava premien spoločností nesmie byť k európskym spoločnostiam diskriminačná a v rozpore so slobodou usadzovania. Tieto dva rozhodnutie nemajú však priamy vplyv na § 10 IPRG. Platí tak, že vždy keď má dôjsť k premene zahraničnej spoločnosti na rakúsku, musí dôjsť k splneniu požiadaviek rakúskeho korporáčného práva na tú ktorú konkrétnu spoločnosť, a to ešte pred zápisom spoločnosti do obchodného registru.⁴⁷⁶ Potrebná je aj zmena skutočného správneho sídla, nielen sídla zapísaného.

Princípy európskeho práva týkajúce sa uznania spoločnosti a inkorporačný princíp vedú k tomu, že sa spoločnosti zakladajú v štáte, ktorý má výhodnú hmotnoprávnu úpravu korporáčného práva a zároveň si toto právo skrz inkorporačný princíp vezmú so sebou do štátu, kde vykonávajú svoju činnosť. Ako reakcia na túto skutočnosť vznikla v Rakúsku spoločnosť s ručením obmedzeným s nižším štartovacím kapitálom (tzv. „*GmbH Light*“).

Ako reakcia na judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len ako „SDEÚ“) sa v Nemecku už vyše jedno desaťročie uvažuje o zakotvení jednotného naviazania základných pravidiel judikovaných Súdny dvorom na teóriu sídla (teoreticky v kombinácii s imperatívnymi normami). Cieľom je priniesť žiadanú právnu istotu a prehľadnosť do právnych pomerov. V roku 2008 nemecké ministerstvo spravodlivosti vypracovalo legislatívne návrhy riešenia najzásadnejších problémov, na ktoré príspevok poukazuje, žiaduce by však bolo, aby odpovedajúcu právnu úpravu vypracovala Európska komisia.

Právo Európskej únie, a z neho prameniace zásady a slobody ako napríklad zásada zákazu diskriminácie či sloboda usadzovania (články 49 a 54 Zmluvy o fungovaní Európskej

⁴⁷³ Rozhodnutie rakúskeho NS zo dňa 13. septembra 2007 pod spisovou značkou 6 Ob 146/06y.

⁴⁷⁴ Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-411/03 SEVIC Systems AG.

⁴⁷⁵ Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-378/10 VALE Építési kft.

⁴⁷⁶ Rozhodnutia rakúskeho NS, prvé zo dňa 10. apríla 2014 so spisovou značkou 6 Ob 224/13d, druhé zo dňa 15. mája 2014 so spisovou značkou 6 Ob 223/13g.

únie), vrátane judikatúry SDEÚ, tak majú veľký vplyv na vývoj rakúskeho medzinárodného, ale aj národného, práva spoločností.

Na základe predostretej analýzy je možné konštatovať dva hlavné poznatky. Za prvé, tomu odpovedajúc musí byť rozlišované medzi vecami vzťahujúcimi sa k tretím štátom, kde sa uplatní neobmedzene § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom (princíp sídla) a medzi vecami vzťahujúcimi sa k európskym štátom, kde sa uplatní princíp sídla modifikovaný o zásadu uznania spoločnosti podľa zásady inkorporácie. Za druhé, hmotné a kolízne medzinárodné právo spoločnosti nesmú byť v rozpore so slobodou usadzovania.

Preto musia pravidlá medzinárodného práva spoločnosti prejsť takzvaným testom proporcionality, ktorý pozostáva zo štyroch elementov: nesmie sa jednať o diskriminačné opatrenie, nesmie byť v rozpore s verejným záujmom, musí viesť k zamýšľanému cieľu a vzhľadom na zamýšľaný cieľ je primerané.⁴⁷⁷

5.6.5 Stručné zhrnutie rakúskej úpravy osobného štatútu

Z pohľadu medzinárodného práva spoločností je Rakúsko tradičným kontinentálnym typom právnej kultúry, v ktorom sa uplatňuje princíp sídla ako rozhodné kritérium pre určenie rozhodného práva obchodnej spoločnosti. Pre právo spoločností je zásadné ustanovenie § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom, ktoré je, čo sa týka rozsahu, koncipované obdobne ako český § 30 zákona o medzinárodnom práve súkromnom. Rakúsky *lex societatis* sa však potýka s omnoho väčším množstvom výkladových problémov než jeho český „protejšok“. Je tomu tak z dôvodu interferencie s právom Európskej únie, ktoré zakotvuje pre medzinárodné právo spoločnosti veľmi významnú slobodu usadzovania spoločností. Práve na základe argumentácie slobodou usadzovania vznikla rozsiahla judikatúra SDEÚ, ktorá rakúsky *lex societatis* postavený na princípe sídla do značnej miery modifikuje.

1. Prvým záverom je tak poznatok, že v systéme rakúskeho práva sa odlišne zachádza so spoločnosťami, ktoré majú sídlo v niektorom z členských štátov Európskej únie, a spoločnosťami z tretích štátov.

2. Z druhého záveru plynie zistenie, že súčasný vývoj v Rakúsku nenasvedčuje tomu, že by sa rakúsky zákonodarca hodlal princípu sídla vzdať, a to napriek tomu, že Súdny dvor konštantne

⁴⁷⁷ VERSCHRAEGEN, B. *Internationales Privatrecht*. Wien: Manz, 2012, s. 185.

judikuje v prospech inkorporačného princípu ako princípu, ktorý je, na rozdiel od princípu sídla, schopný podporiť fungovanie jednotného trhu v Európskej únii.

V porovnaní s českou úpravou rozhodného práva pre právnické osoby je právna úprava v rakúskom zákone o medzinárodnom práve súkromnom stručnejšia. V ustanovení § 10 tohto zákona nájdeme stručné vyjadrenie, že *lex societatis* právnickej osoby alebo iného združenia osôb či majetkového usporiadania s právnou osobnosťou je právo štátu, v ktorom má právnická osoba skutočné sídlo svojej hlavnej správy. Na toto ustanovenie nadväzuje § 12, v ktorom sa stanoví, že právna osobnosť a svojprávnosť sa posudzuje podľa *lex societatis*. Zákon je tak stručný a rozsah osobného štatútu spoločnosti určuje hlavne judikatúra. Na základe uskutočnenej analýzy je možné konštatovať, že rakúsky Najvyšší súd zahrňuje pod rozsah osobného štatútu obchodnú firmu, vnútorné pomery, pomery medzi právnickou osobou a jej spoločníkmi a vzájomné pomery spoločníkov alebo členov, ručenie spoločníkov alebo členov za záväzky právnickej osoby a taktiež oprávnenie zastupovať právnickú osobu či jej zánik. Rozsah je tak veľmi blízky českému § 30 ods. 1 zákona o medzinárodnom práve súkromnom, ktorý upravuje osobný štatút podľa českého práva. Rozdiely v rozsahu osobného štatútu, teda vymedzenie otázok ktoré spadajú pod *lex societatis*, sú tak medzi českou a rakúskou právnickou úpravou len veľmi malé a spočívajú v dodatočných podmienkach, ktoré stanovil rakúsky súd k tomu, aby určitá otázka skutočne spadala do rozsahu osobného štatútu.

V čom sa rakúsky osobný štatút líši od českého *lex societatis* je hraničný ukazateľ, podľa ktorého sa rozhodné právo pre právnickú osobu stanoví. České medzinárodné právo súkromné vychádza pri určovaní rozhodného práva z inkorporačného princípu, rakúske medzinárodné právo z materiálneho pojatia skutočného sídla. Proti rýdzemu princípu sídla sa však niekoľko krát vymedzil Súdny dvor, ktorý v uplatňovaní tohto princípu na spoločnosti z členských štátov Európskej únie uvidel porušenie slobody usadzovania. Rozhodnutia Súdneho dvora sa stali príčinou odlišného výkladu rakúskeho osobného štatútu vo vzťahu k spoločnostiam so sídlom v Európskej únii a so sídlom mimo Európsku úniu.

5.7 Osobný štatút v nemeckom medzinárodnom práve súkromnom

Medzinárodné koncerty, hlavne medzi Českou republikou a Nemeckom, hrajú v praxi veľkú úlohu.⁴⁷⁸ Nutné je vychádzať z kolíznych noriem, pretože neexistuje žiadna priama úprava

⁴⁷⁸ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 2, s. 33.

na medzinárodnej ani európskej úrovni. Podľa nemeckej právnej náuky rozhodujúca norma uvádza, že sa u koncernu právne vzťahy medzi materskou a dcérskou spoločnosťou riadi právom dcérskej spoločnosti.⁴⁷⁹ Ak je česká spoločnosť s ručením obmedzeným ovládaná nemeckou materskou spoločnosťou, posudzujú sa vzťahy medzi týmito dvomi spoločnosťami výlučne českým právom. Ručenie nemeckej spoločnosti z koncernového práva je založené českým zákonom o obchodných korporáciách. Problém osobného štatútu spočíva v otázke, podľa ktorého práva sa určuje, či spoločnosť existuje, ktoré schopnosti má, ako musí byť organizovaná. Skráteno, ktorý právny poriadok funguje ako osobný štatút spoločnosti.

Podľa zákona o medzinárodnom práve súkromnom z roku 1986⁴⁸⁰ nie je otázka určovania osobného štatútu spoločnosti explicitne upravená. Rozhodujúce je tak stanovisko judikatúry, ktorá v Nemecku konštantne zastáva názor, podľa ktorého je rozhodujúcim princípom princíp skutočného sídla spoločnosti.⁴⁸¹ V nemeckých učebniciach je tento názor braný ako nesporný.⁴⁸² Nemecko tak patrí k štátom ako napríklad Rakúsko či v obmedzenej miere Španielsko a Portugalsko.⁴⁸³ Za sídlo je považované miesto, kde sa nachádza skutočné sídlo hlavnej správy. Hlavným dôvodom priklonenie k tejto teórii je najbližší vzťah. Jednoducho platí, že kto má obchodné centrum v nejakom štáte, mal by sa podriaďiť právu tohto štátu. A to bez spôsobu pred týmto právom uniknúť.

Samozrejme, že sú prípady, kedy nie je jednoduché určiť, kde je skutočné sídlo spoločnosti. Dôkazné bremeno, že sa skutočné sídlo nenachádza v štáte inkorporácie, má pritom ten, kto to tvrdí. Pokiaľ napríklad spoločnosť registrovaná mimo Nemecka nepreukáže, že tam má aj svoje skutočné sídlo, bude podľa nemeckého práva považovaná ako spoločnosť občianskeho práva. Renvoi je možný, a to ak odkáže nemecké kolízne právo na štát, ktorý uplatňuje princíp inkorporačný princíp.

Rozsah nemeckého *lex societatis* zahŕňa založenie a zánik spoločnosti, právnu osobnosť a svojprávnosť, názov a firmu, organizáciu a účtovníctvo, vnútorné vzťahy (hlavne medzi spoločnosťou a členmi jej orgánov), zodpovednosť za porušenie interných predpisov spoločnosti, ručenie za dlhy spoločnosti, vystupovanie za spoločnosť, piercing the corporate veil spoločníkov za dlhy spoločnosti a spoločnosti za dlhy spoločníkov. Nakoľko procesná

⁴⁷⁹ BASSENGE, P. Palandt BGB Kommentar. München: C. H. Beck, 2001, komentár k čl. 12 EGBGB.

⁴⁸⁰ Gesetz zur Neuregelung des Internationalen Privatrechts vom 25. Juli 1986, BGBl, 1986 Teil I, s. 1142.

⁴⁸¹ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním práve soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 112.

⁴⁸² SIEHR, K. *Internationales Privatrecht – Deutsches und europäisches Kollisionsrecht für Studium und Praxis*. Heidelberg: C.F. Müller, 2001, s. 82.

⁴⁸³ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním práve soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 83.

spôsobilosť a spôsobilosť byť stranou sporu závisí od právnej osobnosti a svojprávnosti, spadajú aj tieto otázky pod osobný štatút spoločnosti.⁴⁸⁴

Nemecko má s niektorými štátmi uzatvorenú bilaterálnu zmluvu, ktorá upravuje otázku medzinárodného práva spoločností. Napríklad v nemecko-americkej zmluve o priateľstve, obchode a námornom obchode z roku 1954 je v článku 25 stanovené, že u spoločnosti, založených podľa práva jednej zmluvnej strany, ktoré sa považujú za spoločnosti v tomto štáte, sa uzná právny štatús aj v druhom zmluvnom štáte. V Nemecku sa tak pre americké spoločnosti uplatní inkorporačný princíp, proti ktorému v rámci Európskej únie bojuje.

5.8 Osobný štatút v ruskom medzinárodnom práve súkromnom

5.8.1 Obecný úvod

Význam medzinárodného práva súkromného vo svete neúprosne narastá.⁴⁸⁵ Celosvetový proces globalizácie zväzuje štáty do spoločného svetového ekonomického a spoločenského systému. Jeden z prejavov globalizácie je mnohotvárne prepojovanie všetkých faktorov spoločenských vzťahov. Formulujúce sa globálne systémy obchodovania, financií a výroby spájajú v jedno blahobyť jednotlivcov, ich zoskupení a aj štátov. Hlavnými dejateľmi v tomto svetovom hospodárstve a globálnej občianskej spoločnosti sú jednotlivci a ich zoskupenia.

Cezhraničné vzťahy obyvateľov sa stávajú čím ďalej tým viac dynamickejšími, intenzívnymi a špecifickejšími. Stále častejšie ruskí občania cestujú do zahraničia na dovolenky, učiť sa, liečiť sa, stále častejšie ruskí občania a spoločnosti kupujú a predávajú produkty a taktiež statky duševného vlastníctva cez internet. Ruskí občania a ruské spoločnosti majú peňažné prostriedky za hranicou, ruské spoločnosti zakladajú svoje pobočky či dcérske spoločnosti v zahraničí. V dôsledku toho sa rovnako stále častejšie uzatvárajú manželstvá s cudzincami, vznikajú problémy s cezhraničným dedením, kedy sa majetok bude nachádzať za hranicou. Cezhraničné a obchodné prevody sa zaiste stanú globálnymi a regulujú sa zo značnej časti medzinárodným právom, ale taktiež aktami *soft law* a v neposlednom rade tiež národným právom, teda predovšetkým medzinárodným právom súkromným.

⁴⁸⁴ SIEHR, K. *Internationales Privatrecht – Deutsches und europäisches Kollisionsrecht für Studium und Praxis*. Heidelberg: C.F. Müller, 2001, s. 311.

⁴⁸⁵ ДМИТРЕВА, Г. К. *Международное частное право*. Москва, 2016, s. 5 – 6.

To zároveň predurčuje zrýchlenie procesu rozvoja a zdokonaľovania medzinárodného práva súkromného, ktoré vzniklo, existuje a rozvíja sa práve k regulácii týchto cezhraničných vzťahov. Medzinárodné právo súkromné je povolané riešiť stále zložitejšie úlohy, tomu odpovedajúc rastie jeho úloha medzi právnymi odvetviami národného práva, ale zároveň rastie jeho úloha v zabezpečení dôstojného miesta štátu v medzinárodnom merítku.

Rast významu medzinárodného práva súkromného pre svetovú spoločnosť sa neraz podčiarkoval v dokumentoch OSN.⁴⁸⁶ Zdokonaľovanie medzinárodného práva súkromného nie je výhodné len pre zjednodušenie uskutočňovania medzinárodného obchodu, ale zároveň vnáša veľký vklad pre formovanie mierových a stabilných vzťahov medzi štátmi.

Problematika výuky medzinárodného práva súkromného bola zakotvená do špeciálnej rezolúcie, prijatej inštitútom medzinárodného práva v roku 1997 na zasadaní v Štrasburgu. Jeden z bodov rezolúcie stanovil medzinárodné práva súkromné ako povinnú súčasť právnického vzdelania. Ani jeden študent nemôže absolvovať právnické vzdelanie bez toho, aby neprešiel kurzom medzinárodného práva súkromného.⁴⁸⁷ Medzinárodné právo súkromné, ktoré je napriek svojmu nazvaniu národným právom, je tesne spojené so zahraničným právom. Právna komparatistika plní dôležitú úlohu pri jeho učení.

Spolu s fyzickými osobami sú subjekty občianskeho práva právnickej osoby, ekonomická činnosť ktorých často prechádza cez hranice jedného štátu. Právne postavenie právnických osôb v cezhraničnej ekonomickej činnosti sa odráža v štyroch právnych kategóriách: národnosť osoby, jej osobný štatút, prístup k ekonomickej činnosti a právny režim.

Účasť právnickej osoby v cezhraničných občianskoprávných vzťahoch vyvoláva celú radu právnych otázok, predovšetkým spojených s právnym štatutom právnickej osoby.

Súčasná veda ruského medzinárodného práva súkromného striktno oddeľuje kategórie osobného štatútu a národnosti právnickej osoby. Právny štatút sa určuje na základe kritéria skutočného miesta exekutívy právnickej osoby, a to na základe inkorporácie alebo na základe centra exploatácie, teda miesta kde sa uskutočňuje ekonomická činnosť spoločnosti (v rozvíjajúcich sa štátoch).⁴⁸⁸ Otázka národnosti právnickej osoby nie je v súčasnosti aktuálna, to však neznamená, že prestala existovať. Pri určovaní národnosti právnickej osoby je podľa ruského práva rozhodná doktrína kontroly.

⁴⁸⁶ Napríklad v Report of the Secretary General – An Agenda for Development. A/48/435. 1994. 6. May. P. 183, 184.

⁴⁸⁷ MACDONALD, R. The Teaching of Public and Private International Law. *Annuaire de L'In de Droit International*. Vol 67 – Paris, 1998, s. 467-471.

⁴⁸⁸ ДМИТРЕВА, Г. К. *Международное частное право*. Москва, 2016, s. 132.

Zahraničné právnické osoby a rovnako cudzinci sa nachádzajú pod dvojím právnym režimom. Podriaďujú sa právu štátu, ktoré jej ich osobným štatútom a právu štátu, na území ktorého uskutočňujú ich ekonomickú činnosť. Spravidla sa im poskytuje národný režim. Ale práve tá skutočnosť, že sa v zásade poskytuje zahraničným právnickým osobám národný režim, vedie k tomu, že v určitých otázkach, ako sú napríklad investície, privatizácie či zdaňovanie je dobré zahraničné subjekty buď zvýhodniť alebo na ne klásť vyššie požiadavky než na národné subjekty.

V týchto prípadoch je treba jasne odlišovať svojich a cudzích, teda tuzemské osoby a osoby zahraničné. K tomuto odlíšeniu sa používa kategória národnosti, teda štátnej príslušnosti právnickej osoby. Taktiež je princíp národnosti osoby dôležitý pre určenie rozsahu aplikácie medzinárodných zmlúv. Ak si vezmeme napríklad dvojstrannú zmluvu o ochrane investícií, musíme mať jasno v otázke, ktoré právnické osoby sú ruské a ktoré nemecké, aby sme mohli medzinárodnú zmluvu správne aplikovať. Do tretice, v oblasti medzinárodných sankcií je dôležité rozoznať štátnu príslušnosť právnických osôb. Ak stanoví rezolúcia rady OSN sankcie proti iránskym právnickým osobám, je dôležité mať jasno v tom, ktoré osoby budú za iránske považované. Určenie štátnej príslušnosti osoby závisí na právnom predpise, ktorý upravuje danú konkrétnu problematiku alebo medzinárodnej zmluve.

Národné zákony pretendujú spravidla na odlišovanie svojich osôb od cudzích, zatiaľ čo medzinárodné zmluvy sa snažia presne definovať konkrétnu príslušnosť osoby k jednému štátu.

Taktiež vznikajú situácie, kedy je potrebné zistiť skutočnú, reálnu príslušnosť právnickej osoby ku konkrétnemu štátu. Zvyčajne taká potreba vystane v súvislosti s účasťou štátu vo vojenskom konflikte alebo keď sa zavádzajú ekonomické sankcie Radou OSN proti štátu, ktorý narušuje mier. Počas prvej svetovej vojny vznikol nový prístup k určaniu národnosti právnických osôb, ktorý sa označuje ako teória kontroly. V súlade s touto teóriou určenie národnosti osoby vyžaduje sumár všetkých okolností a faktov, ktoré charakterizujú činnosť osoby. Patria sem kritériá ako štátna príslušnosť spoločníkov, členov výkonného orgánu, zamestnancov, štát ochrany patentov a iných výsledkov intelektuálnej činnosti, miesto materskej spoločnosti, kde sa formuluje stratégia a taktika dcérskej spoločnosti, štát, kde sa platia dane. Všetky tieto skutočnosti podľa teórie kontroly by mali určiť, kým je spoločnosť kontrolovaná a v záujme ktorého štátu sa uskutočňuje činnosť tejto spoločnosti.⁴⁸⁹

⁴⁸⁹ ДМИТРЕВА, Г. К. *Международное частное право*. Москва, 2016, s. 135.

5.8.2 Platná právna úprava pre určovanie osobného štatútu

Osobný štatút právnickej osoby (*lex societatis*) je právo štátu, podľa ktorého sa určuje právne postavenie právnickej osoby ako subjektu práva. V súlade s § 1202 ods. 1 občianskeho zákonníka Ruskej federácie je osobným štatútom právnickej osoby právo štátu, kde bola právnická osoba založená. Presadí sa tak princíp inkorporácie. Možno taktiež konštatovať, že princíp inkorporácie je tradičným princípom určenia osobného štatútu právnických osôb v Rusku. Na základe tohoto ustanovenia sa určí osobný štatút nielen ruskej, ale aj zahraničnej právnickej osoby. Práve preto právo štátu, kde bola právnická osoba, bude vždy jej osobným štatútom, a to nezávisle na jej štátnej príslušnosti. Ak bola spoločnosť založená v Rusku, tak jej osobným štatútom bude ruské právo, aj keby jej zakladateľmi boli cudzinci a jej kapitál bol zahraničný.

Konkretizáciu ustanoveniu § 1202 prináša jeho odstavec druhý, ktorý odkrýva sféru aplikácie osobného štatútu, inými slovami, stanovuje okruh otázok, ktoré sa posudzujú podľa osobného štatútu. Všetky tieto otázky sú spojené s právnou osobnosťou či svojprávnosťou právnickej osoby.⁴⁹⁰ Celkovo určujú charakteristiku právnickej osoby ako subjektu právnych pomerov, ktorý môže nadobúdať práva a niest' povinnosti vyplývajúce z občianskeho práva.

Patrí sem určenie či sa jedná o právnickú osobu alebo nie, ďalej právne-organizačná forma právnickej osoby (zhrnutie interných a externých znakov, ktoré charakterizujú vzťahy medzi spoločníkmi, štruktúru orgánov a ich vzájomné vzťahy, stupeň majetkovej samostatnosti, charakter zodpovednosti spoločníkov za záväzky spoločnosti), ale taktiež požiadavky na názov právnickej osoby, vznik, reorganizácia a likvidácia právnickej osoby vrátane právneho nástupníctva, otázky právnej osobnosti a svojprávnosti, vnútorné vzťahy v rámci právnickej osoby, vrátane vzťahov jej spoločníkov a právnickej osoby samotnej, spôsobilosť zodpovednosť za záväzky, zodpovednosť zakladateľov za záväzky právnickej osoby.⁴⁹¹ Zahraničná právnická osoba má samozrejme taktiež možnosť si založiť v Rusku pobočku.

Z osobného štatútu existujú v ruskom práve dve výnimky, ktoré sledujú stabilizáciu ruskej ekonomiky. Zahraničná právnická osoba nemá právo sa odvolávať na obmedzenie právomocí jej orgánu alebo zástupcu k uskutočneniu právneho jednanja, ktoré nepozná právo štátu, v ktorom orgán alebo zástupca dané právne jednanie uskutočnil (§ 1202 ods.

⁴⁹⁰ ДМИТРЕВА, Г. К. *Международное частное право*. Москва, 2016, s. 137-138.

⁴⁹¹ Právna úprava je v dnes už značne zastaranom Uznesení o spôsobe založenia a činnosti pobočiek zahraničnými právnickými osobami, bankami a organizáciami, schváleným radou ministrov Sovietskeho zväzu 30. novembra 1989.

3 občianskeho zákonníka Ruskej federácie). Druhá výnimka je spojená so zodpovednosťou zakladateľov a ostatných osôb za záväzky právnickej osoby. Ak sa činnosť právnickej osoby uskutočňuje na území Ruskej federácie, tak sa bude zodpovednosť týchto osôb riadiť ruským právom (§ 1202 ods. 4).

Dodáme, že kritérium miesta založenia právnickej osoby sa použije aj pri určovaní osobného štatútu organizácie, ktorá nemá štatus právnickej osoby. Toto ustanovenie sa aplikuje výhradne na zahraničné právnické osoby.

Problematika je samozrejme o niečo zložitejšia, pretože rozsah osobného štatútu právnickej osoby nezahŕňa celý právny štatus právnickej osoby, ale ohraničuje sa na otázky jej právnej osobnosti a svojprávnosti.⁴⁹² Zahraničná právnická osoba a rovnako zahraničná fyzická osoba sa vždy nachádzajú pod dvojím právnym režimom. Z jednej strany sa podriaďuje svojmu vlastnému právu, teda právu štátu, kde bola založená, a z druhej strany sa podriaďuje právu štátu, na území ktorej uskutočňuje právne jednania. V Rusku, ako aj v mnohých ďalších štátoch, sa aplikujú dva základné právne režimy – národný režim a režim najvyšších výhod. Národný režim upravuje ruské právo a režim najvyšších výhod je zakotvený v medzinárodných zmluvách, ktorými je Ruská federácia viazaná. Národný režim je uvedený v § 2 ods. 4 ruského občianskeho zákonníku.

Musíme tiež upozorniť, že zahraničné právnické osoby sú povinné nielen dodržiavať všetky normy ruského práva, ale taktiež normy verejného práva, do sféry ktorých zasahuje odpovedajúca ekonomická činnosť právnickej osoby. Zároveň samozrejme platí, že pokiaľ dodržiavanie ruského občianskeho práva zahraničnými osobami sa deje na základe odkazu kolíznej normy či využitím národného režimu, tak dodržiavať normy ruského verejného práva musí cudzia právnická osoba vždy. Práve preto sa nazývajú ako normy imperatívne, v ruskej jurisdikcii platia bez výnimky.

Osobný štatút stanovuje hranice svojprávnosti. Ak má zahraničná právnická osoba na základe osobného štatútu zvláštnu, teda ohraničenú, svojprávnosť, tak za touto hranicou nemá právo nadobúdať práva ani sa zaväzovať k povinnostiam. V rámci svojprávnosti ustanovenej osobným štatútom, môže právnická osoba v Rusku nadobúdať práva, ak jej to umožňuje ruského právo. Ohraničenie je tak dvojaké.⁴⁹³

Výnimky z národného režimu sa dajú rozdeliť na tieto 3 prípady. Buď sa zavádzajú priame obmedzenia práv zahraničných osôb, stanovujú sa doplnujúce podmienky užívania práv

⁴⁹² ДМИТРЕВА, Г. К. *Международное частное право*. Москва, 2016, s. 142.

⁴⁹³ ДМИТРЕВА, Г. К. *Международное частное право*. Москва, 2016, s. 144.

alebo sa poskytujú určité výhody. V každom prípade všetky obmedzenia národného režimu zahraničných právnických osôb musia byť stanovené zákonom alebo medzinárodnou zmluvou.

Pojatie osobného štatútu zahŕňa široký okruh právnych pomerov zahrňujúc štatút organizácie vo forme právnickej osoby, organizačno-právnu formu právnickej osoby, požiadavky na firmu právnickej osoby, otázky vzniku, reorganizácie, likvidácie a zániku právnickej osoby, právnu osobnosť a svojprávnosť, spôsob nadobúdania práv a zaväzovania sa k povinnostiam, vnútorné pomery vrátane pomerov spoločnosti k jej spoločníkom, otázky zodpovednosti zakladateľov právnickej osoby za záväzky právnickej osoby. Stanoví tak § 1202 občianskeho zákonníku Ruskej federácie. Zmysel tohoto pravidla spočíva v tom, že právny štatút právnickej osoby sa určuje právnym poriadkom toho štátu, ktorého príslušnosti právnická osoba je.⁴⁹⁴ Osobný štatút právnickej osoby sa určuje prostredníctvom určenia jeho štátnej príslušnosti, národnosti.⁴⁹⁵ Tradične sa k tomuto určeniu používajú kritéria inkorporácie, sídla či miesto uskutočňovania činnosti. Podľa kritéria inkorporácie sa príslušnosť právnickej osobe určí podľa toho štátu, kde je táto právnická osoba zaregistrovaná. Tohoto kritéria používa aj ruský právny poriadok, a to v § 1202 ods. 1 občianskeho zákonníku Ruskej federácie. Doslova tu stojí, že osobným zákonom právnickej osoby je právny poriadok štátu, kde bola právnická osoba založená. Osobným štatútom zahraničnej organizácie, ktorá nie je podľa zahraničného práva právnickou osobou, je právo štátu, kde vznikla (§ 1203 OZ RF). Analogickú úpravu nájdeme v dvojstranných medzinárodných zmluvách medzi Ruskom a Poľskom či v Minskej konvencii.

V medzinárodnej zmluve o právnej pomoci uzatvorenej medzi bývalým Sovietskym zväzom a Československom je v článku 19 ods. 2 uvedené, že spôsobilosť právnickej osoby na práva a právne úkony sa spravuje právnym poriadkom zmluvnej strany, podľa ktorého bola zriadená. Táto bilaterálna zmluva, ktorá je dodnes platná a záväzná ako pre Ruskú federáciu, tak aj pre Českú republiku tak vychádza z inkorporačného princípu.⁴⁹⁶

Kritérium sídla je nám dobre známo. Kritérium miesta uskutočňovania činnosti znamená, že právnická osoba má príslušnosť toho štátu, na území ktorého má svoje závody. Toto kritérium

⁴⁹⁴ Pozri: BORG-BARTHET, J. *The Governing Law of Companies in EU Law (Studies in Private International Law Series)*. Hart Publishing, 2012; PASCHADILIS P. *Freedom of Establishment and Private International Law for Corporations (Oxford Private International Law Series)*. Oxford University Press, 2012.

⁴⁹⁵ Pozri: СУТОРМИН, Н. Критерии определения государственной принадлежности юридического лица. *Вестник Государственной регистрационной палаты при Министерстве юстиции РФ*. 2010. No 4.

⁴⁹⁶ Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, č.95/1983 Sb.

je zakotvené v právnych poriadkoch arabských štátov ako je Sýria, Egypt. V minulosti slúžil tento princíp ako prostriedok boja za ekonomickú nezávislosť.⁴⁹⁷

5.8.3 Určovanie osobného štatútu transnárodných korporácií

Pri rozbere štatútu transnárodných korporácií (TNK) v medzinárodnom práve súkromnom hrá kľúčovú úlohu pojem TNK ako subjektu medzinárodnej ekonomickej činnosti. Z pohľadu hospodárskej vedy je TNK štruktúrou, teda nejaká korporácia, uskutočňujúca prevážnú časť svojich operácií za hranicou štátu, v ktorom je zaregistrovaná, najčastejšie v niekoľko štátoch zároveň. Má sieť prevádzok, pobočiek či dcérskych spoločností. Práve definovanie TNK ako národnej spoločnosti, ktorá vlastní či kontroluje výrobné aktíva v dvoch či viacerých štátoch je rozšírená v ekonomickej doktríne.⁴⁹⁸ Právna doktrína vytvorila dva typy kritérií, ktoré sa zohľadňujú v definovaní TNK – kvantitatívne a kvalitatívne.⁴⁹⁹ Ku kvantitatívnym kritériám patrí podiel aktív v zahraničí, ktoré sú súčasťou dcérskych spoločností, veľkosť zisku zo zahraničia a tomu podobne. Pritom sa však nespomínajú konkrétne cifry, a definície sa obmedzujú na slová ako „značný“ či „významný“. Dôvod je zjavný. V súčasných podmienkach je prakticky nemožné zistiť také čísla, pretože štruktúry TNK nedovoľujú rozkryť príslušnosť k tej či inej korporácii. Preto je nutné prihliadať hlavne ku kvalitatívnym kritériám. Medzi ne patrí forma vecného práva, miesto registrácie, rozdelenie aktív a pasív, štruktúra podnikania, riadenie a kontrola, stupeň koncentrácie kapitálu a tomu podobne. Najvhodnejšie bude však predsa len zohľadniť kvantitatívne a kvalitatívne znaky transnárodnej korporácie.

Podľa názoru V. V. Nataluchi tvorí transnárodná korporácia ekonomicky a organizačne

⁴⁹⁷ ЕРПЫЛЕВА, Н. Ю. *Международное частное право*. Издательский дом Высшей школы экономики. Москва, 2015, s. 63.

⁴⁹⁸ Pozri: КАСАТКИНА, А. С., КАСАТКИНА, А. А. Транснациональные корпорации: современный экономико-правовой анализ. *Законодательство и экономика*, 2013. № 8; FORSGREN, M. *Theories of Multinational Firms: A Multidimensional Creature in the Global Economy*. Edward Elgar Publishing, 2013; CASSIOLATO, J., ZUCOLOTO, G., ABROL, D., LIU, X. *Transnational Corporations and Local Innovation: BRICS National Systems of Innovation*. Routledge India, 2013; JONGE, A. *Transnational Corporations and International Law: Accountability in the Global Business Environment (Corporations, Globalization and the Law Series)*. Edward Elgar Publishing, 2011.

⁴⁹⁹ Pozri: ЛЯЛИКОВА Л. И. Транснациональные корпорации и проблема определения их национальности. *Советский ежегодник международного права*, 1982, s. 258.

jeden celok, avšak právne sa jedná o mnoho právnych jednotiek, ktoré sa nachádzajú pod jednotnou efektívnou kontrolou skupiny alebo jednotlivých vlastníkov jej kapitálu a hlavná výroba a s ňou súvisiaca podnikateľská činnosť sa uskutočňuje v niekoľkých štátoch.⁵⁰⁰ L. A. Lunc tvrdil, že hlavným znakom transnárodnej korporácie je jednotné riadenie, jednotná kontrola, ktorú vykonáva riadiaca spoločnosť. Silné korporácie disponujú rozvetvenými sieťami roztrúsených dcérskych spoločností po rôznych štátoch, ktoré sa nachádzajú v rôznom stupni ekonomickej závislosti na materskej spoločnosti. Súhrn týchto spoločností není pritom právne považovaný za jeden celok. Z právneho hľadiska sa jedná o konglomerát právnických osôb rôznych štátnych príslušností. Každá účastniaca sa právnická osoba je v podriadení iného práva.⁵⁰¹

Podľa L. A. Lunca obsahuje definícia transnárodnej korporácie tieto znaky: jedná sa o zoskupenie právne samostatných spoločností a vťahy medzi materskou spoločnosťou a jej podriadenými spoločnosťami sú vzťahmi závislosti. Práve tento posledný znak odlišuje transnárodnú korporáciu od rôznych druhov konzorcií a strategických aliancií, ktoré vznikajú na základe zmluvných pomerov za účelom dosiahnutia určitého cieľa. Systém ekonomickej závislosti v transnárodnej korporácii spočíva na členskom základe, ale aj záväzkových pomeroch. Materská spoločnosť môže mať podiely v dcérskych spoločnostiach či uzatvorené občianskoprávne zmluvy. Dohody môžu mať rôzne formy, spoločné im však bude, že zaväzujú spoločnosti vo finančných, technických či ďalších otázkach. Spoločnosti sa podriaďujú spoločnej stratégii, ktorú určuje materská spoločnosť.⁵⁰²

Štatút transnárodných korporácií na území štátov Spoločenstva nezávislých štátov (ďalej len „SNS“) je upravený v dvoch hlavných medzinárodných zmluvách. Štáty SNS prijali Moskovský dohovor v roku 1994 o spolupráci pri zakladaní a rozvíjaní výrobných, komerčných, finančných, poisťovních a zmiešaných transnárodných zoskupení (ďalej len Moskovský

⁵⁰⁰ Pozri: НАТАЛУХА, В. В. НАТАЛУХА, В. В. *Международный частный бизнес и государство*. Москва, 1985, s. 20.

⁵⁰¹ Pozri: ЛУНЦ, Л. А. *Курс международного частного права*. в 3 т. М., 2002, s. 389.

⁵⁰² Pozri: КУЛИКОВ, Р. А. *Эволюция правовой природы и место транснациональной корпорации в системе международного частного права*. Москва, 2006, s. 112; ЛЫСЕНКО, Д. Л. *Проблема правового статуса транснациональных корпораций: международно-правовые аспекты*. Москва, 2003, s. 41.

dohovor).⁵⁰³ Podľa článku 1 sa v ňom strany zaväzujú podporovať rozvoj efektívnych foriem spoločnej podnikateľskej činnosti ekonomických subjektov zaregistrovaných v niektorom zo štátov Spoločenstva.

Strany dohovoru môžu určiť transnárodným korporáciám kvóty a licenzie čo sa týka spolupráce, ale aj čo sa týka exportu na trhy tretích štátov (článok 3). Transnárodné zoskupenia sú právnickými osobami ich registrácie. Štatút pobočiek a zastúpení sa určí v zakladateľských dokumentoch v súlade s právnym poriadkom štátu, kde sa taká pobočka či zastúpenie nachádza. Úprava ocenenia finančných, materiálnych zdrojov a majetku, vneseného zakladateľmi do základného kapitálu transnárodnej korporácie sa riadi zmluvou medzi nimi (článok 5 a 6). Podľa článku 7 sa spôsob rozdelenia zisku či ztrát riadi zakladateľskými dokumentami.

Vzájomné pomery spoločností v transnárodnej korporácii s účasťou štátu sa určujú právnym poriadkom tohoto štátu. Investičná činnosť transnárodných korporácií, ktorá zahŕňa činnosť súvisiacu s prilákaním kapitálu z tretích štátov, sa uskutočňuje v súlade s právnym poriadkom štátu, na územie ktorého prichádzajú investície (článok 9).

Štáty SNS s cieľom zabezpečiť vhodné podmienky pre podporu a rozvoj podnikateľskej kooperácie medzi svojimi podnikateľmi prijali Moskovskú konvenciu SNS o transnárodných korporáciách v roku 1998 (ďalej len Moskovská konvencia).

Pojem transnárodná korporácia zahrňuje podľa tejto konvencie rôzne transnárodné štruktúry, vrátane finančno-hospodárskych skupín, spoločnosti, koncerny, holdingy, spoločné podniky, akciové spoločnosti so zahraničnou účasťou a tak podobne. Podľa článku 2 má taká korporácia povolené uskutočňovať akúkoľvek činnosť na území zmluvných štátov, ak to nezakazuje zákon štátu, na území ktorého je taká činnosť vykonávaná. Účastníkom transnárodnej korporácie môžu byť právnické osoby ľubovoľnej formy, vrátane právnických osôb z tretích štátov. Korporácia sa zakladá v súlade s právnym poriadkom strany konvencie. Registrácia sa potvrdzuje vydaním osvedčenia, ktoré obsahuje plný názov, organizačnoprávnu štruktúru a označenie transnárodná korporácia. Pri registrácii sa predkladá projekt korporácie (článok 4 a 5). Štruktúra riadenia sa určuje zakladateľskými dokumentami, ktoré musia byť v súlade s právnym poriadkom štátu registrácie korporácie.

Korporácia vedie účtovníctvo v súlade so zákonodarstvom štátu, kde je korporácia registrovaná. Jednotlivé právnické osoby, ktoré saúčastia v zoskupení, vedú účtovníctvo

⁵⁰³ Информационный вестник Совета глав государств и Совета глав правительств СНГ. 1994. № 1. С. 27–30. Московское соглашение вступило в силу с 15 февраля 1995 г. После утверждения оно вступило в силу для России с 3 апреля 1995 г.

v súlade s právom platným v štáte, kde sa nachádzajú. Daňové povinnosti právnických osôb, účastniacich sa korporácie, sú určené miestom ich sídla. Regulácia pracovnoprávných vzťahov v korporácii je určená právnym poriadkom štátu, kde sa daná právnická osoba nachádza (články 11 a 12). Podľa článku 13 likvidácia korporácie sa riadi právnym poriadkom jej registrácie. G. S. Fediniak konštruuje nasledovnú definíciu transnárodnej korporácie v pojatí Moskovskej konvencie. Jedná sa právnickú osobu či zoskupenie právnických osôb, ktorá disponuje s majetkom vo viacerých štátoch konvencie, je založená právnickými osobami aspoň dvoch štátov konvencie, je založená pri nožnej účasti právnických osôb tretích štátov, je zaregistrovaná ako korporácia v súlade s požiadavkami tejto konvencie a na základe tejto konvencie.⁵⁰⁴

5.9 Osobný štatút v ukrajinskom medzinárodnom práve súkromnom

Vonkajšia ekonomická činnosť ukrajinských fyzických a právnických osôb je upravená v oddieli siedmom hospodárskeho zákonníku a zákonom o vonkajšej ekonomickej činnosti. Subjekty medzinárodných právnych jednaní sú vymedzené v § 378 hospodárskeho zákonníku. Štát garantuje rovnakú ochranu všetkých subjektov medzinárodných hospodárskych vzťahov. Všetky subjekty majú podľa § 379 hospodárskeho zákonníku právo uskutočňovať všetky druhy činnosti, ktoré majú presah cez územie Ukrajiny, ak zákon nestanoví inak. Medzinárodné kontrakty sú upravené v § 382 hospodárskeho zákonníku, kde sa stanoví, že subjekty medzinárodných kontraktov majú právo uzatvárať hocijaké medzinárodné kontrakty, pokiaľ to nie je zákonom zakázané. Forma a spôsob uzatvorenia takejto zmluvy, práva a povinnosti strán zmluvy sú upravené zákonom o medzinárodnom práve súkromnom.

Osobný štatút právnickej osoby je v ukrajinskom práve upravený v ustanovení § 25 zákona Ukrajiny o medzinárodnom práve súkromnom. V súlade s odsekom 1 tohto ustanovenia je osobným štatútom právnickej osoby právo štátu, kde sa právnická osoba nachádza. Takým miestom je štát, kde je právnická osoba zaregistrovaná alebo kde iným spôsobom vznikla podľa práva toho štátu (odsek 2). Takým spôsobom je na Ukrajine základné pravidlo, na základe ktorého sa určuje národnosť právnickej osoby, kritérium inkorporácie. Zákon však stanoví, v odseku 3, aj subsidiárne kolízne pravidlo, podľa neho v prípade ak chýba informácia o inkorporácii, či ju nie je možné dohľadať, je osobným štatútom právnickej osoby právo štátu,

⁵⁰⁴ Pozri: ФЕДНЯК. Г. С. Современное представление о сущности транснациональных корпораций и понятии этого феномена. *Журнал международного частного права*, 2007, № 2, s. 9.

na území ktorého sa nachádza výkonný orgán tejto právnickej osoby. Primárne pravidlo je tak princíp inkorporácie, sekundárnym pravidlom je princíp sídla, ktorý ma subsidiárny charakter a aplikuje sa len v prípade, že nie je možné zistiť miesto inkorporácie právnickej osoby.

Podľa § 26 právna osobnosť a svojprávnosť právnickej osoby sa určuje podľa jej osobného štatútu. Organizačné útvary, ktoré nemajú povahu právnickej osoby, sú upravené v § 27 zákona Ukrajiny o medzinárodnom práve súkromnom. V súlade s týmto ustanovením je osobný štatút zahraničnej organizácie, ktorá nie je právnickou osobou, právo štátu, podľa ktorého je organizácia založená. Ukrajinský zákonodarca však pridal dodatkovú jednostrannú kolíznú normu, podľa ktorej ak taká organizácia uskutočňuje činnosť na území Ukrajiny, použije sa ukrajinského práva upravujúce právnické osoby.

Svoju činnosť zahraničné právnické osoby uskutočňujú prostredníctvom pobočiek, zastúpenia či dcérskych spoločností. Pobočka či zastúpenie nepredstavujú právnickú osobu, nemajú samostatnú právnu osobnosť a vystupujú ako časť právnickej osoby, predstavujú a ochraňujú jej záujmy. Dcérske spoločnosti, naopak, majú už povahu právnickej osoby, sú pod kontrolou materskej spoločnosti, ktorá uskutočňuje svoju kontrolu skrze korporatívne práva v dcérskej spoločnosti, akými sú typicky podiely na spoločnosti.

Ustanovenie § 1 zákona Ukrajiny o cezhraničnej ekonomickej činnosti z roku 1991 do kategórie zahraničných subjektov zaraďuje také subjekty, ktoré majú stále miesto pobytu mimo územie Ukrajiny. Pritom pod stálym miestom pobytu zahraničného subjektu ekonomickej činnosti sa rozumie miesto, kde sa nachádza oficiálne zaregistrované sídlo hlavného orgánu. Pre zahraničné právnické osoby platí na Ukrajine národný režim. Stanoví tak § 29 zákona Ukrajiny o medzinárodnom práve súkromnom.

5.10 Zhrnutie a odpoveď na tretiu a štvrtú hypotézu

Piata kapitola pojednáva o kolíznej úprave exekutívy v súkromnom sektore. V zásade sú dva mysliteľné prístupy, podľa ktorých sa určí rozhodné právo pre intrakoncernové vzťahy s cudzím prvkom. Môžeme použiť buď *lex societatis* alebo *lex contractus*. Zamyslenie nad *lex contractus* a *lex societatis* zhrňuje analýzu piatich zásadných argumentov, skrz ktorých sa dá očakávať presadzovanie zmluvného štatútu ako rozhodného práva pre otázky vznikajúce v medzinárodnom koncerne. Argumentácia autonómiou vôle, eurokonformným výkladom, slobodou usadzovania, komparatistikou s vyspelými právnymi poriadkami podoprenou

o popieranie potrebnosti chrániť slabšie strany prostredníctvom osobného štatútu predstavujú silné zbrane, pred ktorými sa nebude jednoduché brániť.

Ak sme si teda v tretej hypotéze stanovili, že medzikoncernové vzťahy predstavujú právne pomery spadajúce pod *lex contractus*, a na základe tohoto hraničného určovateľa sa posúdia vzťahy vznikajúce v medzinárodnom koncerne, musíme konštatovať, že táto hypotéza na dnešný deň nemôže byť potvrdená. Napriek tomu, že argumenty, ktoré hovoria v prospech tejto hypotézy existujú a majú racionálny podklad, musíme konštatovať, že súčasný prevažujúci názor v právnej vede je taký, že sa na medzikoncernové vzťahy použije *lex societatis* ovládanej spoločnosti. Z toho dôvodu sme sa v ďalšom výskume sústredili na analýzu osobného štatútu spoločnosti.

Ak sme si v štvrtej hypotéze stanovili, že sa na medzikoncernové vzťahy použije osobný štatút dcérskej spoločnosti, môžeme konštatovať, že táto hypotéza sa ukázala ako správna. V prípade, že prijmeme, že rozhodným právom medzinárodných koncernov je *lex societatis*, tak vzhľadom na princíp ochrany slabších strán sa bude aplikovať osobný štatút riadenej spoločnosti. Zostala nám tak otázka určenia tohto osobného štatútu. Pre určenie osobného štatútu právnickej osoby sa používajú v jednotlivých štátoch dve rôzne kritériá: zásada inkorporácie a zásada sídla. Výsledky uskutočnenej analýzy obsahuje táto tabuľka.

Tabuľka – Rozhodné právo pre externý negatívny medzinárodný koncernový pokyn: *Prehľad spôsobu určenia rozhodného práva pre zahraničný pokyn*

	<i>Lex societatis</i> dcérskej spoločnosti	Úvahy o inom kolíznom kritériu
Česká republika	Inkorporačný princíp	NIE
Slovensko	Inkorporačný princíp	NIE
Rakúsko	Princíp sídla	NIE
Nemecko	Princíp sídla	<i>Lex contractus</i>
Ruská federácia	Inkorporačný princíp	NIE
Ukrajina	Inkorporačný princíp	NIE

Táto tabuľka sa snaží o stručné zhrnutie poznatkov pri hľadaní rozhodného práva pre medzinárodný koncernový pokyn. Vo všetkých štátoch okrem Nemecka je v zásade jednotný názor na to, že sa koncernové pokyny budú riadiť osobným štatútom dcérskej spoločnosti. V Nemecku čoraz viac silnejú názory, že by to mal byť *lex contractus*. Tabuľka pritom upozorňuje na to, že osobný štatút sa neurčuje všade rovnako, v niektorých štátoch platí inkorporačný princíp, v iných zase princíp sídla. Zaujímavé je, že napriek tomu, že Nemecko

tradične ochraňuje svoj princíp sídla, tak čo sa týka medzinárodného koncernového práva, rado by sa ho do budúcnosti zbavilo.

Z piatej kapitoly vyplynulo, že národné úpravy určovania osobného štatútu sa zásadne líšia. Podľa nášho názoru nie je súčasný stav pre fungovanie vnútorného trhu Európskej únie uspokojivý a navrhujeme preto tieto 3 riešenia:

1. Ako prvý krok je nutné vyriešiť konflikt medzi princípom sídla a inkorporačnou teóriou v Európskej únii, a to európskou úpravou.

2. Ak sa nepodarí európska úprava, bude nutné riešiť túto situáciu na národnej úrovni v Českej republike.

3. Ak sa to nepodarí na národnej úrovni, je nutné, aby sa týmito otázkami zaoberala právna doktrína.

6 Vybrané otázky medzinárodného civilného práva procesného a medzinárodného insolvenčného práva vzťahujúce sa k obchodnému vedeniu

Táto kapitola je zaradená do dizertačnej práce z dôvodu, že spojenie a súvislosť medzi medzinárodným právom procesným a medzinárodným právom súkromným je omnoho užšia, než je obvyklá súvislosť procesného a hmotného práva. Medzinárodný prvok v civilnom konaní je obsiahnutý najčastejšie a nutne vtedy, ak sa vedenie konanie o súkromnoprávnom pomere, ktorý sám obsahuje medzinárodný prvok. V prípadoch s medzinárodným prvkom má rozhodnutie o otázke právomoci orgánov štátu predurčujúci vplyv na vecný výsledok. Súd postupuje pri určení rozhodného práva zásadne podľa kolíznych noriem svojho práva.⁵⁰⁵ Práve preto spájame pojednania o medzinárodnom práve súkromnom a medzinárodnom civilnom práve procesnom do tejto dizertačnej práce.

Narastajúca internacionalizácia a drobenie podnikania vedie k tomu, že právne postavenie členov štatutárneho orgánu nebude vždy podliehať českej súdnej právomoci. Napríklad pán Vopička je konateľ spoločnosti Alfa s. r. o., ktorá predáva na českom trhu výrobky nemeckej materskej spoločnosti. V rámci reštrukturalizácie spoločnosti dôjde k tomu, že jeho zmluva o výkone funkcie sa vypovie. Pán Vopička podá u českého obecného súdu žalobu a žiada odstupné vo výške 100 000 Kč od spoločnosti Alfa s. r. o. Tá nezaplatí. Pán Vopička podá insolvenčný návrh na túto spoločnosť. Táto spoločnosť je ešte pred začatím pojednávania sporu zlikvidovaná. Následne sa rozhodne tento konateľ podať návrh proti nemeckej materskej spoločnosti, na základe toho, že je ručiteľom v koncerne. Pred krajským súdom sa mu podarí uspieť. Na základe odvolania nemeckej spoločnosti toto rozhodnutie však Najvyšší súd v Brne zruší kvôli vecnej nepríslušnosti. O nároky zo zmluvy podľa nariadenia Brusel I bis⁵⁰⁶ sa nejedná, keď žalobca sa opiera o ustanovenia o ručení vo faktickom koncerne. Ak má dcérska spoločnosť sídlo v Českej republike, nie sú české súdy k rozhodnutiu na tomto základe postavenej žaloby príslušné. Konateľovi českej dcérskej spoločnosti zahraničného medzinárodného koncernu nezostáva nič iné, ako sa obrátiť na nemecké súdy, konkrétne na Landgericht, poprípade v druhej inštancii na Oberlandesgericht.

⁵⁰⁵ KUČERA, Z. K otázkám úpravy mezinárodního práva soukromého. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 1998, č. 1, s. 9.

⁵⁰⁶ Článok 7 bod 1 nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 zo dňa 12. decembra 2012 o príslušnosti a uznávaní a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach.

Alebo iný príklad. Ak má nemecká ovládaná spoločnosť nároky voči materskej spoločnosti, je spravidla daná aj príslušnosť nemeckého súdu. Nemecká spoločnosť má spravidla možnosť zažalovať materskú spoločnosť u nemeckého súdu. Ako je teda upravená otázka súdnej právomoci všeobecne a ako to je v prípade insolvenčného konania? O tom nasledujúce pojednanie.

6.1 Medzinárodné civilné právo procesné – otázka súdnej právomoci

V prípade majetkového sporu medzi českou a zahraničnou osobou, je právomoc českých súdov podľa § 6 odst. 1 ZMPS daná, ak je podľa procesných predpisov pre konanie príslušný miestne príslušný súd na území Českej republiky, ak z ustanovenia tohto ZMPS alebo iného právneho predpisu nevyplýva niečo iné. Právomoc českých súdov vo veciach záväzkových a iných majetkových práv môže byť podľa ustanovenia § 85 ZMPS založená taktiež ujednaním v písomnej forme. Také ujednanie je prípustné, ak pôjde o súkromnoprávny pomer s medzinárodným prvkom. Ustanovenie § 86 ZMPS pripúšťa v uvedených veciach zjednať aj príslušnosť zahraničného súdu (prerogačná dohoda).⁵⁰⁷

Pre určovanie procesnej právomoci vo veciach občianskych a obchodných v Európskej únii má však pred ustanoveniami ZMPS prednosť nariadenie Brusel I bis⁵⁰⁸ o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len nariadenie Brusel I bis), ktoré je pre Českú republiku záväzné od 1. mája 2004. Toto nariadenie je záväzné rovnako na Slovensku, v Rakúsku a Nemecku. Pre niektoré členské štáty, ktoré v súlade s čl. 355 sa neúčastnia nariadenia Brusel I bis, sa však použije Bruselská dohoda.⁵⁰⁹ Medzi Európskou úniou a Dánskom, Islandom, Nórskom a Švajčiarskom sa použije Luganská dohoda o príslušnosti a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach. Určovanie medzinárodnej súdnej príslušnosti v Rusku a na Ukrajine podlieha osobitým pravidlám a vo vzťahu k Českej republike sa použijú v prvom rade bilaterálne zmluvy o právnej pomoci.⁵¹⁰

⁵⁰⁷ RŮŽIČKA, K. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR*. Praha: Aleš Čeněk, 2019, s. 17-18.

⁵⁰⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.

⁵⁰⁹ Bruselská dohoda o príslušnosti a uznávaní a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach.

⁵¹⁰ Vo vzťahu k Ruskej federácii sa použije Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, č.95/1983 Sb. Vo vzťahu k Ukrajine sa použije už zmienená Smlouva o

Nariadenie Brusel I bis sa vzťahuje obecné na všetky veci občianske a obchodné, s výnimkou tých, ktoré sú uvedené v čl. 1 (negatívne vymedzenie pôsobnosti). Nariadenie sa podľa tohto článku nepoužije napríklad na veci osobného vzťahu, svojprávnosti, majetkové vzťahy medzi manželmi, dedičstvo, insolvenčné konanie, sociálne zabezpečenie a rozhodcovské konanie. Na otázky medzinárodného koncernového práva a otázky týkajúce sa obchodného vedenia sa nariadenia Brusel I bis použije. M. Pauknerová upozorňuje, že toto nariadenie sa aplikuje len na vzťahy obsahujúce medzinárodný prvok, čisto vnútroštátne vzťahy nie sú zahrnuté. To vyplýva z ustanovenia článku 81 ZFEÚ, na ktoré explicitne odkazuje Preambula.⁵¹¹ Na druhej strane, má nariadenie Brusel I bis má takzvanú generálnu pôsobnosť, použije sa preto aj na súkromnoprávne pomery s cudzím prvkom, ktorý nie je európskeho charakteru.⁵¹²

Z neho plynie, že pre procesnú právomoc v európskom práve v prvom rade platí princíp autonómie vôle, to znamená, že si strany zmluvy môžu zvoliť súd, ktorý bude rozhodovať spor. To je zakotvené v článku 25 nariadenia Brusel I bis, ktoré stanovuje, že ak sa účastníci zmluvy bez ohľadu na svoje bydlisko dohodli, že súd alebo súdy členského štátu majú právomoc na riešenie sporov, ktoré vznikli alebo môžu pro futuro vzniknúť v súvislosti s konkrétnym právnym vzťahom, potom má právomoc tento súd. Podmienkou pre aplikáciu je existencia medzinárodného prvku a musí byť určená príslušnosť súdu v členskom štáte. Dohoda strán o súdnej príslušnosti je však možná bez ohľadu na sídlo spoločností.⁵¹³ Tak si napríklad môže materská spoločnosť so sídlom v Českej republike a spoločnosť so sídlom v Rusku zjednať dohodu, že príslušným pre všetky spory vyplývajúce zo zmluvy medzi nimi bude Mestský súd v Prahe.

V prípade, že neexistuje prorogačná doložka, postupuje sa podľa kolíznych pravidiel medzinárodného civilného práva procesného zakotvených v tomto nariadení. Základné pravidlo pre stanovenie právomoci súdu členského štátu je stanovené v článku 4 nariadenia Brusel I bis. Príslušnosť sa určuje podľa bydliska žalovaného, ak je na území niektorého členského štátu. Bydlisko žalobcu je irelevantní. Podľa článku 63 odsek 1 tohto nariadenia na účely tohto nariadenia má obchodná spoločnosť alebo iná právnická osoba alebo združenie fyzických osôb alebo právnických osôb bydlisko v mieste, kde má registrované sídlo, ústredie alebo hlavné

právní pomoci uzavřená mezi Českou republikou a Ukrajinou, publikovaná ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 123/2002.

⁵¹¹ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 95.

⁵¹² PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 96.

⁵¹³ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 113.

miesto podnikateľskej činnosti. Za sídlo právnickej osoby je považované nie faktické sídlo, ale sídlo, ktoré je uvedené v príslušnom verejnom registri.⁵¹⁴ Pojem ústrednej správy je treba chápať v zmysle miesta, kde management prijíma zásadné podnikateľské rozhodnutia, a nie v zmysle miesta, kde sú prijímané strategické rozhodnutia zo strany materskej spoločnosti.⁵¹⁵ V prípade, že sa tieto miesta nezhodujú, má žalobca na výber.⁵¹⁶

V článku 7 ods. 5 nariadenia Brusel I bis je stanovená osobitná právomoc. Ak sa jedná o spor vyplývajúci z fungovania pobočky, zastúpenia alebo inej prevádzky, je možné podať žalobu u súdu miesta, kde sa tieto zložky nachádzajú. Pojmy „pobočka“ i „prevádzka“ je nutné interpretovať autonómne. Žaloba sa musí vzťahovať na samotnú pobočku.⁵¹⁷

Výnimky predstavuje článok 24 nariadenia Brusel I bis, ktoré taxatívne uvádza prípady, kedy je daná bez ohľadu na bydlisko strán výlučná právomoc. Výlučná právomoc znamená, že určité veci môžu prejednávať len určené súdy, prorogačné doložky nie sú prípustné. V konaniach, ktorých predmetom je platnosť založenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo iných právnických osôb alebo združení fyzických a právnických osôb, alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov, súdy členského štátu, v ktorom má spoločnosť, právnická osoba alebo združenie sídlo.⁵¹⁸ Podľa článku 62 ods. 1 nariadenia Brusel I bis na určenie, či má účastník bydlisko v členskom štáte, na ktorého súdy bola vo veci podaná žaloba, súd postupuje podľa vlastných noriem medzinárodného práva súkromného.⁵¹⁹ Český súd tak bude zisťovať zapísané sídlo v zmysle ustanovenia § 136 občianskeho zákonníku.⁵²⁰ Rakúsky súd bude musieť hľadať skutočné sídlo spoločnosti. Príkladom sa jedná o žaloby na platnosť uznesení orgánov

⁵¹⁴ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 98. Zhodne: PFEIFFER, M. Kde bydlí právnická osoba? Obvyklý pobyt a bydlisko právnických osob z perspektivy evropského mezinárodního práva soukromého. *Právník*, 2014, č. 7, s. 521-536.

⁵¹⁵ PFEIFFER, M. Kde bydlí právnická osoba? Obvyklý pobyt a bydlisko právnických osob z perspektivy evropského mezinárodního práva soukromého. *Právník*, 2014, č. 7, s. 521-536.

⁵¹⁶ LURGER, B., MELCHER, M. *Handbuch Internationales Privatrecht mit Hinweisen auf das Internationale Zivilverfahrensrecht*. 2017. Wien: Verlag Österreich, s. 413 a násl.

⁵¹⁷ Rozsudok SDEU č. 33/78 vo veci Somafer SA v. Saar Ferngas AG.

⁵¹⁸ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 332.

⁵¹⁹ MITTERECKER, J. *Grenzüberschreitende Sitzverlegungen*. Wien: Verlag Österreich. 2015, s. 175.

⁵²⁰ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 332.

spoločnosti, žaloby na platnosť, ničotnosť či zrušenie spoločnosti.⁵²¹ Jedná sa len o kontradiktórne jednanie. Naopak žaloby veriteľov proti spoločníkom na ručenie či žaloby spoločníkov o podiel na zisku sem nespádajú.⁵²²

6.2 Medzinárodné insolvenčné právo a *lex fori concursus*

S fenoménmi globalizácie a europeizácie súvisí rovnako narastajúci počet nadnárodných spoločností, ktoré majú svoj majetok umiestený často na území niekoľkých štátov. Taktiež s ohľadom na narastanie medzinárodného obchodu si dnes prakticky už nie je možné predstaviť insolvenčné konanie bez medzinárodného prvku. V tejto časti práce sa zameriame na úpravu riešenia ich úpadku v priebehu medzinárodného insolvenčného konania.

V medzinárodnom insolvenčnom konaní sa riešia otázky, ktoré obsahujú medzinárodný prvok. Kolízia právnych poriadkov vzniká, ak má insolvenčné konanie dopad na územie viacerých štátov. To sú prípady, keď má dlžník domicil, obchodné aktivity alebo majetok v niekoľkých štátoch. Nakoľko sa režim fungovania výkonného orgánu od momentu zahájenia insolvenčného konania zásadne mení, problematika výkonu funkcií exekutívy počas insolvenčného konania je vďačnou témou aj pre samostatnú podkapitolu tejto práce. Cieľom, ktorý si autor pred písaním tejto podkapitoly dáva, je predostrieť úvod do problematiky insolvenčného konania s cudzím prvkom, vrátane predstavenia českej právnej úpravy insolvenčného konania.

6.2.1 Insolvenčné konanie zahájené pred českým súdom vo vzťahu k Slovensku, Rakúsku a Nemecku

Európsky prvok v insolvenčnom konaní

Podľa § 426 insolvenčného zákona⁵²³ sa európskym medzinárodným prvkom rozumie hlavne tá skutočnosť, že hlavné záujmy dlžníka sú sústredené v niektorom z členských štátov Európskej únie a súčasne aspoň jeden z veriteľov alebo časť majetkovej podstaty sa nachádza v niektorom z iných členských štátov Európskej únie.

⁵²¹ RAUSCHER, T. RAUSCHER, T. *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht: EuZPR/EuIPR : Kommentar*. 4. Auflage. Köln: Otto Schmidt, 2016, s. 70.

⁵²² LURGER, B., MELCHER, M. *Handbuch Internationales Privatrecht mit Hinweisen auf das Internationale Zivilverfahrensrecht*. 2017. Wien: Verlag Österreich, s. 413 a násl.

⁵²³ Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a spôsoboch jeho riešení (insolvenčný zákon).

Insolvenčným konaním sa rozumie súdne konanie, ktorého predmetom je dlžníkov úpadok alebo hroziaci úpadok dlžníka a jeho riešenie. Dlžník je podľa § 3 ods. 1 insolvenčného zákona v úpadku v situácii, kedy má viac veriteľov a kumulatívne s tým má peňažité záväzky po dobu dlhšiu 30 dní po lehote splatnosti a tieto záväzky nie je schopný plniť. Spôsob riešenia úpadku alebo hroziace úpadku dlžníka v insolvenčnom konaní sa podľa § 4 ods. 1 tohto zákona rozumie konkurz, reorganizácia, oddlženie a zvláštne spôsoby riešenia úpadku.

Súčasťou európskeho práva bolo nariadenie o úpadkovom konaní.⁵²⁴ Toto nariadenie sa však už nepoužije na pre insolvenčné konania zahájené po 26. júni 2017, kedy nariadenie o úpadkovom konaní nahradzuje nariadenie o insolvenčnom konaní⁵²⁵. Je dôležité poznamenať, že ani toto nariadenie nezavádza jednotnú právnu úpravu insolvenčných konaní pre všetky členské štáty. Jeho pôsobnosť sa však oproti predošlému nariadeniu rozširuje. Nariadenie upravuje po novom aj tie konania, ktorých cieľom je záchrana prevádzkyschopných závodov, a nie výlučne likvidácia.

Insolvenčné právo zbavuje veriteľa práva individuálneho postupu pri vymáhaní jeho pohľadávky voči dlžníkovi a nahradzuje ho postupom kolektívnym, ktorým je insolvenčné konanie.⁵²⁶ Bežnou situáciou v koncerne je, že jednotlivé spoločnosti majú vzájomné dlhy a pohľadávky. Jedným z veriteľov tak môže byť práve spoločnosť tvoriaca s dlžníkom koncern. Pokiaľ sa niektorá zo spoločností z koncernu dostane do insolvenčného konania, ostatné spoločnosti z koncernu majú vo vzťahu k pohľadávkam voči dlžníkovi postavenia veriteľa.

V pomere k členským štátom Európskej únie, s výnimkou Dánska, sa bude aplikovať nariadenie o insolvenčnom konaní⁵²⁷, pričom insolvenčné konanie s európskym prvkom a jeho účinky okrem tohoto nariadenia budú riadiť ustanoveniami právneho poriadku toho členského štátu Európskej únie, na ktoré nariadenie o insolvenčnom konaní odkazuje. Nariadenie o insolvenčnom konaní obsahuje unifikované kolízne normy a nadväzuje tak na nariadenie Brusel I *bis*⁵²⁸, ktoré v článku 1 ods. 2 písm. b) latentne konštatuje, že sa nevzťahuje na insolvenčné konanie a podobné konanie.

⁵²⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 zo dňa 29. 5. 2000 o úpadkovom konaní.

⁵²⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 zo dňa 20. 5. 2015, o insolvenčnom konaní.

⁵²⁶ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vydání. Praha. Wolters Kluwer, 2017, s. 208.

⁵²⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EU) 2015/848 zo dňa 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní (v texte ďalej len ako „nariadenie o insolvenčnom konaní“).

⁵²⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EU) 1215/2012 zo dňa 12. decembra 2012, o príslušnosti a uznávaní a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach.

Český insolvenčný zákon nadväzuje na insolvenčné nariadenie vo svojich ustanoveniach § 426 až § 430. Tieto ustanovenia sa vzťahujú na insolvenčné konania s európskym prvkom a sú komplementárne k ustanoveniam nariadenia o insolvenčnom konaní. Jedná sa o také insolvenčné konania, kedy hlavné záujmy dlžníka sú sústredené v niektorom z členských štátov EÚ (s výnimkou Dánska) a súčasne aspoň jeden z veriteľov alebo časť majetkovej podstaty sa nachádza v niektorom z iných členských štátov EÚ (opäť s výnimkou Dánska).

Ak je daná právomoc českých súdov pre zahájenie insolvenčného konania podľa nariadenia o insolvenčnom konaní, vzťahuje sa toto nariadenie aj na dlžníkov majetok v ďalšom štáte členskej Európskej únie. Insolvenčný správca menovaný príslušným súdom v hlavnom insolvenčnom konaní môže vykonávať všetky právomoci, ktoré mu zveruje právo štátu, ktorý konanie zahájil, v inom členskom štáte. Môže napríklad premiestňovať majetok z územia členského štátu, v ktorom sa nachádza.⁵²⁹ Pokiaľ sa insolvenčné konanie týka dvoch alebo viac členov skupiny spoločností, spolupracuje insolvenčný správca menovaný v konaní proti členovi takej skupiny s ktorýmkoľvek iným insolvenčným správcom menovaným v konaní proti inému členovi tej istej skupiny v rozsahu, v akom je taká spolupráca vhodná pre uľahčenie účelného vedenia konania, nie je nezlučiteľná s pravidlami, ktoré sa na ne vzťahujú, a nevedie k strete záujmov (článok 56 ods. 1 nariadenia).

Na insolvenčné konanie a jeho účinky sa rozhodné právo určuje prednostne podľa nariadenia o insolvenčnom konaní, teda na základe kolízneho kritéria, ktorým podľa tohoto nariadenia je miesto zahájenia konania.

Podľa článku 1 nariadenia o insolvenčnom konaní sa toto nariadenie vzťahuje na verejné kolektívne konania, ktoré sú založené na práve upravujúcom úpadok a v ktorých, za účelom záchrany, úpravy dlhu, reorganizácie alebo likvidácie je dlžník úplne alebo čiastočne zbavený dispozičných oprávnení k svojmu majetku a je menovaný insolvenčný správca, je majetok a záležitosti dlžníka pod kontrolou či dohľadom súdu alebo je súdom alebo na základe zákona priznané dočasné prerušenie konania na vymáhanie individuálnych nárokov s cieľom umožniť jednanie medzi dlžníkom a jeho veriteľmi, za predpokladu, že dané konanie, v ktorého rámci bolo prerušenie priznané, zaistí vhodné opatrenia na ochranu veriteľov.

⁵²⁹ V súlade s článkom 33 insolvenčného nariadenia výhrada verejného poriadku predstavuje jediný dôvod pre odmietnutie uznania insolvenčného konania zahájeného v inom členskom štáte alebo výkon rozhodnutí učiných v súvislosti s takým konaním.

Súdy členského štátu, na ktorého území sú sústredené hlavné záujmy dlžníka (*center of main interests*⁵³⁰), sú príslušné k zahájeniu insolvenčného konania, stanoví tak článok 3 predmetného nariadenia.

V rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie vo veci *Eurofood*⁵³¹ sa stanovilo, že skutočnosť, že rozhodnutie dcérskej spoločnosti sú konané v súlade s príkazmi materskej spoločnosti či spoločníkov z iných štátov, nemení pravidlo pre určenie medzinárodnej príslušnosti pre túto spoločnosť. Eurofood bol zapísaný do registra v Írsku. Je 100 % dcérskou spoločnosťou Parmalat SpA, spoločnosti založenej podľa talianskeho práva. Jej hlavným predmetom činnosti bolo poskytovanie finančných nástrojov spoločnostiam skupiny Parmalat. Následne talianske ministerstvo výrobných činností povolilo konanie o mimoriadnej správe voči Parmalat SpA a vymenovalo pána Bondiho za mimoriadneho správcu tejto spoločnosti. Zároveň však Bank of America NA podala na High Court (Írsko) návrh na začatie konania o nútenej likvidácii proti Eurofood, ako aj návrh na vymenovanie predbežného likvidátora. Tento návrh bol založený na tvrdení, že Eurofood je v úpadku. V rovnaký deň High Court na základe tohto návrhu vymenoval pána Farrella za predbežného likvidátora. Talianske ministerstvo výrobných činností povolilo konanie o mimoriadnej správe voči Eurofood a vymenovalo pána Bondiho za mimoriadneho správcu. Taliansky súd rozhodol, že má medzinárodnú právomoc na určenie, že Eurofood je v úpadku, keďže usúdil, že centrum hlavných záujmov tejto spoločnosti sa nachádza v Taliansku.

Za takejto situácie írsky súd podal predbežnú otázku, kedy sa pýtal, aký je v prípade materskej spoločnosti a jej dcérskej spoločnosti, ktoré majú svoje registrované sídla v dvoch rôznych členských štátoch, rozhodujúci faktor na určenie centra hlavných záujmov dcérskej spoločnosti. Súdny dvor rozhodol tak, že v prípade, ak dlžníkom je dcérska spoločnosť, ktorej registrované sídlo a registrované sídlo jej materskej spoločnosti sú umiestnené v dvoch odlišných členských štátoch, možno domnieť, podľa ktorej je centrum hlavných záujmov tejto dcérskej spoločnosti umiestnené v členskom štáte, kde sa nachádza jej registrované sídlo, vyvrátiť, iba ak okolnosti, ktoré sú objektívne a zistiteľné tretími osobami, umožňujú preukázať existenciu reálnej situácie, ktorá sa odlišuje od situácie, akú umiestnenie uvedeného registrovaného sídla má odrážať. Tak by tomu mohlo byť najmä v prípade spoločnosti, ktorá nevykonáva žiadnu činnosť na území členského štátu, kde je umiestnené jej sídlo. Naopak, pokiaľ spoločnosť

⁵³⁰ Na tomto mieste nepovažujeme za nevyhnutné inštitút centra hlavných záujmov dlžníka bližšie vykladať, je však možné odkázať na zásadné rozhodnutia SDEÚ vo *Eurofood*, rozhodnutie SDEÚ zo dňa 2. mája 2006 vo veci C-341/06 a ďalej *Interedil*, rozhodnutie SDEÚ zo dňa 20. októbra 2011 vo veci C-396/09.

⁵³¹ Rozsudok SDEÚ zo dňa 2. mája 2006 vo veci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*

vykonáva svoju činnosť na území členského štátu, kde je umiestnené jej sídlo, na vyvrátenie domnienky stanovenej uvedeným nariadením nepostačuje skutočnosť, že jej ekonomické rozhodnutia sú alebo môžu byť kontrolované materskou spoločnosťou usadenou v inom členskom štáte.

Tu hovoríme o hlavnom insolvenčnom konaní. Miestom, kde sú sústredené hlavné záujmy dlžníka, je miesto, z ktorého dlžník svoje záujmy pravidelne spravuje a ktoré je zistiteľné tretími osobami. V prípade právnickej osoby sa za miesto, kde sú sústredené jej hlavné záujmy, považuje sídlo, ak sa nepreukáže opak. Táto domnienka platí len v prípade, ak v období troch mesiacov pred podaním návrhu na zahájenie insolvenčného konania nedošlo k presunu sídla do iného členského štátu. V prípade osoby samostatne zarábajúcej sa za miesto, kde sú sústredené jej hlavné záujmy, považuje hlavné miesto jej podnikania, ak sa nepreukáže opak. Táto domnienka platí len v prípade, že v období troch mesiacov pred podaním návrhu na zahájenie insolvenčného konania nedošlo k presunu hlavného miesta podnikania tejto fyzickej osoby do iného členského štátu. Cieľom takejto úpravy je zabráňovať praxi označovanej ako „*forum shopping*“, tj. prevádzaniu majetku, eventuálne aj súdnych konaní, z jedného členského štátu Európskej únie do druhého za účelom získania výhodnejšieho „sudišťa“ na úkor veriteľov. Nariadenie obsahuje relatívne presné pravidlá pre koncernové insolvenčné konania, keď v piatej kapitole upravuje vedenie insolvenčného konania proti členom skupín spoločností, ktorými nariadenie rozumie materskú spoločnosť a všetky dcérske spoločnosti. Pre takéto zoskupenie je daná možnosť postupu zvláštnym koordinovaným konaním, kedy vstupuje do funkcie takzvaný koordinátor, ktorý navrhuje plán celej skupiny a integrovaný prístup k riešeniu úpadku jej členov.

Okrem inštitútu hlavného insolvenčného konania, nariadenie o insolvenčnej taktike tiež s inštitútom vedľajšieho insolvenčného konania. Stanoví, že pokiaľ sú hlavné záujmy dlžníka sústredené na území niektorého členského štátu, sú súdy iného členského štátu príslušné k zahájeniu insolvenčného konania proti tomuto dlžníkovi, ale len vtedy, ak má prevádzku na území tohto iného členského štátu. Účinky vedľajšieho insolvenčného konania sú obmedzené na majetok, ktorý sa nachádza na území tohto členského štátu.

Lex fori concursus

Podľa článku 7 ods. 1 nariadenia o insolvenčnej taktike je rozhodným právom pre insolvenčné konanie a jeho účinky právo toho členského štátu, na ktorého území bolo insolvenčné konanie zahájené. Rozhodné právo podľa tohto článku sa použije už bez kolíznych noriem, spätný aj

ďalší odkaz sú vylúčené.⁵³² Toto právo má vplyv nielen na samotný priebeh insolvenčného konania, ale výrazne zasahuje aj hmotné práva a povinnosti účastníkov konania. Má univerzálny vplyv na celé insolvenčné konanie.⁵³³

Tento hraničný určovateľ je možné skrátene nazvať *lex fori concursus* resp. insolvenčný štatút. Jedná sa o právo štátu, v ktorom má dlžník sústredené svoje hlavné záujmy v zmysle ustanovenia článku 3 odsek 1 nariadenia o insolvenčii. Právo štátu, ktorý konanie zahájil, určuje podmienky pre zahájenie tohto konania, jeho vedenia a skončenie. Jedná sa stanovenie medzinárodnej príslušnosti súdu.⁵³⁴ Právo štátu, ktorý konanie zahájil, určuje podmienky pre zahájenie tohto konania, jeho vedenia a skončenie. Podľa odseku 2 tohto článku insolvenčný štatút určuje hlavne to, proti ktorým typom dlžníkov môže byť insolvenčné konanie zahájené, majetok, ktorý tvorí súčasť majetkovej podstaty, oprávnenia dlžníka a insolvenčného správcu a tomu podobne, ale napríklad aj pravidlá týkajúce sa neplatnosti, odporovateľnosti alebo neúčinnosti právnych jednaní poškodzujúcich spoločný záujem veriteľov. V prípade, že insolvenčné konanie zaháji český súd, bude pre insolvenčné konanie rozhodné právo české, to znamená hlavne český zákon o insolvenčii, s prednostným použitím nariadenia o insolvenčii v otázkach, u ktorých sa neobmedzil na kolíziu úpravu a obsahuje rovno aj úpravu priamu.⁵³⁵ Z iného uhlu pohľadu sa dá tiež tvrdiť, že článok 7 obsahuje kolízne ustanovenia pre cezhraničnú insolvenčiu v Európskej únii.

Výnimky z *lex fori concursus* sú stanovené v článkoch 8 až 18 nariadenia o insolvenčii. Strany si však môžu želať pre určité transakcie voľbu práva, a to vtedy, keď neposkytujú kolízne

⁵³² MOSS, FLETCHER, ISAAC. In: *MOSS, Fletcher and ISAACS on the EU regulation on insolvency proceedings*. Third edition., Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 339.

⁵³³ BRODEC, JAN. Determination of Applicable Law in International Insolvency Proceedings. In: QUEIROLO, ILARIA, DOMINELLI, STEFANO. *European and National Perspectives on the Application of the European Insolvency Regulation*. Rome: Aracne editrice. 2017, s. 85.

⁵³⁴ BRODEC, JAN. Determination of Applicable Law in International Insolvency Proceedings. In: QUEIROLO, ILARIA, DOMINELLI, STEFANO. *European and National Perspectives on the Application of the European Insolvency Regulation*. Rome: Aracne editrice. 2017, s. 85.

⁵³⁵ V insolvenčnom nariadení sú obsiahnuté ustanovenia, ktoré stanovujú odlišne rozhodné právo pre niektoré účinky uznania insolvenčného konania. Napríklad zmluvy týkajúce sa nehnuteľností sa riadia výhradne právom členského štátu, na ktorého území sa nehnuteľnosť nachádza. Pracovné zmluvy sa riadia výhradne právom členského štátu, ktorým sa riadi daná pracovná zmluva. Pri jednaní poškodzujúcim všetkých veriteľov sa právo štátu, ktorý konanie zahájil, nepoužije, ak osoba, ktorá má z toho prospech, preukáže, že je pre toto jednanie rozhodné právo iného členského štátu než štátu, ktorý konanie zahájil, a že právo uvedeného členského štátu neumožňuje v danom prípade toto jednanie žiadnym spôsobom napadnúť.

normy nariadenia dostatočnú istotu svojej aplikácie.⁵³⁶ Rovnako platí pre transakcie, ktoré podliehajú právu tretieho štátu, kde bolo insovenčné konanie zahájené, že tu naráža nariadenie o insolvenčnej svojej medze.

6.2.2 Insolvenčné konanie zahájené pred českým súdom vo vzťahu k Ruskej federácii a Ukrajine

Je nutné konštatovať, že v súčasnej dobe existuje „dvojkolejnosť“ medzinárodného insolvenčného práva, kedy sa v prípade medzinárodného insolvenčného konania vo vzťahu k členským štátom EÚ bude aplikovať nariadenie o insolvenčnom konaní, zatiaľ čo v prípade medzinárodného insolvenčného konania sa vo vzťahu k tretím štátom bude aplikovať ZMPS.⁵³⁷ V prípade, že bude český súd viesť insolvenčné konanie s cudzím prvkom a pritom zároveň sa nebude jednať o prvok európsky, bude nutné v prvom rade aplikovať ustanovenia § 111 a nasledujúce zákona o medzinárodnom práve súkromnom. Ustanovenia tohoto zákona obsahujú veľmi podobnú úpravu pre výber rozhodného práva, aká je obsiahnutá v insolvenčnom nariadení.

V ustanovení § 111 ods. 1 ZMPS upravuje právomoci českých súdov na území cudzieho štátu v prípade, že dané insolvenčné konanie bolo zahájené českými súdmi podľa nariadenia o insolvenčnom konaní. J. Brodec ale upozorňuje, že toto ustanovenie v žiadnom prípade nerieši otázky európskeho insolvenčného práva.⁵³⁸ Účinky insolvenčného konania na území cudzieho štátu sú dané právom štátu, u ktorého súdu bolo insolvenčné konanie zahájené. Rozhodné právo je určené podľa *lex fori concursus*. Pre určenie rozsahu účinkov *lex fori concursus* bude rozhodné právo štátu, v ktorom účinky *lex fori concursus* majú dopadať. České insolvenčné právo sa tak môže použiť aj v Ruskej federácii či na Ukrajine, ale musí to povoľovať tamojšie právo. Vo vzťahu k Slovensku, Rakúsku a Nemecku sa použije nariadenie o insolvenčnom konaní.

Podľa § 111 ods. 2 ZMPS upravuje právomoci českých súdov vo vzťahu k prevádzke umiestenej na území ČR. Toto ustanovenie bude možné použiť len v prípade, že sa na dané

⁵³⁶ Obdobne: BRODEC, J. Determination of Applicable Law in International Insolvency Proceedings. In: QUEIROLO, ILARIA, DOMINELLI, STEFANO. *European and National Perspectives on the Application of the European Insolvency Regulation*. Rome: Aracne editrice. 2017, s. 85.

⁵³⁷ BRODEC, J. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 701.

⁵³⁸ BRODEC, J. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 702.

insolvenčné konanie nebude vzťahovať nariadenie o insolvenčnom konaní. Podľa neho sú české súdy oprávnené zahájiť a viesť insolvenčné konanie v prípade, že má dlžník sídlo mimo EÚ a jeho prevádzka bude v Českej republike. K tomu musí byť splnená podmienka, že bol podaný návrh veriteľa s obvyklým pobytom alebo sídlom na území ČR, fakultatívne môže byť splnená podmienka, že pohľadávka veriteľa vznikla pri činnosti prevádzky na území ČR. České súdy sú v tomto prípade oprávnené vykonávať svoje právomoci ale len vo vzťahu k prevádzke na území ČR.⁵³⁹

Veľmi dôležité je pravidlo ukotvené v § 111 ods. 3 ZMPS, podľa ktorého sa vo vzťahu k nečlenským štátom EÚ primerane aplikujú kolízne normy stanovené v nariadení o insolvenčnom konaní. To bude práve prípad insolvenčných konaní vo vzťahu k Rusku a Ukrajine.

Napokon § 111 ods. 5 upravuje podmienky uznávania cudzích rozhodnutí a podmienky vydávania hnutelných vecí na základe žiadosti cudzieho súdu. Cudzie rozhodnutia vo veciach úpadkového konania budú uznávané v prípade splnenia podmienky materiálnej vzájomnosti. K tomu, aby bolo možné cudzie rozhodnutie uznať českými súdmi, je nutné aby cudzie rozhodnutie bolo vydané v štáte, kde má dlžník centrum svojich hlavných záujmov a dlžníkov majetok nie je v ČR predmetom už zahájeného insolvenčného konania. Pod pojmom „centrum svojich hlavných záujmov“ sa rozumie miesto, kde má dlžník umiestený útvar pre prijímanie strategických rozhodnutí.⁵⁴⁰ Mnohé z nich spadnú do oblasti obchodného vedenia.

6.2.3 Stret *lex concursus* a *lex societatis* v insolvenčnom konaní

Pre niektoré otázky v insolvenčnom konaní sa však *lex fori concursus* nepoužije a použijú sa pravidlá medzinárodného práva súkromného. Hranice insolvenčného štatútu sú jednak stanovené pozitívne, teda stanovené právnou normou upravujúcou *lex concursus*, a zároveň sú vymedzené aj negatívne, a to osobným štatútom spoločnosti a obligačným štatútom. Vznik práva a jeho obsah sa líši od jeho postavenia v insolvenčnom konaní.⁵⁴¹ Kolízne normy môžu určiť rozhodné právo pre zmluvu. Toto hmotné rozhodné právo potom určuje jej platnosť a účinnosť. Súd v insolvenčnom konaní používa vlastné kolízne normy pre posúdenie týchto otázok. *Lex fori*

⁵³⁹ BRODEC, J. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 701.

⁵⁴⁰ BRODEC, J. In: PAUKNEROVÁ, M. ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 707.

⁵⁴¹ Porovnaj UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. New York: United Nations, 2005, s. 68.

concurus teda neurčí otázky vzniku pohľadávky. Právo rozhodné pre insolvenčné konanie naopak určuje postavenie pohľadávok a ich druhy. Činí tak s ohľadom na ich úpravu v pôvodnom štáte pohľadávky a snaží sa nájsť k cudzím pohľadávkam ekvivalent tak, aby postavenie takejto pohľadávky sa podobalo jej postavenie v štáte, podľa práva ktorého sa posudzujú otázky jej platnosti a obsahu.

Väčší problém než sklíbiť v insolvenčnom konaní *lex fori concursus* a *lex causae* predstavuje otázka vzťahu *lex fori concursus* a *lex societatis*, teda spoločenského štatútu osoby, resp. spoločnosti. Rovnako ako *lex fori concursus* neurčuje vznik práva a jeho obsah, nevzťahuje sa ani na otázky existencie subjektov insolvenčného konania. Osobný štatút vychádza z národných úprav medzinárodného práva súkromného, pričom je na voľbe konkrétneho štátu, či určí ako kolízne kritérium inkorporáciu alebo miesto reálneho výkonu obchodného vedenia spoločnosti.

Osobný štatút spoločnosti či *lex societatis* je právny poriadok, ktorý upravuje právnu osobnosť spoločnosti a jej právne postavenie s ohľadom na jej osobné pomery. *Lex societatis* podľa § 30 ods. 1 ZMPS zahrňuje rozhodné právo pre otázky určenia právnej osobnosti a svojprávnosti, úpravu obchodnej firmy, vnútorných pomerov, pomerov medzi spoločnosťou a jej spoločníkmi, vzájomných pomerov spoločníkov, ručenia za dlhy, ale taktiež otázky kto za spoločnosť jedná a úpravu zániku spoločnosti. Tento taxatívny výpočet nepomáha pri riešení problémov pri určovaní rozhodného práva v hraničných otázkach.⁵⁴²

Použitelnosť *lex fori concursus* na cudziu spoločnosť je naviazaná na úsudok o tom, či posudzovaná otázka sa bude vzťahovať k priebehu insolvenčnej alebo osobnému štatútu spoločnosti. Ak sa rozhodneme, že otázka spadá do osobného štatútu spoločnosti, bude rozhodné právo štátu, podľa práva ktorého spoločnosť vznikla alebo kde má svoju ústrednú správu. Ak usúdime, že sa jedná o vec týkajúcu sa insolvenčného konania, použijeme právo štátu, súd ktorého insolvenčné konanie zahájil. Je pri tom nerozhodné, či pôjde o normy zákona o insolvenčnej alebo zákona o obchodných korporáciách či iného právneho predpisu. Právneho poriadku sa užije ako celku tak, ako by sa v štáte jeho platnosti vyriešila otázka spadajúca do rozsahu kolíznej normy.

Je veľmi zložitá jasne vymedziť rozsah aplikácie jednotlivých hraničných určovateľov. Prakticky vo všetkých prípadoch, kedy sa nebude zhodovať rozhodné právo určené na základe jedného a následne druhého z týchto hraničných určovateľov, budú tieto otázky relevantné.

⁵⁴² BRODEC, J. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 10, s. 273.

Napríklad tieto otázky sú sporné: zodpovednosť členov výkonného orgánu, zodpovednosť spoločníkov koncernovej spoločnosti⁵⁴³, subordinácia príjmov spoločníkov, *piercing of the corporate veil*, automatická extenzia insolvenčie spoločnosti na jej spoločníkov (aj takú úpravu niektoré štáty obsahujú), vplyv reštrukturalizácie či reorganizácie na právny režim právnickej osoby, napríklad modifikácia organizačnej, finančnej alebo kapitálovej štruktúry. Nariadenie o insolvenčii nestanovuje pevnú hranicu medzi *lex fori concursus* a *lex societatis*. V týchto otázkach sa dá hovoriť v akomsi zmysle o rozštiepenom štatúte, ktorý sa v priebehu insolvenčného konania môže objaviť.

Vnútorne vzťahy spoločnosti sa riadia *lex societatis*. Tieto pravidlá sú hlavne v obchodnom zákonníku či obdobnom právnom predpise. V českom práve nie je sporu o to, že zodpovednosť členov výkonného orgánu sa posúdi podľa osobného štatútu spoločnosti.⁵⁴⁴

Otázka zodpovednosti členov výkonného orgánu však zasahuje aj *lex concursus*. V Českej republike upravuje insolvenčné konanie zákon o insolvenčii.⁵⁴⁵ Aj tento zákon však stanoví niektoré pravidlá zodpovednosti členov výkonného orgánu. Zodpovednosť zakladá napríklad nepodanie návrhu na zahájenie insolvenčného konania, a to buď vôbec alebo oneskorene (§ 98 a § 99 insolvenčného zákona). Táto zodpovednosť členov výkonného orgánu sa posúdi podľa *lex concursus*. Rovnako sa posúdi situácia, keď bude porušené moratórium (§ 127 insolvenčného zákona). Člen výkonného orgánu zodpovedá za spôsobené prietahy v insolvenčnom konaní (§ 147 insolvenčného zákona). Podľa § 230 a § 231 insolvenčného zákona člen výkonného orgánu zodpovedá za porušenie starostlivosti riadneho hospodára pri nakladaní s majetkom v konkurznej podstate.

Niektoré ustanovenia zákona o obchodných korporáciách je veľmi zložitým jednoznačne priradiť buď k *lex societatis* alebo k *lex concursus*. Tak napríklad ustanovenie § 62 ZOK, ktoré stanoví, že ak bolo v insolvenčnom konaní zahájenom na návrh inej osoby než dlžníka súdom rozhodnutým, že obchodná korporácia je v úpadku, vydajú členovia jej výkonného orgánu, ak ich k tomu vyzve insolvenčný správca, prospech získaný zo zmluvy o výkone funkcie, ako aj prípadný iný prospech, ktorý od obchodnej korporácie obdržali, a to za obdobie 2 rokov dozadu pred právnu mocou takého rozhodnutia súdu. Musí byť ale splnená podmienka, že vedeli alebo mohli vedieť či mali vedieť, že obchodná korporácia je v hroziacom úpadku a v rozpore so

⁵⁴³ Napríklad vo veciach *piercing the corporate veil* alebo vo vzťahu k žiadostiam o vrátenie platieb z úverov akcionárov.

⁵⁴⁴ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 319.

⁵⁴⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a zpusobech jeho řešení (insolvenční zákon).

starostlivosťou riadneho hospodára neučinili za účelom odvrátenia tohto úpadku všetko potrebné.

Obdobne sa dá konštatovať, keď sa pozrieme na ustanovenia § 63 a 68 ZOK. Prvé z nich stanoví, že v priebehu insolvenčného konania insolvenčný súd aj bez návrhu rozhodne, že člen štatutárneho orgánu, ktorý bol vo funkcii v dobe vydania rozhodnutia o úpadku alebo potom, nesmie pod dobu 3 rokov od právnej moci rozhodnutia vykonávať funkciu člena štatutárneho orgánu akejkol'vek obchodnej korporácie. Podľa ustanovenia § 68 zákona o obchodných korporáciách môže súd na návrh insolvenčného správcu alebo veriteľa obchodnej korporácie rozhodnúť, že člen alebo bývalý člen jej štatutárneho orgánu ručí za splnenie jej povinností, pokiaľ bolo rozhodnuté, že sa korporácia nachádza v úpadku a zároveň člen alebo bývalý člen štatutárneho orgánu obchodnej korporácie vedeli alebo mali a mohli vedieť, že je korporácia v hroziacom úpadku a v rozpore so starostlivosťou riadneho hospodára neučinili za účelom jeho odvrátenia všetko potrebné a rozumne predpokladateľné. K ochrane veriteľov riadenej osoby slúži hlavne ustanovenie § 76 ods. 3, podľa ktorého sa ustanovenie § 68 použije obdobne aj na vplyvnú a ovládajúcu osobu. Podľa A. Bělohlávka sa § 68 ZOK nedá podradiť pod otázku vyplývajúcu z insolvenčného konania a aplikuje sa *lex societatis*.⁵⁴⁶ Tejto skutočnosti by si mali byť obzvlášť vedomé cudzie fyzické osoby, ktoré figurujú ako členovia štatutárnych orgánov českých dcérskych spoločností medzinárodných koncernov.⁵⁴⁷

Táto problematika je o to poznanie dôležitejšia, že korporáčne právo, ktoré sa vzťahuje na insolvenčiu a insolvenčné právo vzťahujúce sa na korporácie sa naprieč Európskou úniou veľmi odlišujú. Ani v jednej z týchto oblastí sa v dohľadnej dobe nepredpokladá unifikácia. Je vhodné na tomto mieste vysloviť apel na európskeho zákonodarca, aby sa v budúcnosti týmito otázkami zaoberal.

Judikatúra SDEÚ

Veľký význam v tejto otázke má článok 6 ods. 1 a článok 32 ods. 1 nariadenia o insolvencii a výklad slovného spojenia „*action which derived directly from the insolvency proceedings and is closely linked with them*”. V insolvenčnom konaní je často veľmi dôležité určiť rozhodné právo pre porušenie povinností člena výkonného orgánu a taktiež členov

⁵⁴⁶ BĚLOHLÁVEK, A. Odpovědnost členů orgánů korporací v případě insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 7-8.

⁵⁴⁷ ČERNÁ, S. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet úpadek. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6.

vrcholného orgánu. K tomu je však nutné správne interpretovať práve článok 6 ods. 1 nariadenia o insolvenčii. Tieto skutkové podstaty by bolo možné hodnotiť ako otázky *lex societatis*, *lex concursus* či *lex loci delicti*. Správna kvalifikácia a podradenie pod správnu kolíznu normu bude mať za následok aplikáciu konkrétneho právneho poriadku. V tomto prípade podľa rakúskej literatúry bude aplikovateľné nariadenie o insolvenčii, to znamená, že sa použije právo štátu, ktorý insolvenčné konanie zahájil.⁵⁴⁸ Podľa *lex concursus* sa posúdi aj platnosť právnych jednaní, ktorým sa úmyselne zhoršilo postavenie veriteľov. Široká vecná pôsobnosť nariadenia o insolvenčii, ktorého *lex incorporationis* upozadzuje *lex societatis* a zároveň nariadenie Brusel I B bis, je založená na rozsiahlej judikatúre SDEÚ. V rozhodnutí Gourdain a Nadler⁵⁴⁹ Súdny dvor judikoval, že sa nariadenia použije vždy, pokiaľ je daný úzky a bezprostredný vzťah k insolvenčnému konaniu. Práve taký úzky vzťah je daný u žalobách na platnosť právnych jednaní, rozhodnutia Seagon a Deko Marty Belgium NV⁵⁵⁰. Rovnako bol posúdený prevod podielu insolvenčného dlžníka správcom podstaty na zahraničnú spoločnosť (SCT Industri AB/Alpenblume AB⁵⁵¹).

Keď sa pozrieme na rozhodnutie SDEÚ vo veci Kornhaas⁵⁵², odvoláva sa v ňom na predošlé rozhodnutie vo veci H proti H. K⁵⁵³, kedy posudzoval ustanovenie národného práva, konkrétne § 64 ods. 2 nemeckého zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným (GmbHG), v ktorom sa stanovuje, že člen výkonného orgánu spoločnosti v úpadku musí navrátiť platby, ktoré učinil menom spoločnosti potom ako sa dostala do úpadku, nepatrí do rozsahu spoločenského štatútu, ale jedná sa o úpravu insolvenčného konania. Na základe toho Súdny dvor určil rozhodné právo na základe *lex fori concursus*, teda právo štátu, súd ktorého insolvenčné konanie zahájil.

Argumentácia súdu sa opiera o skutočnosť, že toto ustanovenie spadá pod rozsah nariadenia, pretože prispieva k dosiahnutiu cieľa, ktorý je ten istý vo všetkých insolvenčných konaniach a síce predchádzanie akémukoľvek znižovaniu majetku pred zahájením insolvenčného konania, tak aby nároky všetkých veriteľov mohli byť uspokojené v čo najväčšom rozsahu a za rovnakých podmienok.

⁵⁴⁸ VERSCHRAEGEN, B. *Internationales Privatrecht*. Wien: Manz. 2012, s. 197.

⁵⁴⁹ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 22. februára 1979 vo veci C-133/78 Gourdain v Nadler.

⁵⁵⁰ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 12. februára 2009 vo veci C-339/07 Christopher Seagon, konajúci ako správca konkurznej podstaty Frick Teppichboden Supermärkte GmbH proti Deko Marty Belgium NV.

⁵⁵¹ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 2. júla 2009 vo veci C-111/08 - SCT Industri.

⁵⁵² Rozhodnutie SDEÚ vo veci C 594/14, Kornhaas, ECLI:EU:C:2015:806.

⁵⁵³ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 4. decembra vo veci C 295/13, H v. H.K.

Pre zhrnutie sa dá tvrdiť, že Súdny dvor Európskej únie dáva v značnom rozsahu *prednosť lex fori concursus*, keď stačí i trocha významný „link“ na insolvenčné konanie. Je tak dobré upozorniť na to, že súdy s najväčšou pravdepodobnosťou budú aplikovať *lex fori concursus* na všetky otázky, vychádzajúce priamo z insolvenčného konania, a s ktorým sú spojené. Zhodný názor zastáva spomedzi českých predných odborníkov na medzinárodné insolvenčné konanie J. Brodec.⁵⁵⁴

6.2.4 České právo ako právo rozhodné pre insolvenčné konanie s medzinárodným prvkom

Na nasledujúcich niekoľko riadkoch si kladieme za cieľ predostrieť stručnú právnu analýzu situácie, kedy sa dostane do insolvenčného konania spoločnosť účastniaca sa koncernového podnikateľského zoskupenia, pričom sa bude jednať o medzinárodný koncern, ale centrum ekonomických a hospodárskych záujmov tohto koncernu bude v Českej republike, a preto rozhodným právom, dopadajúcim aj na zahraničné spoločnosti v koncerne, bude právo české. Snahou je akcentovať najostrejšie špecifiká českej úpravy insolvenčného práva, ktoré v nejednom ohľade spoločnosť účastniaca sa koncernu značne znevýhodňuje oproti ostatným veriteľom spoločnosti v úpadku.

Úpadok je v živote korporácie javom so značnými hospodárskymi a právnymi následkami. Jedná sa o situáciu, kedy má korporácia problémy plniť svoje záväzky voči veriteľom, závod je života neschopný a nastupujú aj právne následky a činnosť insolvenčného správcu, ktorej účelom je speňaženie aktív, ktorá v závode ešte zostala. Dá sa tvrdiť, že členovia korporácie majú postavenie reziduálnych vlastníkov, pričom s vlastnícky podiel zahrňuje okrem napríklad práva účasti na riadení korporácie taktiež reziduálny, teda zbytkový, nárok na jej majetok a reziduálne riziko straty.⁵⁵⁵ Keď sa dostane korporácia do úpadku zbytkové nároky spoločníkov korporácie sa vyprázdňujú. Reziduálne vlastníctvo prechádza *de facto* na veriteľov.⁵⁵⁶ Dochádza taktiež k zmene riadenia spoločnosti, teda výkonu obchodného vedenia korporácie. Spoločníci korporácie v úpadku pri vedomí obmedzeného ručenia sú častejšie

⁵⁵⁴ BRODEC, J. Determination of Applicable Law in International Insolvency Proceedings. In: QUEIROLO, ILARIA, DOMINELLI, STEFANO. *European and National Perspectives on the Application of the European Insolvency Regulation*. Rome: Aracne editrice. 2017, s. 90.

⁵⁵⁵ FAMA, E. F., JENSEN, M. Agency Problems and Residual Claims. *The Journal of Law & Economics*. 1983(26/2), 327-349.

⁵⁵⁶ JACKSON, T. H. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: Beard Books, 1986, s. 101.

ochotní sa podieľať na rizikových obchodoch, ktoré sa vyznačujú často len marginálnou šancou na úspech či až zúfalosťou. Nie je neobvyklá dokonca trestná činnosť spoločníkov, ktorá spočíva v nezákonnom prevode majetku z korporácie. Právo na tieto situácie samozrejme reaguje, zbavuje členov výkonného orgánu riadenia spoločnosti a výkon obchodného vedenia ako aj zastupovanie spoločnosti prenáša na insolvenčného správcu. Insolvenčný správca vystupuje ako pravý manažér spoločnosti, ktorý vedie obchody v prospech veriteľov.

Koncernové podnikateľské zoskupenie skýta radu výhod, ale taktiež nevýhod. Tieto nevýhody v prípade insolvencie môžu významne zasiahnuť veriteľov dcérskej korporácie. Musíme mať totižto na pamäti, že záujem koncernu má prednosť pred záujmom jednotlivých korporácií. Podľa českého koncernového práva režim vnútrokoncernovej solidarity, ktorý umožňuje efektívne fungovanie koncernu, je obmedzený na prípad, kedy jednaním riadiacej osoby je spôsobený úpadok riadenej osoby.

Insolvenčné právo zbavuje veriteľa práva individuálneho postupu pri vymáhaní jeho pohľadávky voči dlžníkovi a nahradzuje ho postupom kolektívnym, ktorým je insolvenčné konanie.⁵⁵⁷ Bežnou situáciou v koncerne je, že jednotlivé spoločnosti majú vzájomné dlhy a pohľadávky. Jedným z veriteľov tak môže byť práve spoločnosť tvoriaca s dlžníkom koncern. Pokiaľ sa niektorá zo spoločností z koncernu dostane do insolvenčného konania, ostatné spoločnosti z koncernu majú vo vzťahu k pohládkam voči dlžníkovi postavenia veriteľa. České insolvenčné právo pristupovalo k hlasovaciemu právu veriteľov – spoločností tvoriacich s dlžníkom koncern vcelku benevolentne. Absencia akejkoľvek regulácie hlasovania osôb v koncerne v českom insolvenčnom zákone bola považovaná za unikátnu. Ustanovenie § 53 zákona o insolvencii⁵⁵⁸ zakazovalo hlasovanie len v prípade, ak šlo o vlastnú vec veriteľa. Ak šlo o vec osoby veriteľovi blízkej alebo s ním tvoriacej koncern, zákaz hlasovania sa neuplatní. Osoby spriaznené s dlžníkom tak mohli hlasovať o všetkých záležitostiach v insolvenčnom konaní.

Novela insolvenčného zákona č. 64/2017 Sb. s účinnosťou od 1. júla 2017 zaviedla omnoho prísnejšiu právnu úpravu. Prvý odstavec § 53 insolvenčného zákona v znení po novele zakazuje hlasovanie veriteľom, ktorí s dlžníkom tvoria koncern, a to vo všetkých veciach okrem reorganizačného plánu preloženého nespriazneným veriteľom. Štvrtý odstavec ustanovenia dáva insolvenčnému súdu možnosť z dôvodu hodného zvláštneho zreteľa povoliť veriteľovi podľa

⁵⁵⁷ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie, s. 208.

⁵⁵⁸ Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

odstavca 1 hlasovanie, samozrejme za podmienky, že to nebude v rozpore so spoločným záujmom veriteľov a zároveň nebude hroziť stret záujmov.

Na základe toho je možné konštatovať, že členovia koncernu, ktorí sú zároveň veriteľmi dlžníka, nemajú právo hlasovať na schôdzi veriteľov. Sú tak vylúčení z obecného režimu insolvenčného konania a s ich zbytkovými nárokmi sa nespája právo podieľať sa na riadení spoločnosti v úpadku. Výkon práv spojených s nárokmi koncernových veriteľov z povahy veci podlieha jednotnému riadeniu materskej spoločnosti, ktorá je obvykle spoločníkom dcérskej spoločnosti, ktorá je práve v insolvencii. Táto materská spoločnosť má však úplne iné záujmy ako ostatní bežní veritelia.

Pre úplnosť dodávame, že osoba tvoriaca koncern s osobou, ktorá je v úpadku, sa nebude môcť stať ani členom veriteľského výboru, nakoľko je naplnená zákonná negatívna podmienka takého členstva, a síce, že existuje pochybnosť o jej nepodjatosti v zmysle § 59 ods. 2 insolvenčného zákona.

K stretom medzi záujmami koncernu, spoločností v koncernu a na druhej strane veriteľmi dlžníka by tak malo dochádzať v omnoho menšej miere. Podľa niektorých autorov je dôsledkom tejto zmeny široká možnosť osôb spriaznených s dlžníkom ovládnuť insolvenčné konanie, v takom prípade hovoríme o takzvanom koncernovom únose.

Spoločníci majú ešte pred zahájením insolvenčného konanie často nutkanie previesť svoj majetok na niekoho iného než veriteľov. K ochrane dlžníkových veriteľov slúži inštitút odporovateľnosti. Podľa ustanovenia § 235 ods. 1 insolvenčného zákona neúčinnými sú právne úkony, ktorými dlžník skracuje možnosť uspokojenia veriteľov alebo zvýhodňuje niektorých veriteľov na úkor iných. Za právny úkon sa pritom považuje rovnako dlžníkovu opomenutie. Neúčinnosť konkrétneho právneho úkonu musí vysloviť insolvenčný súd. Rozlišujeme celkom tri druhy odporovateľných úkonov, a to úkony bez primeraného protiplnenia, zvýhodňujúce právne úkony a úmyselne skracujúce právne úkony.

Podľa § 240 ods. 1 sa právnym úkonom bez primeraného protiplnenia rozumie právny úkon, ktorým sa dlžník zaviazal poskytnúť plnenie bezúplatne alebo za protiplnenie, ktorého obvyklá cena je podstatne nižšia než obvyklá cena plnenia, ku ktorého poskytnutiu sa dlžník zaviazal. Pritom právnym úkonom bez primeraného protiplnenia sa rozumie len právny úkon, ktorý dlžník učinil v dobe, keď sa už nachádzal v úpadku, alebo taký právny úkon, ktorý viedol k úpadku dlžníka. Zákon stanoví vyvrátiteľnú domnienku, že právny úkon bez primeraného protiplnenia učinенý v prospech osoby blízkej alebo osoby, ktorá tvorí s dlžníkom koncern, je úkonom, ktorý učinil v dobe, keď už bol v úpadku. Právny úkon bez primeraného protiplnenia je možné odporovať, ak bol učinенý v posledných 3 rokoch pred zahájením insolvenčného konania

v prospech osoby blízkej alebo osoby, ktorá sa nachádza s dlžníkom v koncerne. Obdobná úprava platí pre zvýhodňujúce úkony, pod ktorými sa podľa dikcie ustanovenia § 241 ods. 1 zákona rozumejú právne úkony, v ktorých dôsledku sa niektorému veriteľovi dostane na úkor ostatných veriteľov vyššieho uspokojenia, než aké by mu náležalo v konkurzu. Odporovať sa dá podľa § 242 ods. 1 taktiež úkonu, ktorým dlžník úmyselne skrátil uspokojenie veriteľa, ak bol tento úmysel druhej strane známy alebo jej so zreteľom ku všetkým okolnostiam musel byť známy. Odstavec druhý tohto ustanovenia však stanoví vyvrátiteľnú domnienku, že u úmyselne skracujúceho právneho úkonu učeného v prospech osoby tvoriacej s dlžníkom koncerne alebo osoby blízkej, bol dlžníkov úmysel tejto osobe známy. Úmyselne skracujúcemu úkonu je možné odporovať, ak bol učený v posledných 5 rokoch pred zahájením insolvenčného konania.

Následkom vyslovenia neúčinnosti právneho úkonu je povinnosť vydať dlžníkovo plnenie, ktoré poskytol, do majetkovej podstaty (§ 243 insolvenčného zákona).

Podľa ustanovenia § 237 insolvenčného zákona povinnosť vydať plnenie z neúčinného úkonu do majetkovej podstaty má nielen osoba, v ktorej prospech bol úkon učený alebo ktorá mala z takého úkonu prospech, ale aj osoba, ktorá tvorí s dlžníkom koncerne, ak na ňu plnenie prešlo alebo bolo prevedené ako na právneho nástupcu.

České insolvenčné právo obsahuje ešte jedno ďalšie ustanovenie, ktoré znevýhodňuje koncerne spoločnosti v porovnaní s ostatnými veriteľmi. Podľa § 295 ods. 1 dlžník a osoby jemu blízke, ktoré s ním tvoria koncerne, nesmú nadobúdať majetok patriaci do majetkovej podstaty, tento majetok nesmie byť na nich prevedený ani do troch rokov od skončenia konkurzu. Právne úkony učené v rozporu s týmto ustanovením sú postihnuté relatívnou neplatnosťou. Účelom je vytvoriť prekážku existencie takzvaného lúpežného managementu.⁵⁵⁹

Je možné tak konštatovať, že české insolvenčné právo stanovuje na ochranu veriteľov dlžníka, ktorý je súčasťou koncerne, niektoré účinné špeciálne právne inštrumenty. Tieto pravidla podľa názoru autora dotvárajú spoločne s ustanoveniami zákona o obchodných korporáciách „obraz“ či „model“ českého pojatia fungovania koncerne ako hospodárskej entity v právnom rámci.

6.3 Zhrnutie

⁵⁵⁹ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vydání. Praha. 2017, s. 437.

Šiesta kapitola pojednáva o procesných otázkach, s dôrazom na problematiku fungovania výkonného orgánu počas insolvenčného konania. Prvá podkapitola je venovaná právnej úprave medzinárodnej právomoci. Druhá podkapitola v troch relatívne stručných častiach priblížila problematiku insolvenčného konania s medzinárodným prvkom.

1. Ako vyplýva z prvého záveru tohto príspevku, medzinárodná insolvencia je doménou medzinárodných koncernov. To by samo o sebe nebolo žiadnym problematickým zistením, pokiaľ by sme sa nedopracovali k tomu, že v insolvenčnom konaní sa aplikuje nielen *lex concursus*, ale taktiež *lex societatis*. A práve *lex societatis* nás odkazuje na koncernové právo, ktorého harmonizácia na úrovni Európskej únie je zatiaľ v nedohľadne.

2. Druhým záverom tohto príspevku je poznatok, že Súdny dvor dáva vo svojej judikatúre zjavný signál, že do budúca bude uprednostňovať *lex concursus* pred *lex societatis*.

7 Postavenie imperatívnych noriem

V štvrtej kapitole sme hľadali spôsob určenia rozhodného práva pre otázky týkajúce sa vzťahov, ktoré vznikajú v priebehu fungovania medzinárodného koncernu. Podľa väčšinového názoru, ktorý dodnes prevláda, sa použije osobný štatút dcérskej spoločnosti. Existujú však rovnako rozumné argumenty, prečo by sa mal aplikovať *lex contractus*. V prípade, ak sa rozhodneme pre právny názor, že rozhodným právom pre vnútrokoncernové vzťahy s medzinárodným prvkom je právo určené na základe *lex contractus*, v zásade, sme povedali, že si strany toto rozhodné právo môžu určiť samy. Je tomu ale skutočne tak? Alebo sú z tohoto pravidla výnimky? Práve o tom, je táto, posledná kapitola práce.

7.1 Imperatívne normy ako limit *lex contractus*

V medzinárodnom práve súkromnom ide v prvom rade o posudzovanie súkromnoprávných vzťahov a štátne záujmy reflektuje len možnosť aplikácie imperatívnych noriem. To práve v tom prípade, keď je daný silný záujem štátu na presadení svojich noriem. Poslednou hranicou, ktorú v tejto práci spomenieme, a ktorá stojí v voľnej regulácii transnárodných spoločností sú imperatívne normy medzinárodného práva súkromného. Aj keby sa nakoniec presadil v práve spoločností *lex contractus*, ktorý v zásade umožňuje neobmedzenú voľbu práva, jediné proti čomu sa ísť ale už nedá sú práve imperatívne ustanovenia. Imperatívne normy sa použijú nezávisle na kolíznej norme, ktorá odkáže na použitie rozhodného práva.⁵⁶⁰

Teória medzinárodného práva súkromného sa musí zo svojich hľadísk zaoberať významom a účinkami používania týchto noriem pre právnu úpravu súkromnoprávných pomerov s medzinárodným prvkom. Prihliadať sa k nim musí hlavne v praxi medzinárodného práva súkromného, pretože k správne a úplnému posúdeniu právneho postavenia účastníkov súkromnoprávných pomerov s cudzím prvkom nestačí len určiť rozhodné právo. Vždy musí byť prihliadnuto aj k týmto normám.⁵⁶¹

Používanie imperatívnych noriem je upravené v § 3 zákona o medzinárodnom práve súkromnom. Podľa tohoto ustanovenia, ZMPS nebráni použitiu tých ustanovení českého právneho poriadku, ktorých je nutné v medziach ich predmetu úpravy použiť vždy bez ohľadu na

⁵⁶⁰ PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 322.

⁵⁶¹ PAUKNEROVÁ, M. In: KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 229.

to, ktorým právnym poriadkom sa riadia právne pomery, v ktorých sa prejavia účinky použitia takých ustanovení.

Ochota nahradiť v situáciách upravených kolíznymi normami pri splnení podmienok v nich stanovených normy vlastného práva normami cudzieho práva sa zásadne obmedzuje na úpravu súkromnoprávných pomerov s medzinárodným prvkom. Avšak ani v prípade, že si strany zvolia cudzie právo v súlade s normami českého medzinárodného práva súkromného, nie je možné sa tým vyhnúť aplikácii českých imperatívnych noriem.

Nutne použiteľné normy majú spravidla verejnoprávny charakter a ich poslaním je ochrana určitých zvlášť dôležitých záujmov štátu, ktorý tieto normy vydáva. Typicky nie sú štáty ochotné ustúpiť od použitia noriem práva ústavného, správneho či finančného. Napriek tomu, že tieto normy neupravujú práva a povinnosti účastníkov súkromnoprávných pomerov, môže mať ich použitie dôsledky pre právne postavenie účastníkov práve súkromnoprávných pomerov. Zopakujeme, že nie je významné, aké právo sa v danom prípade použije. Nie je nijak vylúčené, že v postavení imperatívnej normy bude norma práva súkromného. Imperatívne normy by sa mohli použiť aj v medzinárodnom práve spoločností, a to ako na európske, tak aj na ostatné spoločnosti. Zatiaľ však nebol zaznamenaný prípad aplikácie imperatívnych noriem na otázku určenia osobného štatútu spoločnosti.⁵⁶²

Prikladmi imperatívnych noriem sú rôzne opatrenia v rámci práva medzinárodného obchodu ako sú vývozné a dovozné embargá, zákazy obchodovania s rôznymi štátmi, rôzne administratívne opatrenia štátu, predpisy práva menového a devízového, predpisy na ochranu hospodárskej súťaže, predpisy práva pracovného a podobne.⁵⁶³ Rovnako aj predpisy daňového práva môžu aplikovať na súkromnoprávny pomer s medzinárodným prvkom. Daňový predpis môže byť relevantný napríklad v prípade, kedy kolízna norma stanoví, že sa má aplikovať právny poriadok miesta pobočky, prevádzky alebo obchodného závodu. Skutočnosť, že je subjekt podľa daňového predpisu povinný v určitom štáte odvádzať daň, môže signalizovať, že má v tomto štáte svoju organizačnú zložku.

SDEÚ vo veci *Arblade*⁵⁶⁴ stanovil, že ochrana pracovníkov je imperatívnou normou. Konkrétne stanovil, že keď francúzska spoločnosť *Arblade*, ktorá vyslala 17 zamestnancov do Belgicka, nesmie mu vyplácať mzdu nižšiu než je minimálna mzda v Belgicku. Rovnako stanovil, že sa použijú predpisy stavebného práva v štáte, kam bol zamestnanec vyslaný, ak to

⁵⁶² PAUKNEROVÁ, M., BRODEC. J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019, s. 324.

⁵⁶³ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 170.

⁵⁶⁴ Rozsudok SDEÚ zo dňa 23. novembra 1999, pod spisovou značkou C-369/96 a C-376/96 (spojené veci).

vyžaduje bezpečnosť pracovníkov na stavbe. Naopak povinnosť archivácie stavebných dokumentov po dobu 5 rokov uloženú právom štátu, kam boli zamestnanci vyslaní, posúdil Súdny dvor ako neodôvodnenú uznanými záujmami, ktoré by mali chrániť imperatívne normy. Rovnako posúdil povinnosť vypracovať pracovný poriadok či rozsah vedenia dokumentácie, nakoľko v oboch štátoch boli povinnosti porovnateľné, a to vzhľadom na účel, ochranu a záujmy pracovníkov.⁵⁶⁵

V tejto súvislosti je si vhodné pripomenúť rozsudok SDEÚ vo veci *Ingmar*, ktorý sme spomenuli pri pojednaní o lex contractus ako o právu rozhodnom pre vnútrokoncernové vzťahy. Súd v tomto rozhodnutí dospel k záveru, že sa európsky predpis použije pre obchodného zástupcu pôsobiaceho v členskom štáte EÚ, napriek tomu, že zastupovaná obchodná spoločnosť nie je príslušníkom členského štátu a zmluva o obchodnom zastúpení sa riadi právom nečlenského štátu. SDEÚ tak aplikoval „európske imperatívne normy“.

SDEÚ vo veci *Unamar*⁵⁶⁶ konštatoval, že použitie práva členského štátu, ktoré si strany zvolili v zmluve o obchodnom zastúpení môže byť súdom, ktorý vec posudzuje a ktorý má sídlo v inom členskom štáte, vylúčené v prospech lex fori z dôvodu vychádzajúceho z imperatívnej povahy pravidiel upravujúcich situáciu nezávislých obchodných zástupcov v právnom poriadku. V prípade *Unamar* si strany zvolili bulharské právo, súd však konštatoval, že bulharské právo nechráni postavenie obchodného zástupcu tak ako právo súdu – belgické právo a z toho dôvodu aplikoval belgické právne normy upravujúce postavenie obchodného zástupcu v kvalite imperatívnych noriem.⁵⁶⁷ Pre naše účely si stačí uvedomiť, že imperatívne normy nemusia byť len normy verejnoprávneho charakteru.

Súdy a iné orgány sú povinné používať bez ďalšieho imperatívnych noriem, ktoré sú súčasťou ich vlastného právneho poriadku. Zahraničné imperatívne normy, ktoré sú súčasťou rozhodného práva je sudca povinný aplikovať. Zahraničné imperatívne normy, ktoré nie sú súčasťou rozhodného práva, sa presadzujú len za určitých, striktno vymedzených, podmienok. Ako píše M. Pauknerová, štáty na jednej strane majú obecné najrôznejšie záujmy na tom, aby vzájomne spolupracovali a rešpektovali cudzie právne predpisy, je však prirodzené, že toto nemôže platiť obecné a bez výnimiek.⁵⁶⁸

⁵⁶⁵ K imperatívnym ustanoveniam v pracovnom práve sa vyjadril aj NS ČR v rozhodnutí pod sp. zn. 21 Cdo 4196/2007.

⁵⁶⁶ Rozhodnutie SDEÚ C-184/12 *Unamar v Navigation Maritime Bulgare*.

⁵⁶⁷ CALSTER, GEERT VAN. *European private international law*. Oxford, UK: Hart Publishing, 2013, s. 148.

⁵⁶⁸ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 170.

7.2 Imperatívne normy podľa nariadenia Rím I

Nariadenie Rím I prináša v článku 9 ods. 1 priamo definíciu imperatívnych ustanovení. Imperatívne normy sú ustanovenia, ktorých dodržiavanie je pre štát pri ochrane jeho verejných záujmov, ako napríklad jeho politického, sociálneho alebo hospodárskeho zriadenia, natoľko zásadné, že sa vyžaduje ich uplatnenie na akúkoľvek situáciu, ktorá spadá do oblasti jeho pôsobnosti, a to bez ohľadu na právo, ktoré je rozhodným pre zmluvu podľa tohto nariadenia.⁵⁶⁹ Definícia imperatívnych noriem vychádza z rozhodnutia SDEÚ vo veci *Arblade*, ktoré sa týka slobody poskytovania služieb a práve aplikácie *lois de police* (francúzsky termín pre imperatívne normy) v Belgicku. Súdny dvor opísal imperatívne normy ako ustanovenia konkrétneho členského štátu, ktorých dodržiavanie je natoľko zásadné pre ochranu politických, spoločenských alebo ekonomických pravidiel v tomto členskom štáte Európskej únie, že musia byť aplikované na všetky osoby na území daného členského štátu a vo všetkých právnych pomeroch.⁵⁷⁰ Platí tak, že v prípade aplikácie imperatívnych noriem vo súkromnoprávnej veci s medzinárodným prvkom bude irelevantné, či bude rozhodným právom *lex fori* – české právo, alebo práva írské či právo holandské. Imperatívne normy českého právneho poriadku sa použijú.

Vychádzame teda z toho, že v prípade imperatívnych noriem sa v praxi jedná o normy zastávajúce určité verejné záujmy jednotlivých štátov, na ich uplatňovanie daný štát bez výhrady trvá, neberie sa pritom ohľad na rozhodné právo podľa ustanovení medzinárodného práva súkromného. Ustanovenie článku 9 ods. 1 nariadenia Rím I je do určitej miery všeobecné a nevzťahuje sa len na prípady, kde sa posudzuje súkromnoprávny pomer s cudzím prvkom. Jedná sa o všeobecné pravidlo, ktoré má byť dodržiavané.

V prípade, že by došlo ku konkurencii imperatívnych noriem rôznych štátov v konkrétnom prípade, aplikuje sa článok 9 odstavec 2 nariadenia Rím I, ktorý stanovuje, že nie je v žiadnom prípade dotknuté použitie imperatívnych ustanovení *lex fori*.

Podľa článku 9 ods. 3 nariadenia Rím I je rovnako možné použiť imperatívne ustanovenia práva štátu, v ktorom majú byť alebo boli povinnosti vyplývajúce zo zmluvy splnené, pokiaľ tieto imperatívne ustanovenia robia plnenie zmluvy protiprávnym. Pri rozhodovaní, či majú byť takéto ustanovenia použité, je nutné vziať v úvahu ich povahu a účel ako aj dôsledky, ktoré by mohli z ich použitia alebo nepoužitia vyplývať.

⁵⁶⁹ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 172.

⁵⁷⁰ Rozhodnutie SDEÚ z 23. novembra 1999, spojené veci C-369/96 a C-376/96 *Arblade* a *Leloup*

K aplikácii imperatívnych noriem cudzieho štátu sa vyjadril SDEÚ vo veci Nikiforidis⁵⁷¹, kde konštatoval, že článok 9 ods. 3 nariadenia Rím I musí byť vykladaný v tom zmysle, že nevyklučuje možnosť súdu, ktorému je vec predložená, použiť ako právnu normu iné imperatívne ustanovenia než imperatívne ustanovenia štátu sídla súdu alebo štátu, v ktorom majú byť alebo boli povinnosti vyplývajúce zo zmluvy splnené, avšak nebráni tomu, aby tento súd zohľadnil tieto iné imperatívne ustanovenia ako skutkovú okolnosť, pokiaľ tak stanoví vnútroštátne právo, ktoré je podľa ustanovenia tohoto nariadenia pre zmluvu rozhodné.

M. Pauknerová upozorňuje hneď na niekoľko úskalí čl. 9 ods. 3. Jednak budú ako imperatívne normy uznané len predpisy štátu miesta plnenia, čo je veľmi úzke vymedzenie. Ďalšiu podmienkou je, že tieto predpisy musia robiť zmluvu protiprávnou, čo môže byť niekedy veľmi zložité dovodiť. Navyše podľa tohto článku sudca nemá povinnosť použiť také imperatívne predpisy, má len možnosť, ktorú nemusí využiť.⁵⁷²

7.3 Zhrnutie

Táto kapitola nadväzovala na situáciu, kedy by sme sa priklonili k záveru, že určitý právny pomer vznikajúci pri fungovaní medzinárodného koncernu sa neposúdi podľa osobného štatútu jednej z koncernových spoločností, ale podľa *lex contractus*, kde sa v zásade rešpektuje autonómna vôľa strán. Cieľom bolo predostrieť, že ani v tomto prípade, nie je autonómna vôľa strán bezbrehá, keď už v prvom kroku posudzovania prípadu, ešte predtým než súd pristúpi k aplikácii rozhodného práva.

V prípade, že si strany zvolia cudzie právo v súlade s normami českého medzinárodného práva súkromného, nie je možné sa tým vyhnúť aplikácie niektorých noriem českého práva. Aj v prípade, ak sa bude postupovať podľa kolíznych ustanovení nariadenia Rím I, jedno je isté – „utiect“ pred českými imperatívnymi normami ani v tomto prípade možné nie je. Samozrejme za podmienky, že o veci bude rozhodovať český súd. Napriek tomu, že sa v prípade imperatívnych noriem najčastejšie jedná o normy práva verejného, nemusí tomu tak byť vždy a môže sa stať, že v postavení imperatívnej normy bude norma práva súkromného.

⁵⁷¹ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 8. októbra 2016 vo veci C-135/15.

⁵⁷² PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 173.

Záver

V úvode tejto práce sme si stanovili všeobecný cieľ, ktorým je prispieť k rozvoju vedy medzinárodného práva súkromného, čo plynulo z vyvrátiteľnej domnienky, že sa odborná literatúra v našom právnom prostredí problematikou obchodného vedenia v spoločnosti, ktorá je súčasťou medzinárodného koncernu, doposiaľ v uspokojivom rozsahu nezaoberala. Tento všeobecne formulovaný cieľ splnili, a to posúdením pravdivosti, resp. správnosti štyroch stanovených hypotéz.

V prvej hypotéze sme vychádzali z toho, že materská spoločnosť si svoj vplyv presadí aj v zahraničí a tamojšie právo jej v tom nebude brániť. Pri formulovaní tejto hypotézy sme vychádzali z ekonomickej podstaty koncernu. Uskutočneným výskumom sa ukázalo, že tomu tak nie je a hypotéza je nesprávna. Do určitej miery sa dá označiť za výsledok analýzy tejto hypotézy ako prekvapivý. Právo by nemalo brániť efektívnemu fungovaniu medzinárodného, a už vôbec európskeho koncernu.

V druhej hypotéze sme si stanovili, že minimálne na úrovni Európskej únie, existuje uspokojivá úprava, ktorá nebráni efektívnemu fungovaniu európskeho koncernu. Aj táto druhá hypotéza sa ukázala byť nepravdivou. Je tak k zamysleniu, prečo tomu tak je. Ved' predsa ak chceme, aby mala Európska únia konkurenčnú výhodu pred inými svetovými ekonomikami, musíme robiť všetko preto, aby vnútorný trh v EÚ predstavoval prítiažlivé podnikateľské prostredie.

V tretej hypotéze sme si stanovili, že v rámci úpravy medzinárodných koncernov sa presadí princíp autonómie vôle strán zhmotnený v hraničnom určovateli *lex contractus* ako rozhodnom hraničnom určovateli pre medzinárodné koncernové vzťahy. Do tretice sa ukázalo, že aj táto hypotéza nie je správna. Na tomto mieste musíme priznať, že pri formulácii hypotéz práce sme vychádzali z optimistických predpokladov pri názore na fungovanie právneho prostredia. Napriek tomu že existujú progresívne názory nemeckých kolegov, ktoré prinášajú presvedčivú a prepracovanú argumentáciu v prospech *lex contractus*, nielen, že obdobné názory sa zatiaľ v iných skúmaných právnych oblastiach neobjavujú, ale ani v Nemecku sa zatiaľ nejedná o tzv. „herrschende Meinung“, teda väčšinový názor právnej doktríny.

Potvrdila sa tak len štvrtá hypotéza. Rozhodné právo pre medzikoncernové vzťahy sa skutočne určí na základe *lex societatis* ovládanej, alebo ak chceme, dcérskej spoločnosti. Tento názor je prijímaný ako v Nemecku, tak aj v Českej republike, na Slovensku či v Rakúsku. Pojatie medzinárodného koncernu sa v ruskom a ukrajinskom práve predsa len líši, preto sme upozornili

na najdôležitejšie špecifiká. Pre nás je zásadné, že sa má Česká republika aj s Ukrajinou aj s Ruskom dvostrannú zmluvu, podľa ktorej sa *lex societatis* určí.

Na záver je možné konštatovať, že by sa európsky zákonodarca mal zamyslieť nad prijatím nariadenia, ktoré by však stanovilo nielen rozhodné právo pre spoločnosti (nariadenie X, o ktorom bola v práci zmienka), ale ktoré by rovnako stanovilo rozhodné právo pre vzťahy v rámci medzinárodného (európskeho) koncernu. Jedine tak je možné dostať základnému záväzku z primárnych zmlúv, ktorým je zabezpečiť efektívne fungovanie vnútorného trhu Európskej únie.

Zoznam skratiek

Bruselský dohovor	Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
EÚ	Európska únia
Haagský dohovor o voľbe súdu	Zmluva o dohodách o voľbe súdu z roku 2005
Luganský dohovor	Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 2009
MPS	Medzinárodné právo súkromné
Nariadenie Brusel I	Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 zo dňa 22. decembra 2000 o príslušnosti a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach
Nariadenie Brusel I bis	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 zo dňa 12. decembra 2012 o príslušnosti a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom
Nariadenie Rím I	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo dňa 17. júna 2008 o práve rozhodnom pre zmluvné záväzkové vzťahy
Nariadenie Rím II	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 zo dňa 11. júla 2008 o práve rozhodnom pre mimozmluvné záväzkové vzťahy
Newyorský dohovor	Zmluva o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských nálezov z roku 1958, vyhl. č. 4/1959 Sb.
Zmluva o príslušnosti a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach z roku 1968	Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, č.95/1983 Sb.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občiansky zákonník

OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Rímsky dohovor	Zmluva o práve rozhodnom pre zmluvné a mimozmluvné vzťahy z roku 1980, zdel. č. 64/2006 Sb. m. s.
SEU	Zmluva o Európskej únii
SFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie
SDEÚ	Súdny dvor ako súčasť Súdneho dvora Európskej únie
EHZZ	Európske hosporárske záujmové združenie
členský štát	členský štát Európskej únie
SCE	Európske družstvo – Societas Cooperativa Europaea
ÚS ČR	Ústavný súd Českej republiky
ČR	Česká republika
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
NSS ČR	Nejvyšší správní soud České republiky
NS SR	Najvyšší súd Slovenskej republiky
rakúsky NS	Bundesgerichtshof (Österreich)
nariadenie SE	Nariadenie Rady Európskej únie č. 2157/2001 z 8. 10. 2001 o štatúte európskej spoločnosti, SE - societas europea

Zoznam použitých zdrojov

1. Seznam použité literatury

Knížné publikácie

- ADENSAMER, N. *Ein neues Kollisionsrecht für Gesellschaften*. Wien: Linde Verlag, 2006.
- ARNDT, D. E. *Sinn und Unsinn von Soft Law. Prolegomena zur Zukunft eines indeterminierten Paradigmas*. Augsburg, 2011.
- BASSENGE, P. *Palandt BGB Kommentar*. München: C. H. Beck, 2001.
- BĚLOHLÁVEK, A. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013.
- BORG-BARTHET, J. *The Governing Law of Companies in EU Law (Studies in Private International Law Series)*. Hart Publishing, 2012.
- BRODEC, J. In: QUEIROLO, ILARIA, DOMINELLI, STEFANO. *European and National Perspectives on the Application of the European Insolvency Regulation*. Rome: Aracne editrice, 2017.
- BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.
- CALSTER, GEERT VAN. *European private international law*. Oxford, UK: Hart Publishing, 2013.
- CASSIOLATO, J., ZUCOLOTO, G., ABROL, D., LIU, X. *Transnational Corporations and Local Innovation: BRICS National Systems of Innovation*. Routledge India, 2013.
- CSACH, K., GREGOROVÁ ŠIRICOVÁ, L., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. 2. vydanie. Bratislava. 2018.
- ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2016.
- ČERNÁ, S. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004.
- ČERNÁ, S. *Koncernové právo v Německu, Evropské unii a České republice*. Praha: C.H. Beck, Beckova skripta, 1999.
- ČERNÁ, S., ČECH, P. *Pocta Ivaně Štengové k sedmdesátým narozeninám: právo společností - ohlédnutí se za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha. 2012.
- ČERNÁ, S., PLÍVA, S. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Scripta iuridica, 2013.
- ČERNÁ, S., Štengová, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.
- ČERNÁ, S., Štengová, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016.
- DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník. Komentář. III. díl*. Praha: Polygon, 2002.
- DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha: BOVA POLYGON, 2006.
- DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha: Polygon, 2004.

- DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: Bova Polygon, 2004.
- ДМИТРЕВА, Г. К. *Международное частное право*. Москва. 2016.
- DOLEŽIL, T. *Koncerny v komunitárním právu*. Praha: Auditorium, 2008.
- ELIÁŠ, K. *Obchodní společnosti*. Praha: C. H. Beck, 1994.
- ENGELHARDT, M. *Sanktionierung von Unternehmen und Compliance*. 2. vyd., 2012.
- ЕРЫЛЕВА, Н. Ю. *Международное частное право*. Москва: Издательский дом Высшей школы экономики, 2015.
- FORSGREN, M. *Theories of Multinational Firms: A Multidimensional Creature in the Global Economy*. Edward Elgar Publishing, 2013.
- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.
- HAUSCHKA, MOOSMAYR, L. *Corporate Compliance*. 3.vydanie, 2016
- HAVEL, B. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava 2012.
- HICKS, G. *Cases and Materials on Company Law*, 2008.
- HOMMELHOFF, P., LUTTER, M., TEICHMANN, CH. *Corporate Governance im Grenzüberschreitenden Konzern. Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht. Sonderheft 20*, Berlin-Boston, 2017.
- HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.
- JACKSON, T. H. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: Beard Books, 1986.
- JONGE, A. *Transnational Corporations and International Law: Accountability in the Global Business Environment (Corporations, Globalization and the Law Series)*. Edward Elgar Publishing, 2011.
- KALSS, SS, NOWOTNY, CH., SCHAUER, M. *Österreichisches Gesellschaftsrecht: systematische Darstellung sämtlicher Rechtsformen: in Fortführung des von Walther Kastner begründeten und in der letzten Auflage von Walther Kastner, Peter Doralt und Christian Nowotny bearbeiteten Lehr- und Handbuchs "Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts"*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2008.
- KINDLER, N. *Internationales Gesellschaftsrecht*, 2010.
- KOPPENSTEINER, H. G. *Internationale Unternehmen im deutschen Gesellschaftsrecht*. Athenäum-Verl.; Habilitationsschrift, 1971.
- KREJCI, H., HABERER, T. *Konzernrecht*. Wien: Verlag Manz, 2016.
- KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., Zuzana NEVOLNÁ, Z. et altera. *Obchodné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016.
- KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.
- KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008.

- KULIKOV, P. A. *Эволюция правовой природы и место транснациональной корпорации в системе международногочастного права*. Москва: 2006.
- KULIKOV, P. A. *Эволюция правовой природы и место транснациональной корпорации в системе международногочастного права*. Москва: 2006.
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část. Komentář. 1. vydání*. Praha, 2014.
- ЛУИЦ, Л. А. *Курс международного частного права: в 3 т*. Москва, 2002.
- LURGER, B., MELCHER, M. *Handbuch Internationales Privatrecht mit Hinweisen auf das Internationale Zivilverfahrensrecht*. 2017, Wien: Verlag Österreich.
- LUTTER, M. *Europäisches Unternehmensrecht, Grundlagen, Stand und Entwicklung nebst Texten und Materialien zur Rechtsangleichung*. 4. vydání, Berlin: Walter de Gruyter, 1996.
- ЛЫСЕНКО, Д. Л. *Проблема правового статуса транснациональных корпораций: международно-правовые аспекты*. Москва, 2003.
- МАМОЖКА, М. *Obchodný zákonník: Komentár*. Bratislava: Eurokodex, 2016.
- MEIER, G. *Grundstatut und Sonderanknüpfung im IPR des liechtensteinischen Gesellschaftsrechts*. Basel und Stuttgart, 1979.
- MITTERECKER, J. *Grenzüberschreitende Sitzverlegungen*. Wien: Verlag Österreich, 2015.
- MOSS, F. *On the EU regulation on insolvency proceedings*. Third edition., Oxford: Oxford University Press, 2016.
- MUIR WATT, H., FERNÁNDEZ ARROYO, D. *Private international law and global governance*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014.
- НАТАЛУХА, В. В. *Международный частный бизнес и государство*. Москва, 1985.
- OVEČKOVÁ, O. *Obchodný zákonník: veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.
- ОСИПЕНКО, О. *Конфликты в деятельности органов управления акционерских компаний*.
- PASCHALIDIS, P. *Freedom of Establishment and Private International Law for Corporations (Oxford Private International Law Series)*. Oxford University Press, 2012.
- PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.
- PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013.
- PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. et. al. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Scripta Iuridica 14, 2014.
- PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998.
- PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C., MUCCIARELLI, F., SCHUSTER, E., SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C.H. Beck, 2019.
- PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009.

- PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda, II. Díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015.
- PAVLÍČEK, V. *Ústavní právo a státověda. Obecná státověda*. Praha: Leges, 2008.
- PAVLÍČEK, V. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Linde, 1998.
- POKORNÁ, J. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014.
- ПОПОНДОПУЛО, В, Ф. *Коммерческое (предпринимательское) право*. Учебник. Том 1. Москва, 2017.
- RAMMELOO, S., FRANCOIS, G. *Corporations in private international law: a European perspective*. Oxford, 2001.
- RATKA, T. RAUTER, R. VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. Wien: Manz. 3. Auflage, 2017.
- RAUSCHER, T. *Internationales Privatrecht: mit internationalem Verfahrensrecht*. 4., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2012.
- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017.
- ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017.
- РУСНАК, Ю., И. *Хосподарке законодавство України*. Збірник офіційних законів станом на 26. березня 2013 року, 2013.
- RŮŽIČKA, K. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR*. Praha: Aleš Čeněk, 2019.
- SANDROCK, O. *Die Konkretisierung der Überlagerungstheorie in einigen zentralen Einzelfragen*, In: *FS für Günther Beitzke*. Berlin, 1979.
- SCHUPPERT, G. F. *Governance und Rechtssetzung*. 2011.
- SIEHR, K. *Internationales Privatrecht – Deutsches und europäisches Kollisionsrecht für Studium und Praxis*. Heildelberg: C.F. Müller, 2001.
- STRAPÁČ, P. *Orgány obchodných spoločností a družstiev*. Bratislava: Euronion, 2013.
- STUNA, S. *Obchodní zákoník*. Praha: Trizonia, 1992.
- СУХАНОВ, Е. *Гражданское право – Том 1*.
- ШИБАЕВА, Е. А., ПОТОЧНЫЙ, М. *Правовые вопросы структуры и деятельности международных организаций*. Москва: Издательство Московского государственного университета, 1980.
- ŠTENGOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře.
- ŠTENGOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.
- TELKE, J. *Russisches Konzernrecht*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2012.
- ТЕТАРЧУК І.В. *Господарське право України. Для підготовки до іспитів*. Навчальний посібник. г. Київ, 2017.
- VERSCHRAEGEN, B. *Internationales Privatrecht*. Wien: Manz, 2012.

VOLKELT, VON LOTHAR. *Geschäftsführer im Konzern: Aufgaben, Geschäftsführerverträge, Rechte und Pflichten*. Wien. 2. Aufl., 2014.

WIEDEMANN, H. *Gesellschaftsrecht*. Mnichov, 1980.

WOLFMAYER, D. *Steuerung von Corporate Social Responsibility durch Recht*, 2016.

ZIMMER, VON DANIEL. *Internationales Gesellschaftsrecht: Das Kollisionsrecht der Gesellschaften und sein Verhältnis zum Internationalen Kapitalmarktrecht und zum internationalem Unternehmensrecht*. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 1996.

ZWEIGERT, K., KÖTZ. *Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiet des Privatrechts*. 3. vyd., 1996.

ŽITŇANSKÁ, L, OVEČKOVÁ, O. *Obchodné právo: obchodné spoločnosti*. 2. dopln. a prepr. vyd. Bratislava: Iuris Libri, 2013.

ŽITŇANSKÁ, L. *Ochrana menšinových akcionárov v práve obchodných spoločností*. Bratislava, 2000.

Časopisecké zdroje

BALÝOVÁ, Lucie. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 7-8.

BĚLOHLÁVEK, A. Odpovědnost členů orgánů korporací v případě insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 7-8.

БЕЛЫАЕВА, И., ЦИГАНОВ, Ю. Механизми управления дочерними обществами. *Akts Vest.*, 2006 Nr. 11-12.

BRAUN, A., MAURER, R. Problémy nového koncernového práva, *Právní rozhledy*, 2002, č. 1, s. 24.

BRODEC, J. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 10.

CAVERS, F. The Two Local Law Theories. *Harvard Law Reviews*, 1950, č. 63.

ČECH, P., DĚDIČ, J. Základy evropského práva společností se zřetelem na jeho význam pro činnost notáře po vstupu do EU – 1. Část. *Ad Notam*, 2004, č. 6.

ČERNÁ, S. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet úpadek. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6.

ČERNÁ, S. K rozdílu mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností. *Právní rádce*, 2004, č. 8.

ČERNÁ, S. K vázanosti představenstva nevhodnými a nezákonnými pokyny. *Acta universitatis carolinae-iuridica*, 2008, č. 1.

ČERNÁ, S. Ke koncepci podnikatelských seskupení v návrhu obchodního zákona. In: Štenglová, I. *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň 2006.

ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2.

ČERNÁ, S. Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva. *Rekodifikace & praxe*, 2014, č. 1.

- ČERNÁ, S., Krabec, T. Ke znaleckému přezkumu zprávy o vztazích mezi propojenými osobami. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 6.
- ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*, 2008, č. 11.
- DĚDIČ, J., KASÍK, P., PIHERA, V. K problematice právní úpravy koncernu, *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 5.
- DVOŘÁK, T. O usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným. *Právní fórum*, 2011, č. 10.
- EINSELE, D. Kollisionsrechtliche Behandlung des Rechts verbundener Unternehmen. *Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*, 1996, Vol. 25, Issue 1.
- ЕМЕНОВ, А. Еще раз о представителе акционера – юридического лица в совете директоров. *АО*, 2009 Nr. 3.
- FAMA, E. F., JENSEN, M. Agency Problems and Residual Claims. *The Journal of Law & Economics*, 1983 (26/2).
- FÁRA, I., TOMŠEJ, J. Pokyny valné hromady k obchodnímu vedení. *Právní rádce*, 2013, č. 12.
- ФЕДНЯК. Г. С. Современное представление о сущности транснациональных корпораций и понятии этого феномена. *Журнал международного частного права*, 2007, № 2.
- ФЕДЧУК, В. Определение участников холдинга в законодательстве Англии. *KhiP*, 1998, Nr. 10.
- GRABAN, A. Konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným. *Bulletin slovenskej advokácie*, 2006, č. 6.
- HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9.
- HAVEL, B. Forum Europaeum on Company Groups: Návrhy na usnadnění přeshraničního řízení koncernů v Evropě. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 2.
- HAVEL, B. Hlasovací právo v insolvenčním řízení, střet zájmů a koncernový zájem. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 10.
- HOFFER, B. Das neue Kartellrecht. *Österreichische Zeitschrift für Kartellrecht*, 2013, č. 4.
- HOMMELHOFF, P. Förder- und Schutzrecht für den faktischen GmbH-Konzern. *Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*, 4/2012. Nr. 141.
- HOMMELHOFF, P. CSR-Vorstands- und Aufsichtsratspflichten. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 2017, č. 35.
- КАСАТКИНА, А. С., КАСАТКИНА, А. А. Транснациональные корпорации: современный экономико-правовой анализ. *Законодательство и экономика*, 2013, № 8.
- KALSS, S. Alternativen zum deutschen Aktienkonzernrecht. *Zeitschrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*, 2007. Nr. 146.
- KINDLER, N. „Cadbury Schweppes“: Eine Nachlese zum internationalen Gesellschaftsrecht. *IPRax*, 2010.
- КИСЛЯКОВА, М. Правовые вопросы формирования интегрированных структур в Российской Федерации. *PiE*, 2003, Nr. 7.

- KOPYTOV, V. Обязательные указания на голосовании в совете директоров акционерного общества. *AO*, 2010, Nr. 4.
- KUČERA, B. O státní příslušnosti obchodních společností v soukromém právu mezinárodním. *Časopis pro právní a státní vědu*, Roč. VIII. 1925.
- KUČERA, Z. Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum. 1/1998.
- KUČERA, Z. Obchodní společnosti ve vládním návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém. In: Černá, S., ČERNÁ, P. *Pocta Ivaně Štengové k sedmdesátým narozeninám: právo společností- ohlédnutí se za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha. 2012.
- ЛЯЛИКОВА Л. И. Транснациональные корпорации и проблема определения их национальности. *Советский ежегодник международного права*, 1982.
- LOKAJČEK, J. Doktrína Piercing the Corporate Veil neboli prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2011, č. 12.
- MACDONALD, R. The Teaching of Public and Private International Law. *Annuaire de L'In de Droit International*. Vol 67 – Paris, 1998, s. 467-471.
- МОЛОТНИКОВ, А. Контролирующие, крупные и миноритарные акционеры: Проблемы взаимодействия и правового регулирования. *AO*, 2008, Nr. 1.
- NĚMEČKOVÁ, O. Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu. *Právní rozhledy*, 2004, č. 22.
- НИКУЛИНА, И. Организационно-управленческие основы взаимодействия участников холдинга. *Ю Мир*, 2007, Nr. 5.
- PANAYI, CH. HJI. Corporate Mobility in Private International Law and European Community Law: Debunking Some Myths. *Legal Studies Research Paper*, 2009, No. 29.
- PAUKNEROVÁ, M. International jurisdiction of a court and the law applicable to a share transfer agreement. In: HESS, B. et. al. *Europa als Rechts- und Lebensraum*. Gieseking Verlag, 2018.
- PAUKNEROVÁ, M. Kolizněprávní úprava obchodních společností. *Právní rozhledy*, 2005, č. 7.
- PAUKNEROVÁ, M. Law Applicable to Unilateral Juridical Acts und Uniform Conflict-of-law Rules. *European Journal of Comparative Law and Governance*, 2013, s. 14.
- PAUKNEROVÁ, M. Mezinárodní příslušnost soudu a právo použitelné na smlouvu o převodu obchodního podílu. In: DVOŘÁK, J., MACKOVÁ, A. *Pocta Aleně Winterové k 80.narozeninám*. Praha: Všehrd, 2018.
- PAUKNEROVÁ, M. Osobní statut právnických osob v českém právu. In: Aktuální otázky mezinárodního práva soukromého. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 1998, č. 1.
- PAUKNEROVÁ, M. Svoboda usazování společností v Evropském společenství a české právo. *Právník*, 1994, č. 1.
- PAUKNEROVÁ, M., FEIGERLOVÁ, M. Private International Law for Corporate Social Responsibility. *The Lawyer Quarterly*, 2017, č. 4.

- PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9.
- PFEIFFER, M. Kde bydlí právnická osoba? Obvyklý pobyt a bydliště právnických osob z perspektivy evropského mezinárodního práva soukromého. *Právník*, 2014, č. 7, s. 521-536.
- PIHERA, V. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 5, s. 146.
- POKORNÝ, J. SRN: Spolkový soudní dvůr: Platnost výpovědi patronátního prohlášení v případě zhoršení majetkových poměrů dceřiné společnosti. *Právní rádce*, 2011 č. 8.
- RENNER, M., HESSELBARTH, M. Unternehmensverträge und die Rom I-Verordnung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2014, č. 2.
- RÜDINGER, V. Das Konzernrecht der Europäischen Aktiengesellschaft. *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2003, č. 45.
- SCHRAMM J. Konzernrecht in Deutschland und Russland – ein Vergleich. *KON*, 2007 Nr. 3.
- SIEHR, K. Internationaler Rechtsschutz von Kulturgütern: Schutz der bildenden Kunst in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft. *Swiss Review of International and European Law*, 2005, č. 1.
- SPIEBHOFER, B. Compliance and Corporate Social responsibility. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 2018, č. 2.
- СУТОРМИН, Н. Критерии определения государственной принадлежности юридического лица. *Вестник Государственной регистрационной палаты при Министерстве юстиции РФ*, 2010, No 4.
- СУХАНОВ, Е. Акционерные общества и другие юридические лица в новом гражданском законодательстве. *KhiP*, 1997, Nr. 1.
- ШИТКИНА. И. Правовое регулирование экономической зависимости. *KhiP*, 2010, Nr. 8.
- VALERY, J. World War and Its Effect on Future Private International Law. *Harvard Law Review*. 980. č. 31 (1917-1918).

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- ČERNÁ, S. Obchodní právo. Praha: ASPI, 2006.
- Die Charta der Unternehmensgruppe Endress & Hauser. Dostupná na <http://www.de.endress.com>. [15. Augusta 2018].
- Európska komisia. Zelená kniha, Zelená kniha o CSR, ktorá vyšla v roku 2001 jako súhrnná správa k téme CSR na Lisabonskom summite. 2001/366, s. 8. Dostupné na <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/?fuseaction=list&coteId=1&year=2001&number=366&language=sk> [15. Augusta 2018].
- FUČÍK, I. *Daňové aspekty podnikání v koncernu*. Praha: ASPI, 2008. Téma (ASPI).
- ICLEG, Report on the recognition of the interest of the group. Dostupná na <http://hbfm.link1464>. [15. Augusta 2018].

3. Seznam použitých právních předpisů

Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089).

Bruselská dohoda o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach.

Druhá směrnice Rady č. 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.

Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Gesetz zur Neuregelung des Internationalen Privatrechts vom 25. Juli 1986, BGBl, 1986 Teil I.

Komise, Zelená kniha KOM, 2002, 654, s. 12 a násl.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 z 19. 7. 2002 o uplatňovaní medzinárodných účtovných noriem.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo dňa 17. júna 2008, o práve rozhodnom pre zmluvné záväzkové vzťahy (Rím I), ktoré sa stalo účinným dňa 17. decembra 2009.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (RÍM II).

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EU) 1215/2012 zo dňa 12. decembra 2012, o príslušnosti a uznávaní a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 zo dňa 20. 5. 2015 o insolvenčnom konaní.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 zo dňa 20. 5. 2015, o insolvenčnom konaní.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve.

Nariadenie Rady (EHS) č. 2137/85 z 25. júla 1985 o Európskom zoskupení hospodárskych záujmov (EZHZ).

Nariadenie Rady (EHS) č. 2137/85 z 25. júla 1985 o Európskom zoskupení hospodárskych záujmov (EZHZ).

Nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 zo dňa 29. 5. 2000 o úpadkovom konaní.

Nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 zo dňa 29. 5. 2000 o úpadkovom konaní.

Nariadenie Rady (ES) č. 139/2004 z 20. januára 2004 o kontrole koncentrácií medzi podnikmi (nariadenie ES o fúziách).

Nariadenie Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 o stanovách Európskeho družstva (SCE).

Nariadenie Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 o stanovách Európskeho družstva (SCE).

Nariadenie Rady (ES) č. 2157/2001 z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti (SE).

Nariadenie Rady Európskej únie č. 2157/2001 z 8. 10. 2001 o štatúte európskej spoločnosti (skratka SE - societas europea), bod 1 preambule.

Nariadenie Rady Európskej únie č. 2157/2001 z 8. 10. 2001 o štatúte európskej spoločnosti (skratka SE - societas europea).

Nariadenie Rady Európskej únie č. 2157/2001 z 8. 10. 2001 o štatúte európskej spoločnosti, SE - societas europea (ďalej len ako „nariadenie SE“).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), které se stalo účinným dne 17. 12. 2009.

Sedmá Směrnice Rady ze dne 13. června 1983, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o konsolidovaných účetních závěrkách.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/25/ES z 21. apríla 2004 o ponukách na prevzatie.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/38/ES zo 6. mája 2009 o zriaďovaní európskej zamestnaneckej rady alebo postupu v podnikoch s významom na úrovni Spoločenstva a v skupinách podnikov s významom na úrovni Spoločenstva na účely informovania zamestnancov a porady s nimi.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/38/ES zo 6. mája 2009 o zriaďovaní európskej zamestnaneckej rady alebo postupu v podnikoch s významom na úrovni Spoločenstva a v skupinách podnikov s významom na úrovni Spoločenstva na účely informovania zamestnancov a porady s nimi.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. 6. 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/95/EU zo dňa 22. októbra 2014, ktorou sa mení smernica 2013/34/EU, pokiaľ ide o uvádzanie nefinančných informácií a informácií týkajúcich sa rozmanitosti niektorými veľkými spoločnosťami a skupinami.

Smernica Európskej komisie 2003/72/ES z 22. júla 2003, ktorou sa dopĺňajú stanovy Európskeho družstva s ohľadom na účasť zamestnancov na riadení.

Smernica Komisie 2003/72/ES z 22. júla 2003, ktorou sa dopĺňajú stanovy Európskeho družstva s ohľadom na účasť zamestnancov na riadení.

Smernica Rady 2001/86/ES z 8. októbra 2001, ktorou sa dopĺňajú stanovy európskej spoločnosti v súvislosti s účasťou zamestnancov na riadení.

Smernica Rady 2001/86/ES z 8. októbra 2001, ktorou sa dopĺňajú stanovy európskej spoločnosti v súvislosti s účasťou zamestnancov na riadení.

Smernica Rady EÚ 2011/96 z 30. novembra 2011 o spoločnom systéme zdaňovania uplatňovanom prípade materských spoločností a dcérskych spoločností v rozličných členských štátoch.

Smernica Rady EÚ 2011/96/ z 30. novembra 2011 o spoločnom systéme zdaňovania uplatňovanom prípade materských spoločností a dcérskych spoločností v rozličných členských štátoch.

Smernica Rady EU 2016/1164, ktorou sa stanovujú pravidlá proti praktikám vyhýbania sa daňovým povinnostiam.

Směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty.

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, č.95/1983 Sb.

Smlouva o právní pomoci uzavřená mezi Českou republikou a Ukrajinou, publikovaná ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 123/2002.

Spolkový zákon zo dňa 15. júna 1978 o medzinárodnom práve súkromnom (IPR-Gesetz), číslo 304/1978 rakúskej Zbierky zákonov.

Uznesenie Európskeho parlamentu zo dňa 13. 6. 2017 o uskutočňovaní cezhraničných fúzií a rozdelení. P8_TA (2017) 0248.

Uznesenie o spôsobe založenia a činnosti pobočiek zahraničnými právnickými osobami, bankami a organizáciami, schváleným radou ministrov Sovietskeho zväzu 30. novembra 1989.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů.

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 360-2004 Sb., o evropském hospodářském záujmovom združení.

Zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském záujmovom združení.

Zákon č. 462/2016 Sb., který změnil zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

Zákon č. 627/2004, Sb., o evropské společnosti.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon o účetnictví, č. 563/1991 Sb.

Zákon zo dňa 1. januára 1966, o akciových spoločnostiach (AktG), č. 24/1985.

Zákon zo dňa 6. marca 1906, o spoločnostiach s ručením obmedzeným (GmbH-Gesetz) č. 58/1906.

Федеральный закон от 08.02.1998 N 14-ФЗ (ред. от 31.12.2017) "Об обществах с ограниченной ответственностью.

Федеральный закон от 26.12.1995 N 208-ФЗ (ред. от 07.03.2018) "Об акционерных обществах".

4. Seznam použité judikatury

Cour de Cassation – Cass. com. 12. 11. 1973, Bull. civ. IV Nr. 322.

Cour de Cassation – Cass. crim 4. 2. 1985, JCP/E 1985, II, 14614.

Rozhodnutie Krajského súdu v Brne vedené pod spisovou značkou 29 ICm 3174/2011.

Rozhodnutie Najvyššieho spolkového súdu vo veci *Holzmüller a Gelatine*.

Rozhodnutie nemeckého Spolkového súdneho dvora (BGH) zo dňa 11. júla 1957 – VII ZR 226/56.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 894/2009.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 894/2009.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 959/2008.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 959/2008.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 29 Cdo 1800/2014.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 29 Cdo 3166/2007.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 3139/2007.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 1208/2005.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 1620/2008.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 361-2011.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 488/2008.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 956/2006.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 956/2006.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 7 Tdo 1396/2008.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 7 Tdo 543/2009.

Rozhodnutie NS ČR pod sp. zn. 94/2006.

Rozhodnutie NS ČR pod spisovou značkou 21 Cdo 1027/2010.

Rozhodnutie NS ČR pod spisovou značkou 21 Cdo 1027/2010.

Rozhodnutie NS ČR pod spisovou značkou 21 Cdo 4196/2007.

Rozhodnutie NS ČR pod spisovou značkou a 21 Cdo 1273/2011.

Rozhodnutie NS ČR pod. sp. zn. 1 Odon 2/97.

Rozhodnutie NS ČR sp. zn. 5 Tdo 94/2006.
Rozhodnutie NS ČRpod sp. zn. 29 Odo 479/2003.
Rozhodnutie NS SR pod spisovou značkou 1 Sža 37/2015.
Rozhodnutie NS SR pod spisovou značkou 21 Cdo 1273/2011.
Rozhodnutie NSS ČR pod sp. zn. 4 Afs 24/2003.
Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 1 Ob 541/81.
Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 17 Ob 6/11y.
Rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu pod spisovou značkou 3 Ob 93/97s.
Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 4 Ob 30/15p.
Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 6 Ob 283/02i.
Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 6 Ob 226/09t.
Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 7 Ob 610/85.
Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 8 Ob 221/74.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 2 Ob 170/06y.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 1 Ob 120/00 d.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 1 Ob 537/89
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 2 Ob 238/07 z.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 2 Ob 238/09 b.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 2 Ob 238/09b.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 3 Ob 2029/96 w.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 3 Ob 2029/96 w.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 3 Ob 64/95.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 146/06y.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 223/13g.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 224/13d.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 44/04w.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 67/10m.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6 Ob 83/67.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 6Ob525/89.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 8 Ob 634/92.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 9 ObA 45/87.
Rozhodnutie rakúskeho NS pod spisovou značkou 9 ObA 45/87.
Rozhodnutie rakúskeho pod spisovou značkou 9 Ob 68/13k.
Rozhodnutie SDEÚ spojené veci C-369/96 a C-376/96, Arblade a Leloup.
Rozhodnutie SDEÚ vo veci C 295/13, H v. H.K.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-381/98, *Ingmar*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C 594/14, *Kornhaas*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-108/14, *Larentia Minerva*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-111/08, *SCT Industri*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-133/78, *Gourdain v Nadler*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-135/15.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-151/02, *Jaeger*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-167/01, *Inspire Art*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-184/12, *Unamar v Navigation Maritime Bulgare*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-210/06, *Cartesio*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-214/89, *Powell Duffrin*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-339/07, *Christopher Seagon*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-341/06, *Eurofood IFSC Ltd*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-371/10, *National Grid Indus*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-378/10, *VALE Építési kft*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-396/09, *Interedil*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-411/03, *SEVIC Systems AG*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-81/87, *Daily Mail*.

Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-9-87, *Arcado v Haviland*.

Rozsudok Bundesgerichtshof zo dňa 21. Marca 1986, 97 BGHZ.

Rozsudok NS ČR pod sp. zn. 21 Cdo 632/2013.

Rozsudok NS ČR pod sp. zn. 29 Cdo 3223/2010.

Rozsudok NS ČR pod sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.

Rozsudok NS ČR pod sp. zn. 29 Odo 1108/2005.

Rozsudok NS ČR pod sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

Rozsudok NS ČR pod sp. zn. 29 Odo 479/2003.

Rozsudok NS SR pod spisovou značkou 2 Cdo 245/2011.

Rozsudok NSS ČR pod sp. zn. 4 Afs 24/2003.

Rozsudok SDEÚ vo veci C-106/16, *Polbud WYKONAWSTWO sp. z. o. o.*

Rozsudok SDEÚ vo veci C-115/18, *ČEZ*.

Rozsudok SDEÚ vo veci C-167/01, *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd*.

Rozsudok SDEÚ vo veci C-208/00, *Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH*.

Rozsudok SDEÚ vo veci C-210/06, *Cartesio oktató v Szolgáltató bt*.

Rozsudok SDEÚ vo veci C-212/97, *Centros Ltd v Erhvervsog Selskabsstyrelsen*.

Rozsudok SDEÚ vo veci C-369/96 a C-376/96 (spojené veci).

Rozsudok SDEÚ vo veci 33/78, Somafer SA v. Saar Ferngas AG.

SRN: BGH (Spolkový soudní dvůr), II ZR 296/08.

Uznesenie NS ČR pod sp. zn. 29 Odo 1060/2006.

Uznesenie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 1208/2005.

Uznesenie NS ČR pod sp. zn. 5 Tdo 488/2008.

О некоторых вопросах, связанных с оспариванием крупных сделок. Постановление Пленума ВАС РФ от 16.05.2014 N 28.

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Europäische Kommission, Aktionsplan: Europäisches Gesellschaftsrecht und Corporate Governance – ein moderner Rechtsrahmen für angagierte Aktionäre und besser überlebensfähige Unternehmen vom 12.12.2012.

FECG, ECFR 2015, S. 299, ZGR 2015.

Forum Europaeum Konzernrecht, Konzernrecht für Europa, ZGR 1998; s. 672.

Forum Europaeum on Company Groups, Eckpunkte für einen Rechtsrahmen, ZGR 2015.

Komisia, Zelená kniha KOM, 2002.

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica (EU) 2017/1132, pokiaľ ide o cezhraničné premeny, fúze a rozdelenia COM/2018/241 final - 2018/0114 (COD).

Oberlandesgericht Mníchov zo dňa 6. Mája 1986, NJW 1986.

PAUKNEROVÁ, M., BRODEC, J. Study on the law applicable to companies. Country Report for Czech republic. LSE Enterprise, European Commission.

Regulation X on the Law Applicable to Companies and Other Bodies (3ed Draft).

Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law vom 5. April 2011.

Report of the Secretary General – An Agenda for Development. A/48/435. 1994. 6. May.

Sdělení Komise týkající se hodnocení kooperativních společných podniků na základě čl. 85 Smlouvy o EHS, (ÚV 1993 C 43/2), odst.1. („Commission Notice concerning the assessment of cooperative joint ventures pursuant to Article 85 of the EEC Treaty, (OJ 1993 C 43/2“).

UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. New York: United Nations, 2005.

Zdelenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Nová EU stratégia 2011-2014 pre spoločenskú zodpovednosť podnikateľov, KOM 2011

Информационный вестник Совета глав государств и Совета глав правительств СНГ. 1994. № 1.

Информационный вестник Совета глав государств и Совета глав правительств СНГ. 1994. № 1.

МОГИЛЕВСКИЙ, С., САМОЙЛОВ, И. *Корпорации в России: правовой статус и основы деятельности.* Datenbank Garant.

Obchodné vedenie v cezhraničných vzťahoch

Abstrakt

Predložená dizertačná práca pojednáva o inštitúte obchodného vedenia s nadnárodným prvkom. V úvode práce sú stanovené tri základné ciele práce, pričom ich spoločným znakom je snaha zefektívniť vnútorný trh Európskej únie. V prvej kapitole sú rozobrané v zásade dve otázky, a to aktuálnosť témy a perspektívnosť problematiky medzinárodných spoločností. V prvej kapitole je rovnako definovaný pojem obchodné vedenie, pričom v druhej kapitole sú už popísané možné ingerencie do obchodného vedenia podľa českého práva. V zásade je možné rozlišovať dve rôzne formy ingerencie, a to internú ingerenciu a externú ingerenciu do obchodného vedenia. V kontexte českého práva predstavuje internú ingerenciu inštitút vyžiadaného pokynu a externú ingerenciu inštitút koncernového pokynu. Prostredníctvom obidvoch foriem ingerencií môže vykonávať zahraničná osoba svoj vplyv na českú spoločnosť. Obzvlášť koncernový pokyn bude pritom veľmi často znamenať medzinárodný prvok smerujúci do obchodného vedenia. Tretia kapitola je vo svojej podstate právnou komparatistikou, a pojednáva o možnostiach ingerencie do obchodného vedenia vo vybraných právnych poriadkoch. Štvrtá kapitola sa snaží zozbierať normy, ktoré by predstavovali priamu úpravu medzinárodných koncernových vzťahov. Piata kapitola je už čisto kolizneprávna a je venovaná otázke kolíznej úpravy osobného štatútu spoločnosti v českom a ďalších vybraných právnych poriadkoch. Špecifická otázka je, či sa na koncernové vzťahy apoužije lex societatis alebo lex contractus. Šiesta kapitola je z oblasti medzinárodného civilného práva procesného a okrem medzinárodnej súdnej právomoci sa venuje aj insolvenčnému konaniu s medzinárodným prvkom. Osobitná otázka spočíva v stanovení hranice medzi lex concursus a lex societatis v priebehu insolvenčného konania. Siedma kapitola stručne pripomína limity autonómie vôle, a to v podobe inštitútu imperatívnych noriem medzinárodného práva súkromného. Záver práce obsahuje zhrnutie zásadných poznatkov, ku ktorým práca dospela.

Kľúčové slová: obchodné vedenie, medzinárodné právo súkromné, koncernové právo

Business Management in the Transnational Relations

Abstract

This dissertation deals with the institute of business management with a transnational element. At the beginning of the thesis, there are given three basic goals of the work. Their common feature is the effort to make the internal market of the European Union more effective. In the first chapter, there are two questions discussed: on the one hand the actuality of the problem and on the other hand the perspective of the chosen topic. The first chapter also brings the definition of the term business management, while in the second chapter there are already described possible interventions into business management under Czech law. In principle, it is possible to distinguish two different forms of intervention, namely internal and external intervention. Under Czech law, the internal intervention represents the institute of the requested instruction and the external intervention the institute of the concern instruction. Through both forms of intervention, a foreign person can exercise its influence on Czech company. The third chapter is in its essence legal comparatistics and deals with the possibilities of intervention into business management under selected legal orders. The fourth chapter seeks to collect laws regulating international concern relations. The fifth chapter handles with collisional regulation of the personal status of the company under Czech and other selected legal orders. The specific question is whether the *lex societatis* or *lex contractus* is to apply to the concern relations. The sixth chapter is about international civil procedural law and discusses the problem of international jurisdiction and it also deals with insolvency proceedings with an international element. The special issue described and analysed in Chapter 6 is the application of *lex concursus* and *lex societatis* during insolvency proceedings. The seventh chapter briefly recalls the limits of the will of autonomy, in the form of an institute of imperative norms of private international law. The conclusion of the thesis contains a summary of the fundamental knowledge that the work has reached. There is no doubt that the work and research that we have attempted to summarize here are still in their early stages. For a long time, we will stay confined to feeling our way through the various field studies of global law before being able to understand its meaning and to control its mechanisms. Nevertheless, it is very encouraging.

Key words: business management, private international law, concern law